

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Bindbetegnelse | Volume Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Bregendahl, Marie.

Holger Hauge og hans Hustru : Roman fra en historisk Tid.

Vol. 2

København : Jespersen & Pio, 1934-35

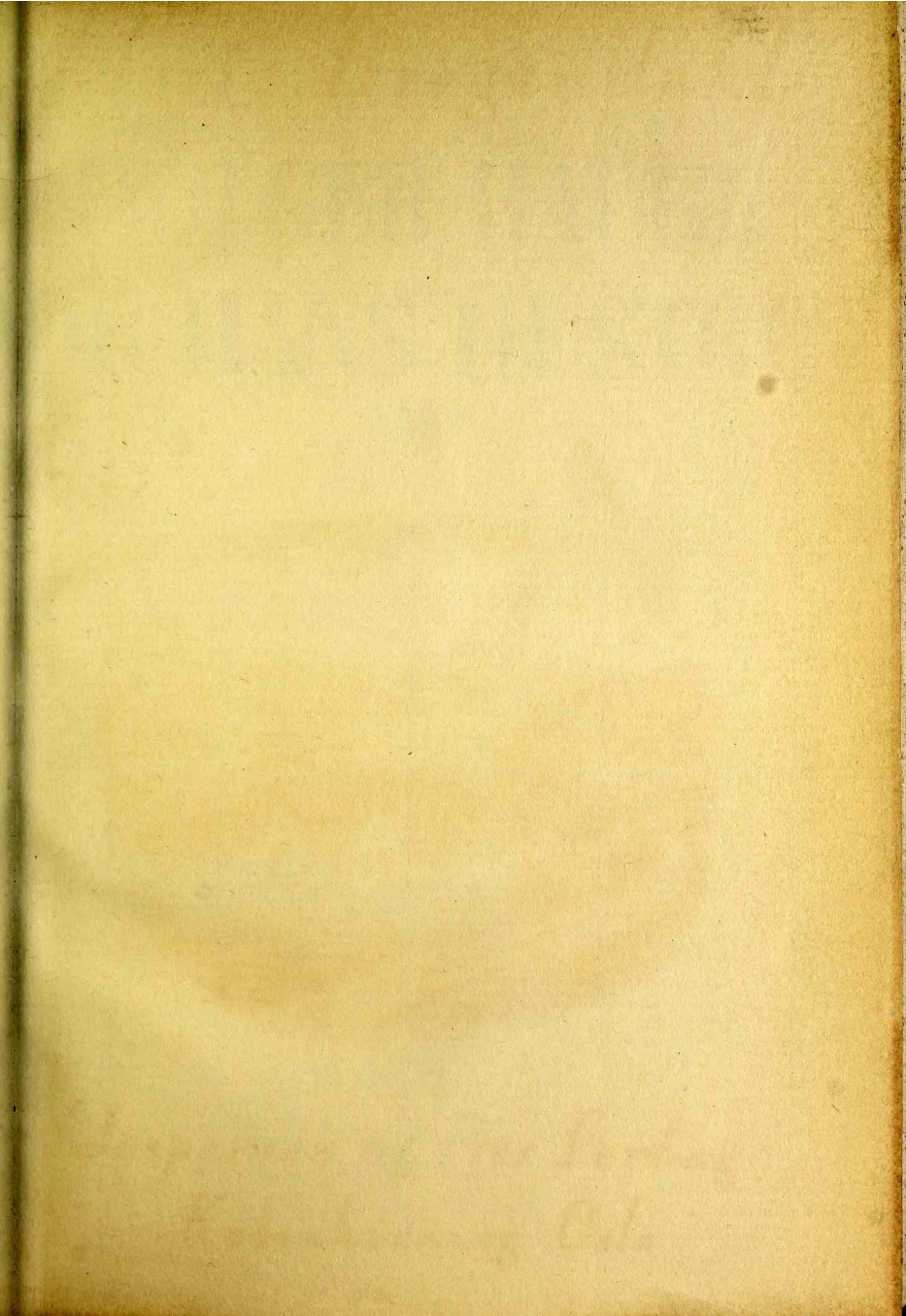
2 bd.

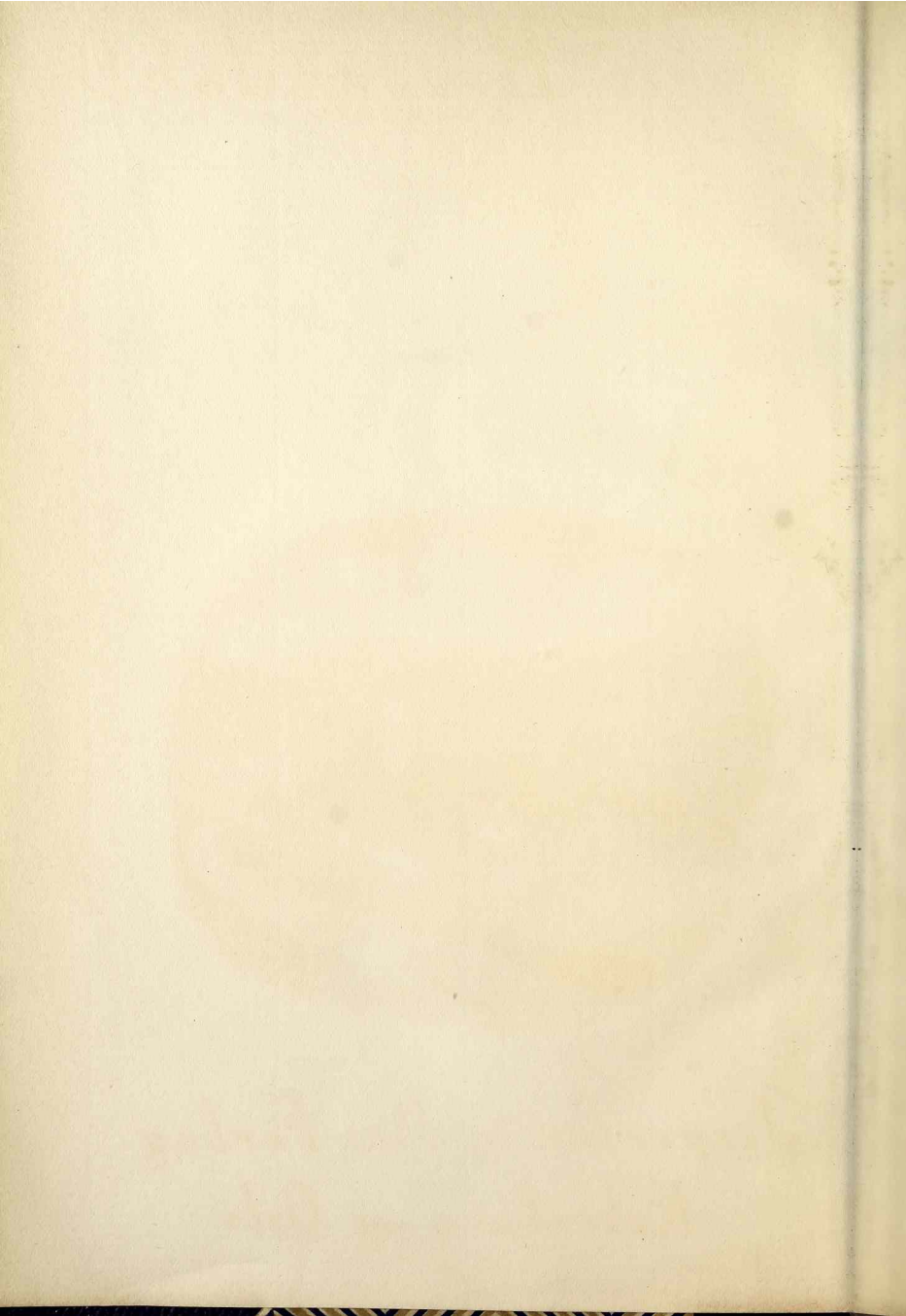
DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

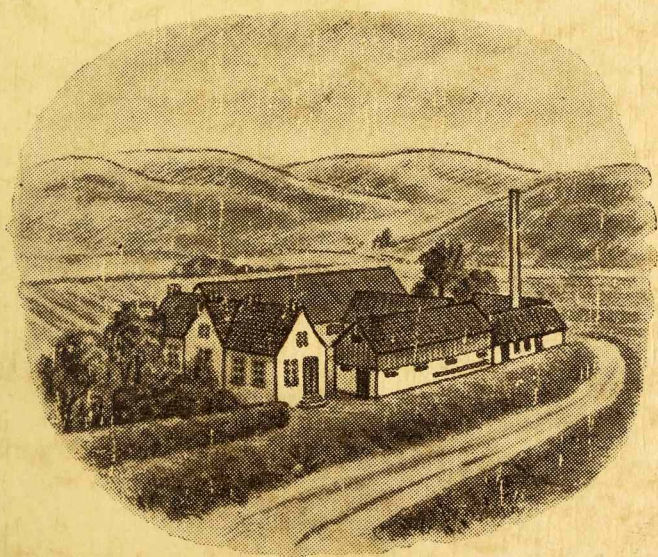
UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

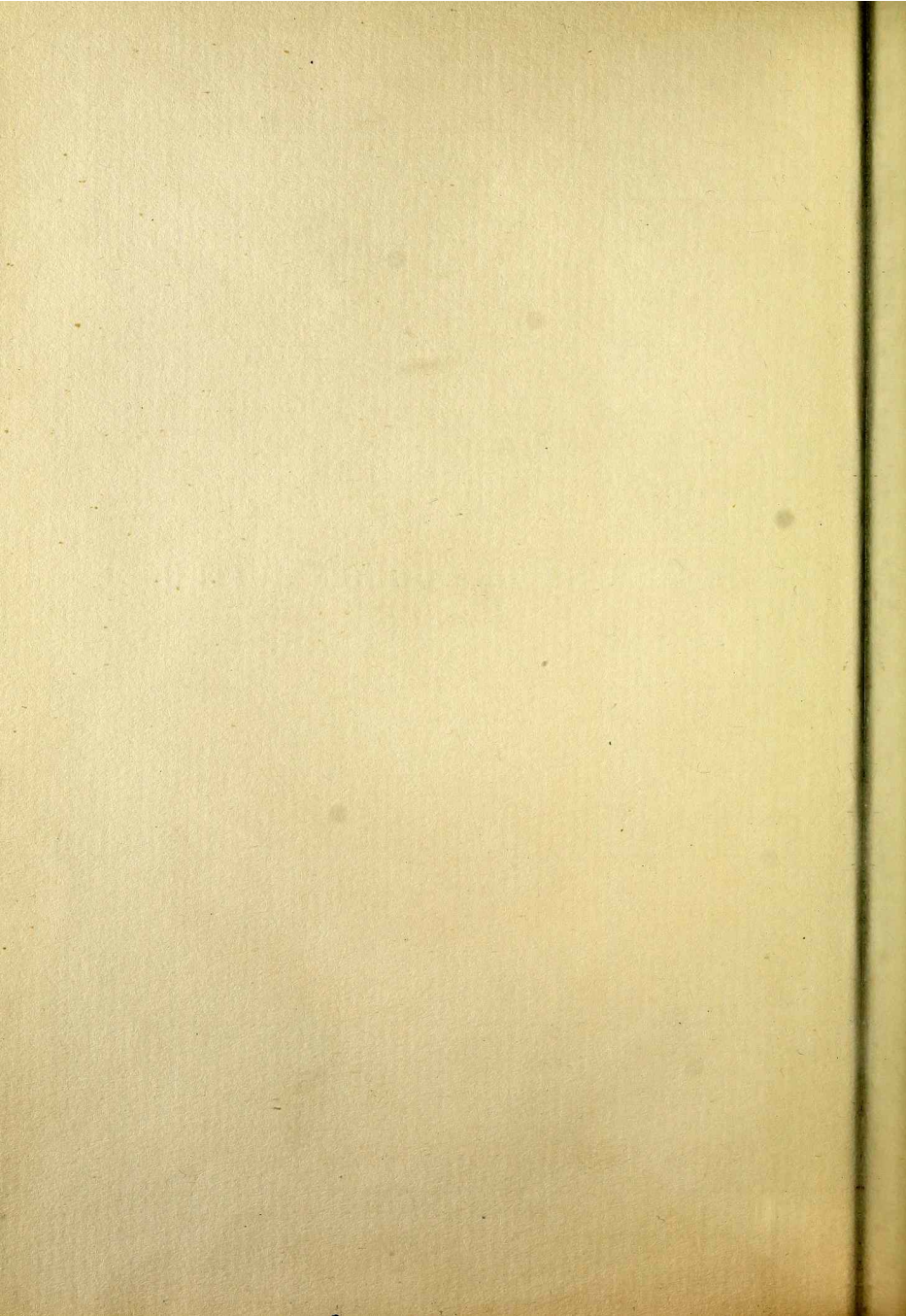
Marie Bregendahl
HOLGER HAUGE
OG HANS HUSTRU
-II-

1435 9354
Jespersen og Pios Forlag
København og Oslo

HOLGER HAUGE OG HANS HUSTRU

MARIE BREGENDAHL

HOLGER HAUGE OG HANS HUSTRU

ROMAN FRA EN
HISTORISK TID

ANDET BIND

JESPERSEN OG PIOS FORLAG
KØBENHAVN :: MCMXXXV :: OG OSLO

x

Copyright 1935
by Marie Bregendahl.

SPECIALBOGTRYKKERET, KBHVN.

INDHOLD AF TREDJE DEL.

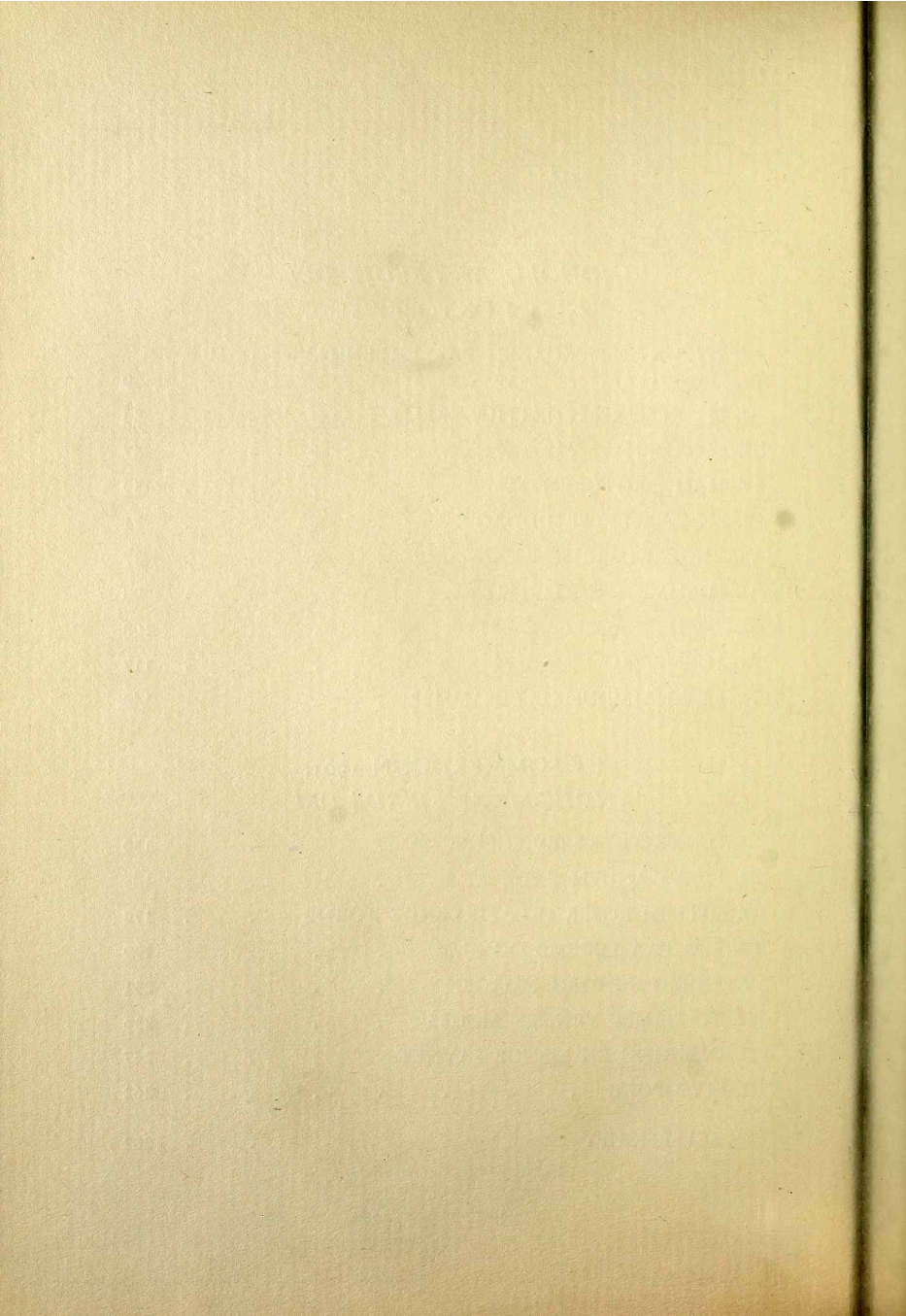
FØRST I OKTOBER 1892.

I. EN OKTOBERMORGEN PAA KØBENHAVNS GAMLE BANEGAARD	9
II. EN KØBENHAVNERTILVÆRELSE	34
III. STORMEN	47
IV. HAMBORGTUREN	59
V. EN SÆR EFTERMIDDAG	71
VI. ENGLANDSREJSEN	87
VII. HJEMME I THORSTED	98
VIII. EN UBEHAGELIG GÆST	108
IX. HJEMFÆRD	117
X. I ET HALVDUNKELT KAMMER	148

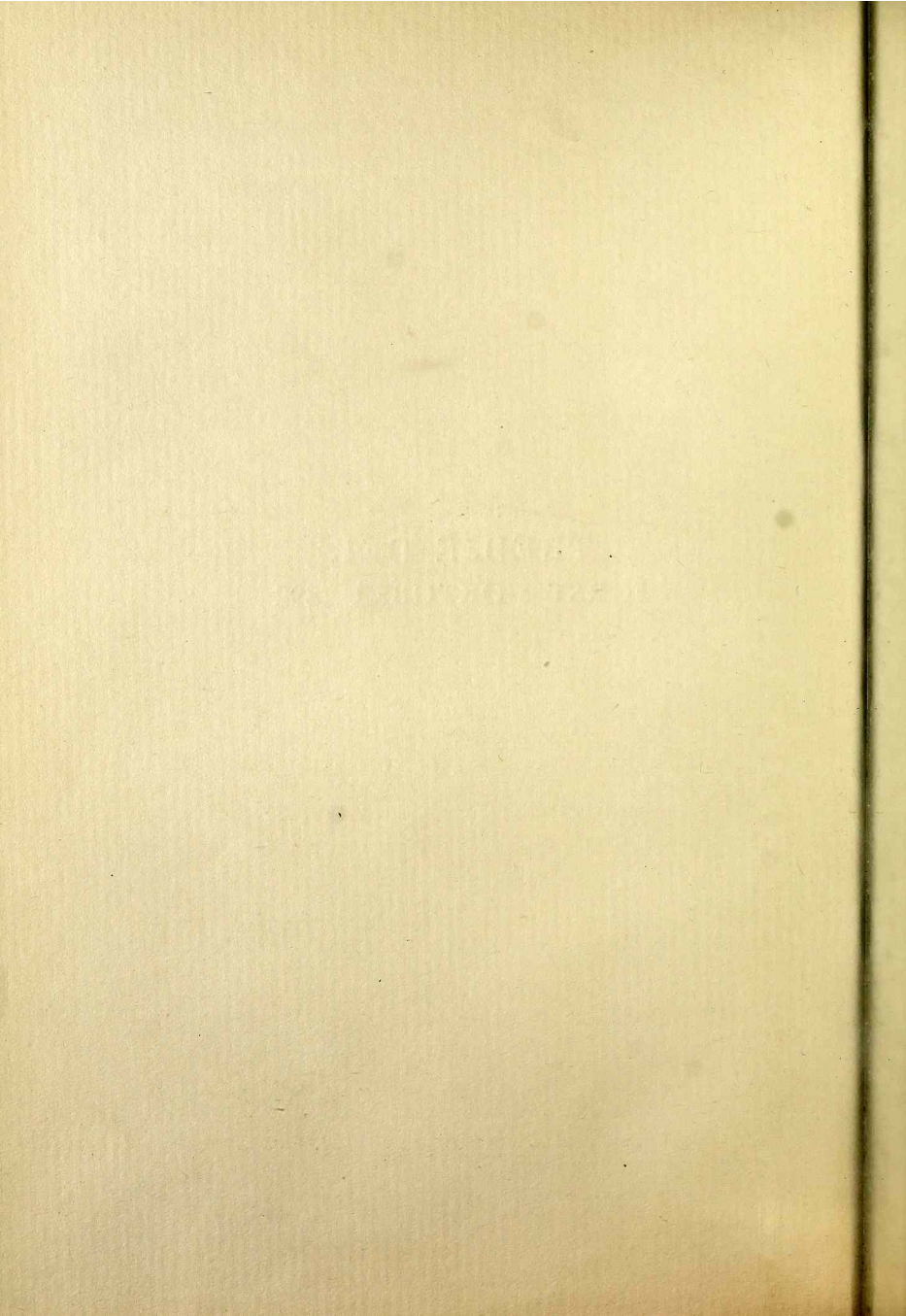
ET SOMMERDØGN 1901.

INDHOLD AF FJERDE DEL.

I. DANSK FOLKEBEVÆGELSE	159
II. I DEN ANDEN ENDE AF BYEN	165
III. MELLEM ROSER OG STIKKENDE TORNE	178
IV. SYG PAA LEGEME OG SJÆL	199
V. TIDLIG SØNDAG MORGEN	231
VI. TO GAMLE VENNER MØDES	236
VII. OMKRING EN LÆNGE SAVNET	247
VIII. LIVSOPGØR	262
EFTERSKRIFT	282

TREDJE DEL
FØRST I OKTOBER 1892

I.

EN OKTOBERMORGEN PAA KØBENHAVNS GAMLE BANEGAARD.

MAN skrev den tredje Oktober 1892, og der var Rigsdags-
aabning den Dag.

Der stod et surtkoldt Vejr ind over Danmark for Tiden, baade bogstavelig talt og paa anden Vis. Saavidt man kunde stole paa Vejrmeldingerne, strøg Blæsten ind over det ganske Land, og pletvis fulgte der Strømme af Væde med. Det gjorde der over Midtsjælland og ikke mindre over København.

De Herrer Rigsdagsmænd, der vilde have høj Hat paa til Indvielsen i Frue Kirke i Dag, maatte have Paraply med, hvis ikke de mente at kunne spendere en Droske. Men der er jo nu efterhaanden kommen en grov Hoben Bønder ind i den danske Rigsdag, og de lader som oftest den høje Hat blive i Føderalet, — om de har nogen, — og det bl. a. af den Grund, at de socialistiske Folkeførere ved deres næsten konstante Brug af det blanke Skorstensrør har skabt nogen Komik om det. — Høj Hat er for Provisorister og Socialdemokrater, hedder det. Især nu efter Bergs Død tager man sig den Frihed at sige saadan. Berg var jo nemlig ogsaa Cylinderen en hengiven Mand.

Men nu er det Morgenstund og endnu ikke Kirketid. Mange af Tingmændene er ikke naaet herind endnu og kan først ventes at komme med de forskellige Formiddagstog. Men en Del er kommen med Morgentoget, og foreløbig er der næsten mere »Rigsdag« at se ude paa Banegaarden end noget andet Sted i Byen.

— — —
Herude i III Klasses store, firkantede Ventesal, med det hvidskurede, sandstrøede Gulv og de to drabelige »Kanon«-Kakkelovne, gik blandt andre Holger Hauge og hans Hustru og ventede paa Togtid.

De ved godt, at de er kommen for tidligt, men Vejret indbyder ingenlunde til Ophold udendørs, og desuden haaber Hauge at kunne træffe forskellige Kendinge her, især blandt de ankommende Rigsdagsmænd. Der er et og andet, som han gerne vil have Ord med dem om snarest muligt.

Forresten er det kun Kirstine, der skal rejse hjem i Dag. Holger og hun har været herinde i tre, fire Dage, og nu synes hun, at hun har faaet nok af Brostenene og Hovedstadens Larm og Tummel. Før hun kom hertil, mente hun, at *Harreborg* var et græsseligt uroligt Sted, nu er det nærvæd, at hendes Hjem staar for hende omtrent som et sovende Tornerose-Slot. Hun længes efter det, og hun længes efter sine Børn og sine Folk, og mest af alt efter *Hverdagene*. Derfor vil hun ikke vente, til Holger er bleven færdig med alle sine Foretagender, men hellere, selv om hun ogsaa maa rejse ene, begive sig afsted i Dag.

Holger Hauge gaar for sig selv i et Hjørne af Ventesalen med en opslaaet Notesbog for sig og en Blyant i Haanden. Han synes ikke at sanse det Mylder af Mennesker, der færdes om ham og strømmer ud og ind gennem de klappende Døre.

Kirstine staar op mod Væggen tæt ved Døren fra Forhallen. Hun har aabenbart mere Interesse for, hvad der omgiver hende, end Holger. Man kan se, hun hører opmærksomt efter det, de heftigt talende Grupper i hendes Nærhed drøfter.

Det er *Koleraen*.

Kolera! — Kolera! — Man hører næsten ikke andet, hvorhen man vender sig. — Det er i Hamborg, den raser. — I Hamborg har de Pesten. — Nu er der død 300 — 400 — 500 — ja, flere endnu. Hamborg er ikke saa farlig langt borte, der gaar Tog frem og tilbage mellem Hamborg og Danmark hver Dag, *flere Gange* hver Dag. Det er herpaa, Folk tænker, og det, Grupperne foran Kirstine taler om.

Jamen vi har jo ogsaa Kolera i Danmark. — Store Gud! Javel, nu har vi den ogsaa her! Der er allerede to døde af Kolera, — af rigtig asiatisk Kolera! — Javist, man har hørt om det. — Jamen nu er den ogsaa kommen til Aarhus. — Hvad siger De, til Aarhus? Ja, her staar det; — Meddelelsen trækker et Morgenblad op af Lommen og viser et Par fede Overskrifter frem.

»Til Aarhus!« — udbryder En, — »jamen Gud! Vi skal jo netop rejse til Aarhus!«

»Og vi, vi skal da gøre Holdt der, ja, der er endda en halv Times Ophold i Aarhus.« — Hvad kan der ikke ske i den Tid?

— Og hvad ved man om, hvor Ens Medrejsende kommer fra?
 — Meningen med det lange Ophold i Aarhus er vel ogsaa, at man skulde have sig en Smule Mad og en Kop Kaffe dér. —
 Nej, vi siger Tak, vi skal ikke nyde noget dér! —

Men er det nu ogsaa sandt, hvad Aviserne skriver! — Er det andet end tom Sensation?

»Vil De se her,« — siger en Mand, der staar bare en halv Alen fra Kirstine, og sætter en bred Negl under en kraftig Bladoverskrift. Og Manden læser om den *Etatsraad Wolther* i Aarhus, der kom syg hjem fra sin Hamborgrejse og døde nogle Timer efter. Lægen, der blev tilkaldt, havde straks haft Mistanke om Kolera, men efter at den dodes Mavesæk havde været til Undersøgelse hos den københavnske Prof. Salomonson, behøvede man ikke at nøjes med *Mistanken*: Der var konstateret Masser af Kolerabaciller i Sækkens Indhold.

Huh — Huf! — Alle vrisser og gyser.

»Nu siges det, at der er en Mand til angrebet derovre i Aarhus,« — siger en ung Mand, der just kommer ind fra Forhallen.

»Hvor siges det?«

Ja, Manden er Typograf og kommer lige fra et Bladkontor. Der laa Telegram om det. Det var en Skomager, der havde lagt den af Kolera døde Wolther i Ligkisten. Der var jo ingen, der vilde røre ved Liget, og saa skulde Skomageren være rask paa det og resolut ordne den Sag. Og nu laa han selv med Næsen i Vejret. Man mente, han døde inden Aften.

Nye Gys og Skuldervridninger. Forfærdeligt! Grufuld!

»Og hvordan boede saa den Skomager?« — spurgte en af Flokken.

Ja, det var jo netop det allerverræsteligste: Han boede i en rigtig Fattigrede, en gammel, pilraadden Kasse med 30—40 Familjer af Byens allerfattigste, og smadderfuld af Børn.

Haa! Ja, saa fejlede det jo nok ikke, at det var et godt Udklækningssted for deher *Kommabaciller*. Hva'? Troede man ikke, der var god Gang i den?

Huh! — Huf! — Man vilde ikke høre mere. Nogle vinker kraftigt af.

»Jamen Myndighederne; — hvad gør da Myndighederne? — De maa da gøre noget.«

»Ja—ah, — Myndighederne. — Ja, forstaar sig, der er jo da Karantæneforanstaltninger.«

»Javel; men var de effektive? — Betød de noget?«

Der er nogen, der har læst, at Dronningen, som forleden kom hjem fra Tyskland, maatte blive liggende i Skibet ude i Sundet et helt Døgn, før hun fik Lov at komme ind.

Jo-oh — det har ogsaa andre set. Men ved Grænsen, ved den tyske Grænse, hvordan dér? Det er jo dog, fordi Svenskerne ikke anser vore Grænseforhold for betryggende, at Sverige nu har lukket af for Danmark.

»Haa! Ja, det kan De da tro, de københavnske Hoteller ikke græder over. De er i Øjeblikket stopfulde af Svenskere, som ikke kan komme ind i deres eget Land,« — fortæller Manden, der kommer fra Bladkontoret.

Hans Munterhed smitter de andre, der er flere, der kan Historier om Koleraen, som ikke just er til at græde over: Der var for Eksempel i Gaar i Kystbanetoget en Kone, som blev meget utilpas, og straks fo'r Koleraskrækken i hendes Medpassagerer, saa de standsede Toget midtvejs mellem Springforbi og Klampenborg og styrtede som vilde ud af Kupéen, før Toget var gaaet rigtig istaa og uden saa meget som at turde skæve til den syge Kone. Men den Læge, man omsider fik fat paa, konstaterede da snart, at det var Blommer og ikke Kom-mabaciller, der havde fremkaldt hendes Mavekneb.

»Ja, den Slags Fejltagelser var der vel nok en Del af,« mente en Herre i Jagtdress og med Gevær over Skulderen. »Men Sverige var da klar over, at vilde man føre Grænsekontrol, saa skulde det gøres, saa det virkelig battede noget.« — Jægersmanden kom lige fra Fyn; der havde han i Gaar set, at der til en vis navngiven større Station nede fra en Egn ved Elben ankom en hel Vognladning Gæs, og straks Gæssene var udladede, tog Jernbanemandskabet fat paa at desinficere Vognen efter alle Kunstens Regler; men Gæssene, der skulde fordeles mellem 20—30 sydfynske Gaarde, dem lod man gladelig løbe uden Desinfektion.

Man rynkede paa Næserne: Tjah —

Men *hvad* skulde der gøres? — Og *hvad* kunde hjælpe? Snakken blev ved at gaa livligt, en og anden løb ud for at faa fat paa en Morgenavis for rigtig at læse om Tingene. Ude paa Perronen trillede imidlertid Portørerne rundt med Pakkepost og Rejsegods, som intet var i Vejen, og Rangermaskiner prustede og dampede og fløjtede. Et Tog buldrede ind, et andet løb ud, for Provinsboer at se paa som et helt Virvar.

Holger Hauge gik stadig frem og tilbage i den tomme Krog ud mod Gaden. Han noterede, regnede efter, bladede om, og

imellem kunde han standse og banke sig paa Panden med Bly-anten, for saa paany at kradse noget ned i den stive Lomme-bog. Kirstine derimod stod uvirksomt lænet op mod Væggen, kun hendes Øjne og Øren var livligt optaget.

Saa kom hendes Søn, Knud, rask ind fra Forhallen.

»Aa, er I allerede kommen?« — udbød han overrasket og hilste. »Jeg troede saa sikkert, at jeg kom først.«

Knud Thing var godt en Snes Aar nu, en høj, kraftig ung Mand, der lignede sin Mor meget. Det var hendes alvorlige Ansigtsudtryk, hendes graablaa Øjne med det dybe Blik, ogsaa hendes rolige, besindige Væsen. — Han gik paa Landbohøjskolen og skulde være Landbrugskandidat.

Naar Kirstine for en Gangs Skyld havde ytret Lyst til at komme med sin Mand til København, var Grunden nok ikke mindst, at hendes store Dreng var dér. Vel havde hun tit, naar hun havde siddet og kigget i det københavnske Dagblad, de nu holdt derhjemme, tænkt sig, at det kunde dog være morsomt en Gang at se, hvordan Landets Hovedstad saa ud, men egentlig aldrig som noget, hun skulde opleve. Først da hendes Dreng kom herind, blev det til et *Ønske* hos hende: Hun vilde se, hvordan han boede, og hvordan der saa ud dér, hvor han daglig færdedes.

Nu havde hun faaet Ønsket opfyldt.

— Kort efter at Knud var dukket op, kom ogsaa Dr. Rørdam. Det var ham, der i de forløbne Dage havde været Kirstines mest trofaste Følgesvend og Foreviser. Knud havde jo sine Fag at passe, det vilde hun saa nødig forstyrre ham i, og for hendes Mand har Rejsen, som næsten alle hans Rejser, gældt Møder, Forretninger, Forhandlinger af mange forskellige Slags. Endnu i dette Øjeblik ved han ikke bestemt, hvornaar han kan blive færdig til at tage hjem. Derfor vil Kirstine heller ikke vente paa ham, men skynde sig hjem for at se, hvordan det staar til paa deres for Tiden helt herreløse Gaard. Dér er jo som altid saa meget, der skal passes paa.

»De, Hauge, vilde jo have fat i nogle Folketingsmænd,« — siger Dr. Rørdam, — »men saa maa vi gaa over i II Klasses Ventesalen. Det er dér, vi træffer *dem*, ved De nok.«

»Jamen jeg har kun III Klasses Billet,« siger Kirstine.

»Det er da ikke min Skyld, Kirstine, at du ikke har Billet til II Klasse,« — siger Hauge. »Jeg vilde have taget II Klasses Billet til min Kone,« — forklarer han til de andre, — »men tror De, det stædige Asen vilde have det?« — Han ser mun-

tert smilende ned paa hende. »Jeg syntes jo, det kunde have været hyggeligere for hende, naar nu hun skal rejse alene. — Men det kan da ordnes endnu, vi kan jo bytte din Billet.«

»Nej — naar det er ved Dag,« — svarede Kirstine. Nej, hun vil helst beholde den Billet, hun har.

De var under Snakken kommen ud i Forhallen, hvor netop II Klasses Passagererne fra det indgaaende jysk-fynske Morgentog strømmede ind gennem Ventesalen.

Hauge slog straks en Klo i en Flok af de jyske Tingmænd.

»Ja, jeg kan straks sige Dem, at her i København er der ikke andet, der interesserer Folk end *Koleraen*; men for os Landmænd er der jo i Øjeblikket Interesser, der brænder langt hedere. Det tænker jeg, de Herrer, der kommer udefra, kan snakke med om?« — indledte Hauge straks Snakken.

Der samlede sig flere af de ankomne om Hauge, enkelte baade fynske og sjællandske Folketingsmænd og ogsaa andre. Der skulde nemlig i Eftermiddag være Sammenkomst mellem Rigsdagsmændene og visse fremtrædende Politikere rundt fra Landsdelenes Vælgerhær. Der var jo ved at danne sig et bidsk Skisma i Venstrepartierne for Tiden, mange, baade Tingmænd og Vælgere, var trætte af den evindelige Lovløshed, der raadede i Landet. Hvad Pokker! Naar nu Estrup og hans Haandlangere *havde* bygget de Fæstninger, og, hvad enten de duede eller ej, *havde* tømt Statskassen til dem, hvad kunde det saa nytte at blive ved at sidde dér og tygge Drøv paa den Sag. Estrup kunde jo leve mange Aar endnu, og naar han nu snart i en halv Snes Aar havde kunnet regere *provisorisk*, hvorfra vilde man da hente Forhaabninger om, at han ikke kunde eller *vilde* blive ved i samme Skure! Der trængtes til Reform paa utallige Omraader, og ikke mindst ude paa Landet værkede det fælt i Vælgernes Taalmodighed. Ordet *Forlig* dukkede op trindt omkring, lad os faa det *Forlig*, og lad os saa for Alvor komme til at forhandle og lovgive om Landets Anliggender, lød det fra mange Sider, og Valget i Foraaret havde ogsaa været Forligsmændene gunstigt. Men andre satte sig med Hænder og Fødder imod, ikke mindst *Berg*. — Dog, oh Sorg! Berg var nu gaaet til »den store Brigade«, ham havde man ikke mere. *Hørup* sad og skrev sine ætsende, knivskarpe, formfuldendte og kunstnerisk straalende Ledere, for Læserne at se aldeles knusende og tilintetgørende for Regeringspartiet; men Virkningen — — Ja, kanske var det netop mer end noget an-

det disse glansfulde Artikler, der holdt Estrups stejle Nakke og Stivsind oppe?

»Ja, vi skal jo drøfte Politik med hverandre, det ved jeg nok,« — sagde Holger Hauge, — »men De maa ikke for- tænke en Bonde i, at der er Forhold, som interesserer ham endnu stærkere.«

Herrerne hilste paa hverandre, en af de jyske Folketings- mænd præsenterede Hauge for dem, han ikke kendte: — »Pro- prietær, Storfabrikant og Storeksportør,« — titulerede han Manden, der før med en iørefaldende Betoning havde beteg- net sig som *Bonde*.

»Naa, naa,« — Hauge slog afværgende ud med Haanden, — »hold nu Maade med Titlerne.«

»Ja, De maa forstaa, at det er en fæl Historie, England dér har lavet Danskerne: Helt og holdent at lukke Døren for al Eksport af levende Kreaturer, rentud en *Katastrofe*,« — sagde Hauge.

»Ja, det kan vi jo godt mærke paa Priserne,« — sagde en lille rund Sjællænder.

»Aa, for de sjællandske Landmænd betød Affæren vel ikke stort,« — mente Hauge. Paa Sjælland drejede Landbrugets Af- sætning sig jo kun om Kornsalg og Kohold. Det Par Fedekalve og Udsætterkør man her skulde have afsat, kunde Københav- nerne vel spise, og saa var de jo velanbragte. For Jyderne var det selvsagt en anden Sag — en uhyre alvorlig Sag, — beto- nede Holger Hauge.

»Saa kan De jo holde Køer og lave Smør, som vi andre gør det. For Tiden gaar Smørret da ikke saa galt,« — lød det fra en anden Sjællænder.

»Jovist, det lyder let nok, men — —«

Hauge gav en udførlig Forklaring paa, hvordan de jyske Forhold laa, og hvorfor det i Jylland svarede en bedre Reg- ning for Landbrugerne dér at have delvis Opdræt og Stude- fedning ved Siden af Koholdet. Ja, ogsaa *Faareavl*en spillede, paa de magre jyske Egne, en stor Rolle, hvad den jo slet ikke gjorde herovre. *Hvor stor* begreb man vel, naar der var Aar, hvor Udførslen af Lam og Faar havde været oppe paa 15— 20,000 Stk.

»Jamen, bliver det ikke til noget med det Faareslagteri i Esbjerg?« — spurgte en jysk Tingmand.

Jo, takket være Laust Ladefogeds og Tietgens Støtte saa var nu den Sag i Orden; men det var jo ikke nok. En væsentlig

Del af Hauges Ærinde herover til Hovedstaden havde netop været at forsøge, om man ikke kunde faa de mægtige Mænd interesseret i en Udvidelse af Slagteriet, saa det kunde omfatte Kreaturerne med. Tietgen var jo paa D. F. D. S.'s Vegne stærkt interesseret. Hans Englandsskibe havde siden Afspærringen ikke haft noget at sejle med, forstod man nok. Hauge havde gjort, hvad han kunde for at overtale Tietgen, men om man fik pekuniær Støtte ogsaa til et Kreaturslagteri var vist tvivlsomt. Og at et *Faareslagteri* ikke var tilstrækkeligt, maatte man let kunne forstaa.

Hauge tog fat i Armene paa et Par af Rigsdagsmændene og ruskede dem med spøgefuld Paagaenhed: — *Rigsdagen* — *Staten* — maatte træde til med sin Hjælp her, ellers kom man ingen Vegne. Naar Danmark havde kunnet udføre indtil 30.000 Kreaturer om Aaret, og man saa med et stoppede op for den Eksport, kunde enhver da begribe, at det var et rigtigt *Eksportslagteri*, vi skulde have bygget, — ikke for Faar og Lam alene, men ogsaa for Kvæg, ja fornemmelig for *Kvæg*.

»Aa, Kreaturerne kan da sendes til Tyskland,« — sagde en af Jyderne. — »Den Vej kender jo for Eksempel De, Hr. Hauge, rigtig godt.«

Det var en Hentydning til, at Holger Hauge i de sidste tre, fire Aar var optraadt som Opkøber og Eksportør af jysk Slagtekvæg, en Forretning, man paa hans Hjemegn mente, havde været *meget indbringende* for ham.

»Javel,« — svarede Hauge, »endnu kan vi eksportere til Tyskland, — *endnu*; men hvor længe varer det?«

Og man drøftede nu de mærkelige Forhold, der knyttede sig til det engelske Forbud, og hvad der siden herhenhørende var sket herhjemme.

Da England i Februar fandt paa at udstede Forbud mod Indførsel af levende danske Kreaturer, skete det paa det mer end tvivlsomme Grundlag, at et Par danske Køer paa Markedet i Islington viste sig at være befængte med Mund- og Klov-syge. Køerne *havde* Sygen, det var rigtigt nok, men der var ti Gange større Grund til at antage, at de var bleven den *paaført i England*, hvor man havde Smitten, end at de skulde have haft den med fra Danmark, hvor den ikke var forekommet i de sidste 15-16 Aar. Vore dygtigste Mænd, vore fineste Veterinær-Autoriteter havde været i Ilden og gjort alt, hvad gøres kunde for at bringe de engelske Myndigheder til at tage Forbudet tilbage og vise Ræson; men intet hjalp. Sagen var jo, det for-

stod man nok, at England begyndte at faa store Sendinger fra Kolonierne, de vilde helst være fri for det danske Kvæg.

Men vore Importører i London og Newcastle kunde jo ogsaa se, at det danske Kød kunde klare sig, *fint* endda, mod Australiens frosne Varer og forskellig andet og kæmpede derfor som Løver sammen med de danske Myndigheder og Veterinærer mod Forbudet.

Og saa — hvilken Tragedie! — midt i den hede Strid, saa var den onde Plage over Danmark: En skønne Solskinsdag opdagede man paa et Slagelse Marked, at et Par Kreaturer havde Mund- og Klovsyge, andre Tilfælde fulgte hurtigt efter, inden en Uge var omme, havde man konstateret Sygdommen paa tre, fire forskellige Steder, foreløbig stadig i Midtsjælland, men i Løbet af næste Uge dukkede den ogsaa op paa Fyn og — uden at det paa nogen Maade var muligt at begribe eller forklare Sammenhængen — maatte man en Dag, saa langt borte som i *Holstebro*, erkende, at nu var Sygdommen ogsaa dér.

Endnu var det dog kun spredte Tilfælde, der kunde endnu ikke tales om Epidemi, men, som Holger Hauge paa det mest indtrængende søgte at indprente de Mænd, der stod om ham, man maatte under disse Forhold gøre sig klart, at hvornaar ogsaa Tyskland lukkede af for Tilførslen af levende Kvæg, var rimeligvis kun et *Tidsspørgsmaal*. — Og skete *det*, — ja, han behøvede vist ikke at sige mere?

Men se, hvis vi nu dernede i Esbjerg hurtigst muligt fik bygget et velordnet og tidssvarende Slagtehus med al tilbørlig Dyr lægekontrol, saa var der dog endnu en Udvej for at faa afsat vor Produktion af Fedekvæg saavel som Hedeegnenes Faar og Lam, og hvad det vilde betyde, ikke blot for den enkelte Landmand, men for hele Landet, det troede Hauge ikke trængte til nærmere Forklaring. D'Herrer, der stod om ham her, og som kom udefra Landets forskellige Egne, vidste vist godt, at Landmændene ikke havde det for fedt for Tiden; de kendte vel nok de Priser, man bød dem for baade Smør og Svin, formodentlig ligesaa godt som Hauge.

»Jaja, velsaa, at det danske Landbrug for Tiden var inde i en kritisk Periode, var jo noget, som saa at sige alle fik at fornemme; men — men —«

»Penge, min Far, *Penge!*« — afbrød en Thybo-Folketingsmand og trak haabløst paa Skuldrene.

»Ja, Penge!« — sagde ogsaa en anden.

»Naa. — Men hør, Hr. Hauge, skal De rejse med Toget nu?» — spørger saa en og tager efter sin Kuffert.

Nej. Holger Hauge blev herinde. Han saa op paa Jernbaneuhret. — Han skulde træffe Tietgen nu i Formiddag, forklarede han, for at drøfte Oprettelsen af dette Eksportslagteri; derefter skulde han forhandle med nogle Forretningsfolk, som han haabede at faa afsat en Ovnfuld Teglsten til, og saa — ja, hvornaar mente Rigsdagsmændene at kunne være færdige med deres Kirkegang og øvrige Dagsceremonier? — Hauge var jo valgt til at repræsentere sin Valgkreds ved den politiske Sammenkomst, man bagefter skulde have indenfor Venstrepartiet.

Aa, han skulde med til Mødet i Eftermiddag. Jamen, saa kunde de jo træffes igen og snakke videre om Sagen.

En Jernbanebetjent slog i det samme Ventesalsdørene op: — »Toget til Fyn og Jylland!» — blev der raabt. — »Toget til Fyn og Jylland gaar om otte Minutter!»

»Naa, er det Togtid,« sagde Hauge og saa henimod det Hjørne af Forhallen, hvor Kirstine og Knud og Dr. Rørdam stod og snakkede sammen. »Min Kone skal rejse med Toget nu,« — forklarede han Mændene, han stod sammen med, og bød dem »Farvel og paa Gensyn«.

Saa styrtede Rigsdagsmændene ud i Regnen, der fremdeles piskede stridt og skraat ned fra en mørk og truende Himmel, og Hauge og de tre andre fulgtes ud til Toget.

Der syntes ikke at være mange Rejsende til dette Tog. Kirstine fandt sig hurtigt en Plads og satte sig tilrette i en af III Klasses spartanske Kupeer.

Hauge saa paany op til Klokken. Hans Pande havde mange af de kendte spekulative Rynker, og der var ogsaa noget uroligt over hans Bevægelser.

»Der er jo endnu mange Minutter til Toget skal gaa, — du, Holger, behøver ikke at staa her og vente paa det,« — sagde Kirstine.

»Aa, naah —« sagde han, og man kunde se, han syntes ikke, han kunde være bekendt at gaa.

»Nej, jeg har da virkelig Følgeskab nok uden dig,« sagde hun atter og smilte mod de to andre.

»Jah — saamænd —« svarede han. Men saa troede han ogsaa, han vilde gaa. Han skulde da helst have været barberet, før han skulde til Tietgen. Han følte sig omkring Hagen og Kinderne.

Saa bød han sin Kone Farvel og ønskede hende en god Rej-

se, hvorefter han, som den travlt optagne Mand, han var, skyndte sig ud til sit.

Ogsaa Dr. Rørdam fjernede sig, saa nu var kun Knud foran den aabne Dør.

Kirstine saa op mod de tykke, ulmende Skyer og syntes som Holger at faa et betænkeligt Drag over Ansigtet.

»Er du bange, du skal blive søsyg over Bælterne, Mor?«

»Naah, — Nejh,« — det tænkte hun ikke paa. »Men hvordan tror du det gaar med Fars mange Stude?«

»Skal Holger have en Sending Stude til Hamborg?«

»Det troede jeg næsten, du vidste. Der har jo staaet en Del om det i Bladene.«

»Er det da mange?«

»Ja, det *er* mange.«

»Skal de sejles derned?«

»Ja.«

»Jamen, de er vel assureret, saa — —«

En Bladmand med en Pose paa Maven stopfuld af Aviser kom i det samme stampende forbi, han syntes at fange Kirstines Opmærksomhed. Hun svarede ihvertfald ikke.

»Morgenaviserne for i Dag!« — begyndte Manden at raabe op. — »Nye Efterretninger om Koleraen!« — »37 Dødsfald i Hamborg i Gaar!« — »Mistænkeligt Tilfælde i Frederikssundstoget i Aftes!«

Knud saa lidt benauet op til sin Mor, der nu havde lukket Døren og stod i det nedslaaede Vindue. Han syntes, hun saa' saa bekymret ud, og tænkte, det er nok Kolerafaren, der gør hende ængstelig.

»Jeg synes, alting ligger saa sært tungt og trykkende over Danmark for Tiden,« sagde Kirstine.

»Er det Politik, du tænker paa, Mor?« — spurgte Knud, — for ikke at nævne Koleraen.

Naah — Politik. — Ja, det kunde Kirstine da forresten ogsaa godt forstaa, at de politiske Forhold var trykkende, — alt saa for dem, der havde med *Politik* at gøre. Men hun tænkte nu mere paa Bønderne, og det, *de* havde at slaas med.

»Hvad for noget, Mor, er du i trist Stemning? — Og jeg, som troede, at du havde moret dig saa storartet herinde i København.«

»Det er ogsaa sandt, min Dreng, det har været en god Rejse, saa mange skønne og mærkelige Ting vi har set.«

»Ja, husker du den hundredtallige store Flok af Dyr, du

saa paa Eremitagesletten, — og Billedet af Michael Anckers Fiskere i det straalende Solskinsvejr?»

»Jaja, jeg glemmer aldrig nogen af Delene. Heller ikke alt det, vi saa i zoologisk Have. Og det forunderlige Sangspil paa Det kongelige Theater, hvor var det skønt, ja, gribende!«

»Ja, der kan du se. Det vidste jeg nok, Mor, at det havde været en rigtig Oplevelse for dig at komme herover.«

»Jamen, ved du, min Dreng, hvad der staar for mig som det allermærkeligste og skønneste?«

»Nej.«

»At vi Bønder nu er kommen saa vidt, saa en almindelig Bondekone som mig, der slet ingen Ærinde har her, alligevel kan tillade sig at gøre saadan en skøn Rejse,« — sagde hun og bøjede idetsamme ydmygt Hovedet.

Her begreb Sønnen ikke fuldtud Moderens Tankegang; han kunde godt huske, at i 1888, da det var Hundreedaarsdag for Stavnsbaandets Løsning, da havde hun været ivrig for, at Dagen skulde fejres, for at Bønderne ikke skulde glemme, hvor daarligt de engang var stillede, og der blev rejst en Mindesten oppe paa en Høj i Heden. Det foresvævede ham ogsaa, at hun ved den Lejlighed havde fortalt ham om en gammel Bedstefar, som var saadan en dejlig Mand, men som var bleven saa slet behandlet af en Herremand; maaske var det saadan noget, hun tænkte paa, men saa bevæget som Moderen nu syntes at være, vilde han ikke spørge og ikke nævne noget, — ikke her mellem de fremmede Mennesker.

Nu kom ogsaa Dr. Rørdam til. Han havde henne paa Peronen købt et Par Blade og en Buket Liljekonvaller, som han rakte op mod Kirstine.

Og saa fløjtede idetsamme Toget, det gav et Ryk i den lange, mangleddede Orm dér paa Skinnerne, og Kirstine slyngedes et Øjeblik frem og tilbage i Vinduet. Men hun fik da Haanden rakt frem til »Farvel og Tak«, — »De skal især have hjertelig Tak!« — nikkede hun til Rørdam.

Og saa luntede Toget afsted.

»Bare ikke gamle Ole Nybro tager med Vognen til Stationen i Aften, naar de henter mig,« sagde Kirstine, — »saa grimt Vejret er.«

Det var det sidste, de to tilbageblevne hørte af, hvad hun sagde.

Men Knud blev ved at følge efter Toget, saa længe han kunde se en Snip af Moderens viftende Lommetørklæde, fulgte

han; og da det omsider derhenne ved Hjørnet af St. Jørgens Sø svingede i en anden Retning, blev han endnu staaende dér langt fremme paa Baneterrænet og saa efter det.

Hjemmet paa Harreborg stod frem for ham. Han saa, hvordan Folkene glade vilde strømme sammen om Moderen, naar hun i Aften kom, og byde hende hjerteligt velkommen hjem, Kirstine. Han saa, hvordan »Søster«, der nu var en stor voksen Pige, og Lisbeth, der havde været paa Harreborg helt fra det første Aar, Moderen kom dertil, vilde have travlt med at dække Aftensbord for Moderen og sagtens havde et eller andet lækkert til hende, endskønt de meget vel vidste, at det eneste hun rigtigt brød sig om ved en saadan Lejlighed var en Skaal varmt Øl med et Stykke Smørrebrød til.

Han saa ogsaa, hvordan Moderen listede sig ind for at se til sine Børn, de to smaa Halvsøskende, der forlængst var stoppet i Seng, saa hvordan hun bøjede sig frem over deres Lejer og klappede Dynerne til om dem, ogsaa det velkendte, bevægede Udtryk, hun havde over Ansigtet, naar hun løftede Hovedet efter at have givet dem et lille, let Kys paa Panden eller paa Kinden. — »Min lille Mor!« — gled det uhorligt over hans Læber, mens Hjemmet, Menneskene dér og hele Atmosfæren blev ham saa levende nær, at han næsten helt glemte, hvor han var.

— Men han vaagnede da op, den stadigt nedstrømmende Regn egnede sig jo ikke ret til at staa og drømme i, og han kom da ogsaa i Tanker om Dr. Rørdam, som var forbleven derhenne foran Ventesalene. Han skyndte sig tilbage for at komme i Læ under Perrontagets skærmende Paraply.

»Jeg kunde have undt Deres Mor noget bedre Rejsevej,« — sagde Rørdam. — »Hun har da aabenbart stor Fornøjelse af at se sig om.«

Knud nikkede. Ja, det havde hun, men der blev næppe nogen Lysning i Vejret i Dag.

*

*

*

Ude paa Baneterrænet havde allerede et nyt Tog begyndt at rangere, et Lokomotiv smuttede hastigt forbi. Det skulde ud paa Drejeskiven ved Vesterbrogade for at faa Snuden vendt. Om et lille Kvarter skulde et Sydtog afgaa.

Der begyndte allerede at komme Rejsende frem fra Vente-

salene og navnlig en stor Klynge unge, der kom ud fra III. Klasses Ventesal, gjorde sig bemærket. De var meget snak-somme.

Det kunde se ud til at være en Samling af Kunstneraspiran-ter og Skønaander, iblandet en Del mere almindelige unge, maaske Studenter?

Knud løftede Hatten og hilste derhen.

»Naa, det er et Selskab, De kender,« — sagde Rørdam og gjorde en Bevægelse, som lod forstaa, at saa vilde han straks gaa, for ikke at være i Vejen.

»Aa, kender og kender,« — svarede Knud og trak paa Skuldrene. »Der er en af dem, i hvis Hjem jeg har været nogle Gange, og der har jeg truffet de andre. — Ja, jeg tror næsten, at jeg har set dem før allesammen.« Han havde hastigt vendt sig i samme Retning som Rørdam og begyndte som denne at gaa, bort fra den snaksomme Flok. »De taler næsten aldrig om andet end Nietzsche,« tilføjede Knud med et lille Smil.

Og virkelig hørte man straks, næsten som Svar paa Knuds Bemærkning, en af Flokken messe sit: »Also sprach Zarathu-stra.«

Straks var der en anden, som i samme henførte Messetone begyndte at citere Tysk; man kunde ikke skelne Ordene, men Omkvædet var det samme: »Also sprach Zarathustra.«

En Portør skulde frem med en Trækvogn propfuld af Rejse-gods; Rørdam og Knud maatte homme sig ind mod Væggen.

»Læser De, Thing, ogsaa Nietzsche?«

»Jeg, — jeg skal jo være Landbrugskandidat,« afvinkede Knud. — »Men jeg har da forresten alligevel læst: »Also sprach Zarathustra«,« — tilføjede han og syntes næsten genert ved Tilstaaelsen.

»Hvad syntes De saa?«

»Ja — hvad — —« Han saa bort.

»Var De ikke imellem meget betaget?«

Der laa et Par Blommesten paa Perronens Cement, dem sendte Knud med et iltet Spark ud mellem Skinnerne. Da det var besørget, saa han op: — »Joh — det var jeg vist, — men *hvad* var det, jeg var betaget af? — Vil De sige mig det?«

»Ved De det ikke godt selv?«

»Ja, det var vel Poesien, Stilen, Tonen og alt det?« — Han borede heftigt sine tyveaarige Øjne i den andens. — »Ja, for det er da i Virkeligheden noget forvirret Tøjeri. — Hvad? — Ikke?«

— — — »Also sprach Zarathustra,« — lød det atter derhenne fra Flokken. — — — »Gold sah ich in deinen Nacht-Augen blinken — — — Also sprach Zarathustra.«

Det var en ny Røst, der lød. Denne var læspende og aldeles sprængfyldt af Tilbedelse.

Dr. Rørdam spurgte den unge, om han havde læst Polemikken om Nietzsche mellem Brandes og Høffding?

»Nejh. — Det vil sige, jeg snublede en Dag rent tilfældigt over det Hefte af »Tilskueren«, hvori det sidste Stykke af Brandes stod, men det var da saa irriterende fjottet og nedrigt, — jeg mener som Polemik betragtet.«

Han blev rød i Kinderne, men i sin Forlegenhed rasede han ikke destomindre videre: — »At sidde dér og ville latterliggøre baade Modstanderen og hans Indlæg i Læserens Øjne, fordi Høffding ikke skriver saa graciøst og kunstfærdigt som Brandes, og fordi han har glemt et Bogstav i et Navn, — maa jeg spørge, hvad er det for Læsere en saadan Polemiker ønsker at gøre Indtryk paa? — Er det noget, som en virkelig overlegen Aand vilde nedlade sig til? — Jeg har altsaa slet ikke læst, hvad Høffding har skrevet, men er der »Parfume de professeur« ved hans Indlæg, synes jeg man har Lov at sige, at Brandes baade stinker og osrer,« — bruste han ud. — »Det er uværdigt, det er lavt, — rentud. —«

Dr. Rørdam kastede et Sideblik paa den unge, heftigt indignerede Bondesøn. Der var i dette Øjeblik noget ved Knud Thing, der mindede ham om Jens Peter Bjerrum, — ikke som denne var nu, da han var Præst i Thorsted, men som han var i sin første Studentertid. *Han* kunde ogsaa fare i Harnisk over, at noget var ham »uværdigt og lavt«, ja, just i Forbindelse med Georg Brandes, huskede Rørdam tydeligt, at Bjerrum engang havde brugt netop de selvsamme to Gloser, uden at han dog kunde mindes, *hvad* det var, der gav Anledningen.

»De har jo været herinde, mens Brandes har holdt sine Forelæsninger over »Det moderne Tyskland«, har De hørt dem?«

»Jovist har jeg det!«

»Interesserede de Dem ikke?«

»Jojo. Meget. — Det er da ikke Husdyrbrug og Gødningslære, alt det jeg har i Hovedet,« — smilte Knud.

»Har De ikke lagt Mærke til, Knud Thing, at det, der gør os mest vaagne, tit er noget meget blandet Gods, mens det helt

rigtige og fuldkomne maaske bare faar os til at sidde og halvsove?»

Den unge stod og saa ned: — »Jah — det kan godt være, der er noget om det, — men —«

»Hvis man staar foran en stor, fin og frodig Hvedeaager, er det da ikke tosset at forsé sig paa den halve Snes Klinte, der maaske stikker op i den?»

»Dr. Rørdam vil da ikke lære en Landbrugskandidat, at han bør overse Klinten?» — lo den anden.

»Naa, De er nok ikke af dem, der lader Begejstringen løbe af med sig. — Hvis De bryder Dem om det, kan jeg godt laane Dem de Hæfter af »Tilskueren«, hvori Nietzsche-Problemerne blev drøftede? Jeg tror, alle var enige om, at det var en af de interessanteste Polemikker, der længe har været ført herhjemme.«

Knud takkede. Det vilde han gerne. Han var jo for øvrigt ikke helt uvidende om, hvad det var for en »aristokratisk radikal« Lære, Brandes paa Grundlag af Nietzsches Værker havde fremsat med saa voldsom en Knaldeffekt: Den om, at Menneskeheden ikke havde anden Opgave end uafbrudt at hænge i mid Frembringelsen af enkelte store — overstore — Individuer, — ikkesandt?

»Jo—oh, — men —« Dr. Rørdam bakkede stærkt paa Cigaren, der var ved at brænde skævt.

»Jeg har ogsaa hørt,« — gik Knud videre, — »at vi andre sølle Arbejdsbier først faar egentlig Betydning ved at leve vort Liv til Fordel for disse høje, sjældne Overmennesker, — er det ikke saadan?»

»Vel, Knud Thing, det er ikke ordret, hvad De her siger, men Meningen har De hapset. Alligevel, læs nu Sagen i Sammenhæng. Naar De nu hører saa megen Tale om Nietzsche og hans Værker, vil Brandes' og Høffdings Polemik læst med Eftertanke sikkert være Dem en god Vejledning, og maaske finder De et og andet, som De ved Lejlighed kan lade gaa videre i mulige Diskussioner med Deres begejstrede og overbegeistrede Kammerater.«

— Maskinen var nu bleven vendt derhenne paa Drejeskiven. Den fattede forbi, nordpaa, for straks efter at tøffe tilbage igen, skubbende en ny lang Togstamme baglæns ind paa Perronen. Og nu kom flere og flere Rejsende frem for at stille sig op.

Henne foran II. Klasses Ventesalen dukkede en Gruppe op,

der vakte vældig Opsigt. Intet Under heller, thi Midterfiguren var den tre Alen lange Holger Drachmann. Ikke blot ved Højden faldt han i Øjnene, men Paaklædningen var heller ikke til at se forbi: Til meget lyse Bukser havde han en spraglet, stortærnet Vest og opslaaet Slængkappe; og over de store, sølverne Polkalokker sad en blød, lys Hat saa stor ved Lag som et Vognhjul. — Ogsaa Schandorph var med i Gruppen; skønt mindre af Højde og mindre iøjnefaldende paaklædt tog ogsaa han Øjnene fangen, tyk og rød-blisset som han var, en storleende Gambrinus, hvis Øjne under Latteren blev helt væk i det fede, posede Ansigt. Alle ned langs Perronen vidste, hvem de to var, det saa man straks af de Smil, der tændtes paa de forskellige Ansigter. — Det begyndte ogsaa straks at knitre og fyge med løsrevne Versstrofer: — »Min Vin — min Kaarde — min Elskerinde!« — — »Gud signe dig, du ædelige Brændevin« — — »Jeg blæser ad det hele, — mig narrer ingen mer!«

Især den unge Flok foran III. Klasses Ventesalen var ivrig. Den syntes næsten helt at have glemmt baade Nietzsche og Zarathustra for Drachmann, og med Gestus og Armsving, der ikke var mindre teatraliske end før, — og jo da heller ikke mindre paa deres Plads — citerede man løs af den drachmannske Lyrik, fortrinsvis den Fanden-i-Vold'ske: — »Gaa paa Landevejen ud — slaa ihjel!« — udstødte man og gjorde Tilraabet eftertrykkeligt ved at rende Knytnæverne i hinandens Maver. — — »Satanas! — Her er jeg. — — Skænk mig Vin i dybe Skaaler — — drikke vil jeg, til jeg dør. — — Det er dig, der først bli'r ør!« — — Man tog Melodien med, sang det ud, omend i dæmpede Toner. — Om man kunde høre det helt hen, hvor Drachmann stod, var et Spørgsmaal, men Dr. Rørdam og Knud Thing kunde høre store Brudstykker.

En Mand med en stor Rejsetaske i Haanden, — det kunde se ud til at være en travl Forretningsmand, — stod stillet op lige ved Siden af Knud. Han havde haft Mas med at spænde sin Plaid til Rejsetasken, nu, da han rettede Ryggen, fik ogsaa han omsider Øje paa Drachmanns høje, opsigtsvækkende Skikkelse. Straks saa det ud, som han studsede og tænkte sig om; men saa pludselig lyste Ansigtet op i et stort hoverende Grin: — »Haa, der har vi s'gu ham, Mesteren for: »Vi Halvtreds, der bærer Danmark!« — Haha!« — Han lo, saa det klukkede i ham og saa sig om efter nogen at meddele sig til. Da han ingen syntes at kende, blev det Dr. Rørdam og Thing, han vendte sig mod: »Saadan en lang, leddeløs Ka'l, saadan en forsoldet

Gøgler, tror han, at han kan bilde nogen ind, at han »bærer Danmark«. — Haa! — Han maa vist være glad, om han kan bære sig selv. Vi er nok nogen Stykker, der ved bedre Besked om, hvad det vil sige, at lægge Skuldre til, naar »Landet skal bæres«.«

Da Rørdam og Knud Thing ikke svarede ham med andet end et mat, uindladende Smil, vendte han sig fra dem og styrede hen mod Drachmann-Gruppen, — som det syntes for rigtigt at faa efterkigget den Størrelse, der nys havde vovet sig til at komme frem med den ovennævnte, meget selvtilidsfulde Ytring, som siden alle Landets Blade havde haft at øve deres lystige Vid paa.

Flokken omkring Drachmann var forøvrigt bleven stærkt forøget efterhaanden; der var ogsaa flere Damer med Blomster i Favnen. »Politiken« havde i sidste Uge bragt et Par lange Artikler af ham, hvori han skildrede Koleraen i Hamborg, og til Morgen havde den haft en Notits om, at Drachmann »al Pest og Kolera og Dødsfare til Trods« — i Dag rejste tilbage til sit »kære, uundværlige Hamborg«.

Han skulde altsaa med Toget, der holdt her.

Flere og flere Rejsende kom frem, Banefolk trillede om med Rejsegods, Postmænd kom og lossede Postpakker op, Bybude drev omkring for at finde, hvor de skulde aflevere den dem betroede Bagage, Blomsterkoner og Avissælgere tumlede om og stak deres Varer frem, efterhaanden var der næsten hel Trængsel.

»Vi skulde vel gaa, Knud Thing, vi staar jo egentlig bare i Vejen. Men det er jo næsten ikke Vejr for en Hund, endsige for os.« — Rørdam saa mistrøstigt ud i Regnvejret.

Nejh. Og Paraplyer var der ingen af dem, der havde.

For ikke at fylde op just foran Ventesalene, hvor Trængslen var størst, var de rykket langt nordpaa, henad Posthuset til. Men ogsaa her kom de tilfældigt til at staa i Nærheden af en stor, afskedtagende Flok. En slank, ungdommelig Mandsskikkelse med et langt, lysegult Helteskæg viftende ned over den tætknappede Frakke stod i Forgrunden. Han havde en ung Dame, der kunde se ud til at være hans Rejsefælle, under Armen.

Rørdam kastede fra Siden et spørgende Blik op paa sin unge Ledsager, men sagde ikke noget.

»Det er jo Arkitekt Kjeldsen!« — busede det ud af Knud.

Han saa studsende og forvirret ud og syntes at blive hed i Hovedet.

»Ja,« — sagde Rørdam.

Han blev ved at gaa, bag om Selskabet, helt inde ved Væggen gik han, og Knud fulgte med.

— Da de var naaet hen næsten til Slippen mellem Bane-
gaarden og Posthuset, kom her en ung Mand med et Brev i
Haanden springende ind paa Perronen. Han hilste kendt, men
flygtigt, paa Rørdam og Thing, kiggede undersøgende nedad
Toget, til han fik Øje paa Postvognen. Her styrtede han hen.
Da han havde faaet sit Brev puttet i, kastede han et Blik hen-
over den fyldte Perron og kom saa tilbage til de andre for at
give dem Haanden til Hilsen.

Det var Hans Højgaard, Kræns Søn. Han havde ifjor taget
en knippelfin juridisk Embedseksamen og, skønt kun 25 Aar,
mente man, han var vel paa Vej til at kapre sig en Ansættelse
ved Universitetet.

— Kræn havde endnu aldrig sat sine Ben paa Harreborg,
der var officielt ingen Omgang mellem de to Familjer, men
herinde i København havde Sønnerne ikke sjældent mødt hin-
anden, blandt andre hos Dr. Rørdam, der holdt af at samle
unge Bekendte om sig, og her havde de altid talt sammen,
som de intet kendte til Familieskismaet hjemme i Thorsted.
Men Knud var jo fem Aar yngre end Hans, og deres Studier
havde ingen Berøringspunkter, saa noget egentligt Kammerat-
skab havde der ikke været mellem dem, blot et venligt og vel-
villigt Bekendtskabsforhold.

Hans Højgaard lignede Faderen meget, men var hverken
saa stor eller svær af Skikkelse og havde heller ikke Faderens
røde Haar og Skæg. De smaa, fikse Bakkenbarter, der sad og
krøllede foran Ørerne, var som Haaret mørkeblondt, og Skik-
kelsen var knap middelhøj, men tæt og fast. Ansigtets Grund-
udtryk var som Faderens: En sammenbidt Viljestyrke, ikke helt
uden *Haardhed*.

Han vekslede nogle almindelige Ord med de andre om
Koleraen, det triste Vejr og Spørgsmaal om, hvad der havde
ført Rørdam og Knud herud paa Banegaarden, da det jo ikke
saa ud, som nogen af dem skulde med Toget, og de andre gav
ham Svar. Stort mere blev det ikke til, for Juristen lod forstaa,
at han havde travlt og skulde hjem og manuducere.

Lige saa hastigt han var kommet, smuttede han atter væk,
— ud ad Slippen, hvor han før kom ind.

Det blev altsaa kun til et flygtigt Møde, men alligevel bragte det et Pust med sig, der fik baade Rørdam og Thing til at tilkaste hinanden et forstemt Blik: Hans gik med Sørgeløst om Armen, det vidste man var for Søsteren, Gjertrud, der en Dag først paa Sommeren blev fundet druknet derhjemme i Thors Bæk.

»Jeg tror, han saa Arkitekt Kjeldsen,« — sagde Knud, — »det var derfor, han fik saa travlt.«

»Maaske,« svarede Rørdam. Han vendte sig, saa han havde Ryggen til den slanke Mand med det lyse, bølgende Helteskæg, som just nu sammen med Damen, han før holdt under Armen, var ved at stige op i Toget.

»Er Hans Højgaard en stor Stræber?« — spurgte Rørdam, — vist for ikke at tale mer om Sørgeløst og Dødsfaldet.

»Ja—ah, — det kan man vel nok sige, men jeg tror ikke, han er af dem, der bruger Albuerne,« — svarede Knud. — »Han vil frem og det hurtigst muligt; men hvad, han er jo baade begavet og flittig, og saa gaar vel Resten af sig selv? — Hvor højt han stiler, ved jeg ikke. Professor bliver han jo nok med Tiden, og jeg tror ogsaa, han har Planer om at skrive en Doktordisputats, saa kender jeg saamænd ikke noget til, hvad mere der kan være at *stræbe* efter i hans Fag.«

— De blev ved at vanke der frem og tilbage paa Perronen, og da de havde gjort et Par Omgange uden at sige noget, tilføjede Knud: — »Jeg tror forresten, at Hans Højgaard ogsaa har megen Familjefølelse.«

»Saah. — Ja, det kan man vel egentlig ogsaa sige om hans Far.«

»Jeg tror, alt det med Gjertrud, — hendes underlige, bratte Død, — og det med Bogen, De ved, — har pint ham meget.«

»Har han talt om det?«

»Nej, nej, saadan noget taler han da aldrig om.«

Dr. Rørdam kastede et Blik paa den unge. Han var saa skær hvid og rød i Kinderne, Knud Thing, som nogen frisk Bondepige, men Blikket var saa klogt og dybt, at skønt han imellem blev hed og forlegen som en Dreng, gjorde han alligevel mere Indtryk af at være Mand end Yngling.

»Hvornaar venter De selv, Thing, at blive færdig med Studierne?«

»Aa, om ca. halvandet Aar.«

»Allerede. Er det ikke tidligt?«

»Saa er jeg toogtyve og skal paa Session, saa der kan jo ikke blive mere Tid til Eksamenslæsning.«

»Har De nogen Plan om, hvad De vil bruge Deres Eksamen til?«

»Ok ja, det har Mor for længe siden bestemt,« — lo han.

»Saah — har Deres Mor?« — Rørdam smilte ogsaa og saa helt nysgerrig ud.

»Jo, det vidste Mor endogsaa, før jeg begyndte at læse, og det er da forresten en hel morsom Historie; jeg tænkte næsten, om Mor ikke i disse Dage, hvor Dr. Rørdam og hun har været saa meget sammen, havde talt om det.«

Rørdam rystede paa Hovedet.

»Naah, nej, det vilde vel heller ikke have lignet Mor; men nu skal De høre: — Dr. Rørdam har nok set, naar De var hjemme i Thorsted, at Stuehuset paa den gamle Harreborg er bleven liggende urørt?«

»Ja, det har jeg godt set, men det er da virkelig ogsaa en meget stilfuld gammel Bygning, det ser man især nu, da det andet forfaldne Skrammel er kommen væk. Det vilde have været baade Synd og Skam, om den var bleven revet ned.«

»Ja, da kan De rigtignok tro, at det var ikke Holger Hauge's Skyld, den fik Lov at staa. Det er jo Egetømmer, der er i den og rigtige Munkesten, begge Dele vilde han have brugt til Køreladen oppe i den nye Gaard, men Mor blev ved at sige: »Det er saadan et kønt gammelt Hus, der kan godt blive noget ud af det, naar det bliver liggende — saadan sidenhen.« — Holger blev ilter og utaalmodig, hvad han jo let bliver: Hvad i al Verden skulde de med det Hus dernede paa den gamle Tomt, naar de flyttede Gaarden og skulde bo et andet Sted. Men Mor blev standhaftig ved med sit: »Aa, det er saadan et kønt gammelt Hus, det kan der godt blive Brug for, hvor det ligger — sidenhen.« — Jeg husker saa tydeligt, hvordan de blev ved at snakke om den Sag, Holger syntes jo, det var den rene Taabelighed at lade den gamle »Kasse« blive staaende paa den forladte Tomt, naar der kunde gøres god Brug af Materialet andet Steds, men Mor blev sejt ved med sit, endskønt den eneste praktiske Forklaring, hun gav, var, at Huset kunde indrettes til to, tre Hold Lejefolk, hvad der jo vilde sige, at der skulde gøres ikke saa faa Bekostninger paa det med Indretning af Køkkener og mange andre Ting, og den Husleje, man kunde vente at faa ind, kanske bare blev et halvt eller et helt Hundred Kroner pr. Lejlighed. Huslejen i Thorsted var

jo ikke overvældende. — Jeg var kun en lille Dreng den Gang, men jeg kan tydeligt huske, at jeg lyttede meget overrasket til den Diskussion — om man kan sige saadan, for jeg havde aldrig før hørt Mor sætte sig imod, hvad Holger ønskede, og jeg syntes da saa afgjort, at *han* havde Ret: Naar vi nu fik saadan en fin, ny, gul Gaard, hvad i al Verden skulde vi da med det gamle Stuehus. Der var tilmed Rotter i det, og dem kunde jeg ikke udstaa.

Men det endte med, at Mor en Dag stille sagde: — »Det er første Gang, Holger, at jeg har bedt dig om noget.« — Det tror jeg, Holger blev overrasket over at høre; han stod lidt, som han tænkte sig om: »Ja, det er vist rigtigt,« — svarede han. Saa strøg han sig et Pår Gange om Hagen og saa hen paa Mor: — »Jeg begriber endnu ikke, hvad Fornøjelse du mener, du kan have af det gamle Hus, men lad det saa staa da, siden du be'r saa mindelig om det.«

Dr. Rørdams Cigar var gaaet ud, han maatte gaa i Læ ved en Murpille, før det lykkedes ham at faa Ild paa igen.

»Jamen hvad saa, Thing, skal De saa arve det gamle Hus?«

»Mor vil have, jeg skal lave en Skole af det, det er hendes Plan.«

»En Skole? — Aah, en Højskole vel? — Jamen nu har Pastor Bjerrum jo bygget en Højskole paa Egnen.«

»Nej, ikke en Højskole, men en *Landbrugsskole*.«

Rørdam syntes stadig at se overrasket og uforstaaende ud, og saa fortsatte Knud:

»Jeg ved ikke, om jeg har fortalt Dem, at det er en gammel Onkel af Mor, der bekoster mine Studier? — Naa. — Ja, det er det altsaa. Og den Dag Onkel Vendelbo havde været hos os, og det blev bestemt, at jeg skulde læse til Landbrugskandidat, tog Mor mig bagefter med ned til det gamle Harreborg. — »Kan du endnu ikke se, det er et kønt, gammelt Hus?« — spurgte hun. — Jeg gloede paa det lange Hus, snavset og forrevet som det var, og saa vist ret forundret ud. — »Jo,« sagde Mor, »naar Gesimsen og Vinduesindfatningerne bliver sat i Stand, og de dejlige gamle Egetræsdøre bliver lavede, og Huset blive fuget og pudset op, saa kan du tro, her bliver kønt.« — Og efterhaanden som jeg stod og saa paa det, saa syntes jeg virkelig ogsaa, Mor havde Ret. Med sine ejendommelige Vinduesindfatninger, sin lange, lave Frontispice midtpaa, sine fire Skorstene med de brede Gesimsers om tog det gamle Hus sig virkelig helt sjældent og kønt ud, og det sagde

jeg hende. — »Det var da godt, Knud, at du synes det, — for det har jeg tænkt, at du skal have til en Landbrugsskole,« svarede hun, og saa meget bevæget ud.«

»Bliver det saa saadan?«

»Ja, Mor sagde jo, at det skulde jeg ikke svare hende paa den Dag, det var altfor tidligt at binde mig, men hun syntes, at jeg skulde vide, før jeg begyndte at læse, hvad Tanker *hun* gjorde sig, *det* kunde ikke skade mig. — Det første Par Aar jeg var herinde, tænkte jeg, at det blev der aldrig noget af. — Vende Næsen tilbage til Thorsted, nej, det kunde jeg da ikke tænke mig. Men nu synes jeg virkelig, det begynder at gaa op for mig, at Mors Plan ikke blot kunde blive et *Levebrød* for mig, men en *Gerning*.«

»Ved Deres Mor det?«

»Mor har aldrig siden spurgte mig om, hvad det blev til med mig, men nu, da hun var herinde, da sagde jeg det til hende, at jeg troede, hendes Idé var baade god og rigtig, og at jeg tænkte, det gik saadan, jeg vilde prøve at realisere hendes Planer; det blev hun meget glad for at høre.«

»Er det ikke sært, at det er en *Landbrugsskole*, Deres Mors Tanker har kredset om?«

»Ikke for mig, der kender Mor. Hun er overordentlig interesseret i Landbrugsvæsen og i, at Bønderne skal lære at kende det, de har med at gøre, *til Bunds*. Men hun tænker sig alligevel ikke, at der helt udelukkende skal dyrkes Landbrugsinteresser.«

»Naa, ikke.«

»Der skal ogsaa være »Føde for Sjælen og Aanden,« siger Mor.«

Dr. Rørdam lyttede smilende, for Knud havde gengivet Moderens højtidelige Ord helt med hendes Stemme og Tonefald.

»Er Deres Mor egentlig meget religiøs?« — Rørdam tænkte sig straks, at det var hendes formentlige Grundtvigianisme her slog ud, og at det vel for en Kvinde især var dens religiøse Side.

»Meget religiøs? — Det maa jeg sige, jeg ved meget lidt om. — Da jeg gik derhjemme, tænkte jeg ikke videre over dette, om Mor var religiøs eller ej, men siden jeg selv blev mig bevidst, at jeg stod udenfor Kirke og Dogmer og Gudetro, har jeg flere Gange spekuleret over det. — Hun elsker Salmer og Sange, Musik og Sang og gør stor Forskel paa, *hvad* hun hø-

rer; og jeg mindes ogsaa, at jeg engang har hørt hende sige: »Hvor Kirken er et gammelt, skønt Hus at samles i. Vi, herude paa Landet, har da ikke noget skønnere Sted at mødes!« — Men hvordan saadan et Udbrud skal tydes, er vist ikke saa let at sige. — Naar min Søster og jeg havde gjort noget, Mor ikke var tilfreds med, kunde hun snakke indtrængende med os om det og pege paa, hvad hun syntes vilde være godt og rigtigt, men ikke om, at det var *Synd* og fortjente *Straf*. Vi Søkende er jo alle døbt og konfirmerede, men hvad vi har faaet indprentet af Kristendom, det har saamænd gamle Ole Nybro givet os det meste af. — Mon ikke det forholder sig saadan, at det menneskelige helt instinktivt spiller en saa overrægende Rolle for Mor, saa det *religiøse* er kommen til at staa i Baggrunden? — Hvem tror De for Eksempel det er, hun ønsker skal knyttes til min eventuelle Landbrugsskole som Bærer og Fortolker af de specielle aandelige Interesser?»

Rørdam rystede paa Hovedet.

»Siden vi nu, her paa dette lidt underlige Sted er kommen til at tale saa indgaaende om alle disse særegne Ting, lad mig saa hellere fortælle Dem det med: Det er Dem, Dr. Rørdam, hun tænker paa.«

»Mig! — Er det mig, hun ønsker? — — Jamen, ved Deres Mor da ikke — —?«

»At De er en ukirkelig Mand, en *Fritænker*, — jo.«

Knud smilte muntert over at se paa Dr. Rørdams forbløffede Ansigt. — Ja, ja, Hr. Doktor, tag den nu med Ro. Vi behøver ikke at skrive Kontrakten i Dag. Som De hørte før, varer det nogen Tid, inden jeg faar Eksamen, og skal jeg saa bagefter være Soldat og vel ogsaa helst lidt ud at se mig om i fremmed Land, saa varer det da lidt, før jeg faar min Skole i Gang. — Min Mor gav mig Betækningsfrist, — som De ser, kan jeg gøre ligesaa, — give Dr. Rørdam en rigtig rundelig Betækningsstid.«

Rørdam saa op paa ham, denne unge, kraftige Bonde, der gik her paa Københavns Banegaard i sine hjemmegjorte Klær, og talte saa selvikkert og frejdigt om sine Fremtidsplaner: Var han ikke noget af et Særsyn? — Et *Tidsfænomen*? — Nu, han var kommet ind paa sin egen Boldgade, var det, som al Forlegenhed og Kejtethed var blæst bort. Og naar det virkelig var hans, — ja, ellers hans Mors — Hensigt, at Rørdam en Gang i Tiden skulde knyttes til hans Foretagende, forstod han ogsaa, at hans noget usædvanlige Aabenhjertighed

ikke var rent tilfældig. — Hm. En Dreng af Aar, og alligevel var han allerede *saa* moden, at han kendte Forskel paa et *Levebrød* og en *Gerning*. — Og Karakteristiken, han gav før af Hans Højgaard, — — foruden at den sikkert var rigtig, røbede den da ogsaa en hel Del om Manden, der gav den. — Dr. Rørdam fornåm, at han havde faaet noget at tænke over, som han ikke ligestraks kom til Ende med.

— — — —

Toget piftede, nu skulde det nok rulle. Et Sted henne bagest i det var indkoblet et Par af de højmoderne Vogne, man tænkte paa at indføre. *Gennemgangsvogne* kaldte man dem, fordi de havde en indvendig Gang langs alle Kupéerne. De Rejsende var ved at kravle op paa Ryggen af hverandre for at komme op i disse mærkelige, nye Vogne, hvor man under Toggangen ikke blot kunde gaa paa Besøg fra Kupé til Kupé, men endogsaa fra den ene Vogn til den anden. Jovist, Kunsten steg. — Men alligevel var der jo en Grænse for, hvor mange der kunde rummes i de forbløffende Vogne. Her blev ihvertfald hurtigt overfyldt, saa adskillige maatte stige ned igen og se at tage til Takke med en Plads i en af de gamle Waggoners Kupéer. Der var i Øjeblikket en forvirret Vrøvl og Puffen og Skubben ned langs Perronen, der ikke blev mindre, da Konduktørerne begyndte at skynde paa og smække Dørene i. — »Gud! Jamen vi skal ogsaa med!« — »Saa maa De skynde Dem!« — »Hvor er der en Plads?« — Huhej! Det gjaldt om at komme op i en Fart.

Midt i Surlet gik en Avismand med en stor Plakat paa Brystet: »Sidste Nyt om Koleraen!« — »Fire Læger paa Frederiks-Hospital muligt angrebne!« — »Mund og Klovsygen breder sig!« — »Nye Tilfælde baade paa Sjælland og Fyn!« — o. s. v. Han gjorde god Forretning gennem de nedslaaede Vinduer.

Saa begyndte omsider det lange Tog at røre paa sig; de aabne Vinduer var fulde af Rejsende, hvoraf mange allerede saa smaat begyndte at vifte med Lommetørklæderne. Langt henne nordpaa saa man et Glimt af et langt gult Helteskæg, der viftede i Trækken, en anden af Rudeaabningerne fyldtes helt af Holger Drachmanns spraglede, storternede Vest og en vældig Buket lyserøde Roser. — Nordpaa, nordpaa gik det med dem

allesammen, saa et brat Sving derhenne ved Gyldenløvesgade, en ny Retning, — og saa var ogsaa *Sydtoget* ude af Syne.

— — — —

Da det var borte, opdagede Rørdam og Thing, at Regnen var ved at stilne af. Væde kom der endnu, men ligefrem øste ned gjorde det ikke længere.

De to Mænd boede begge ude paa Frederiksberg, men Rørdam havde ikke tænkt at tage hjem nu. Hans Skole havde Ferie i disse Dage, og derfor var det hans Plan at benytte Resten af Dagen til Biblioteksbesøg.

Knud Thing mente, at hvis han kunde kapre sig en Plads i en af de røde Smallegade-Rumlekasser, var der vist en Mulighed for, at han kunde naa at komme med til den næste Forelæsning derude paa Landbohøjskolen. Da han nu til Morgen havde forsømt en Time, vilde han godt det.

Saa bød de hinanden Farvel.

»Ja, Thing, vi ses jo jævnligt,« — smilte Rørdam.

»Javel,« — Knud nikkede forstaaende.

Og dermed skiltes de for den Gang.

II.

EN KØBENHAVNERTILVÆRELSE.

RØRDAM blev staaende foran Banegaarden til han saa, at Knud Thing havde faaet Omnibuskusken til at standse sine Heste, han saa ogsaa, at han kom op at køre. Saa traskede han ud paa den sølede Gade og satte skraat over den store, tomme Plads, hvor Udstillingen i 88 havde været arrangeret, men hvoraf nu Størsteparten var indhegnet af et tæt Plankeværk. Indenfor det, sagde man, at der arbejdedes flittigt paa det store, nye Raadhus. Det passede vel; men endnu var der ikke andet at se end det høje, skjulende Plankeværk og saa et langt, rødmalet Skur med Tegnekontorer.

Rørdam vilde over til »Hotel Knapstedgaard«; han følte sig klam og lidt forkommen af det fugtigraa Vejr og vilde

have sig et Par Stykker Mad og en Kop Kaffe, inden han satte sig ind paa Biblioteket.

Skønt der ikke var saa faa Gæster i Restaurationen, bl. a. var en hel Del af de nyankomne landlige Tingmænd tyede her-til, fandt han sig dog en forholdsvis rolig Krog med et ledigt Bord. Her var han kort efter optaget af at meditere over sin Tilværelses noget snørklede Gange, samtidigt med, at han fik et Par beskedne Stykker Smørrebrød og et Rundstykke til at forsvinde.

— Det var jo sandt, at han følte det som hans Livsbane løb skævt; der kom engang en Forstyrrelse ind i hans Tilværelse, den havde han aldrig faaet glattet ud. — Tværtimod. —

Er det ikke, som han ubønhørligt skal være lidt paa Kant med Livet og Forholdene?

Og hvorfor?

Han tænker paa den sære Tid, nu langt tilbage, da han levede dernede i Syden, skrev paa sin Doktordisputats og skaffede ved Siden af det daglige Udkomme til baade en syg Pige og sig selv. — Her var intet at fortryde, intet at angre, — og alligevel — var han ikke allerede den Gang som blevet skubbet ind paa et af Livets Sidespor? — Saa var det en Aften, han tog sig over at varme den nu saa frygtede Redaktør Israels Rygstykker. — Naa ja, det var vel heller ikke nogen helt almindelig Maade at ordne Mellemværender paa; men den Dag i Dag var det ham umuligt at indse, at han, som Forholdene føjede sig, kunde have handlet anderledes, end han gjorde. Mon der i Virkeligheden var en eneste, selv blandt Redaktørens hederste Beundrere, som fandt noget utilbørligt i hans Handlemaade da? — Sikkert ikke. — Og alligevel havde en hel Kreds af dem, han som ung Mand havde staaet sammen med, fra den Stund pludselig som efter en given Parole gjort Front imod ham.

Hvorfor?

Tit havde han en Følelse af, at det nu var ligegyldigt, hvad han sagde eller gjorde, ja selv det mest slaende sande og rigtige, — kom det fra ham, skulde det endevendes og sidekrænges, saa ingen i det Ævl og Vrøvl, de andre fik det omskrevet og omdrejet til, kunde kende *hans* aabne og redelige Ord.

Hvorfor?

Ja, han kunde jo forsvare sig eller prøve paa det, vilde man vel sige.

Forsvare sig?

Men naar man nu ikke havde gjort noget, man følte trængte til at *forsvares*, hvad saa? Kunde man saa andet end tie og trække sig væk?

Ikke heller var det nogen Hemmelighed, at han paa Valgdagene stemte med Oppositionen, ligesom han — som de fleste af denne Kreds — stod uden for Kirken, altsaa kunde kaldes baade Parti- og Meningsfælle, hvad var det da, der gjorde, at han skulde sparkes ud?

En Overgang var han nærved at tro, at det var en formelig *Jødekamarilla*, han havde faaet paa Nakken, men det kunde vel dog ikke passe? — Ihvertfald havde han haft den Oplevelse, at, da det en Tid saa ud som det rentud skulde blive ham umuliggjort at tjene sit daglige Brød, alle Veje syntes virkelig at være spærrede, da var det en *jødisk* Skolebestyrer, der kom og tilbød ham Ansættelse ved sin Skole, endda efter Forholdene en ganske smuk og vellønnet Stilling.

Saa fik han den Lære.

Her arbejdede han endnu og kunde heller ikke sige, at han havde haft nogen Grund til Beklagelse over den Behandling, der fra Bestyrerens Side var bleven ham til Del. — Det var vel ikke noget at takke for, eftersom han kunde sine Ting, passede sine Timer og havde gode Evner til at lære fra sig i Fransk og Latin, der var hans specielle Fag, saa hans Elever altid klarede sig smukt ved Eksamensbordene. Endda kunde han i Tilgift prale med at være afholdt af sine Disciple.

Men nu var det paa ottende Aar, han gik der ved det Gymnasium, og skønt Arbejdet paa flere Maader bød ham Glæder og Tilfredsstillelse, sylestak det ham Aar for Aar værre og værre, at det var ikke *det*, han havde tænkt sig som sin Gerning. — Nej!

Nej, der var det igen, *Levebrød* — *Gerning*.

Det var det, en Grønskolling som Knud Thing allerede havde paa det Rene, at de to Dele ikke altid dækkede hinanden.

— — —

For fem, seks Aar siden havde hans Far taget sin Afsked og var sammen med Jomfru Faurskov flyttet herind til København. Her købte han sig paa en frederiksborgsk Sidevej en lille beskeden Villa, hvor han sammen med Sønnen og den gamle

Husholderske havde henlevet sine sidste Leveaar. Far og Søn var aldrig kommet hinanden nærmere, og alligevel var Forholdet mellem dem en stor Tilfredsstillelse, især da Faderen det sidste Par Aar, han levede, blev meget svagelig og kom til at trænge til Hjælp og Støtte paa mange Maader. Da blev der jo en god Lejlighed til at vise sin sønlige Kærlighed, hvad da ogsaa imellem havde kunnet optø den Gamle.

Efter Faderens Død havde Ove Rørdam beholdt baade den lille Villa »Bøgely« og Jomfru Faurskov. Det var jo ikke en Gang saa meget, at det kunde kaldes et *Surrogat* for Familieliv. Men da Faderen ogsaa havde efterladt ham en lille Kapital, der gav ham et Par Tusind om Aaret, havde han sammen med Skolelønnen rundelig, hvad han behøvede. Han kunde tillade sig en Udenlandsrejse i Ferierne og behøvede ikke paa Kunstauktioner eller Udstillinger at nægte sig den Glæde nu og da at hjemføre et eller andet af, hvad han fik Lyst til. Trofaste Venner havde han ogsaa, omend ikke mange; for dem og en Skare Ungdom, der halvt tilfældigt havde flokket sig om ham, kunde han paa selskabelig Vis aabne sit Hjem til Sammenkomster, der, trods beskedent Traktement, næsten altid formede sig helt festligt. — Snart med Sang og Musik, snart med Oplæsning og Samtaler, der ofte gav Anledning til interessante Diskussioner om Tidens brændende Spørgsmaal. — Men som saa, naar Gæsterne var borte, og han sad ene tilbage i Villa »Bøgely« med gamle Jomfru Faurskov, kunde faa et gammelt Saar til at springe op og bløde, — ondt og længe. —

— Saa kom Gjertrud.

Ja, Gjertrud havde ogsaa været med i den Flok af Unge, der samledes hos ham, og da hun jo ogsaa var Jomfru Faurskovs gode Bekendt, og var, som jo næsten alle bondefødte Kvinder, huslig anlagt, kom det snart som af sig selv dertil, at hun, naar der var Selskab i Villa »Bøgely«, paatog sig den repræsentative Del af Værtindepligterne. Den Ordning syntes Jomfru Faurskov lettede *hende* meget, og efterhaanden blev det saadan, at ogsaa Rørdam fik en Følelse, som der virkelig var en Værtinde i Huset, — eller *næsten*.

Gjertrud, ja.

Hun sagde aldrig meget, men var alligevel aarvaagent med overalt. Og tit kunde det træffe, at en lille kort Bemærkning fra hende fyldte mere end ti af andres, ja ofte var den, man huskede bedst, naar Aftenen var forbi.

Hun spillede ogsaa, men det gjorde hun bedst, naar hun var eneste Gæst i Villa »Bøgely«.

Saa kom den Tid, hvor han kunde mærke, der kom noget nyt ind i hendes Spil, der kom større Følelsesdybde, rigere Stemning, imellem ogsaa noget heftigt og uregerligt. — Men da var det, hendes Besøg begyndte at blive sjældnere. — Sjældnere endnu.

Hvor var hun? — Hvor blev hun af?

Til sidst syntes hun som helt forsvundet. Heller ikke hendes Bror Hans syntes helt at kende hendes Veje. — Indtil de altsaa fandt hende derhjemme i Thors Bæk.

— Ja-ja.

Hun var kommen hjem paa Pinsebesøg, og en smuk Solskinsdag sagde hun til sin Moder, at hun vilde gaa ned og bade i Bækken. Hun havde ogsaa Badedragt paa, da de fandt hende.

Og saa vidste ingen mere.

— — — —

Kelneren kom med et Par Aviser og lagde dem paa Bordet ved Siden af Kaffekoppen. — Rørdam tog efter »Politiken«. Den var foldet sammen paa en Maade, saa Peter Nansens Feuilleton »Julies Dagbog« vendte ud.

Naa ja, dermed kunde man da ikke undgaa at føle sig i København, endda paa »Strøget«. Rørdam undrede sig over, at en mer end trediveaarig Mand med skarp Forstand og fin Intelligens virkelig kunde faa sig til at sidde og diske op for en stor offentlig Læsekreds med saadan noget Pjank og Pjat. Ogsaa lidt over, at »Organet for den højeste Oplysning« gad bringe den Slags til Torvs. — — For at kapre Læsere. Javel. Og Hørup havde jo sit at slaas for, saa det betød at blive læst. — Men — alligevel — om end nu Maalet var aldrig saa kønt, alle Midler var dog vel ikke lige gode?

— Det var de to øverste Drengeskasser i Gymnasiet, Rørdam underviste, og her saa han daglig »Julies Dagbog« flagre om. Den blev klippet ud af Bladet og laant rundt til de Elever, der kom fra Hjem, hvor man endnu ikke var saa fremmelige, at man abonnerede paa »Frisindets Hovedorgan«. Ved given Lejlighed kunde disse Udklip falde ud af Lærebøgerne. Det var flere Gange hændet for Rørdam. Og endda havde en Kollega fra de tilsvarende Klasser i et Pige-gymnasium fortalt

ham, at det var endnu værre der, Pigerne hviskede og tiskede ustandseligt og drømte ikke om andet end »Julies« løndomsfulde Elskov.

At gribe ind her paa direkte Vis nyttede jo ikke, det vilde bare føre til Hykleri og forøge den skjulte Udbredelse. Man var nødt til at lade som ingen Ting og vente, til Forfatteren var færdig, og saa se sit Snit til i en Litteraturtime at sætte den lille lumre »Dagbog« paa Plads.

Men ogsaa her maatte han være forsigtig — ja vist saa.

Thi Rørdam havde nemlig for et Par Aar siden været saa uheldig at erhverve sig et Øgenavn og det et, som i den nu-gældende Tidsstrømning vist omtrent var det værste, man kunde faa hæftet paa sig: *Dydsdragonen* kaldte man ham.

Hermed hængte det saadan sammen: — Der dukkede en Sag op, man kaldte »Sædelighedssagen«. — Den rasede over hele Skandinavien og gav sig mange forskellige Udslag; drøftedes den af Læger, var det Spørgsmaalet om, hvorvidt Cølibat i Ungdomsaarene var sundt eller usundt, drøftedes den af Præster eller andre »Hellige«, stod det jo paa Synd, Skyld, Straf og Domfældelse. Saa var det, den store norske Digter stod frem og opmuntrede Kvindekønnet til at fordre den samme Kyskhed og Renhed hos deres Tilkommende, som *han* nu saa længe nogen vidste havde fordret hos sin Brud, og i hans Følge troppede naturligvis de Kvinder op, der kastede sig ud i Striden. For dem blev det det saakaldte »Renhedskrav«, det gjaldt.

Hurlumhejet forledte ogsaa et Par ikke helt unge københavnske Lærerinder til at lade Stemmerne høre og komme frem med deres Indignation mod »Tidens Usædelighed«. — Ved en given Lejlighed faldt de for Trangen til at staa frem og vidne, at det var en *let* Sag at føre et sædeligt og dydigt Levned. I deres Troskyldighed kom de endogsaa til at fremføre sig selv som lærerige Eksempler: Se paa os, er vi ikke sunde og friske og arbejdsdygtige, og vi føler intet Savn ved at leve kyske og rene. — Saadan omtrent faldt deres Ord.

Denne naive Indledning affødte herhjemme en af Tidens mærkeligste Pennefejder, en Fejde, hvor man saa nogle af Landets berømteste Forfattere og Skribenter som Deltagere foruden mange andre — saa dem fare ud med et Vid, en Kraft og Ihærdighed, der for nogles Vedkommende tog sig ud som Udfald i Blinde, saavist som deres Indlæg ikke nær alle var lige velovervejede.

Især var det de vittige og satiriske Penne, der boltrede sig, — men i Skjul af Anonymiteten, og det kan nok være, der vankede til de arme Damer, hvis Forsøg paa at svare i samme Tone desværre faldt meget ynkelige ud, — ganske uegnet til *Forsvar*.

Affæren vakte stort Postyr, Blækket flød, og der faldt da ogsaa et Par Sagsanlæg af.

Men hvad andet kunde der vel komme ud af det hele end *Postyr*?

Jo, de Damer, som Vittigheden jo hurtigt havde udstyret med »Englevinger« og megen anden »himmelsk« Opstasning, kom til at lide ret føleligt; thi Skriviernes Forhaanelser og Bespottelser truede med at nedbryde deres Skoleelevers Respekt og ødelægge Disciplinen i deres Klasser.

Og da de begge, til Trods for den temmelig naive og ubehjælpsomme Maade, hvorpaa de var optraadt i den saakaldte »Sædelighedskamp«, var meget dygtige og ansete Kvinder, vakt der megen Medfølelse for dem, ligesom det ogsaa vakte baade Forundring og Lede, at Landets største Berømtheder virkelig gad nedlade sig til Dag efter Dag at ødsle med deres spidspennede, drillesyge Vid ved en saadan Lejlighed.

Da nu den ene af Damerne just var Lærerinde ved samme Gymnasium som Rørdam, og han saaledes var Vidne til den arme Kollegas Besværligheder, endte det jo med, at ogsaa han en Dag følte sig drevet til at dyppe Pennen.

Det blev bare nogle Linier. — Han skrev: — »Enten man nu havde stor eller ringe Tiltro til de Resultater, der kunde komme ud af at vække offentlig Kamp for *Sædeligheden*, kunde han ikke nægte, at han fandt, det havde været baade klogere og mere værdigt, om de meget overlegne Skribenter ved denne Lejlighed ganske havde tøjlet Skrivekløen og i hvert Fald nu sagde *Stop!* De burde jo dog betænke, at der ogsaa var *umyndige* Sjæle, der læste, hvad der blev skrevet.« — Navnet.

Bladet, hvor Hovedkampagnen førtes, nægtede at optage Indlægget. Rørdam maatte til et andet Blad for at faa det frem. Men da det var sket, kan det nok være, der var til ham i bedste Mening. Man talte om den Mistro, man altid burde have til Folk, der snakkede højt om *Moral*. Det var jo en kendt Sag, at Munkekutten (en Hentydning til, at Rørdam ved en Kostumefest, han under ret beskedne Former havde givet i sit Hjem, var optraadt som Munk) ofte skjulte de værste Galaner.

Dog, hvem kunde tvivle om, at den ærede Doktor følte sig som *Dydsdragon*; ja, kanske endog *var* en *Dydsdragon*, men man havde jo ikke destomindre før hørt, at selv en *Dydsdragon* kunde komme i Affekt, om en skøn Kvinde traf at krydse hans Vej, og faa Bersærkerang, om en Rival traf at komme ham paa tværs. (Atter en Hentydning). Dog naturligvis, at de to Damer nu havde fundet deres ædle Ridder, kunde man kun lykønske dem med og haabe for dem, at de vedblivende maatte føle sig trygge under »*Dydsdragonens* aarvaagne Beskyttelse«.

Naa, saa var jo Munden kneblet ogsaa paa ham.

Rørdam tog sig Affæren let, og alligevel skulde der vise sig at følge Ubehageligheder med ogsaa for ham: Der blev sørgeligt omhyggeligt for, at det smukke Navn: *Dydsdragonen* ikke skulde gaa i Glemmebogen.

Det hændte for Eksempel, at han blev indvalgt i en Skolekommission. Snart hed det: »Ny Slagmark for vor Ven *Dydsdragonen*«.

En udenlandsk Prinsesse kom paa Besøg ved Hoffet, og det rygtedes, at Dr. Rørdam var blevet udvalgt til at give hende nogle Lektioner i Dansk. — »Dr. phil. Ove Rørdam, vor Ven *Dydsdragonen*, har modtaget det ærefulde Hverv at undervise Hds. kgl. Højhed, o. s. v.«

Javist, Ihærdighed for at slaa Navnet fast manglede ikke, og at de ihærdige ogsaa havde Held med sig hos Publikum, blev Rørdam ved flere Lejligheder belært om, bl. a. under Forberedelserne til Valget nu i Foraaret.

Ved et Vælgermøde i Rørdams Valgkreds, der var repræsenteret ved en af det ministerielle Partis Spidser, hændte det, at han vilde tage Ordet. Det skulde have været et Forsvar for den opstillede demokratiske Kandidat, som under Mødet blev haardt trængt af den overlegne og slagfærdige Modkandidat. Aldrig saa snart havde han vist sig paa Talerstolen, før der lød et Hyl: »*Dydsdragonen!*« — »*Dydsdragonen vil tale!*« — »Væk med *Dydsdragonen!*« — Trampen, Hujen og Fløjten ledsagede Ordene.

Dirigenten manede til Ro. Vi var i Danmark og ikke i Paris, og Publikum burde dog først høre, hvad Taleren havde paa Hjerte, før det gav sit Mishag tilkende.

Men der blev ikke mere Ro.

Saa snart Rørdam aabnede Munden, lød det samme Hyl: — »Væk med *Dydsdragonen!*« — »Her er ingen, der vil høre *Dydsdragonen!*« — »Den næste!«

Da det var Rørdam temmelig tydeligt, at det var hans demokratiske Meningsfæller, der var de ivrigste Spektakelmagere, var Situationen jo ikke uden Komik, og uden Kamp vilde han under disse Forhold ikke overgive sig; han vidste jo godt, at han var en ret habil Taler, som mere end een Gang havde haft Held til — selv paa store Møder — at udtrykke sig virkningsfuldt. To, tre Gange endnu forsøgte han at tale igennem, saa han fik overdøvet Spektaklet, men der var intet Udkomme. — »Væk med *Dydsdragonen!*« — lød det, saasart han viste sig. — »Væk! — Væk! — Den næste!« — Og saa Tramp, Tramp, Fløjtetriller og Nøglepiften, det blev ikke anderledes. Saa overlod han Talerstolen til de andre. Staa der og spille Tiden med Halløj, var der jo ingen Mening i.

— — — —

Rørdam havde faaet spist sit Smørrebrød og tændte sig en Cigar til den sidste Kaffesjat. — Han trak paa samme Tid paa Skuldrene og lo lunt af sin mislykkede politiske Optræden. — Pjank og Pjat det hele, naturligvis. Det kunde jo ikke ende-vende Tilværelsen for den, der havde sit daglige faste Arbejde og desforuden fuldt op af andre Interesser, at man gav ham et Øgenavn at slæbe paa og ikke vilde høre paa ham ved et Vælgermøde. Men alligevel, al Overlegenhed tiltrods, var og blev det dog noget af det, Ens Tanker blev tvunget til *ogsaa* at beskæftige sig med.

Og det var jo sandt, at de nuværende klikeagtige Forhold gjorde det vanskeligt for mange at befinde sig vel herinde i København.

Rørdams Doktordisputats saavel som et Par litteraturhistoriske Afhandlinger, han senere havde skrevet, — en mindre om et oldnordisk Thema og en mere udførlig og opsigtsvækkende om en Lyriker fra det attende Aarhundrede — kunde meget vel have berettiget ham til at søge en Lærestol ved Universitetet. Hauchs Plads havde jo faktisk til nu i Aar staaet ubesat, og nu mente man ovenikøbet, det blev nødvendigt at dele dette Professorat; men det vidste Ove Rørdam med sig selv, at om end denne Stilling ligefrem var bleven ham *tilbudt*, vilde han ikke have kunnet modtage den, endsige *søge* den. Nej, dertil havde han i sin Tid paa en altfor heftig Maade oplevet og medfølt *Georg Brandes'* Tilsidesættelse. Han havde medlevet disse Aar, hvor Brandes sad og skrev Bind paa Bind af »Hoved-

strømninger« og meget andet uden at faa en eneste Anmeldelse i de københavnske Blade, disse Aar, hvor han maatte være glad, om han kunde faa Lov at svare sine Angribere med betalte *Inserter*. Ikke et Blad vilde aabne sig for et Forsvar.

Paludan, som fra første Færd havde hørt til Brandes' Angribere, var jo lykkeligere stillet; javelsaa, og nu var det ham, der stod paa Katederet som Professor, paa Hauchs efterladte og saa længe ubesatte Kateder. — Rørdam følte med sig selv, at han var mindst ligesaa velkvalificeret. Kunde det maaske siges, at *Paludan* mødte med en noget større videnskabelig Ballast, var Rørdam mindst dobbelt saa veludrustet som Lærer og Taler. Men han havde ikke søgt Stillingen, — havde ikke *kunnet* det. — Hans trofaste Sindelag, hans Beundring for Brandes' rige Evner forbød ham det.

— — — — —
»Kelner, her!«

Rørdam fik betalt og rejste sig.

De mange Gæster røg tæt, en Del af Folketingsmændene store, tykhovedede Piber, Luften var helt uigennemsigtig herinde. Nu kunde det være godt at komme udenfor lidt. Han saa paa sit Uhr. Det var heller ikke for tidligt at komme ind paa Biblioteket, om man skulde have en ordentlig Dag ud af det dér.

— Da han lidt efter stod udenfor »Knapstedgaard«, faldt hans Øjne atter paa den store, grimme, sølede Plads foran. Det var her, Volden med Møllerne havde ligget; nede paa den anden Side af Raadhusplankeværket skimtedes endnu en grøn Voldstump, »Rysensten«, og i Nord saas det lille Anlæg med det nyudgravede »Jarmers Taarn«. Der var ogsaa en aaben og fri Udsigt den Vej ud. Ifjor brugte Magistraten Voldpladsen for Sneen. Huha! Sikken Søle her blev, da Snebunkerne tog til at smelte. Det var nærvædt, at man havde sat baade Dagmar- og Nationalkomplekset under Vand — eller rettere *under Pløje*. — Mon den Komædie skulde gentages i Aar?

— Naa, regne gjorde det endnu, og Blæsten varede ogsaa troligt ved. Han kunde se paa Træerne derhenne ved Jarmers Taarn, hvor de stredes med Vinden. Men nu gjaldt det vel ogsaa snart deres sidste Klær?

Han snuste ud i den fugtige, raakolde Luft. Der var noget, der mindede ham om Efteraar i hans Barndoms Landsby, Thorsted.

— Skulde han komme til at vende tilbage dertil? — Skulde han, som saa mange af de yngre Teologer, blive en Slags Høj-skolelærer? — Skulde det virkelig kunne tænkes, at han kom til at vende hjem til Bønderne for at faa sig en *Gerning*? — Og hvis det skete, hvordan skulde han isaafald gribe den Sag an? — Spørgsmaal paa Spørgsmaal strømmede ind paa ham.

At Almuens Kristentro ikke maatte forstyrres, var afgjort. Det kunde heller aldrig være hverken Holger Hauges eller hans Hustrus Ønske. Knud Thing var jo endnu saa ung, men det var næppe heller *det*, han tænkte sig. Hvad kunde det være, der havde ledt Kirstine Hauge, denne lille, stilsfærdige Bondekone, til det Ønske, at deres nye Skoles aandelige Ledelse skulde overdrages til ham?

Her kom han til at huske paa et Udbrud, hun kom med igaar ude paa Ny Carlsberg.

Rørdam og Knud Thing var fulgt med Hauges derud, Holger Hauge vilde se Bryggeriet, men hans Kone vilde meget hellere se det lille, saakaldte *Glyptotek*, Jacobsen havde samlet sig. Det havde hun læst noget om et Steds og var især spændt paa at se nogle ægyptiske Ting, hun havde set Illustrationer af. Saa fulgte Rørdam hende, og Holger og Knud gik paa Bryggeriet.

Da Rørdam og Kirstine blev først færdige med deres Forehavende, vilde han ogsaa vise hende den store, nye Port, Jacobsen var ved at bygge.

De drabelige Elefanter lod hende helt kold. Hvad skulde man dog med et Par Elefanter her, — i en Port til en dansk Fabrik? Man maatte da meget hellere have taget et Par vældige, tyknakkede Tyre eller Okser, syntes hun. Men der var noget andet ved den Port, der fængslede hende: Den latinske Sentens, der stod over Buen: *Laboremus pro patria*. Da Rørdam havde forklaret hende, hvad Ordene betød, saa han hende lægge sine Haandflader andægtigt sammen: »Aa!« — sagde hun, — »det var et smukt Ord! — Ja, lad os arbejde for Fædrelandet.« — Og hun stod længe stille og saa op paa den latinske Indskrift. — »Jeg har saa tit tænkt, at blot et Menneske har et rent Sind og saa et højt Formaal at stræbe efter, saa —«

Her drejede hun paa sig, blev rød og forvirret: »Ja, jeg forstaar jo kun saa lidt, men alligevel — er det ikke noget af det vigtigste?« — vendte hun sig spørgende mod Rørdam.

Der blev ikke Lejlighed til at svare eller til at tale mere om dette Spørgsmaal. Hauge og Sønnen kom i det samme, og Hau-

ge, der jo var Totalafholdsmand, morede sig meget over den umaadelige Øl-Velsignelse, han nys havde haft for Øje; det var jo Bajertønder i *Milevis*, de havde set, Bajerskøl, saa en hel Hær kunde bade deri, ja, *drukne* ogsaa. Han lo muntert og ironisk, men var alligevel meget imponeret af det store Foretagende.

— Som Rørdam nu stod her paa »Knapstedgaard«s Trappesten, randt Kirstines Ord ham i Tanker, det var vel i et saadant Udbrud, han skulde søge, naar han skulde prøve at gætte sig til, hvad hun kunde ønske af ham? — Hm, jah, »et rent Sind«; — men det var nok ikke af de Varer, man kunde gaa ud og grave frem, naarsomhelst det passede En?

— Underligt alligevel, at han just nu, da han mere end nogensinde havde været opfyldt af Tanker paa, efter den gamle Profets Recept, at faa fat i en Gerning »til Folkegavn og til Grøde«, skulde faa dette Sidepuf i Dag derhenne paa Bane-
gaarden.

— At det var ude blandt Bønderne og blandt de store Byers Arbejdere, det omvæltende nye i Danmark for Tiden foregik, var han godt klar over, og at det af de to Stænder var Bønderne, han bedst kendte og forstod, var han heller ikke i Tvivl om.

Flere af de unge Bønder, han under forskellige Forhold havde mødt herinde i København, kom ham i Tanker: Hans Højgaard, Knud Thing og en halv Snes andre unge Studerende; ogsaa blandt et Hold Haandværkere, som han ved Studenter-samfundets Aftenundervisning havde haft med at gøre, havde han mødt interessante Bøndersønner. Han huskede ogsaa den unge Bondestudent, der en Overgang boede paa Harreborg, og som skrev skønne Sange til Bondelivets Pris. — Og saa Gjertrud, ja, og Kirstine Hauge — han saa en saadan Flok Tilhørere foran sig paa Bænkeraderne. —

Naa, — de var jo ikke alle af den Slags, Bønderne, men alligevel, bare *nogle* saadanne imellem, saa vilde Rørdam føle sig tryk for at have Lyttere til, hvad *han* kunde tænke sig at føre frem.

Ikke, det var jo rigtigt, at det at have en hel Sal fuld af voksne Unge at tale til om »voksne« Spørgsmaal, — om Ting, der, som Kirstine Hauge ønskede det, tog Sigte paa »rene Sind« og »hoje Formaaler« — var noget over al Maade lokkende og dragende. Noget ganske andet end at præparere en Flok Skolebørn med visse afstukne Eksamenspensar.

— Men hvordan var det, — Pastor Bjerrum hævdede jo en Gang, at den Højskole var dødsdømt, der havde en ikke-kirkelig Mand til Lærer. — Mon? —

Naar nu man er født »Præstens Ove«, og Ens Vandel ikke støder an, mon man saa alligevel ikke, min gode Jens Peter, skulde kunne finde en Form at virke under — og faa Lov uhindret at passe sin Virksomhed?

Det var ikke fri, Tanken æggede ham.

Politik drog ham ogsaa stærkere og stærkere. Engang kom dog vel det Forlig, saa de kom over det døde Punkt og for Alvor kunde komme til at lovgive om andet end Kanoner og Fæstningsgrave, — om virkelige Samfundsreformer; saa syntes han godt, han kunde faa Lyst til at være med. — Kunde han ogsaa her faa et skjult Ønske opfyldt ved Bøndernes Støtte og vende sejrrig tilbage til Hovedstaden? — Ha, — naa — ihvertfald, Bønderne vilde næppe kassere ham af den Grund, at han var en »Dydsdragon«; — Ha — ha!

— — —

Men nu skulde han allerførst have gjort de Studier til Værket om »Grundtvig, hans Liv og Gerning« og se at faa det skrevet. Det skulde saa være *hans* foreløbige Indsats i Tidsstrømningerne, en indirekte Modstand mod »Aristokratisk Radikalisme« og andre »overmenneskelige« Omvæltninger.

— — Et Glimt fo'r gennem hans Tanker: Blev det kanske det største Resultat, der kom ud af den brandesske Bevægelse og Agitation, af den store ildfulde Kunstners æggende Indsats i dansk Aandsliv, at der som *indirekte Modstand* blev kaldt paa skjulte Kræfter just i *Folket*? — Og skal vi, der af Klikevæsen og meget andet drives væk fra Hovedstaden, fra Aandslivets Centrum, skal just vi her tage vort Hovedtag?

Naa, det var Ting, der var usynlige i Dag. Fremtiden vilde aabenbare Sammenhængen.

Men at Rørdam ved Lejlighed vilde tale videre med Knud Thing om hans Skoleplaner, var han klar over.

Og dermed gik han rask ned ad Gaden.

III.

STORMEN.

EFTERAARSSTORMEN raser over Danmark. Den var haard allerede igaar, den er vokset i Styrke hele Natten, og nu til Morgen er den ganske utrolig i sin Vælde og Vildskab.

Kirstine har været vaagen flere Gange i Nattens Løb og har ligget og lyttet til dens kogende Sus i de store, gamle Træer, dens brutale Rusk i Dørene, dens Tuden i Sprækkerne, dens Klamren med Vinduerne, men hun er træt efter Rejsen og slaar sig hver Gang til Ro med, at henimod Morgen *maa* Stormen vel stilne af. Og, al Bekymring og Uro tiltrods, er hun sovet ind igen.

Saa ved den Tid da det begynder at lysne af Dag i Ruderne, vaagner hun atter op, og da kan hun høre, at der er noget galt paa Færde.

Paa Loftet over hendes Hoved er der en Buldren og Dumpen, som en Flok fulde Mennesker trampede rundt og skabede sig.

Hun staar hastigt op og ser ud. Men der er ikke andet at se end de store Træer, der danser og svajer, som kunde de, hvad Stund det skulde være, knække Ryggene og falde om, og saa Regnen og Haglene, der pisker ned fra Himlen i vilde Strømme. Dumpene og Stødene over hendes Hoved, de bliver ved.

Det maa være Tagsten, der ramler ned, farer det gennem hende. Hun ved godt, at Underskalningen trængte til Efter-syn; hist og her var der Tagsten løse, og nu har altsaa Uvejret set sit Snit til at komme ind gennem Sprækkerne og spille Bold med dem. — Javist, der er Hul i Taget. Se, Væden driver jo Dryp i Dryp gennem Gipsdækket herved i Kamret.

Sæt hele Taget ryger af! Man har hørt saa galt før.

I en Fart fik hun lidt Tøj kastet om sig og kom ud og fik Karlene kaldt op.

— Noget efter hænger tre Karle derude paa Hustaget, mens Blæsten river og slider baade i dem og Tagstenene. De skal prøve at faa det store Hul dækket med et Par Presenninger, men at faa dem fastgjorte er næsten umuligt, og livsfarligt for Karlene at svæve der paa Tagets Rygning midt i Stormens Hujen. Den Skade, der er sket, er vel ikke saa farlig, men som Vejret er, kan der, hvis ikke Hullet bliver dækket, være Fare

for, at hele Taget ryger af. Det vilde jo være et Tab paa flere Hundrede Kroner foruden Ubehageligheden ved at staa i Oktober uden Tag paa Huset.

Karlene bakser og maser, rives omkuld, stumler afsted, men faar Fodfæste igen. Kirstine staar i Læ i Mejeridøren og følger med angstfuld Spænding deres Arbejde. — Gid de var færdige og uskadte hernede paa Jorden igen, ber hun.

Omsider har de dog saa nogenlunde faaet Hullet dækket. En Stige er bleven fastgjort over Presenningen, den ene Ende er bunden ved Skorstenen, den anden gravet ned i et Hul i Jorden, men hvor ihærdigt de end har arbejdet, nogen Sikkerhed for, at Stormen vil respektere, hvad de har lavet, er der ikke.

Dagen er sort og raa, og Stormen varer ved, men Dagslyset trænger dog igennem Uvejrsskyerne. Skønt man paa denne Aarstid ikke staar saa tidligt op paa Harreborg som om Sommeren, er det dog blevet saa højt op paa Morgenens, at alle voksne efterhaanden er kommen frem, og snart er de fleste samlede derinde om Davrebordet.

Her spørger Kirstine ud om, hvad Arbejde de har haft for i de Dage, hun har været borte, og hvor langt de er kommen? Det faar hun Besked om, og med den hende egne Ro og Stilfærdighed drøfter hun saa med dem, hvad hun mener det fornuftigst at tage fat paa i Dag. Som Vejret er, nytter det ikke at tage i Marken. De maa se at finde Beskæftigelse i Stalde og Lade, men der er jo ogsaa nok at gøre.

Folkene gaar ud, og Kirstine kaster atter med Gru sit Blik derud i Uvejret. Hun ser paa Udhusene, hvis Straatage har faaet nogle slemme Plusk i Nattens Løb. De staar med strittende Tagkæg om alle Hjørner. I en Sænkning ude i Gaardspladsen har Regnen lavet en hel Dam. Nu pisker Stormen dens Lade, saa den næsten ser ud som et helt Vand i Søgang.

Hvordan ser der mon ud rundt i Landet saadan en Dag? Igaar rejste hun jo selv igennem Danmark, det var ingen hverken smuk eller god Dag, hvordan ser mon saa Danmark ud en Dag som denne?

Og hvor mon Holger er i dette onde Vejr? Gid han var herhjemme! — Hun er saa urolig, — endskønt det ikke kan ses paa hende.

Naa, her er jo nok at tage sig til, og at lade Hænderne synke i Skødet nytter ikke.

Efter en Stunds Forløb ringer Telefonen, og hun tager Røret.

Det er Holger, der ringer fra Stationen. Han er kommen nu med Morgentoget og ber hende sende Vogn ned snarest muligt.

Det lover hun, og saa taler de ikke om mere.

At faa spændt for og komme afsted tager ikke lang Tid. Det er Staldkarlen, der skal køre, og han er rask i Vendingerne. Det gaar hurtigt ud af Gaarden.

Alligevel kommer Vognen tilbage saa hurtigt, at Kirstine straks forstaaer, den ikke kan have været nede ved Stationen, og det siger hun til Holger, da hun har hilst paa ham.

»Nej,« — siger han, »det er rigtigt nok. Jeg tog en Vogn derhenne. — Vi mødtes saa midtvejs.«

Aa, han er ogsaa meget urolig, tænker Kirstine, men siger ikke noget.

Hun giver sig til at dække Bord og rette Morgenkaffe an til ham, imens gaar han ind og vasker sig og faar en Hjemmekjæke og et Par Morgensko paa.

Men straks han kommer ind i Stuen, er det Telefonen han tager efter og ikke Kaffen. Kirstine har sat sig til Bords, hun ser efter ham og ved straks, hvortil han vil telefonere: Kontoret derude i Købstaden, hvorigennem han ordner sin Kreatur-eksport.

»Er Studene kommen afsted?« — hører hun ham spørge. — »Hvornaar?« — »Naa, igaar.« — »Kom de afsted allesammen?« — »Alle hundrede?« — »Naa, og De har ikke hørt noget fra Skibet?« — »Naa, — nej — ja, Tak skal De ha'.« — »Jeg ringer saa igen. — Farvel.«

Han gjorde en Vending over Gulvet og satte sig saa hen til Spisebordet. Kirstine skænkede hans Kaffe, og han fik ogsaa Sukker og Fløde i og var ved at tage efter et Stykke Brød; men saa gik han atter til Telefonen. Denne Gang var det »Folkebladet«, han ringede op. Kirstine hørte ham spørge, om de havde faaet nogle Vejrefterretninger til Morgen, og hun forstod paa Samtalen, at det havde man: Vesterhavet rasede, og der var meldt om Strandinge baade fra Skagen og fra Lønstrup, og ovre i Harboøre var Befolkningen i en frygtelig Skræk for en halv Snes Fiskerbaade, som de ikke vidste noget om. — »Men sydpaa,« hørte hun Holger spørge, — »er der ingen Efterretninger længere sydfra?« Hun kunde forstaa, at det havde man ikke; men Holger sagde: »Nej, hvorfor skulde

Vejret ikke være ligesaa haardt sydpaa?» — Han havde selv rejst med Tog hele Natten, forklarede han, og Stormen havde raset saadan, at Folk over Bælterne blot havde været ved at forgaa af Søsyege, hvordan saa det saa ikke ud paa Vesterhavet? — Saa bad han undskyldte Ulejligheden og hængte Røret.

Han gik hen til et af Vinduerne og stod og stirrede op imod Skyerne, tog sig til Panden og rystede paa Hovedet.

»Din Kaffe bliver kold, lille Holger,« — mindede Kirstine.

Saa satte han sig atter til Bords. Han fik da ogsaa smurt sig et lille Stykke Brød og drak Kaffen til, men Kirstine kunde nok se, at Appetitten kun var ringe. Han vilde heller ikke have mere Kaffe.

Hun spurgte ham, om han havde sovet noget paa Rejsen.

Det var meget lidt, endda han havde haft II. Klasse og god Plads, svarede han.

Om saa ikke kan vilde hen og hvile lidt?

Han svarede ikke, sad bare og stirrede grundende og forpint ud af Ruderne.

For at sprede hans Tanker gav Kirstine sig til at fortælle ham om Skaden, der var sket paa Stuehusets Tegltag, og hvad Karlene som en foreløbig Hjælp havde lavet med det. Hun havde sent en Dreng ud efter Mureren, for de var jo nødt til hurtigst muligt at skulle have Hullet tættet. Ikke blot af Hensyn til, at Regnen strømmede ned og gik igennem Stuernes Gipsdæk, men blev Stormen ved at rase, kunde de jo let risikere, at Skaden forværredes.

Han saa halvforvirret paa hende. — »Naah, — jah, — men nu kom vel saa Hans Murer?»

»Tror du, vi har Tagsten hjemme til at reparere med?»

Det saa ikke ud til, han hørte, hvad hun sagde. Han stod lidt og trommede i Vindueskarmen uden at svare, saa fo'r han atter til Telefonen: — Om han maatte faa Eksportkontoret? — Han fik det og spurgte, om man endnu ikke havde hørt nærmere?

Kirstine forstod af Snakken saa meget, at der blev svaret, Vejret var værre Syd for Esbjerg end Nord for, og at det var den haardeste Storm, nogen kunde huske; men om *Skibet* vidste man endnu ikke noget.

Knapt havde han hængt Røret fra sig og sat sig ned, før Telefonen kimede, helt voldsomt endda.

Nu kom der nok Besked; Kirstine hørte Holger svare, bare Naa, — Naa, — Naa, — og for hver Gang blev han blegere

og blegere. Da han var færdig, kastede han Røret fra sig uden at ringe af og gav sig til at gaa heftigt frem og tilbage foran Vinduerne. Han havde taget sit Lommetørklæde frem, det sled han i et Hjørne af, som var det aldeles nødvendigt at faa det flaaet itu. — Kirstine gik hen og hængte Telefonen paa Plads og ringede af. Hun tænkte ved sig selv: Sommetider kunde det vist egentlig være godt for ham, om han røg Tobak. Mon ikke det kunde virke lidt dulmende?

»Hvad er der, Holger?« — dristede hun sig til at spørge.

»Aa, ikke andet, end Rygtet gaar i Esbjerg, at »Aggersund« er strandet,« — svarede han med forpint Ironi.

Ja, det var jo endnu ikke hel Besked, forstod hun. Hun sagde ikke noget, men gav sig stille til at samle Kopper og Talkerkenes sammen og tage ud af Bordet.

De to Smaa kom styrtende ind for at sige Godmorgen. De var saa glade og højroastede, fordi de havde fundet nogle smaa Gaver i deres Senge, da de vaagnede, og fordi »Søster« havde fortalt dem, at de var fra Mor, og at Mor var kommet hjem fra København allerede i Aftes. Nu stormede de med Gaverne i Hænderne glædestraalende frem mod Moderen, parate til Kys og Klap, Pludren og Munterhed. At Faderen ogsaa var kommet hjem fra Københavnsrejse, ænsede de ikke. Han var i de senere Aar mere ude end hjemme, saa hvornaar *han* kom og gik, var der ingen rigtige Regler for.

Kirstine fik dem ud i Køkkenet, »Søster« kunde give dem deres Morgenmaaltid derude, foreslog hun, for Far havde saadan slem Hovedpine. — Da de var skuffede og mukkede lidt, fulgte hun med for at faa dem tilfredsstillede.

Noget efter hørte hun ude fra Køkkenet atter Telefonen kime stærkt, og hun gjorde sig i Stilhed et Ærinde ind i Stuen.

»Hvad siger De, er alle mine Stude kastede over Bord?« — hørte hun Holger raabe. — — »Hvad saa de andres?« — — »Naa, De mener, at det kun er mine, der har været i Vejen.« — — »Det lyder lysteligt, ikke sandt?«

Kirstine kunde høre paa hans skrattende Stemme, at han var ved at kvæles af nervøs Ophidselse, og saa snart Samtalen var sluttet, kastede han sig med begge Hænder om sit Hoved paa en Chaiselongue, der stod.

»Ja, Kirstine, de siger, alle mine Stude er druknede.« Kirstine stod lidt, som hun tænkte sig om, saa gik hun hen til ham: — »Galere ved du da, at det ikke er,« — sagde hun og forsøgte et lille Smil.

»Mener du, det er noget morsomt!« — bruste han op.

»Nej, nej; men jeg mener, Holger, at saa ved du da straks, at du er ved Bunden.«

»Ved Bunden! — Ved Bunden! — Ja, Gu', det maa du nok sige, jeg er ved Bunden; ha! — ved du, hvormange jeg havde med?«

»Ja, Holger.«

»Naa. — Og Eksportøren siger, at de har kastet dem over Bord alle hundrede.«

»Har de kastet dem over Bord; hvorfor?«

»De siger, at de kunde ikke styre Studene, de var syge og vilde af Uvejret og klumpede sig sammen i den ene Side af Skibet, saa det var ved helt at krænge over. Derfor blev de nødt til at kaste dem ud.«

»Det lyder svært. — Hvad saa med Skibet?«

»Ja, det vidste man paa Kontoret endnu ikke fuld Besked om, men det forlød, det var havareret og stod paa Grund et eller andet Sted nedad Kysten.«

Hans Hænder rystede, Kroppen skjalv, og han kunde næsten ikke tale for den halvkvalte Hulken og Rasen, der sad i ham. Han vred sig paa Chaiselonguen og formelig stønnede af Fortvivlelse.

»Ja, det er et haardt Slag,« — sagde hun stille. — »Hvis da at det er rigtigt?«

Han fo'r op og hvæste imod hende: — »Ved du, hvormeget det drejer sig om? — Ved du det? — Forstaar du det?!«

»Ja, — det er vel en 25—30 Tusind Kroner, — hvis da at det er rigtigt, hvad der fortælles?«

Hendes Ord faldt stadigt stille og rolige.

»Naa, saa meget kan du dog faa ind i Hovedet; men saa kan du vel ogsaa begribe, at det er det meste af, hvad jeg i de tre Aar, jeg har drevet Handelen, har tjent paa den Konto. Det vil sige, at jeg nu staar og har næsten ikke en rød Øres Fortjeneste for alt det Slid og Slæb, jeg har haft. Nu staar vi og er ligesaa fattige som den Dag, vi begyndte. Den Fremgang, vi havde gjort, det var de Penge, den Kreaturhandel havde givet os, og nu er de tabte — hver Øre er tabt! — Ja, og hvorfra skal jeg nu faa Pengene til de Stude, der ikke er betalte? — Kan du sige mig det, du, der staar her og snakker saa roligt og uanfægtet, som det var en 25 eller en 50-Øre, der var Tale om. — Der var mindst en halv Snes af Studene ubetalte, hvorfra skal jeg skaffe de Penge? Der er for 5000

Kroner Aktier i Søen, der endnu ikke er indbetalte, dem skulde denneher Forsendelse have givet mig; hvorfra mener du nu de skal komme? — Hvor? — Hvor?»

Han fo'r op i fortvivlet Vildskab, væltede en Stol og kom til at rive et lille Syskrin ned fra Vinduet. Det lavede et tosset Rabalder, og Knapper og Traadruller og mange andre Ting røg rundt paa Gulvet.

»Nu kan man Pinedød ligesaa godt i Dag som i Morgen gaa og melde sig Konkurs, for anden Udvej bliver der jo alligevel ikke!»

Han travede op og ned, frem og tilbage, indtil han brat kastede sig paa Maven, ned i Chaiselonguen og skjulte sit fortvivlede Ansigt i Armene.

Kirstine samlede Sysagerne op og rejste Stolen. Saa satte hun sig stille hen ved Siden af Chaiselonguen. Hun vilde ikke sige mere, for hvilke Ord vil kunne trøste her?

Med sin højre Haand strøg hun ham næsten umærkeligt nedover Nakkens mørke, kortklippede Haarlag — stille og blødt. — Da hun havde siddet saadan lidt, mærkede hun, at han sov. — Det var ogsaa det, hun ventede. Naar han fik saadanne Chok, saa plejede han som halvt at daane ind i Søvn af det. Og hvad kunde han vel i dette Øjeblik tage sig til, der var bedre eller klogere end at sove, saa udvaaget og rejsetræt han iforvejen var.

Hun blev siddende stille paa Stolen, hun vilde ikke rejse sig nu for ikke at forstyrre ham. Naar nu blot han kunde faa Ro, men det var ikke let her. Hun ønskede, at hun havde haft ham inde paa Divanen i Kontoret eller paa Briksen i hans Sovekammer. Herinde kunde man aldrig vide, hvorlænge Roen varede. Længere end til Middag var her da i alle Tilfælde ikke Fred, for saa kom jo Folkene og skulde spise. Men der var ikke noget at gøre, flytte ham kunde hun jo ikke.

En Stund tænkte hun paa at løfte Røret af Telefonen for at skaffe Ro, men det turde hun dog ikke. Man vidste jo aldrig, hvad Bud der kunde komme.

Stormen rasede fremdeles, ruskede i Huset og klamrede med Ruderne. Ude i Gaarden saa hun Døren ind til Faarestien blive revet op og hugget om mod Væggen med et formeligt Brag. Men der var da heldigvis en af Karlene til Rede, som fik den forsvarligt lukket.

Jo, ude rasede Stormen fremdeles, men herinde var der bleven Ro.

Kirstines Tanker begyndte at kredse om det, der var sket, det store Tab, Holger med et Slag havde lidt.

Vel havde hun aldrig været glad ved det Prangerliv, Holger i de senere Aar var kommet ind i, — at være Pranger var ikke rigtig Bondegerning. Nok var det en daarlig Bonde, som ikke forstod sig paa Kreaturhandel, men det var jo en anden Sag. At Prangere skulde kunne undværes, tænkte hun sig ikke. Det var altsaa Folk, der kom og skilte Bonden af med hans Varer for at sende dem videre i store Samlinger til fremmed Land eller andre Egne, endnu kendte man ikke anden Form for Om-sætning. Men disse Prangere, disse Handelska'le, som her altid sad paa Hug for at fange en lille Profit, — forstaar sig, om det kunde lykkes, helst en *stor*, — nej, det kunde nu knapt blive nogen tiltalende Kaste og aldrig nogen *ophøjet*, som drev den Geschæft, — slet ikke saadan anseelig som det at være Bonde, — *rigtig Bonde*. Saadan var hun da heller ikke ene om at tænke, vidste hun.

Men hun forstod ogsaa, at det havde været haardt for Holger med al den løse Gæld, han havde haft at trækkes med, særlig den dyre Vekselgæld, og hvorfra skulde han vel have faaet Penge til Tørlægningen af Thors Sø, om ikke han havde slaat sig paa Handelen? Der var nok et Konsortium paa en halv Snes Mand om Foretagendet med Søen, men det var da dér, som næsten altid, Holgers Skuldre, Sagens Gennemførelse havde hvilet paa. Naar de andre løb trætte eller løb fra eller stod og ikke kunde skaffe, hvad de skulde ud med, var det altid ham, der maatte gøre Udveje. Baade her og der var det Indtægten ved Kreaturhandelen og Eksporten, der havde hjulpet dem.

Derfor var det ogsaa, hun i sin Tid havde givet Holger det Raad at gaa i Kompagniskab med Christian Mouritsen, for hun var klar over, at her var Manden, han paa Handelsomraadet kunde lære meget af. — Det passede jo ogsaa, og hun var glad, da de begyndte at handle i Fællesskab. Men den gik jo i Stykker, den Samhandel, og det desværre paa en meget sørgelig Maade. Aaja, der knyttede sig saa meget trist til her, at hun ligefrem ikke taalte at tænke paa det.

— Men at Handelen havde bragt Penge til Huse, var en Kendsgerning. Kirstine vidste godt, at nu havde Holger ingen Veksler at slaas med, heller ingen Regninger, ihvertfald ikke af disseher »Gengangere«. Skulde der nu Udvidelser, Nybygninger eller nye Maskiner til, saa havde han haft paa Lommen, hvad han skulde bruge dertil. Han var kommen saavidt, at han

kun havde de faste Kreditforeningsprioriteter at klare, og sammenlignet med Vekselrenterne var det jo kun smaa Procenter her var at svare, og endda en Rentesum, der Aar for Aar af sig selv svandt ind.

Nej, hun forstod godt, hvor lettet og befriet han havde følt sig ved den Fremgang, han pekuniært havde gjort. Og naar det kom til Stykket, var det ikke blot *hans* Stilling, hans Handel havde haft Betydning for. Det var dog faktisk store Summer, han Maaned efter Maaned havde trukket herhjem til Danmark, — snart fra England og snart fra Tyskland, — og de Penge var dog ikke bleven liggende i Holgers Pung, men var rullet befrugtende ud over adskillige Kvadratmil af Harreborgs Omegn. Selv om ingen ligefrem kunde gaa hen og pege paa, hvor Summerne var bleven af, var Kirstine ikke i Tvivl om, at de havde lettet Forholdene for mange andre end Holger, saa der kunde ogsaa ses stort paa den Sag: — Pengene havde rullet, — og det havde givet Mod og Lyst til Foretagsomhed.

— Men — men —

Der var da ogsaa andet til i Verden end Handel og Profit, end Jord og Høvder, — end Penge! Penge! — Menneskene levede vel ikke af Brød alene. Nej.

Kirstine tænkte frem, — tænkte tilbage; — hun vilde godt finde noget, der kunde faa hende til at se med nogen Forsoning paa hendes Mands Prangerlyst, og derved kom hun bl. a. til at tænke paa en Tur, Holger og hun sammen med den nye Lærerfamilje ifjor havde gjort til Vesterhavet. De havde kørt med egen Befordring, og Turen havde været i tre Dage. I fint Solskinsvejr kørte de rundt, gjorde Ophold, hvor der var noget smukt at se, boede paa Hotel om Nætterne og spiste, hvor de kom frem, og ikke mindst fordi hun havde faaet den Egn at se, hvor Holger var vokset op, havde Turen fængslet hende. Men alt blegnede det dog for den Oplevelse det havde været, at hun havde set Vesterhavet, — ja, set det i al dets bølgende Vælde og Uendelighed.

Hvilken forunderlig Tur havde det ikke været! — Og hvor var Pengene til den kommet fra? — *Handelen*, javistsaa.

Og i Aar havde de været ved Himmelbjerget og hørt Bjørnstjerne Bjørnson, hvad var ikke ogsaa det for en skøn Oplevelse. Ja, selv om hun næsten intet havde kunnet høre af, hvad han sagde, hun havde dog set ham, og hun havde været med til at synge hans Sange for ham og været med i det Menneskehav, der med straalende Sommersol over sig havde tilklappet

ham sin Hyldest. Det var da saa forunderligt at se den store Digter, hvis Bøger og Sange de alle kendte saa godt, ja, saa *løftende* et Minde, som aldrig kunde slettes. Og nu sidst havde de altsaa været i København, ogsaa en mærkelig og skøn Tur, der havde givet En Tanker og Indtryk, man længe vilde kunne have at glædes ved. Alt saadant kunde vel godt regnes for *aandelig* Næring. — Og der skulde Penge til al den Slags, Penge, som det vel godt kunde siges, Holgers Studehandel havde givet dem. Jovist.

Saadan kunde man finde mange Ting, der gjorde, at det ikke var helt let at komme frem med sin Fordømmelse.

Og alligevel — —

Nej, ønsket, at det skulde gaa Holger ilde som Handelsmand, det havde hun aldrig; men længtes efter, ja, rigtig af Hjertet *længtes* efter, at han skulde lægge den Prangervirk-somhed til Side, det havde hun. Det var sandt.

Det var ikke blot det, at det var hende en Sorg, han var saa lidt hjemme, heller ikke blot det, at hun, fordi han var ude, saa tit blev nødt til at tage sig af saa mange Ting, som det efter hendes Mening og Følemaade ikke tilkom en Kvinde, men »Manden i Huset« at tage sig af. Det var heller ikke blot det, at Gaarden, hvis dyrkede Areal nu næsten var fordoblet, — godt 350 Td. Land var her nu under Plov mod 180, da Holger overtog den, — blev forsømt, — og det gjorde den; hun kunde jo nok holde Øje med Tingene, saa det ikke gik helt skævt, men en *Mønstergaard* var Harreborg ikke mere, og dens Ejer altsaa heller ikke længere Egnens og Bøndernes *Foregangsmand*; — nej, det var ikke blot alt dette, der nagede hende, der var ogsaa noget andet: Det var jo gaaet saadan, selv om det ikke saa ud, som Holger mærkede det, at de var kommen helt uden for alt det, — ja, hvad skulde man kalde det? — alt det, der havde med *Aand* og *Poesi* og *Udvikling* at gøre.

En Tid syntes hun, de havde faaet Gang i saa meget, som var skønt og godt. Som nu for Eksempel alle de prægtige Mænd, de havde faaet hertil for at holde Foredrag, dels i Forsamlingshuset og dels ogsaa herhjemme paa Harreborg. Det var da saa herligt at samles med sin Egns Folk paa den Maade, syntes hun. Hvor forskellig end de Talere kunde være, *noget* havde de alle bragt med, som man kunde have at tænke paa og tale om bagefter. Mens de havde »Studenten« boende paa Harreborg, havde de ogsaa faaet et Orgel, som Knud havde lært at

spille, »Studenten« selv spillede jo Violin og sang saa smukt, ja, skrev jo ogsaa imellem selv skønne Sange. — Da havde der tit været saadan Sang og Musik i Stuerne, saa det havde været som en hel Fest at opleve, noget lyst og skønt, der kunde kaste Glans frem over de brydsomme og slidfyldte Hverdage.

Nu var baade Møder, Foredrag, Diskussioner og Sang som gaaet helt istaa; — — for leve Prangerliv og føre an i det, der sjæleligt og aandeligt skulde udvikle og højne Ens Omgivelser, — nej, det følte Kirstine, og det følte nok ogsaa alle andre, at det stemte ikke sammen. — Da Holger blev Handelska'l, faldt det andet væk, — ganske af sig selv —. Saadan var nu en Gang Handelslivet, og Kirstine havde aldrig prøvet at rette paa noget her, fordi hun følte det ugørligt.

Det var jo endogsaa gaaet saadan, at det Forsamlingshus, man med stor Kamp og Møje havde faaet rejst, og som havde været mange, ikke mindst den gamle Præst, en pinefuld Torn i Øjet, det var sunket i Grus.

Det var en underlig Historie, hvis Aarsag aldrig var bleven klaret, men en Efteraarsmorgen havde nogen opdaget, at en Væg var faldet ned; om det var Uvejret, der var Skyld deri, eller onde Mennesker eller løse Dyr, ingen vidste det. Der blev ikke gjort noget ved Skaden, fordi man var vant til, at saadan noget tog Folkene paa Harreborg sig af. Men Holger fo'r jo rundt i Landet paa Studehandel, og Kirstine havde ikke haft Tid at gaa ned til Byen. Og en ny Morgen fik saa Folk at se, at nu var hele Huset sunket sammen.

Da Kirstine kom ned til Ruinen, stod hun dybt greben og saa paa den: Hun syntes, der var noget af et Symbol i Husets Fald.

Og hun sørgede meget over, hvad der var sket.

Nok havde Pastor Bjerrum, efter at han var flyttet fra Kaldet her, oprettet en Højskole, hvad vel ikke havde været uden Indflydelse paa Egnens Oplysning og aandelige Udvikling; men den Højskole var da flere Sogne borte, saa man kunde nok derfor haft god Brug for Forsamlingshuset her.

Men at genrejse det Hus, var det noget for en *Studepranger* at kaste sig i Brechen for? — Nej. — Og Holger havde da heller aldrig nævnt Ord derom.

— Det var ikke saadan, at Kirstine troede, Holger ligefrem gik ud med en fast Plan om at snyde og bedrage sine Medmennesker; men hvad var vel, dybest set, *Handel* andet end Snyderi? — At passe Chancen og skrabe til sig, — give saa

lidt som muligt, naar man skulde købe, og tage saa meget, man paa nogen Maade kunde faa, naar man skulde sælge, var det ikke fin Handelsmoral? Blev Fortjenesten saa imellem lidt for drabelig, havde man jo altid straks den Undskyldning ved Haanden, at der var *Risiko* ved Handel. — Javel, svare Regning skulde den jo, selvfølgelig. Men den drevne Handelsmand var jo ham, der forstod at beregne Konjunkturernes Stigen og Dalen, var født med Næse just herfor, og for ham var Risiko nok efterhaanden meget ringe, — undtagen altsaa, naar det gik som i Dag, at der stødte Ulykke til.

Kirstine saa ned paa sin Mand, — ikke uden en øm Medfølelse, — og alligevel — —

Holger vendte sig. Han fik sig drejet om paa Siden med Næsen ind mod Væggen. Han sov videre, trygt og fast.

— Saa rejste Kirstine sig. Først hentede hun et Tæppe, som hun bredte over den sovende, saa gik hun ud og laasede Gangdøren. Hvis her saa kom nogen, fandt de vel ned til Køkken-døren og kom ikke herind.

Nu var det nok bedst, at hun kom ud og fik set efter andre Ting. Det var Tid at faa tænkt paa, hvad de skulde have til Middag, hun skulde ogsaa ud og have kigget efter, om de havde nogle Tagsten. Hun mente, at hun et eller andet Sted bag et af Udhusene havde set en lille Stabel. Nu kom Mureren sikkert snart.

Alligevel blev hun staaende lidt. Hun tænkte paa den sære Ulykke.

Hvis det virkelig var sandt, at Holger i Nat havde mistet 100 Fedestude, var det i Sandhed et haardt Tab. Havde et saadant Stød ramt dem for seks, ja, vel bare for fire Aar siden, saa kunde det maaske have gaaet, som Holger før sagde: At han blev nødt til at melde sig Konkurs. Som deres Pengesager stod i Dag, maatte det være en Overdrivelse. — En Overdrivelse var det ogsaa, at det var *alt*, hvad han havde tjent ved Studehandel.

Men at en ret anselig Del af Profitten dermed paa en Maade var givet tilbage kunde jo godt siges.

Skønt Kirstine værgede sig mod det, var det nok ikke helt fri, at Tanken tiltalte hende.

— Gid den Ulykke kunde føre til, at Holger for Fremtiden lod Handelen fare! — snakkede Kirstine i Løn med sig selv.

Aaja — gid! — ønskede hun, da hun gik henover Gulvet og ud af Stuen.

HAMBORGTUREN.

OMSIDER begyndte dog Stormen at stilne af, — men ikke Stormen i Holgers Sind.

— — — — —
Henimod Middag maatte Kirstine ind og vække sin Mand: Der kom en Rytter med et Telegram.

Han skulde have bragt det pr. Cykel, fortalte han, men Stormen havde tvunget ham til at ombytte Hjulhesten med en rigtig firbenet Traver. At cykle havde været ham en komplet Umulighed.

Huf, ja, det forstod man saa udmærket, for da rasede endnu Uvejret med fuldt Sving, Stormen suste over Landet, rev og sled i Vejfarende og Markens Dyr, ruskede i Hustagene og tvang Folk til at holde paa en Dør, de aabnede, med begge Hænders fulde Kraft, om ikke Blæsten skulde rive den fra dem og smælde den med Brag i Væggen. De store, gamle Træer bag i Harreborgs Have maatte fremdeles ydmygeligen krumme Ryggene og bøje de stolte Nakker: Oh — Huh! kogte Suset gennem Rækkerne; oh — hoh — huh!

Ogsaa Telegrambudet havde faaet Stormens Magt at føle; han kom til Gaarde med bart Hoved. Hatten var røget af et Steds ude i Hedemarken. Han havde været paa Jagt efter den, men ikke turdet spille for megen Tid. Det var jo et Telegram, han fo'r med, og her var der lovfast Grænse for, hvor lang Tid Besørgelsen maatte tage. Der blev vel saa siden Raad for at faa fat i Hatten, trøstede han sig.

Kirstine var tilrede og tog mod Telegrammet, Budet fik sin Betaling, og saa stak han af igen.

Hun stod lidt og drejede tankefuldt paa det lille, sammenfoldede Papir: I hvad saa end den lille Lap havde at meddele, noget, der vilde glæde Holger var det sagtens ikke. — Saa gik hun hen til Komfuret og lavede i stor Hast en Kop stærk Kaffe. Med den og Telegrammet i Hænderne stod hun kort efter derinde ved Chaiselonguen.

Imod Forventning var det ikke saa vanskeligt at faa Holger vaagen. Han saa sig nok noget forvildet om, da hun strøg hans Haar og kaldte paa ham, men han rejste sig dog straks og satte med et hastigt Sæt Benene mod Gulvet.

»Hvad siger du, er der Telegram?«

»Ja.« — Hun gav ham det.

»Aa, Holger, tag lige den lille Kop Kaffe,« — sagde hun og holdt den stærktduftende Drik hen imod ham. Det var en gammel Erfaring, hun havde, at om ikke hans Sindsoprør gik ud over alle Grænser, var der intet, som paa een Gang kunde baade berolige og stimulere ham som saadan en lille Taar stærk Kaffe.

Men han saa kun Papiret, havde straks faaet det op og gjort sig bekendt med Indholdet.

Det var fra den tyske Importør dernede i Hamborg, han ventede med Længsel og nogen Uro paa Skibet og de mange Stude. »Markedet tegner *særlig fint*«, stod der.

Holger røg op paa Gulvet.

Ja, det var lige, hvad han vilde tro, nu alle hans Stude svømmede rundt i Vesterhavet, nu kom det »særlig fine« Marked, der rigtig kunde have givet Gevinst. — »Haa! — sikken et Held, man har! — Sikken Lykke, der er En beskaaren!«

Han travede rundt om det store Spisebord, rev sig i Haaret, fægtede med Armene, trampede i Gulvet, og hans Ansigts-træk var ganske forvredne.

»Gaa væk, du, der staar der og ser ud, som der ingenting er sket, — komplet ligeglad!« — fnyste han mod sin Kone.

Kirstine satte stiltiende Kaffen og gik ud i Køkkenet, — dels fordi hun skulde se til Middagsmaden, men jo ogsaa fordi hun havde paa Følelsen, at her nyttede ingen Snak. — Kaffen, saa hun dog siden, at han havde drukket, men i Dag havde den nok ingen Virkning haft.

Da han en Tid havde gaaet og raset rundt derinde i Stuen, var »Søster« kommen ind for at dække Middagsbord. Saa fo'r han ind paa Kontoret og fortsatte sin Traven og Rumsteren dér.

Her var han, da Folkene kom ind og skulde spise, og Kirstine dristede sig til at aabne Døren og spørge ham, om han ikke vilde spise med.

Hun fik ikke noget Svar; men da han ikke kom, var det jo ogsaa Svar nok.

— — — —

Henefter Middag var det saa, at Stormen begyndte at lægge sig, og ogsaa Bygerne stilnede af. Da saa Kirstine ham gaa over Gaarden og ud i Marken, og da der var gaaet nogen Tid

listede hun op paa Ole Nybros Gavlkammer for at spejde ud over Markerne. Da kunde hun se ham fare frem og tilbage over Bakkerne ude ved Søen — ligesaa vildt og sanseløst, som han havde tumlet om derhjemme i Stuerne.

Hun saa medfølelse efter ham og sukkede. — Hvad var der at gøre? — Hvordan komme ham til Hjælp?

Ud paa Eftermiddagen kom han hjem og gik ind og klædte sig om. Han vilde ud til Købstaden, sagde han. Han bad ogsaa Kirstine pakke sin Rejsetaske, for det var muligt, han vilde længere bort.

Hun gjorde, som han bad hende. Der blev spændt for, og en Karl kørte for ham; det var for at kunne tage Heste og Vogn med derhjem, hvis det gik saadan, at han rejste længere væk.

Længere frem paa Dagen kom Karlen tilbage med Befordringen, og noget efter ringede Holger hjem: — Han tog til Hamborg, saa de skulde ikke vente ham hverken i Dag eller i Morgen. Mere kunde han ikke sige i dette Øjeblik.

Kirstine var ikke ved Haanden, saa det var »Søster«, der tog imod Besked.

Men da hun siden overbragte sin Mor den, var det nok ikke fri, at denne fik et lille Chok. — »Til Hamborg!« — Hun stirrede paa Datteren.

Hamborg! Det var jo at løbe lige i *Koleraens* Gab! — Hun sagde det ikke, hun fik sig besindet forinden og besluttede intet at nævne derom. Men løsrive Tankerne fra Hamborg var ikke let.

Naa, hun kunde godt forstaa, at Holger følte Trang til at komme Begivenhederne paa nærmere Hold. Saadanne Budskaber, de nu i Formiddagens Løb havde modtaget, de lød jo næsten helt fantastiske, syntes hun. Det var mere end rimeligt, at Holger med egne Øjne havde Lyst til at se, hvordan Ulykken var, — eller, hvis der ikke var noget at se, saa med egne Øren høre, hvad de Mennesker havde at sige, der havde losset 100 fede Stude i Havet. Men til *Hamborg!* — Hun gad vidst, om Holger selv var klar over, hvad det var for en Pest-Stad, han tog til?

*

*

*

Opad Formiddagen den næste Dag gik Holger Hauge og storkede rundt ude ved Hamborgs Havnekajer. Et Par Gange før havde han paa Handelens Vegne været hernede i Hamborg,

men havde da blot besøgt Markedspladsen, hvor hans Kreaturer pr. Kommissionær blev solgt. Hernede ved Havnen havde han ikke før været og aldrig før heller set saa storslaaede Havneanlæg. Han havde nok været rundt i København og set, hvad der var, endogsaa været ude og se dem arbejde paa det forberedte, store Frihavnsanlæg; men hvad var alt dette imod, hvad han her saa! De mægtige Atlanterhavsfarere med fire dampende Skorstene hver, de mange mægtige Handelsfartøjer, der sejlede ud og ind, den øredøvende Tummel af Dampspil, der gik, af Skibe, der ladede og lossede, af Lastvogne, der rullede frem og tilbage, Kraner, der peb, Lodsbaade, der pilede rundt mellem de vuggende Kolosser og saa endda det at der var ingen Ende at se paa noget af det.

Saa vaagen var han, at det naaede hans Tanker: Havde det været i en *anden* Stemning, han var kommen her, havde her været meget af stor Interesse for ham at kigge paa. — Men han var alt andet end oplagt. Han var forvaaget efter Natte-rejsen, som han paa Grund af det store Tab, han havde lidt, havde følt sig forpligtet til at gøre paa en III. Klasses haarde Træbænk, oprevet og sort i Sindet, som han var iforvejen, følte han sig saa tung og trykket, ja, formelig helt syg tilmode, at han ingenting kunde aabne sig for.

Han luskede blot rundt mellem Tingene og spurgte sig for, til han fandt Kajen, hvor de danske Kreaturbaade lagde til. Og just som han kom der, saa han Skibet, han søgte, komme jokkende og rokkende ind fra Elben i ynkkelig havareret Tilstand: Skæv Skorsten og knækket Skrue, splintret Rækværk og flaaede Dækslukafer.

Ja, der var Syn nok for, at det havde døjet en Dravat og været under Behandling af den rasende Orkan, Vesterhavet havde spillet op. Allerede i Esbjerg havde han paa Banegaarden hørt det Rygte, at »Aggersund« var kommen løs af Grunden og trods det store Havari, den havde lidt, prøvede at naa frem til Hamborg. Og her saa han da Fænomenet. Der havde vel trods alt været en lille Strime af Haab hos ham om, at Virkeligheden ikke var slet saa grum, som Telegrammerne berettede. Var der dog ikke en Mulighed for, at ikke *alle* hans prægtige Dyr var sat overstyr? — Men saa snart Skibet kom ind, ja, før det lagde til, blev ogsaa denne Strime kvalt: — Studene af det Mærke, han nævnede, var og blev borte, *allesammen*. Kaptajnen bekræftede det ved et barsk Raab imod Land.

Holger Hauge sank i Knæene ved dette Raab og fik Mun-

den fuld af Hjertevand. — Her stod han da i et fremmed Land som en ensom og fattig Mand. Alt, hvad der var hans, var mistet, smidt i Havet, Kaptajnen undsaa sig ikke en Gang for at raabe det ud for alle Vinde, her paa det vildfremmede Sted! —

— Og hjemme gik Kirstine, hans Kone, og var ligeglad. — Jo, det var sandt, ikke Tvivl om det. Hun tog det fuldkommen roligt, ikke et Øjeblik havde han set det bæve og skælve i hendes Ansigtstræk som ellers saa mange Gange før, naar Tingene lagde sig paa tværs for ham. Ikkeheller havde der været Slinger i hendes Gangart, hun gik strunk og jævn over Gulvene uden Spor af Halten. Ogsaa et fuldgyldigt Tegn paa, at hun ikke følte noget ved, at Sorgen og Ulykken havde slaæet ned paa *ham*.

Her stod han med sine to tomme Hænder uden Spor af Væderlag for alt sit aarelange Slid og Slæb, alt sit Hovedbrud og alle sine omhyggelige Beregninger! — Huf! — Det taagede, raa Vejr slog sammen om ham, her var saa sviende koldt og uhyggeligt, saa hans Mund atter løb fuld af Vand.

Der laa de nu og masede og baksede for at faa det sølle, havarerede Skib ind til Kajen. Aa, Herregud! Naar der ingen Ting var i det af den store, pragtfulde Last, det havde haft om Bord, hvor gad de saa have alt det Mas?

Han var ligeved at gaa sin Vej for ikke at høre eller se mere af Elenden, — ja, og for helt at skjule sig selv og sin Jammer. Men just som han vilde gaa, fik han noget borte Øje paa tre Mænd, han kendte, som syntes at styre herhen mod Skibet. De var alle Studeprangere, en fra Thy, en fra Mors og en fra Salling.

Med et Ryk fo'r det gennem ham, at de havde ogsaa haft Stude med »Aggersund«. — Hvad? — Hvordan var det? — Beretningen lød jo paa, at ikke alle Studene var druknet. Nej, det var jo kun hans, de havde kastet over Bord. — Mon saa de tre Herrers levede i god Behold. — Ja, og kunde komme med paa detteher »særlig fine« Marked, Kommissionæren havde telegraferet, det tegnede til at blive. — Haa!

Det var vel ikke at forlange, at dette Forhold skulde virke lindrende paa *hans* Svie og Pine?

Han løftede paa Hatten og hilste paa Afstand. Men det var vel desværre ikke nok. Han kendte dem jo ret godt, de tre Mænd, der kom, saa faldt det vel sært, naar de nu her mødtes i fremmed Land, ikke at gaa hen og snakke med dem. At han

ikke var forlæst med Beskæftigelse, kunde jo ikke undgaa deres Opmærksomhed.

»Man dig op, Holger,« syntes han at høre en Stemme i sit Øre. — Nej, hvordan var det Kirstine altid plejede at sige: »Vær bare rolig, Holger!« — Her kunde der vist være god Grund til Paamindelsen, at ikke han blamerede sig altfor ynkeligt for d'Herrer Prangere fra Salling, Mors og Thy.

De kom hen til ham og gav ham Haanden, talte om Ulykken, der var overgaaet ham, det var da saa meget sørgeligt, at det skulde gaa ham saa ilde, mente de.

Om det var rigtigt eller ej, blev han ikke klog paa, men han mente, han saa et Glimt af et gottende og hoverende Flir i deres prangerlumske Fjæs.

Naa, men Hauge stinnede da Nakken, saa godt han i sin Kummer og Træthed kunde, og de fulgtes alle fire ad om Bord, hvor Kaptajnen og Styrmand søgte helt og fuldt at sætte dem ind i de sidste Døgn's forefaldne Begivenheder. De fortalte om deres vilde Kamp med Orkan og Strømninger, Revler og Skær. De viste, hvordan Lasterummene var indrettet, at der var som tre Afdelinger, tre Stalde kunde man sige, og her havde Holger Hauges Stude været i det bagbords Rum. Da det nu særlig var Bagbordskrængninger, de havde lidt under, var det, at hans Dyr i Skræk under det rasende Uvejr havde klumpet sig sammen just ind mod Bagbordssiden, og hvor meget de end havde gjort for at faa dem til at sprede sig i Rummet, det havde intet nyttet, de løb bestandig tilbage og samledes i en Klump, hvor Skibet laa lavest, hvad der jo havde forværret den Dødsfare, baade Mennesker og Dyr iforvejen svævede i. Under disse Forhold var det, Kaptajnen havde grebet til det Redningsmiddel at verfe alle Studene i Bagbordssiden udenbords.

»Have de vi ikke benyttet os af den Udvej, saa stod vi ikke her nu,« — endte Kaptajnen.

Og det kunde jo være rigtigt. Skibets nuværende sørgelige Tilstand fortalte tydeligt nok, at det absolut ingen Spøgetur havde været, saa der var ingen, der havde Indvendinger at gøre mod Redegørelsen.

Men der var jo endnu over Hundrede Stude om Bord i Havaristen, 70 i et Styrbords Lastrum og godt 50 midtskibs, og de var alle levende, var det da ikke lovlig strengt, at een Mand, en eneste, skulde bære Tabet af de 100, man havde fundet det nødvendigt at ofre til det vrede Vesterhav?

Holger gik op paa Dækket og i Land. Han følte sig som helt ophovnet og raa i Svælget og var ikke sikker paa at kunne bruge Stemmen, om nogen talte til ham. Saa var det vel bedst at være af Vejen?

Da han var kommen fra Borde, gik han hen og stillede sig op ved en Godsvogn, der holdt paa Hovedbanesporet. Der var lidt Læ for det raakolde Gus, der fremdeles drev ind fra Elben og Havet, og ogsaa et *Skjul*. Der, hvor han stod, kunde han ikke ses fra »Aggersund«.

Her stod han og saa paa, at de andres Stude blev koblet i Land. De saa jo nok slemt slunkne ud efter de halvtredje Døgn Rejse i Stedet for et; men naar de først havde faaet et Par gode Foder og alt det Vand, de kunde drikke, saa kom de nok til at tage sig markedsfæhige ud, det havde ingen Nød.

Han ligefrem vaandede sig hørligt ved Synet af de store Kobler blankbrogede Stude, Trækkerne trak af med. Hvor kunde vel den, der havde mistet 100 mindst lige saa gode og skønne Dyr, andet?

Han krøb helt bagom Godsvognen for at være i Sikkerhed for, at ingen saa ham eller kom hen til ham. Han *kunde* ikke snakke med sine Kolleger, saa fik de at tænke om hans Flugt, hvad de vilde.

Og igen dukkede det sviende og bittert op i hans Tanker, at naar ikke en Gang Kirstine følte for hans Ulykke, hvor kunde han vel da tro paa Medfølelse hos *Konkurrenterne*? — Nej, de Svende undte ham nok varmt, hvad der var overgaaet ham; thi nægtes kunde det vel ikke, at det deroppe i Midtjylland i de senere Aar var ham, der med størst Iver og Held havde dyrket Kreatureksporten.

For at komme helt af Vejen sneg han sig over Banesporene og kom ned i en af Havneterrænets Sidegader. Det Par Gange, han før havde været i Hamborg, var han taget hjem igen samme Aften, saa ret meget af Staden havde han ikke set, og her, hvor han nu kom hen, mindedes han ikke at have været før.

Han havde ikke gaaet langt, før han kom til en Restaurant eller et Spisehus, »Der goldne Stern« hed det. I et bredt Vindue var der arrangeret en hel Del Smaaretter: En Bøf med Løg og Æg, et Stykke Flæskeskank med Surkaal, brunet Medisterpølse med Kartoffelsalat, Sild med Løg o. s. v., og midt i Vinduet dominerede en firkantet emaillet Skaal fuld af bajerske Pølser, der blev holdt dampende ved Hjælp af et lille

Gasblus. Da Hauge stod foran denne Udstilling, naaede det til hans Bevidsthed, at han maatte være sulten. Ja, hvornaar havde han egentlig sidst faaet sig et ordentligt Maaltid? Jo, forrige Aften før han tog fra København, fik han sig vist et Par Stykker Smørrebrød til en Kop The, og det foresvævede ham ogsaa, at han igaar Morges havde siddet til Bords derhjemme sammen med Kirstine og faaet en Kop Kaffe, men siden havde han sikkert intet nydt.

Ja, saadan kunde man da ikke blive ved. Han maatte jo være fuldstændig tom. Kanske det kunde stramme lidt op at faa noget at spise og en Kop varm Kaffe. Mon ikke for Eksempel saadan en halv Spegesild med et Stykke Rugbrød til kunde smage?

Just som han vendte sig fra Ruden for at gaa hen til Indgangen paa Hjørnet, kom en Vogn med en Ligkiste forbi, eskorteret af seks Mænd i graa Lærredskitler.

Det var da et mærkeligt trist Optog, syntes han, og i det samme mærkede han ogsaa, at der var saa underlig tomt og dødt i Gaden. — Naa, det maatte vel være Kvarteret her, der var saadan? — Mærkeligt nok, for Liv og Gadetummel, Jag og Fart og Menneskemylder var ellers det Indtryk, hans forrige flygtige Besøg havde givet ham af Hamborg.

Men han gik ind og tænkte ikke nærmere over, om her var noget forandret.

Da han var kommen ind, saa han, at Lokalet var meget større, end han havde tænkt sig. Det var temmelig smalt, men meget langt. Om det var en stor, lys Gaard eller en Gade, det vendte ud til, dernede ved den anden Ende, kunde han ikke klare sig. Længs den ene Væg var der indrettet en Række Smaabaase med favnehøje Skillerum imellem, men til den anden Side var der lange Borde med Bænke omkring. Han satte sig ind i en af Baasene, skønt der var saa mørkt, at der nu midt om Dagen brændte et Gasblus over Bordet. — Af Mennesker var der kun faa. En lille Klynge paa tre, fire Mænd sad om et Hjørne af et af de lange Borde og drak Vin, og længere nede sad to Mænd med en Kaffeopdækning og en Kognaksflaske for sig. — I en af de Baase, han kom forbi, sad en enlig Mand, som ikke syntes at have noget at tage sig til. Indtrykket var trist og dystert.

Hauge satte sig og fik Silden, men rigtigt Rugbrød kunde han ikke faa. Han pillede Løgringene af og begyndte at spise. Naa, hertil skulde han da have lidt at drikke. Da han jo var

Afholdsmand, vilde han have haft noget Husholdningsøl, men det kunde han ikke faa. Lidt efter sad han saa med en drabelig Sejdel Münchenerøl for sig. — Det smagte ham ikke, han syntes heller ikke, det var ordentlig afkølet, men efterhaanden som Silden gled ned, gled dog ogsaa en Del af Øllet med.

Det Selskab, der sad og drak Vin, syntes at drøfte noget sørgeligt, han kunde ikke høre, hvad de sagde, men af Miner, Stemmer og Hovedvrikken kunde han forstaa, at der var noget, der havde rystet dem. Aa, det er vel Stormen og Ulykkerne paa Søen, de snakker om; den Tanke laa ham nærmest, og de andres nedtrykte Stemning faldt jo godt nok sammen med hans egen.

Ja, graat og trist, tungt og trykkende, saadan var Vejret, og saadan var mere. Han sad og faldt sammen med venstre Albue paa Bordet og Haanden op om Panden.

Tjeneren kom hen til hans Bord og spurgte, om der var mere, han ønskede?

Han saa halvforvirret op. — Naa, saadan. — Han kom pludselig i Tanker om Pølserne, der stod og dampede i Vin-duet og bad om et Par varme Pølser med Kartofler til.

Da Pølserne stod og duftede ham op i Næsen, faldt det ham ind, om ikke en Snaps kunde passe hertil? Han havde maaske i alle sine Dage knapt nydt en Pægl Brændevin, saa han vidste ikke ret, hvor Ideen kom fra; men naar de andre sad med Drikkevarer for sig, kunde han jo ogsaa prøve. Der var vel næppe nogen, der kunde trænge haardere til en Opstrammer end han, og da det viste sig, at han godt kunde faa en Akvavit, endda en dansk, lod han Tjeneren skænke for sig og bad ham lade Flasken blive. Det *varmede* lidt, syntes han, men nogen Oplivelse mærkede han ikke til. Da Pølserne var puttet under Vesten, sad han som før og ludede med Haanden under Panden, fuld af Græmmelse og Nag.

Hvorfor skulde saadan Ulykke nu ramme ham, just *ham*? Hvem havde vel slidt og stridt haardere end han for at komme frem? Havde nogen mere bogstaveligt begyndt paa »bar Bund« end han? — Og saa, saasnart han var naaet dertil, at han kunde leve paa en lidt menneskelig Façon, saa faar han saadan et Dunk: — Vær'sgo', midt ud i Elenden med dig igen.

Han saa paany for sig det store, snavsede Rum i Skibet, hvor hans gode Stude havde været staldet op. Tomt var det, totalt tomt. — Men de andre tykmavede Herrer kunde nok saa fornøjeligt faa losset ud af store, blankbrogede, levende

Dyr, der ikke fejlede andet, end at de var sultne og tørstige og brølte af Utidighed. Om en Times Tid eller to prangede de i fine Rader paa Markedspladsen, — ved det Marked, der efter Kommissionærens Mening tegnede »særlig fint«, og Ejerne kunde vende hjem med velstoppede Tegnebøger og struttende Lommer.

Hvad ventede der ham? — Nu skulde han paany til at spekulere sig sønder og sammen for at finde ud af, hvorfra han skulde skaffe Penge, ud at krumme Ryg og bede og trygle for at laane et Par Skilling eller skaffe en Kaution. — Og saa var endda det, der sved allerværst: At Kirstine syntes at være ligeglad. Haa! Ja, kanske endog hun rentud undte ham Ulykken og dens Følger?

— Han løftede Hovedet: — Der var nogen, der talte Dansk.

Et Par Gæster gik just forbi hans »Baas«, — var det dem? — Han strakte Hals og saa efter dem. — To Herrer, der maatte have siddet i en af Smaabaasene længere inde. — Den lidt fyldige Mand dér tilhøjre med det lyslokkede Haar under Hatten, var det Christian Mouritsen?

Saa da, for Fa'n!

Men hvad var han her efter? — Havde han ogsaa haft Stude med Damperen og faaet dem velbeholdne i Land? — Ja, naturligvis. Naa, saa kunde han da ordentlig triumfere.

Som et Knivstik jog det gennem Hauge, at det sikkert vilde glæde Kirstine, Christian havde haft Held med sig. — Haa! — Han fremstødte et Par bitre Latterknyst.

Tjeneren kom igen: Om der var noget, Herren ønskede?

— Noget, han ønskede. — Han saa halvforvirret op.

Naa, ja, det havde jo hele Tiden været hans Mening, at han vilde have Kaffe; han havde jo ingen Morgenkaffe faaet, nu huskede han det og bad om Kaffe med lidt Brød til. — Et Sted skulde han jo være, og hvor skulde han vel gaa hen? Toget hjemad gik først sent i Aften.

Da Tjeneren var gaaet, kom han til at se paa sit Bord: Der stod den drabelige Ølsejdel, der stod Brændevinsflaske og -glas. — Bevares vell! — Det var vist en nydelig Opdækning foran en Mand, der var kendt som en streng Afholdsmand. — Hvis det var Christian Mouritsen og mulig en anden midtjysk Kreaturhandler, der før gik lige forbi hans Bord, saa havde de nok ordentlig spjækket Gluggerne op og jo da sikkert ogsaa gottet sig vel ved at se ham med saadan Opdækning for sig.

Noget at snakke om kunde der da ogsaa blive ud af det. Haa!

»Aa, tag alt dette her væk!« — sagde han til Tjeneren, da han kom med Kaffen. Han gjorde en arrigt afværgende Gestus ud over Bordet, hvor især Sejdelen med den store, lunkne Ølsjat irriterede ham.

Han fik drukket sin Kaffe og sad endnu lidt og rugede dér i den halvmørke Kafébaas. Klokken var henad et, og han havde vel siddet næsten et Par Timer. Saa fik han nok tage sig sammen. — Men hvor skulde han gaa hen? — Med Sindet fyldt af Bitterhed og Græmmelse tænkte han paa, hvor dejligt fri han, de andre Gange han havde været her, havde været for den Slags Spekulationer. Saasnart han var staaet ud paa Bagegaarden, var han taget paa Markedspladsen, og her var altid nok at gøre, om ikke med andet saa med at snakke og forhandle med hjemlige og hamborgske Handelsfolk. Hermed gik Tiden meget let, til man om Aftenen atter skulde afsted med Toget. Han mindedes, det endog havde knebet at faa Tid til at faa sig et forsvarligt Maaltid først. — Han vidste godt, at flere af hans Handelskammerater satte Pris paa at blive her Natten over for at gaa paa »Daudi« i St. Paulskvarteret, men den Aftenkommers havde de aldrig faaet ham med til. Han tog sig en II Klasses Billet, saa sov han — under normale Forhold — glimrende Natten igennem. Det var ikke saa vanskeligt at faa en hel Sopha til sin Raadighed, ja, stak man Konkudtøren en Skilling, fik man tit en hel Kupé.

Men nu — i Dag drejede det sig om at faa Has paa baade Eftermiddag og Aften, Toget gik først Klokken 9. Hvad skulde han tage sig til i den Tid?

Som han var ved at rejse sig, sprang pludselig den Tanke op i ham: Var det ikke bedre, om han helt holdt op med det Prangerliv, — nu, da man alligevel var som bleven smidt ud af Karrusellen? — Det var da i Grunden tit et Sjøverarbejde, altid at ligge dér og rakke rundt og rundt, — til Tider baade Nat og Dag.

Der maatte vel gives en anden Vej frem, naar man saa sig om?

Som langt borte fra kom en Tanke op: Hvordan laa egentlig Forholdene i England for den danske Eksport?

— Tjeneren kom med hans Regning; han betalte og lagde en Mark i Drikkepenge.

Naa, det var vel at rutte med Mønten at give en Mark i Drikkepenge, paa en Fortæring, der ikke løb op i to Mark.

Naar man stod som en fattig Mand, der næsten havde mistet alt, hvad man ejede, skulde man nok til igen at passe paa sine Smaaskillinger, vende og dreje hver lurvet Femøre.

Han fornåm det, som al Livsens Elende slog sammen om ham: Hans Kamp i sin Tid, i den fuldkommen forsømte og forfaldne *Harreborg*, hans Fortvivlelse for at skaffe Penge til Renters og Skatters Forfaldstid, den pinefulde Tilsidesættelse, de Thorstedbønder i en Aarrække lod ham føle og mange andre Ting; ja, helt saa langt tilbage som til alt det sørgelige, der stod i Forbindelse med hans egen Tilblivelse, stod det i denne Stund op fra de Døde: Hans Fars Død under Vesterhavs- uvejret, hans Mors fortvivlede Flugt, hans egen Fødsel blandt fremmede Mennesker, den Fødsel, der kostede hans Mor Livet. — Aldrig før havde alt dette staaet for ham i saa klar og sørgelig Belysning som just nu i denne lille, triste Hamborg- kafé. Nu faldt Tankerne over ham som en hel Livstragedie og lagde sig med Centnerstyrke paa Skuldre og Nakke, Sind og Sans.

Med Rejsetasken i Haanden aabnede han Døren for at gaa, — ud i det sure, graa Efteraarsvejr, ud i den store, fremmede Stad, hvor han ingen Verdens Ting havde at gøre.

— — — —

Næppe var han kommen ud paa Gaden, før han saa et Optog nøjagtig som en Gang før i Dag: En spartansk udstyret Ligvogn med en Ligkiste uden Blomster og omgivet af seks Mænd, klædte i graa Lærredskitler. Ellers intet Følge, ingen Ting.

Hvad var dog det, transporterede man altid her sine Døde under saa pauvre Former? — Saa fuldkommen Mage til Optoget før var detteher, at man næsten skulde tro, det var det samme Lig, de fremdeles kørte rundt med.

Huf! Han gyste og frøs. Men det var ogsaa en fæl raa Havgus, der stod herind fra Cuxhafen.

Mon ikke der var lunere inde i Byen, tænkte han og drev indefter.

EN SÆR EFTERMIDDAG.

»J A, saa er den Sag klar.«
 Det var Holger Hauge, der stod i en Port paa *Rödings-*
markt og tænkte højt.

I den ene Side af Porten var der Opgang til et Skibskontor;
 dér kom han fra, og Sagen, der var klar, var en Billet til et
 engelsk Skib, »Victoria«, der om en Time skulde afgaa til
 Newcastle.

»Det var s'gu' dog egentlig en mærkelig Eftermiddag, den,«
 tænkte han videre, og der laa et Smil om hans Mund, paa een
 Gang forundret og forærgret.

Han saa nedad sig selv og fik Øje paa sin store, brune
 Rejsetaske, som han bar i venstre Haand. — Ja, om det saa
 var den tunge Djævel, saa havde han slæbt rundt med den
 hele Eftermiddagen, endda vist uden at lægge Mærke til det.

— Porten, han stod i, var aflukket ind mod Gaardsiden
 og blev oplyst af et stort, kuppeldækket Gasblus, der hang
 ned fra det hvælvede Loft. Der stod ogsaa et Par Havebænke,
 nogle Smaaborde og Kurvestole. Rummet benyttedes som et
 Slags Venteværelse til Skibskontoret, forstod han.

De Kurvestole saa' saa indbydende ud, og Hauge var træt.
 Saa satte han sig.

Rent mekanisk tog han Lommebog og Blyant frem; han
 plejede altid, naar Dagen var sluttet, at notere, hvad han
 havde givet ud. Det var vel ogsaa det, han tænkte at gøre nu;
 men Eftermiddagens vekslende Stemninger og Oplevelser træng-
 te sig altfor nærgaaende frem, det blev ikke til noget med
 Regnskabet. Han sad blot og pikkede i Bordet med den lange,
 gule Blyant i Takt med de stærkt tumlende Tanker.

— — — —

Da Hauge efter sit Ophold i »Der goldne Stern« atter stod
 paa Gaden, dreves han straks af den Tanke, at han vilde gaa
 ned til Havnekajen og se »Aggersund« endnu en Gang. Nu
 var vel baade Kaptajn og Styrmandene væk, maaske kunde
 han ubemærket gaa om Bord og prøve rigtigt at faa Rede paa,
 hvad det egentlig var, der var sket under det gruelige Uvejr.
 Der foresvævede ham en Forestilling om, at han mulig kunde

finde virkelige Spor af de uhyggelige Begivenheder, — ja, kanske virkelige Spor af hans kostbare Stude. Han kunde ligesom ikke faa det i sin Pande, at de andres brogede Studekobler levede, og hans var fuldstændig forsvundne.

Men han betvang sig dog. — Det var jo bare en komplet taabelig Grille. Han *vidste Besked*. Der var ikke mere at se efter.

Saa var han trasket ind ad Byen til. Han havde før været derinde ved Børsen og Alsteren og Jungfernstieg, der var helt kønt, huskede han, og nu havde han da Tid at se sig om.

Ret langt havde han ikke gaaet, før det slog ham, at det var en mærkelig Stilhed, ja, *Tomhed*, der herskede i Gaderne. Var Hamborg ikke en By paa næsten trekvart Million Indbyggere? Hvor var de henne? Han syntes, det var, som den store Stad var omtrent uddød.

I det samme mødte han for tredje Gang et af de mærkelige, dystre Ligtog uden andet Følge end de seks Mænd i graa Vaskekitler, og nu slog det omsider ned i ham, at det var *Kolerastaden*, han var kommen til, og at det maatte være *Pestlig*, man befordrede paa denne prunkløse Maade.

Opdagelsen gjorde ikke stort Indtryk paa ham, dertil havde han været for optaget af sine egne Forhold; men han gik dog hen til en Politibetjent for at forhøre, om der var særlige Forhold for en Rejsende at iagttage i Koleræens Anledning.

Da det viste sig, at Politimanden var Sønderjyde, altsaa en Slags Landsmand, førte det en længere Sludder med sig.

Det *havde* været en slem Historie med den Kolera, fortalte Sønderjyden, især i den varme Aarstid. Alle, der paa nogen Maade kunde faa Raad, var jo flygtet bort fra Byen, saa Butikkerne havde staaet tomme og alt Forretningsliv ligget fuldstændig stille. Ingen Mennesker at se i Gaderne andre end Desinfektionsmandskabet, der fo'r rundt i de befængte Huse, — ja, og saa disseher sørgelige, graaklædte Ligbærere, der fulgte Dødskarrosserne. Travlhed havde der jo ogsaa hersket paa Epidemihospitalerne og blandt Lægerne, forstaaer sig, men det fyldte ikke op i Gaderne, — heldigvis maatte man nok sige.

Nu syntes Forholdene at bedres, den raske Vestenstorm, man nys havde haft, var man taknemlig for. Den havde luftet godt op og rensset en god Del af det onde Smitstof ud. Dødsfaldene havde ihvertfald i de sidste Dage været i stærk Aftagende, saa kunde man vel ogsaa begynde at haabe paa, at Indbyggerne vendte tilbage, og der kom Liv i Byen igen.

Autoriteterne indprentede dog fremdeles stor Forsigtighed, ingen kunde endnu sige, om ikke Pesten ved et eller andet tilstødende Uheld kunde blusse op paany.

Men Lægerne mente, at blot Befolkningen vilde passe lidt paa, vaske sig omhyggeligt og leve maadeholdent og fornuftigt, saa skulde nu det værste være ovre.

»Leve fornuftigt,« — ja, det vilde vel sige, at man især skulde spare paa Drikkevarerne,« — smilte Hauge. — Alsin-geren havde nemlig en temmelig fyldig Vom, en rigtig »Øl-tønde«, kunde man vel sige.

Politimanden løftede begge Skuldre omtrent op om Ørerne. Naturligvis, det med Drikkevarerne var et kildent Punkt. Men det gale var jo, at Hamborgs Drikkevand nok ikke var af det bedste. De berlinske Autoriteter, der havde været her for at undersøge det, var tilbøjelige til at mene, at det var det ufiltrerede Elbvand, man gav Folk at drikke, som Hamborg kunde takke for sin *Koleraepidemi*. Men hvad skulde man gøre, naar Vandet ikke duede, og man var tørstig? — Manden saa ynkværdigt bedende op paa Hauge: Noget maatte man s'gu da have at drikke, ikke sandt? — Naa, han kunde ikke sige, at han havde været af dem, der var slemme til at bælge sig med Elbvandet, nej. Det ene Øje gav et lille, forborgent Blink.

»Har den danske Herre maaske smagt paa Hamborgøllet?« — spurgte han og saa meget interesseret ud.

Ja, det havde Hauge, tilfældigvis.

»Var det Münchenerøl maaske?

Ja, det var det vist netop.

»Det var lunkent, hva'? De fik Kvalme af det?«

Naa, Kvalme havde Hauge nu ikke lagt Mærke til, men det var vist rigtigt, at Øllet ikke havde været ordentlig koldt. Det smagte ham ihvertfald ikke.

»Der ser De, der ser De. Og saadan maa vi her daglig drikke vort Øl, Autoriteterne har beordret det, det staar paa trykte Opslag i alle Beværtninger, at saa længe her er Kolera i Staden, maa ingen udskænke Øllet koldt. — Hø, lunkent Øl! — Saadan Svinedrikke! — Tror De ikke, Herre, det er ti Gange farligere for Sundheden at drikke Øllet lunkent end koldt? — Man faar jo Kvalme bare af at tænke paa lunkent Øl. Hva'? — Autoriteterne skulde bare selv prøve det, saa blev det nok forandret.«

»Hvad mener De da, Autoriteterne drikker? Holder de sig til Elbvandet?«

Hauge smilte lunt til den svære Politimand, der snakkede saa ivrigt og aabenhjertigt op, her midt i den halvdøde Stad. Han var jo ligefrem opmuntrende.

»Autoriteterne! — Nej, de drikker s'gu Vin, kan De tro. Og at *Vin* ikke maa afkøles, det staar der ikke noget om paa Opslagene.«

Der var ingen Tvivl om, at den store Alsinger her havde nævnt den Side af Koleraens Historie, der havde berørt ham dybest. Hauge var lige ved at spørge, om han led haardt af Tørst, men beherskede sig. I Stedet udtalte han en Beklagelse af, at Politimanden var optaget af sin Gadetjeneste; ellers vilde han paa Landsmandsskabets Vegne have inviteret paa et Glas af den afkølede Vin.

Den anden takkede for den smukke Tanke, men han slap ikke fri de første Timer. Og naar han skulde være ærlig, gav han ogsaa Fa'n i Vinen. Nej, om blot man maatte faa en ordentlig afkølet Münchenerbier, saa —. Ak! han slikkede sig lystent om Munden. — Ja, saa skulde *han* nok staa imod baade Koleraen og al anden Jammer og Nød, forsikrede han.

Hauge nikkede smilende og opmuntrende.

»Ja, ja, De forstaar, Herre, at man jo nok kan trænge til en Opstrammer,« fortsatte den sludrelystne Dansktysker. — »At gaa her Dag ud og Dag ind og se paa disse Sørgekareter, som den danske Herre vel ogsaa har lagt Mærke til, er ikke just et Syn, man forgriner sig af, vel? — En sort Kiste med seks graa »Männer« omkring, — ja, man kunde nok tænke sig det, der var noksaa gemytligt, ikke sandt? — Og at tænke sig selv liggende med Næsen i Vejret i en saadan Laagkasse — — hva' mener Herren?«

Han kløede sig bag Øret, trak Mundvigene dybt ned og gav med stor Tydelighed at forstaa, hvilken Betænkkelighed han nærede ved Synet af »Laagkassen«.

Snakken var endt med, at Hauge slog Følge med den anden nedad Gaden. Politimanden vilde have, at han skulde kigge ned i de smalle Kanalgyder, hvor Koleraen havde huseret værst.

Kanalgyderne! — Ja, dér stod de forfaldne Husrækker med Soklerne i det raadne Sumpvand, helt laadne af eddergrøn Mug højt opad Murvæggene, ja, helt op mellem de skæve, smaarudede Vinduer, gennem hvilke aldrig en Solstraale kunde trænge ind. — Her boede kun fattige og Hamborgs Udskud, forklarede Foreviseren, — en overflødig Forklaring, tænkte

Hauge, — og her og saa i visse Smøger nede ved Havnen var det, Pesten havde gjort sine værste Indhug.

Med Gysen og Ubehag kiggede Hauge nedad de uhumske Gyder, hvor Ruderne mange Steder var erstattet med Pjaltestopninger, og hvor der selv nu, da Dagene var koldere, stank dyndet og raadent som af en Møddingpøl, — *Pesthule* var maaske rettere. — Jo, Lig- og Aadselstank var det nok, man fik i Næsen her, og det endda kun faa Skridt fra Stadens fornemste Kvarter. Det var jo ikke vanskeligt at forstaa, at de velhavende var flygtet bort.

»Ja, den danske Herre har haft Ærinde til Hamborg, kan jeg tænke,« — snakkede Politimanden. Han havde godt set den Væmmelsesgrimace, der var gledet over Hauges Ansigt. — »Fornøjelse er her jo ikke stort af for Tiden; Aknej!« Manden snød sin blaanende Næse og sukkede dybt.

Hauge sagde ja, han havde haft Ærinde, men *det* var besørget, og nu vidste han knapt, hvad han skulde drive Tiden af med, til hans Tog skulde gaa.

»Ah, Herre, De skulde tage en Tur ud til *Blankenese*,« udbrød den anden straalende. — »Jah, til *Blankenese* og *Süllberg*. Dér, kan De tro, dér er frisk og herligt ude, fornem Restaurant, hvor man spiser glimrende, — *glimrende*, siger jeg Dem. — Ikke Spor af Koleraen, — *næsten* ikke. — For der bor kun rige, forstaa De. — Man tager en Baad nede ved Havnen,« — Politimanden forklarede omstændeligt, hvor disse Blankenesebaade lagde til — »saa fik man en lille frisk Sejlur baade frem og tilbage, saa sig godt om paa det skønne Sted, som man sikkert ikke havde herligere noget Steds i Danmark.«

Og endnu havde den venlige Mand et lille, vejledende Vink at give, — et Vink af Betydning: Hvis Hauge kiggede ind i en lille, nærmere betegnet Schopp og hilste fra Betjent Klaumann, saa vankede der en kold, — jah, hører De, en virkelig *afkølet* Bier!

— Hauge havde takket for god Underretning og benyttet de venlige Anvisninger som Paaskud til at frigøre sig for den oversnakssomme Politimand. — En falsk Tysker, men en ægte Landsmand, tænkte han, da de skiltes.

— — — —

Aldrig saa snart var Hauge alene, før det atter var det havarerede »Aggersund«, der huserede i hans Tanker: Dyrene,

han havde mistet, Tabet, han havde lidt, den voldsomme, den umenneskelige Ulykke, der var overgaaet ham. Det var ikke just den danske Damper, han var styret efter, og alligevel, straks han saa et Glimt af Havnen, vidste han, at »Aggersund« ikke havde været ude af hans Tanker.

Alle mine dyre Stude! klagede han sig — uden Ord. — Hvordan faldt man paa den Idé at smide hundrede levende, slagtefede Dyr i Havet? — Hvordan bar man sig ad med det? — ja, for der skulde da ligefrem ordentlige Kræfter til den Slags. — Havde disse Mennesker virkelig ikke kunnet tænke sig til, hvilket sviende, uopretteligt Tab, det kunde blive for den Ejer, det gik ud over?

Halvt uafvidende var han naaet frem til Kajen, hvor han i Formiddags havde set »Aggersund« ligge. Det laa endnu paa samme Plads.

Han saa to Mænd i Islandstrøjer; de gik og spulede Dæk og skyllede ud, baade oppe og nede. — Naar de var færdige med det, saa skulde Skibet gaa i Dok, sagde de.

Naa.

Han stod lidt og saa paa deres Arbejde. — Saa vred han sig om og gik igen.

Han maatte jo være gal, — »skrollet« i Hovedet! — Nu var det over et Døgn siden Ulykken skete, saa det var vildt at spekulere paa den. Og de to Ka'le, her gik, var da fuldkommen ansvarsløse, havde han vel da noget at snakke med *dem* om?

Uden Tanker for hvor Vejen bar hen, var han drevet videre dér langs med Kajen.

Hele Tiden var han fyldt af tunge Tanker og trykket Sind og saaledes stemt, var det, han pludselig saa »Victoria« ligge foran sig.

»Victoria« var en stor, smuk, engelsk Damper, der laa og tog Last ind af forskellig Form og Slags. »Afgang til Newcastle Kl. 10« stod der med store, røde Bogstaver paa et hvidmalet Skilt. Nedenunder var der paa mindre iøjnefaldende Vis tilføjet, at der var Læge om Bord, og at Sejlturen kunde gælde for Karantæne.

Næppe havde Hauge set Skib og Skilt, før det, som i Formiddags da han sad i »Der goldne Stern«, jog gennem hans Tanker: England! — Hvordan laa egentlig Forholdene for den danske Eksport derovre i England?

Næsten som en Røst, ja, et Raab, i Øret, fo'r det Spørgsmaal ind paa ham. Og hvem vidste ordentlig Besked her? —

Ingen. Og var det i Virkeligheden ikke *det*, mer end noget andet, som det i Øjeblikket gjaldt om for den danske Bonde?

»Newcastle,« — han saa paa Skiltet, — det var jo i Newcastle, hans gode Bekendt, Hans Blidegaard, boede. Han var Kreaturkommissionær, og Hauge havde i en Aarrække sendt Kreaturer til ham. Siden han blev Handelsmand, var der maa-ske nok gaaet flere til Hamborg og London, men en hel Del var der dog ogsaa gaaet til Newcastle.

Det havde jo været i hans Tanker, at saa mange forskellige Ting af danske Landbrugsvarer, man efterhaanden sendte over til Englænderne, vilde det være særdeles rart en Gang at komme over og se *med egne Øjne*, hvordan Forholdene i Virkeligheden laa i det store Land. Var her for Alvor *Fremtidsmuligheder* at bygge paa, og i saa Fald for *hvilke Varer*?

Han stod længe foran det engelske Skib, dybt grundende over mange Ting, men at han skulde tage Billet til »Victoria« og sejle til Newcastle i Aften, var dog paa dette Tidspunkt ikke faldet ham ind. I Stedet var han drevet udefter, stadig *udefter*, og gøre Rede for alt, hvad der havde været i Hovedet paa ham, mens han gik dér og traskede ad Hamborgs Brosten, kunde han ikke nu.

Først da han kom saa langt ud, at det var rigtigt Bondeland han havde for sig, var han vaagnet op til Bevidsthed.

Paa et eller andet Tidspunkt af Eftermiddagen stod han foran en grøn Rugmark, bagved den var en Pløjemark, hvor to Mænd gik og pløjede, og længere fremme igen saa han en Flok, der var ved at tage Kartofler op.

Det var saa hverdagsligt altsammen, rigtigt velkendt Arbejde, og alligevel virkede det første Indtryk næsten som et Chok paa ham. Han gik istaa midt paa Vejen. Der stod han og fornam Lugten af den tunge, nyvendte Muld og af de visne Kartoffelrafter strømme igennem sig, mens samtidig hans Øjne med en længe ukendt Fryd hang ved den frodige, grønne Rugmark.

Ja, ja, dette var rigtigt *Bondeland*, han her havde for sig, Bondelandet ved Efteraarstid.

Han blev helt underlig ved, hvad han saa, *rørt* kunde man vist sige.

Saadan saa der altsaa ud i Hamborgs Opland.

Jah.

— Men hvordan mon der egentlig saa ud hjemme paa *Harreborg*?

— Hans Gaard blev forsømt — han vidste det i samme Stund. Med stikkende Klarhed drev det gennem hans Tanker.

— Da han havde staaet der i nogen Tid og grundet og funderet, gik han hen og saa paa, hvordan Karlene pløjede. De var ikke dygtige til deres Arbejde, ingen af dem. Sikke vringlede Furer de væltede op, og saa langsomt de sluskede af Sted. Det maatte kunne gøres baade dobbelt saa hurtigt og dobbelt saa godt.

»Det er mange Aar siden, Holger, at du har fulgt en Plov,« — snakkede han med sig selv. — »Men mon du alligevel ikke, om du tog fat, kunde gøre det en god Del bedre end de to Slamberter dér?«

Han syntes formelig, han mærkede Plovens Haandtag i sine varme Haandflader, saa levende var Indtrykket.

Men saa stærkt hans Gaard var vokset, saa omfangsrig og mangesidet hans Bedrift efterhaanden var bleven, blev der nok ikke mere Tid for Lederen at komme ud og strege Furer af. Den Slags Fornøjelser blev man nødt til at overlade til de andre, desværre.

Nok snakkede han igaar til Kirstine om, at han med det Tab, han havde lidt, maatte melde sig Konkurs; men det var jo dog noget Sludder. *Saa* galt laa alligevel ikke Forholdene?

Vis-Vas; saa megen Jord han havde under sig, — saa meget der kunde bringes ud af Jorden af den, der vidste, hvordan den skulde behandles.

Ja, og af den, der *passede* den. — — Med *Kærlighed* og *Ombu* vilde Kirstine vist føje til. — Nej, trods Ulykken, der var overgaaet ham, var der endnu et godt Stykke Vej ned til Konkursbunden.

— — — —

Hvor længe han var bleven ved at storke omkring derude paa Markerne bag Hammerbrook, vidste han ikke noget om, knap heller, hvordan det var gaaet til, at han havde faaet sig vendt og ved Mørkets Frembrud igen var paa Vej ind mod Byen.

Skønt han havde været langt udenfor baade Gade og Vej, havde han ingen Ængstelse haft for, at han ikke skulde finde frem. Men da han et Stykke foran sig fik Øje paa en Lygte-tænder, der gik og satte Blus paa en Række Gadelygter, fornam han dog som en Behagelighed, at han atter nærmede sig

Hamborg. Dér fandt han vel saa ogsaa Mennesker, saa han kunde spørge sig for og faa Rede paa, hvor han var.

Ikke længe efter var det, han opdagede, at han gik langs en Havnemole. Vel, saa var han ved Havnen, og det vilde jo sige paa *kendt Grund*.

Han var heller ikke kommen langt frem, før han paany stod foran »Victoria«, hvis store, hvidmalede Skilt fortalte, at Skibet i Aften Kl. 10 gik til *Newcastle*.

Du skal ta' med til England! — bruste det op i ham, straks han atter saa Skibet, — ja, du skal tage til England, det er det eneste rette!

Hvad var det vel med det store, rige Land, der nu saa uretfærdigt havde lukket af for en mangeaarig Eksport af levende danske Kreaturer? — Var det, fordi de havde Overflod af egne Produkter? — Var det for bedre at kunne skrue Priserne i Vejret for engelske Varer? — Eller var det, fordi de frygtede ikke at kunne konkurrere med vore gode danske Varer?

Han vilde derover; — Gu' vilde han det! — Han vilde over at se med egne Øjne, hvordan Forholdene laa, og hvad her var at gøre. — Hvad vi kunde gøre ikke blot for at *holde* vort Marked, men forhaabentlig ogsaa for at *udvide* det.

Kort, han vilde vide klart, hvad der var for den danske Bondestand at bygge sine *Fremtidsudsigter* paa.

Han følte sig i dette Øjeblik helt og fuldt som *Bonde* og havde helt glemt, at han nu i flere Aar i langt mere fremtrædende Grad havde helliget sig *Handelen*.

Et flygtigt Kig i Tegnebogen overbeviste ham om, at der var rigeligt, hvad han skulde bruge, hvorfor saa ikke rejse straks.

Og øjeblikkelig havde han Foden paa Trappen og gik om Bord for at bestille sig en Plads.

— Plads var der til denne Rejse mere end nok af paa Damper »Victoria«, fortalte første Styrmand, som var den, der tog imod. Hauge fik straks anvist Lukaf og Køjenummer udleveret, men selve Billetten skulde han have i Kontoret inde paa *Rödingsmarkt*, meddelte man.

— — — —

Der kom et Par Herrer og gik igennem Porten. De skulde ogsaa ind paa Skibskontoret.

Hauge rejste sig brat, Lommebogen og Blyanten stak han i

Lommen. Det var jo ikke blevet til noget med Regnskabet, men det kunde ogsaa være det samme. Det kunde han ordne, naar han kom om Bord.

Han tog et Tag i Hanken paa den brune Taske, der sammen med ham havde faaet sig et Hvil her i Portrummet. Men han gik ikke. Han satte Tasken paa Bordet og blev selv staaende ved Siden af.

Det var et meget forærgret Udtryk, der nu gled over hans Ansigt, Panden trak sig sammen, i Mundkrogene virrede noget meget bedsk og forpint.

Sagen var, at hans Hamborgbesøg havde bragt ham endnu en Oplevelse. Og den, — ja, den var mere »sær« endnu end alt det andet.

*

*

*

Mens Hauge i Løbet af Eftermiddagen havde tumlet rundt dernede paa Havneterrænet og siden ude i Markerne syd for Staden, havde Tanken paa den grasserende Kolera været som fuldstændig udblæst af hans Hoved. Som han nu, paa Vej til Rödingsmarkt for at hente sin Billet, kom forbi en Port ved *Johannis Bollwerk*, ser han i Skæret fra Gadelygten en Kvinde staa med Panden imod den tilbageslaaede Portdør. Hun hulkede, saa det gennemrystede hele den spinkle Krop. Ja, han ikke blot saa hendes Hulken, men hørte den, thi hun tog paa Veje, saa det kunde høres langt ned ad Gaden.

Ih, du forbarmende! Hvad var paa Færde.

Hauge gik i Staa og stod og saa paa Mennesket, som han jo kun kunde se bagfra. Det var farligt at høre paa, saa hun gav sig. — Hun havde et lyst Overstykke paa med Slag ned over Skuldrene. Dette Slag formelig flagrede hende om Kroppen i Takt med den konvulsiviske Hulken, som ingen Ende syntes at ville tage.

Her var næsten helt øde i Kvarteret, en Pige med Forklæde paa og Kurv i Haanden løb over Gaden, lidt længere henne en Læredreng i Skjorteærmer. Hvis Hauge gik forbi, hvem vilde vel da forsøge at trøste Staklen her?

Han gik frem og lagde en Haand paa Kvindens Arm. — Hvad var der dog sket, saa ulykkelig hun syntes at være?

Aah! Her var ikke til at være længere, — ikke til at leve længere! — hikstede Mennesket i Hulken og Jammer. Hvem

kunde vel udholde Dag og Nat aldrig at høre om andet end Kolera, — *Kolera*, — *Kolera!* skreg hun op.

»Koleraen,« — sagde Hauge halvt undrende. Jamen nu var jo Koleraen omtrent overstaaet, vidste hun ikke det?

»Overstaaet? — Jovist!« — Hun vendte vrængende Ansigtet halvt om mod ham. Det var nok i det Land, hvor han hørte hjemme, for her i Hamborg var det da ikke.

Hauge fortalte, hvad han nys havde læst i en opslaaet Avis, at Dødsfaldene i de sidste Dage var svundet ind til en Fjerdedel af, hvad de var, da Sygdommen var paa sit højeste.

Aa Pyt! Bladenes Løgnehistorier, hvem troede paa dem? — tudede Kvinden videre. — Igaar døde Augusta af Kolera, inat var »lille Pfefferkorn« faldet om paa Gaden og var blevet kørt paa Epidemihospitalet, og idag, *just nu* var de ved at lægge »lyse Anna« i Kiste.« — Damen næsten hvinte i sin Graadhylen, saa skrækslagen syntes hun at være.

Under det sidste Udbrud havde den ulykkelige vendt Ansigtet helt om mod Hauge, og trods al Graad og Skræk var der noget i det Ansigt, som straks forekom ham bekendt.

Det var da næsten utænkeligt, syntes han, at det forpju-skede Kvindemenneske kunde være en, han kendte, men alligevel fandt han paa at spørge, om hun forstod Dansk? — Det gik jo nemlig ikke helt flydende for ham at udtrykke sin Deltagelse paa Tysk.

»Dansk!« udbrød hun straks. — »Er De maaske Dansk?«

Hun stirrede paa ham med store, opspilede Øjne.

Pludselig griber hun ham om Armen og raaber: »De er Løjtnant Hauge fra Randers! — Nej, — nej, — ikke Randers — fra Viborg — ja, *Viborg!* — er De. Aah, Løjtnant Hauge, De maa hjælpe mig! — Aah, hjælp mig bort fra alt det forfærdelige her, tag mig med hjem til Viborg. — Aah ja, det maa De! — Jeg kan ikke blive her, jeg gaar fra Forstanden, hvis jeg skal blive her! — Eller jeg kaster mig i Havnen, gør jeg!«

Hun klyngede sig til hans Arm og hylede op mod ham næsten som en tudende Hund.

»Herregud, Roselille, er det Dem, der er bleven saa bundfortvivlet. — Hvad skal vi dog gøre ved det? — Og De var jo netop saadan en lille glad En, fuld af Skælmstykker.«

»Aah, Løjtnant Hauge, De ved ikke, hvor forfærdeligt her er, — De maa tage mig med herfra, — De maa tage mig med hjem til Viborg; hører De! Hører De!« — blev hun ved

at raabe og bønfalde. — »Aah, vil De ikke nok det, Løjtnant Hauge, vil De ikke nok?«

— Roselille havde i sin Tid været en af de saakaldte »Officerspiger« deroppe i Viborg, men det var jo nogle Dage siden, 15—16 Aar, ja, og Skabningen her tog sig jo ikke ganske ud som den lille syttenaarige Spilopmager hun var, da hun holdt Salon og aabent Hus ved Mogensport i Viborg. Professionen havde taget en Del paa hende, og hertil kom altsaa Koleraskrækken, som i Øjeblikket syntes helt at have forstyrret hende.

Hendes Tilstand var jo ikke uden en vis Tragik; men naar hun mente at kunne overtale ham til at tage hende »med hjem til Viborg«, som hun sagde, var det ikke helt let at holde paa Smilebaandene.

»Ja, ser De, lille Frøken, jeg vilde naturligvis gerne hjælpe Dem lidt, om blot jeg kunde, men tage Dem med til Viborg, det kan jeg skam ikke. Jeg skal sige Dem, jeg bor ikke mere, som De tror, i Viborg, og jeg er heller ikke Løjtnant mere.«

Aa, det var ogsaa ligegyldigt, hvad han var, og hvor han boede, blot han vilde tage hende med fra Hamborg, — herfra, hvor det var blevet umuligt at være.

Jamen han boede nu paa en Gaard ude paa Landet, og skulde han paatage sig at tage hende med hjem, saa maatte hun jo finde sig i at skulle ud at malke og i Marken og hakke Roer og binde Korn osv. osv., den Salgs kunde hun jo slet ikke noget af, vel? — Desuden kunde han maaske ikke være helt sikker paa, at hans Kone vilde synes om, han kom hjem fra Hamborg med en *Roselille*. — Troede hun vel det?

»Kone! — Har De en Kone? — Er De gift?«

Den *Kone* syntes at bringe Væsnet lidt til Besindelse. Hidtil havde Taarerne strømmet frit og rigeligt nedover det pudrede og malede Ansigt, nu fik hun dog et Lommetørklæde frem og forsøgte at tørre det vaade af og jævne Kindernes Striber.

»Det var Ret, Roselille, lad os se, De kommer til Fornuft,« snakkede han og klappede hende paa Skulderen.

»Jamen De maa ikke gaa fra mig, — De maa hjælpe mig — jeg bliver gal — jeg gaar fra Forstanden, hvis ingen hjælper mig,« — jamrede hun op.

»Naanaa, — saasaa; se nu ikke saa sort paa Tingene,« forsøgte han at tysse og trøste. Det randt ham i Tanker, at han skulde have noget at spise, han var sulten efter Landturen, han havde gjort. Han kunde da give hende et Maaltid Mad.

»Hvad vilde De sige til at komme med mig hen og faa lidt Aftensmad, kunde det ikke muntre Dem lidt op?«

»Aa ja, Løjtnant Hauge, tag mig med ind et eller andet Sted, — ind, hvor der er lidt sjovt, hva'? Jeg ved et Sted inde ved *Millerthor*, hvor man spiser dejligt. Vi faar vel ogsaa noget at drikke, — Cognak — hva'? — helst Cognak! — Bag- efter kan vi saa tage ind et eller andet Sted paa St. Pauli. Vi finder nok noget at more os med.«

Naada, nu syntes der at komme Liv i Skabningen. Han saa paa sit Uhr. Klokken var knap syv. Han skulde jo rigtig nok helst først have fat i sin Englandsbillet, men man ventede jo ikke mange Rejsende med Skibet, og Kontoret var aabent til ni, blev der sagt, det kunde nok ordnes altsammen. Et ordentlig Maaltid Mad og en Drik af en eller anden Slags kunde han nok unde det sølle, forskræmte og forpjuskede Skind.

»Kan De ikke fikse Dem lidt op, ordne Krøllerne, og saadan?«

Joh; hun fik straks et Lommespejl og en Pudderdaase frem og fik Kinderne »frisket op«, Haaret ordnet og Hatten sat i Lave; saa var hun parat.

Rester af fordums Skønhed var der endnu, men ikke af Ungdomsynde. Nu kunde nok ingen være i Tvivl om, af hvad Art Frk. Roselille var, men helt bundtarvelig saa hun dog heller ikke ud. Og Pokker med hvordan hun saa ud! Her var jo ikke i Hamborg saa meget som en Kat, der anede, hvem *han* var, saa han var ligeglad. Ja, saa veltilfreds Planen om Eng- landsturen havde gjort ham, kom han næsten i helt forsoren Stemning ved Tanken om at skulle ud og »more« sig med »Roselille fra Mogensport«. Sikken Situation!

Hauge forsøgte dog at foreslaa, at man spiste et eller andet Sted her i Nærheden, hvor der var nok af Smaaknejer, men Roselille blev ved at holde paa Madstedet ved *Millerthor*, og da han forstod, det var et Sted, hun var vant til at komme, kunde han vel heller ikke have noget at risikere ved at vise sig dér med sin »Dame«.

Saa spaserede de af.

— — — —

Restauranten ved *Millerthor* hed »Kaiser Hof«. Det var jo fornemt nok, mere fornemt end Lokalet. Det var et vældig stort firkantet Rum med Masser af Smaaborde og i Baggrunden

en Musiktribune, hvor en halv Snes Musikere just satte sig tilrette med deres forskellige Instrumenter. Af Gæster var der dog kun forholdsvis faa. Var det Koleraen, der forstyrrede, eller var det maaske endnu lidt for tidligt paa Aftenen? Der saa ihvertfald for Tiden lidt halvtomt og koldt ud, men Maden, der kom, var, som Roselille havde lovet, upaaklagelig.

Til Hauges Forundring syntes dog hverken Suppen eller Stegen at interessere hans Bordfælle synderligt, og da han foreslog at tage en halv Flaske Vin, — han vidste jo nu, at Øllet var lunkent — trak Roselille paa Næsen og snakkede paany om Cognak. — *Cognak* var det eneste, der dueede i disse sørgelige Tider, forsikrede Roselille, det eneste, der kunde ordentlig varme og opmuntre En, saa man kunde glemme sin Elenighed.

Cognak? — Hauge var ikke uden Betæneligheder ved at efterkomme dette Ønske, men da han paa Vinkortet saa, at den kunde faas til en jævn Pris, bestilte han dog en halv Flaske. Roselille havde foreslaaet en *hel* og stillede derfor et ret tragisk Ansigt op, da den lille Flaske kom. Men da Hauge tog en Sodavand, og hun fik Lov at være ene om Cognakken, følte hun sig aabenbart trøstet, og drak hurtigt baade første og andet Glas ud.

Hauge var af den lange Travetur blevet dygtig sulten og spiste sin Mad med god Appetit. Med Resten syntes han at være ligeglad. Det var bare noget, han skulde have overstaaet indenfor en vis Tidsfrist, saa han kunde naa at komme ind paa det Skibskontor og faa fat i sin Billet.

Men da Roselille havde faaet det første Par Glas af den gyldne Drik, syntes hun at overvinde sin Fortvivelse, og noget af det gamle skælmske Humør vaagnede op i hende. Hun kom i Tanker om flere Ting fra Tilværelsen i Viborg, en Tid, som aabenbart stod for hende i et muntert og festligt Lys. Hun huskede en Del af de unge Officerer, der havde gjort Besøg i hendes lille, gæstfrie Lejlighed ved Mogensport, og pludrede lystigt op.

Hauge sad og saa paa hende. — Tjah, man var dog ogsaa en Gang en sorgløs ung Mand, der kunde gøre sig en glad Aften med et lystigt Pigebarn. Det vilde vel heller ikke volde Vanskeligheder her i den store Stad at finde en, der saa lidt mere opildnende ud end Roselille. — Kunde det i Grunden ikke være velfortjent til Kirstine, der igaar syntes saa ligeegyldig og udeltagende for den store, bitre Ulykke, der havde ramt ham.

Aa, Fanden! — Han skulde passe og have sin Billet, — han skulde afsted til England, det andet kunde alligevel ikke mere lokke.

Saa snakkede han videre med sin »Borddame«. Roselille havde ogsaa Evne til at gengive andres Stemmer og Mimik, saa en Del af, hvad hun sad og pludrede om virkelig faldt muntert ud og fik dem begge til at le, imellem andda helt overstadigt. Da Kaffen kom, fik Hauge ogsaa et Glas af Cognaken og skaalede under et lystigt Latterudbrud med Pigebar-net.

Midt under deres fælles Munterhed var det saa, at Hauge pludselig saa Christian Mouritsen komme ind ad Døren, — ligestraks saa han ham; — og Christian saa ogsaa Holger Hauge.

Først syntes Christian at blive maabende forbløffet, men saa skød Ondsindet aabenbart op i ham, thi uden at hilse, uden at give Tegn til at ville tage hverken Hat eller Frakke af stod han i Minutter dér lidt indenfor Døren og nidstirrede Hauge og hans »Dame« med et meget uforskammet Smil i Aasynet, et Smil fuldt af uomtvistelig Haan og Foragt.

Hauge blev hed i Hovedet, hed i hele Kroppen, *kogende næsten*, — af Flovhed, af Ærgrelse, af Raseri.

Nu han saa Christian staa dér foran Døren, var han ikke i Tvivl om, at det ogsaa var ham, der i Formiddags inde i »Der goldne Stern« gik forbi hans med Drikkevarer velbesatte Frokostbord. — Haa! Se hvor heldig man kunde være!

Var Christian Mouritsen hans Fjende?

Ja, med det Grin, hvormed han stod dér og gloede, kunde der nok ikke være Tvivl herom. — Og hvad kunde der ikke af en Fjende lægges ind i de Situationer fra i Dag? — Ja, og hvad kunde der ikke bringes *ud af dem* af En, der havde Lyst og Trang til at skade og gøre ondt?

Hauge var ved at springe op og og — og —

Ja, hvad?

Nejh, her nyttede nok ikke noget, — og mindst af alt det at gaa løs paa den anden med Næverne.

Ogsaa Trangen til straks at løbe sin Vej, komme ud, væk, skød op i Hauge. Men han indsaa da betids, at det vilde der da være endnu mindre Klogskab i. Han *var* jo set.

Som det var hans Vane, naar Raseriet rigtig kogte op i ham, knyttede han Hænderne og sad og skurede Tænder. — Jo, Driften til at gaa hen og give sin Landsmand et Par kraf-

tige Næsestød manglede ingenlunde. — Alligevel blev han dog siddende; — men den Trøst, han i dette Tilfælde burde have haft af »den gode Samvittighed«, fornam han ikke noget til.

Da Christian havde gloet færdig, var han da ogsaa saa hensynsfuld at forsvinde ind i et Sidelokale, saa Hauge slap for at have ham for Øjnene.

Noget efter opdagede han, at Roselille havde faaet tømt Cognaksflasken. Saa kaldte han paa Tjeneren for at gøre op. Hans »Dame« lagde ikke Skjul paa, at hun var dybt skuffet over, det ikke blev til mere med »Morskaben«, hun havde aabenbart haabet paa en lystig Tourné rundt i St. Paulis Forlystelseslokaler. Men det hjalp ikke. Hauge viste hende sit Køjenummer til »Victoria«, han skulde være paa Kontoret paa Rödingsmarkt inden Klokken 9 og paa Skibet inden 10. Her var ikke noget at stille op.

*

*

*

Ikke et Øjeblik havde Hauge fortrudt sin Plan om Englandsrejsen, men den store, lindrende Tilfredshed i Sindet, han havde følt, da han først paa Aftenen fattede Planen, kunde han ikke finde nu.

Ærgrelsen over hans sidste Oplevelse sad og gnavede og sved i ham som en ætsende Gift. Da han gik om Bord i Skibet, følte han sig saa arrig, afmægtig og ynkværdig, at han var ligeved at ønske, de kunde faa Storm og Uvejr paa Rejsen, saa han maaske derved kunde glemme Christians foragteligt grinende Aasyn.

— De var kommen langt ned ad Elben, da det strejfede hans Tanker, at han havde glemt at skrive hjem om Englandsturen og om, at han maaske blev borte en hel Uge. — Det var forkert. — Det fløj ogsaa gennem ham, at hvis Kirstine vidste, der var Kolera i Hamborg, — og det gjorde hun naturligvis, — saa var hun vel nu fuld af Uro for hans Sikkerhed og ventede forgæves paa Brev. — Det var ogsaa forkert.

Men begge Dele gled ham hurtigt ud af Hovedet igen — det gjorde ikke Tanken paa Christian Mouritsen.

ENGLANDSREJSEN.

DET var ottende Dagen efter Holger Hauges Afrejse til England; han var om Bord paa den danske Engelsfarer og paa Vej mod Danmark.

Efter nu at have travet og turet rundt i det store, fremmede Land, næsten baade Nat og Dag, i hele Ugen, havde han sovet glimrende i sin Skibskøje, og derfor, saa snart han havde set Dagslyset sive ind gennem Kahytsgluggen, var han sprungen lysvaagen og veloplagt ud af den smalle Seng.

Noget efter gik han Morgentur rundt paa Dækket og saa med stor Forundring det for sin Lunefuldhed og Vildskab saa berygtede og frygtede Vesterhav ligge hen med en Flade saa blank og rolig som et Spejl omtrent.

Han kunde ikke forhindre, at den for ham saa skæbnesvangre Katastrofe, det samme Vesterhav for bare en halv Snes Dage siden havde beredt ham, dukkede op i hans Tanker: Hundrede Stude havde han maattet ofre til Stormens og Havets vrede Guder. — Hvor var de nu, hans gode, blankbrogede Hoveder? Havde Havet mon allerede maattet give sit Bytte fra sig igen? — Laa de døde Kroppe nu, oppustede og fordærvede, og skvulpede rundt paa en eller anden Strand? Erintringen dukkede op, det kunde han ikke forhindre, men han havde Sindskarskhed nok til atter at jage den paa Flugt, — *nu* havde han det. De Tanker skulde — *skulde* — sættes til Vægs, thi nu var det helt andre Ting, der laa for.

Ligemeget fra hvilken Side han saa paa Forholdet mellem det danske Landbrugs Produkter og det engelske Marked, saa fyldtes han af de bedste og lifligste Forhaabninger.

At der var lukket af for Eksporten af levende Kreaturer, var jo en Kendsgerning. Her var ikke andet at gøre end hurtigst muligt at faa udvidet det Eksportslagteri i Esbjerg og den behørigte Dyrlægekontrol ansat, maaske skulde der ogsaa indrettes Kølerum til Kødet i Transportskibene. Dermed, mente han, maatte saa denne Sag paany kunne komme ind i en rolig Gænge.

Men Kreaturudførslen —

Ja, det var, da Hauge var Kreaturhandler og Eksportør, at dette Forhold syntes ham at spille en saa altovervældende Rolle; men nu — —

Ja, hvad havde han ikke set paa sin Englandsrejse, hvor havde han faaet sin Landbrugsfantasi sat i Sving!

Han mindedes sit Besøg paa det for os nu lukkede *Islington Marked*, hvor han havde set ud over Tusinder af Faar, Lam og Kreaturer, et helt bølgende Hav af levende Dyr i broget Farvepragt, et kosteligt Syn. Og alligevel var det Indtryk, han havde modtaget i de mægtige, nej *overmægtige* Kødhaller ved West Smithfield af endnu mere overvældende Art. Mere end tusinde Tons — ja, *Tons* — af slagtede Dyr hang der halvkroppevis i Rækker saa lange, saa lange, saa det syntes en Umulighed at se nogen Ende paa dem. Det forekom ham, at der ved Lav var en Fjerdingvej fra den ene Ende af de drabelige Haller til den anden, men det maatte jo være et Synsbedrag. Men at dette *Kødmarked*, som det med Rette betegnedes, spredtes over et Areal af 6 Tønder Land, lige saa meget som et pænt dansk Husmandssted, det var en *Kendsgerning*. Aldrig i sin vildeste Fantasi havde han kunnet drømme om at faa et saadant Syn for Øje som det, der mødte ham, da han traadte ind i en af West Smithfields Kødhaller.

Forud herfor havde han først, sammen med sin gode Bekendt, Kommissionær Hans Blidegaard, efterset Newcastle og Omegn, og senere sammen med en endnu mere velkendt dansk Grosserer og Kommissionær faret London rundt, — snart pr. Sporvogn eller Omnibus, imellem ogsaa i en af de morsomme smaa engelske Drosker. Nok havde Hauge under disse Ture haft en konstant Følelse af, at baade Newcastle og London var nogle meget store Byer, fornemmelig at *London* var det; men det var dog først, da han stod mellem disse endeløse Rækker af Dyr-Halvkroppe, det med fuld Klarhed gik op for ham, at London var en Stad paa *fire Millioner* Indvaanere — hvad altsaa vilde sige, at der i denne Stenørken blot var dobbelt saa mange Munde at mætte som i hele Danmark med Tillægsøer og Bilande. Og ikke et Græsstraa eller et Kornaks frembragtes her, saa lidt som Høns eller Husdyr.

Aah, hvad betød vel her, kvantitativt set, de tyve, tredive Tusind Kreaturer, Danmark aarligt havde Trang for at komme af med? Naar London daglig spiste 3—4000 Okser, var det jo kun som en Draabe i Havet. Det kunde jo kun blive 50—75 Kroppe mere pr. Dag, og hvad havde det at sige? Sagen maatte altsaa ligge saadan, at det var for fin en Kvalitet, vi mødte op med, det var for iøjnefaldende Priser, vort Slagtekvæg opnaaede. Det virkede skæmmende paa Englands Markedspladser,

at det lillebitte Danmark gjorde sig saa smukt gældende, det tog navnlig Glansen helt fra de Varer, Englands store Kolonilande kunde præstere. — Og det endda til Trods for, at de danske Kreaturer, før de naaede London, ofte havde været paa Rejsen i flere Døgn, og under Vesterhavssejladsen havde været ude for haarde og skæmmende Strabadser.

Der var saaledes ingen Fare for, indsaar Holger Hauge hurtigt, at det skulde forringe det danske Oksekøds Værdi, at Dyrene blev slagtede i Esbjerg og kom til London i reglementerede Halvkroppe Mage til de mange, mange Tusinde andre, der hang paa Geled i *West Smithfields Købby*; thi Sagen var jo, at Skotland, hvorfra det eneste virkelige Konkurrenceprodukt fremkom, var rejsemæssig set lige saa langt borte fra London som Esbjerg.

Men Kødsalget var kun een Ting af det, Hauge under sin Englandsrejse havde faaet Øjnene lukket op for. Nej, den Forkærlighed for »Danish Butter« og »Danish Bacon«, han alle vide Vegne havde observeret, herpaa var det, han mente, der kunde grundes Haab om gyldne Fremtidsudsigter for Danmark. Ja, ikke blot *Haab*, men fuld og fast *Vished*, følte han her. Den Vished havde han ikke blot faaet ved Rejsen til store Byer som Manchester, Newcastle, Birmingham m. fl., hvor det for Alvor var gaaet op for ham, i hvor høj Grad England var et Industri- og Kulmineland, men endnu stærkere var han blevet bestyrket ved nogle Afstikkere ud paa selve Bondelandet.

Vel var vort Mejeribrug hjemme i Danmark ikke eksemplarisk, endnu i Fjor var der jo fra England blevet klaget over vort Smørs for store Vandindhold, der trængtes fremdeles til Forbedringer, før alt blev helt som det skulde være; men et Hestehoved foran for, hvad de engelske Bønder præsterede, det var vi sandelig, og det ikke mindst paa Grund af det faste System, den Ensartethed i Kvaliteten, der med Andelsmejerierne var kommet i de danske Bønders *Smørproduktion*. For Flæskets — *Bacon*, som man kaldte det — Vedkommende, forstod han nok, at Hovedparten af Londons Forbrug kom fra Irland, og der havde han ikke været. Men heller ikke her havde han ringeste Tvivl om, at vi var i Stand til at kunne klare Konkurrencen. Her trængtes hjemme flere Steder til nogen Raceforbedring, og mulig ogsaa lidt mere Omtanke med Hensyn til Fodringen, men det skulde ikke kunne forvolde store Vanskeligheder at faa den Side af Sagen i Orden. En anden, og —

fordi det krævede Pengeofre — nok saa vanskelig Ting var Oprettelsen af flere Andelsslagterier. I Aar og Dag havde man nu paa Hauges Hjemegn ligget og snakket og vrøvlet frem og tilbage om et Andelsslagteri. Efter hvad han nu havde set, var der for ham ikke Fnug af Tvivl om, at det var en Sag af største Betydning. Man skulde hurtigst muligt have bygget et Andelsslagteri. Selvfølgelig ikke blot, fordi man derved strøg Opkøberens og Eksportørens tit vilkaarlige og opskruede Avancer, men endnu mere, fordi der med Fællesskab om Udgifter og Risiko først kom den rette Ansvarsfølelse op i Producenterne. — De genstridige Fæhoveder havde jo allerede Erfaringer her, fra Gennemførelsen af Andelsmejerierne, kunde de da ikke snart faa færdigkævlet ogsaa om Slagterisagen?

Hauge formelig glødede ved Tanken om at komme hjem og tage fat, komme ud og agitere, saa dette nu saa længe omvrøvlede Andelsslagteri hurtigst kunde blive en lyslevende Virkelighed.

Om det saa var Kirstines store, galende og kaglene Hønsehold, som han imellem havde været lidt knotten over, fordi han var bange, der gik for meget Foder med, saa det ikke helt svarede Regning, — en Tvivl, Kirstine altid med Fasthed havde bestridt — saa gled ogsaa i Dag de mange tusinde Æg med ind i hans straalende Eksportfantasier. Han havde opdaget, at man i London i Æghandlervinduerne reklamerede med friske, fine *hollandske* Æg. Altsaa, der var ogsaa Brug for fremmede Æg til de mange Londonmunde. Men kunde Hollænderne skabe sig et Marked for Æg i den store Stad, hvorfor skulde saa ikke ogsaa Danmark, som i Forvejen var saa fint placeret med andre Produkter, kunne skaffe sig Afsætning for nogle Millioner Æg aarligt? — Haa! Ja. — Det var jo, hvad han hver Morgen, han var staaet op i England, havde erfaret, at en Englænder skulde have baade Flæsk og Æg til sin Davre, ellers var Dagen ikke rigtig i Orden for ham. — Jo, Tak, der skulde nok komme baade Flæsk og Æg, de 4 Millioner paa Brostenene skulde bare sørge for Skillingerne til at betale med.

Jo, jo, ogsaa her var Fremtidsmuligheder. Aldeles sikkert.

— Det store, ofte saa rasende og uregerlige Vesterhav, det laa i Dag saa blankt og saa roligt, at Skibet gled over, uden at næsten en Bevægelse var at mærke. Men i Hauges Sind var der anderledes, der var bølgende Hav og høj Søgang.

Og alligevel var Hauge jo nu en Mand, der allerede havde

mange Erfaringer bag sig og vidste god Besked med, at den Gerning, at drive Landbrug, var et Foretagende, hvis Rentabilitet var idelige Svingninger underkastet.

Han huskede godt, hvordan der, da han i 1876 købte Gaard, var mange af Thorstedmændene, der satte deres Lid til Kornsalget. Der kunde faas 16—17 Kroner for en Tønde Rug. Kræn Højgaard havde Aaret før solgt 100 Tønder Rug og derfor, paa eet Bræt, inkasseret 1600 Kroner, fortalte Egnens Folk ham og var svimle i Øjnene ved Tanken om den store, runde, faste Sum. Seks Aar efter var Landet oversvømmet af amerikansk Hvede og Majs og Sortehavs-Rug, man kunde faa »Brødkorn«, som man ærbødigt sagde, for 5—6 Øre Pundet, en Trediedel af, hvad Kræn Højgaard havde faaet for sin store Rugleverance. — Saa lærte Bønderne, at de skulde til at lægge Produktionen om, fodre Avlen op og faa den omsat i andre Stoffer, i Kød og Smør, for at faa en Fortjeneste ud af det. Da Kirstine i sin Tid kom til Harreborg og de fik lavet et ordentligt, sundt Mejerirum, da kunde de sidde og tage 120—130 Øre ind for Pundet af Smørret. Saa kom alle jo ind paa Mejeribruget, Andels- eller Fællesmejeri, og skønt Produktet vel næsten var lige saa fint som det, Kirstine havde fremstillet, havde Smørret ikke desto mindre i Perioder været meget langt nede. Omkring 80 Øre kunde de byde En, og enkelte meget mørke Afregningsdage — som en Periode i 1890 — havde det endda været helt nede i 70 Øre Pundet.

Under saadanne Forhold lærte man, at man ikke maatte glemme Grisene, der fik Mælken og Affaldet, de gav ogsaa noget, der talte med i Opgøret. Nu havde Svinepriserne ogsaa været utaalelige længe. Nogle Bønder havde da forsøgt at tage deres væsentligste Indtægt ved Hesteavl og Hestesalg, eller som Hauge, at slaa sig paa Handelen. Ogsaa her havde der været gode Chancer i visse Perioder — ja, altsammen kun i *Perioder*.

Selv nu, midt i sine mest gyldne og optimistiske Syner, havde Holger Hauge Besindighed og Erfaring nok til at kunne sige til sig selv, at efter al Sandsynlighed kunde det kun vare en vis Arrække med den Herlighed, at kunne basere den danske Landbrugsudførsel paa Englands Forbrug. Før eller senere maatte dog vel Englænderne blive saa kloge, at de selv tog fat, — eller de kom vel herover til Danmark og lærte, hvordan de skulde bære sig ad. Ha! Ja.

Og denne her Metode, de rige engelske Lorder og Gods-

ejere brugte, at lægge Kvadratmile store Godsers fine Muldjorder ud til udyrkede Jagtdistrikter, maatte der fornuftigvis ogsaa en Gang blive sat Stopper for. Skete det ikke paa anden Maade, maatte dog vel Landets Styrelse en Gang faa Øjnene op for, hvor slet en Nationaløkonomi det var at sidde og indføre Madvarer for Milliarder af Kroner, naar de selv havde i Overflod af Jord til Dyrkning af Produktionen.

Men Forandringerne her kom hverken i Dag eller i Morgen, ikke heller til næste Aar. Nej, det vilde tage Tid for dem, de gode Englændere, før de kom efter at faa det samme ud af Jord og Bedrift, som vi fik her, saa vi skulde bare kile paa.

Med et lunt Smil mindedes Hauge ogsaa, at Grosserer Ladefoged, der havde ført ham omkring i London, ved en Lejlighed havde hvisket til ham, at i Virkeligheden var der ingenting, der i Øjeblikket betød mere for de danske Varers Fremgang paa det engelske Marked, end den danske Prinsesse Alexandra, og den Forgudelse, hun var Genstand for af det hele engelske Folk.

Det lød jo pudsigt, og var vel ogsaa en Overdrivelse, men saa megen Handelspsykologi havde Holger Hauge, at han godt kunde tænke sig, der var noget om Snakken. Hver eneste Gang, han paa Hotel eller Restaurant havde udtalt sin Glæde over at faa anrettet »Danish Butter« eller »Danish Bacon«, havde han uvægerligt faaet som Svar, at det jo var Varer, der kom fra deres højtelskede Prinsesse Alexandras Fødeland, altsaa var det enhver en Ære og Glæde at købe og bruge dem. — De kunde jo godt smile lidt i Tilgift, men at den smukke, kongelige Dame øvede en stor Fortryllelse paa de benede, stivnakkede Englændere, var tydeligt nok.

I hvert Fald, Chancer var der paa det engelske Marked for de danske Landbrugeres Afsætning — nu var Chancen der, og saa gjaldt det selvfølgelig om at kile paa, mens Tid var. — Saa, — ja, saa fik man jo se, hvordan Forholdene vilde té sig, naar — det ske sent — den elskede Prinsesse ikke mere kunde berede det danske Kød og Flæsk og Smør Vejen, — gik Hauge op smaalo.

Op og ned, ned og op, det var en Landmands Kaar, og i de senere Aar havde de været trange, eller vel især *besværlige*. Derfor var det, Hauge havde kastet sig over Kreaturhandelen. Han syntes ikke ret, hans Landbrug gav ham nogen økonomisk Gevinst, og med Salget af Mursten var det ogsaa gaaet noget

tilbage, da Landboerne under de vanskelige Kaar, de havde, ikke ret havde Mod paa Byggeriet.

Men nu var Haabet tændt i ham, nu tvivlede han ikke længere om, at danske Bønder gik en stor Udvikling og lyse Fremtidsudsigter i Møde.

Kreatureksporten skulde ogsaa i Gang igen, javel saa, fra ældgammel Tid havde den gode »Jütokse« haft fint Renommé paa Londons Kødmarked, og saadan som den jyske Jord nu engang var beskaffen, kunde man ikke her, som paa de fede Øer, basere Kreaturholdet alene paa Køerne. Mange af Jorderne var jo saa magre og trængte til Hjælp fra en stor Mødding, derfor gjaldt det om at holde store Stalde med mange Kreaturer, saa der blev noget at gøde de udstrakte Marker med. Men Kreatureksporten var kun een Ting. Efter sin Englandsrejse var Hauge klar over, at vi havde to Ting, der havde endnu større Muligheder som Eksportvarer: Smørret og Flæsket.

Og saa var der, som noget helt nyt endda, endnu en Mulighed: Hvad der kunde bringes ud af et forøget Hønsehold?

Hvis ogsaa Ægsalget blev sat ordentlig i System, hvorfor skulde da ikke Æggene af de danske Høns kunne maale sig i Kvalitet med de hollandske, man i London pralede med var saa gode. Hauge kunde da hverken se eller smage nogen Forskel paa de Æg, han havde spist i London, og dem, Kirstine trakterede ham med.

— — Kirstine — —

Hvordan var det — da han tog hjemmefra sidst, var han da ikke noget misfornøjet med Kirstine, — stødt — vred vel?

Der laa saa lang Tid, saa mange Oplevelser mellem dengang og nu, at det var knap Indtrykket kom op til Overfladen. Han fornåm det bare røre sig, langt borte, dybt nede paa Bunden. Nærmere ved var en vis Trang til at faa hende delagtiggjort i alle sine nye Oplevelser, Planer og Indtryk.

Ved Siden af det, der havde hans egentlige Interesse, forekom det ham, der var saa meget andet derovre fra England, som — — jo, det var vist ogsaa interessant, men han havde en dulgt Følelse af, at det interessante først rigtig vilde komme frem, naar han kom hjem og kom til at snakke med hende om det.

Der var nu for Eksempel saadan noget som det, at England engang havde hørt sammen med Danmark, haft Konge tilfælles med Danskerne. — Ja hvad, — han syntes vist nærmest: Aah,

Fanden med det! Det var da saa mange Hundrede Aar siden, at det kunde være ligegyldigt nu. — Alligevel maatte han tilstaa, at det gav som et Stød i ham, da han en Dag midt inde i den allertravleste Del af London pludselig opdagede, at han stod i *Danastreet*; og en anden Dag, da han gav sig Stunder til at trave rundt paa sine Ben, for nærmere at kigge ind i den store Stads dunkle Kroge, fandt han baade en *Denmarks Road*, en *Danaville Road*, en *Dana Avenue* og den helt anseelige *Denmark Hill*. Det var dog altsammen tydelige Tegn paa, at det lillebitte Danmark ikke var helt ukendt derovre.

Endmere overrasket var han dog blevet, da hans danske Fører og Foreviser tog med ham ud til Yorkshire og Lincolnshire. Det var for at se paa Ko- og Svineracer, de rejste, men da de kom gennem en vis Egn, som efter Førerens Sigende betegnede *Danalagen*, havde han næsten faaet en Følelse af, at det var lutter gammeldanske Landsbyer, de kørte igennem, saa velkendte syntes Bynavnene at være. Naturligvis var Skrivemaaden lidt angliseret, som *Schulsthorpe*, — *Ingoldesthorpe*, — *Swainsthorpe* — osv., men man behøvede da ikke at være større Sprogkunstner end Hauge for straks at kunne fatte, at det var det samme som *Skullerup* — *Ingelstrup* og *Svendstrup*, lutter velkendte danske Bynavne. Saadan fortsatte de gennem *Kirkeby* — *Nyby* — *Borreby* — *Kærby* og *Holtby*, stavet paa en lidt anden Maade, end vi danske stavede, men saare let at tyde. Ogsaa *Ringstead* havde han været i, og han var kommet forbi en stor Plads, de kaldte *Danish Camp* — *Danskelejren*, just den Plads, mente man, hvor de gamle Vikinger havde slaaet Lejr, da de for 12—1300 Aar siden var steget i Land paa den engelske Kyst.

Alt dette virkede dog meget underligt, naar man mente, man færdedes i et stort og mægtigt fremmed Kongerige. Ja, det gjorde.

En Dag sad han i en lille Frokostrestaurant i Holborn Street, — han skulde vente dér, til den danske Grosserer kom og hentede ham, de skulde sammen rejse ud paa Bondelandet den Dag.

Da han var færdig med sit Maaltid, og havde god Tid, kom han til at sidde og kigge paa den Strøm af Mennesker, der i den meget befærdede Gade ustandselig gled forbi hans Vindue. Da havde det slaaet ham, at det var jo som en Strøm af *Danskere*, han saa glide forbi sig. Dog ikke *Københavnere*, maaske heller ikke *Provinskøbstadsfolk*, men *danske Bønder*,

naar de var i Købstadspudset. Straks slog han Tanken væk og vendte sig bort fra Vinduet. Det maatte være alt for løjerlig en Idé til at kunne have noget paa sig. Han mindedes Thorstedboerne og Hedeegnens Bønder, hvor krogede og forslidte de ofte saa' ud, saadan saa' ingen her ud, saa det maatte da være noget Nonsens, at der skulde være Lighed mellem hans Hjemlands Bønder og de Herrer, som færdedes her i den brede og flotte Holborn Street.

Alligevel drog Synet ham, saa han atter drejede Ansigtet mod Gaden. Da gik det øjeblikkelig op for ham, hvad det var, han havde tænkt: Det var en hel lang Skare af høje, granvoksne, selvfølende, ja, storsnude Sallingbo-Bønder, i deres fornemste Markedspuds, man saa' glide forbi. — Se — se bare! — Det er *ham*, — og det er *ham* — og han dér er »Gudik fra Krejbjerg« — den næste »Mogens fra Grinderslev« — den næste igen »Bertel fra Vium« — osv. osv. Det var bogstaveligt som han kendte dem saa vel, at han kunde gaa ud og tage dem i Haanden og høre dem sige: »Goddaw, Goddaw! Naa, hvor-dan tegner Kreaturhandelen saa i Daw?«

Han lo. — Det gjorde han den Dag, og ogsaa nu. Men det var mere ved Tanken om, hvad Kirstine mon vilde sige, naar han kom hjem og berettede for hende, end ved, hvad han selv fik ud af Synet.

Hauge var først og fremmest Landmand, han var kommet til England for at se, om der var Marked for hans Produkter, og om han kunde faa sine Varer ordentligt betalt. Men Kirstine — — Ja, hvad var det med hende? — Kirstine havde sin egen Maade at se Tingene paa — tit havde hun det.

Imellem syntes han, at det var noget halvfjønket Vis-Vas, naar hun med bevæget Stemme snakkede om dette her: *Danmark*, der engang havde været saadant et stort og mægtigt Rige, og nu var svundet ind til saa lidt, — om den Tid, da Norge hørte sammen med *Danmark*, Skaane, Halland og Blekinge ligesaa, ja, ogsaa det overmægtige England havde han ved en Lejlighed hørt hende nævne, i denne Forbindelse, — og saa naturligvis Smertensbarnet fremfor alle: Sønderjylland; men hvad kom det vel os Nutidsmennesker ved? Hauge følte ikke noget ved det, — kun imellem, naar *hun* talte om det, saa — — Jo, saa syntes ogsaa han, der var noget i det, at vi skulde stride for *Danmark*, vi skulde gøre vort lille Fødeland Ære.

Hun talte saa ofte om *at hævde sig*, at vinde *Hæder* og

Ære. Det var vist Krav, hun mente først og fremmest gjaldt den *danske Bondestand*; men hun havde ogsaa sagt noget om at *hævde Landets og Folkets Ære*. — Der var, forstod Hauge nok, flere Maader for baade *en Stand* og *et Folk* at hævde sig paa, ja, man kunde vist godt blive skubbet helt til Side og endda, efter *hendes Synspunkter*, have *hævdet* sig fint.

— Naa, Holger Hauge syntes i Reglen, han havde alt for rygende travlt til at spekulere over de Dele — men — alligevel — han kunde godt lide at høre *hende* anlægge sine Synspunkter paa baade det ene og det andet, bedst forstaar sig, naar det, *han* foretog sig, traf at passe ind i det, *hun* regnede med, agtede og ærede.

Han lo igen, thi med eet huskede han, at han rundt omkring i den uoverskuelige Stad, London, havde set *Kavringer*. Ja, netop Brød paa den Façon, paa hvilken hans gamle Plejemor lavede sine Sigtebrød: Dejgen blev trillet ud til en langstrakt Pølse, saa fik Trimlen et Tryk paa Midten, blev vredet rundt nogle Gange og saa sat op paa Enden, hvorefter den fik et Slag oven i Pulden, og var saa færdigformet. Vær'sgo', saa stod der en *Kavring* paa Bordet, et rundt Brød, der saa ud som to trinde Kampsten stablet oven paa hinanden. Den Form for Sigtebrød var vist nu fuldstændig gaaet af Mode, Hauge syntes aldrig mere, man saa andet end aflange Sigte- og Franskrød nu til Dags; men Kirstine, hun lavede fremdeles sine Sigtebrød i *Kavring*formen, nøjagtig som Brødrene, han havde set i Londons Bagervinduer. — Ha! — Nu kunde Kirstine jo prøve at udspekulere, om det ogsaa var noget, Engländerne havde lært af Danskerne — af *Vikingerne* maaske.

— — Jo, det var vist saadan, at han, da han tog hjemmefra, ikke var helt tilfreds med Kirstine, men nu — jo, nu syntes han, at der var saa mange Ting, han længtes efter at komme hjem og fortælle hende; og endnu mere spændt var han ved Tanken om, hvad *hun* kunde have at sige og svare.

— — — —

Men alligevel, hvad havde hendes Snak at betyde! Hauge var først og fremmest en stor Landmand, der kom hjem fra en betydningsfuld Englandsrejse, og nu for Alvor skulde have fat paa sine egne Sager — have frugtbargjort, hvad Rejsen havde lært ham, det var anderledes vigtigt.

Aah — han saa paany for sig disse milevide Flader af den

frugtbare engelske Jord, som de Klovner til Ejere lod ligge hen udyrket, blot for imellem at have den Fornøjelse at kunne skyde en Smule Vildt dér, eller naar det kom højt, have en Smule mager Græsning for en Klat Faar.

Og de dyrkede Marker, hvad gav de? — Haa! Vel højst en Trediedel af, hvad de *kunde* give, rationelt behandlede. — Han saa deres usselt indrettede Svinestier, og han saa deres saa forholdsvis smaa Kobesætninger, og Bønderkonerne, der fremdeles stod i Rum, som paa ingen Maade var renere eller bedre end den gamle, uhumske Mælkekælder, de havde paa *Harreborg*, da Hauge kom dertil. — Dér stod de og drejede Svinget paa deres Haandkerner og lavede Smør i den Tro, at det derinde hos de kræsne Londonere skulde kunne konkurrere med det danske Mejerismør.

Nej, nej! Vi var et stort Spring foran, — og det var lige *det*, det gjaldt at benytte.

— — — —

Hauge travede og travede Dagen lang paa Esbjergdamperens velspulede Dæk. Oktoberluften var kølig, men klar og ren, og Efteraarssolen kastede sine blanke skraa Straaler ned over ham og det søndagsfine Vesterhav. Han travede videre.

Ligesom han i sin Tid brat havde gjort Svinget fra Løjtnant til Gaardejer, saadan havde han i Virkeligheden ogsaa nu, sig selv halvt uafvidende, gjort Svinget fra Handelsmand til Landmand. Det var hans Gaard, hans Jord og alt, hvad der kunde komme ud af hans Landmandsbedrift, der fyldte alle hans fantasifulde Tanker. — Ja, mere end det: Det var hele *den danske Bondestands Fremtid*, der huserede inde bag hans høje, klare Pande.

Og det endskønt det katastrofale Tab, han havde lidt, ved sine Eksportkreaturers Druknedød, ikke var udslettet, — han vidste jo blandt andet godt, at noget af det første, der ventede ham ved hans Hjemkomst, var, at han skulde ud og forsøge at faa rejst et større Laan. Men til Trods herfor stod Hauges Humør hele Dagen lyst og højt. I hans smukke Hoved myldrede det ustandseligt med nyt og nyt: Arbejdsplaner, Landbrugsfremskridt og forbedrede Eksportsystemer osv. osv.

Og han længtes heftigt mod Land og mod at komme hjem og tage fat.

VII.

HJEMME I THORSTED.

DET var Søndag Eftermiddag. Prædikenen var endt, Gudstjenesten forbi og Folk strømmer ud fra Kirken. Men som sædvanlig giver de sig god Tid. Der er jo altid et eller andet, som der her er nem Lejlighed til at drøfte.

Mændene samles, som Skikken er, i Krogen bagved Vaabenhuset, hvor de saakaldte »Kirkestævne«-Meddelelser bliver læst op. — Ikke fordi der i Dag er noget af den Slags at lytte efter, men saa er der andet. — Det Uheld, Holger Hauge har været ude for, for Eksempel.

— Her staar den slu Jens Isak og Lucas med Fistelstemmen, her er den trinde Claus Kjærgaard, kaldet »store Claus«, Hans Herman fra Vihøj, David Duedal, Anders Vejlgaard og Peter Clemmensens fra Hedegaard. Ja, om det saa er selve Kræn Højgaard, tropper han ogsaa op. Der er i det hele taget en hel anselig Flok af Byens Mænd, baade af yngre og ældre, — eller »nymodens« og »gammeldags«, som man nu ofte betegner dem.

Af de »nymodens« er det især Simon Godsk og Gudik Gudiksen, man lægger Mærke til.

De af Flokken, som hin Majsøndag 1877 var med i Snakkestævnet nede paa Toften bag Peter Clemmensens Gaard, er nu stærkt ældede, graanede i Toet og krogede i Nakkerne, og de, som dengang var »Byens Sønner« og sprælske Ungkarle, har faaet »sat« Udtryk og Tynge over Bevægelserne.

Men et er uforandret fra den sidste Søndag i Maj 1877 og til i Dag, den første Søndag i Oktober 1892: Hovedpersonen i det Emne, der drøftes. Det er i Dag som dengang *Holger Hauge*.

Ulykken, der er overgaaet ham, er jo bekendt. Avisen har bl. a. haft en Meddelelse om det store Tab, han har lidt under Stormen. Og ogsaa her synes der at være Lighed mellem i Dag og 1877: Menneskene ser ud til at unde Hauge rigtig godt det Vanheld, han har været ude for: Det store Pengetab. Det gælder nok i hvert Fald *Flertallet* af de forsamlede.

Ingen frydes vel saa stærkt som den gamle Arvefjende, Kræn. Hvilket grumt, hvilket hæsligt, hævntørstigt Flir farer

ikke over hans Aasyn, straks Mændene begynder at snakke om Sagen.

Men Kræn af i Dag er jo ogsaa ældedes siden sidst, og maa-ske alligevel knapt den samme, han var, da Hauge første Gang kom ham paa tværs? I hvert Fald, mere end dette ene grimme, uvilkaarlige Grin faar man ikke at vide om Kræns Stemning og Tanker; thi han vender straks Forsamlingen i »Stævningskrogen« Ryggen og gaar sin Vej; — ganske uden Ord gaar han.

Men de andre fortsætter, og der synes at være mere end nok at snakke om. — Det har jo i de senere Aar gaaet saa alt for rask og alt for let for Holger Hauge med den Kunst at lave Penge, mener man. Hvad er det vel, han har tjent dem ved? — Det er jo »wores egne gode Fedestude«, der har givet ham dem, ræsonnerer man, og siger det paa en Maade, saa det synes, som om de gode Thorstedboere omtrent har foræret ham den Fortjeneste, han har haft. Og dette til Trods for, at de meget vel ved, at Thorsted kun har været en ringe Del af Hauges Handelsopland.

Men længe har de ikke snakket, før det kommer frem, at der ogsaa er noget andet end Misundelsen over Hauges raske Handelsfortjeneste, der gnaver.

Joh!

Der er ogsaa den nedrige Façon, hvorpaa de blev snydt ved Udtørringen af Thors Sø. — Derved er der jo nemlig den fæle, den forbandede Hage, at det i Virkeligheden ikke var Hauge, der snød, men — *de snød sig selv*. Ja, Gu'!

Hvor har de ærgret sig, hvor har de bandet og fraadet over deres egen brølende, fæpandede Dumhed.

Sagen var jo, at man til at begynde med ikke paa nogen Maade vilde tage den Plan om at udtørre Thors Sø alvorlig.

Skønt de paa dette Tidspunkt burde have kendt Holger Hauge saa godt, saa de kunde sige sig selv, at han ikke saadan helt ud i det blaa kastede sig over det nye Foretagende, faldt den Snak om at ville udtørre Thors Sø dem alligevel ned over Hovederne som en saa forbløffende Galskab, at ingen kunde faa dem til at tro paa den.

Haa! Thors Sø! — Havde den maaske ikke ligget der mellem Bakkerne og blinket saa længe nogen Thorstedbo havde haft Øjne at se med, ja, saa længe noget Menneske her vidste noget af gammelt at fortælle? I alle gamle Papirer, alle Skøder, alle Optegnelser om Thorsted, altid kunde man være sikker

paa at finde Thors Sø nævnt som noget, der hørte med. — Og saadan et Vand af mere end en halv Mils Vejstrækning, et Vand, hvor man baade kunde sejle og fiske, ja, drukne sig, om galt skulde være, var det noget, som en Thorsted Bonde kunde løbe hen og faa til at forsvinde?

Galskab! Totalt Højhedsvanvid!

Nej, de, der havde Forstanden i Orden, vilde tage den Sag som en god og forfriskende Spas, saa var de paa den rette Side af den.

Især da det rygtedes, at der fordredes en Kapital paa en hel Million til Foretagendet, fandt de det saa aldeles forrykt, saa himmelkomisk, at ingen omtalte Projektet uden lystig Kommers og Skraldelatter.

End ikke, da det forlød, at nu var der dannet et Konsortium, som formentes at kunne stille den nævnte svimlende Kapital paa Benene, — ja, end ikke da de Thorstedboere, der nævntes som *Lodsejere* i Søen — det var omtrent dem alle — modtog en skriftlig Henvendelse fra Konsortiet, hvori man udbad sig Tilladelse til Udtørringen og samtidig fremsatte Ønsket om at faa nævnt de Fordringer, Beboerne stillede til den Jord, der eventuelt vilde fremkomme, hvis Udtørringen lykkedes, — nej, end ikke da faldt det Mændene ind at tage Sagen med Alvor. Man lod, som om man slet ikke gad høre paa »saadan noget halvgalt Sludder«.

Men da man saa kom til dem med et konkret Tilbud: Enhver Lodsejer kunde faa et vist Areal af Søengen, svarende i Størrelse til det Areal af Jord, han ejede i Thorsted, — Hede-
lodderne undtagne — begyndte man dog at spidse Øren: *Jord i Stedet for Vand!* — Hvor fandtes vel den Bonde, hvis Fantasi ikke vilde komme i Sving ved at høre om saadan Byttehandel?

De grinede nok fremdeles, fordi de i deres Inderste blev ved at bevare deres dybe Skepsis og Mistro; men her fordredes jo dog et Svar, og da Lucas nu fandt paa, at man skulde svare, at Thorstedmændene vilde have den Jord, der først blev tør, udløste Grinet sig i højroset Lystighed.

Javel, de vilde have deres respektive Lodder fra *Bredderne* af. At der overhovedet nogensinde blev Jord til dem, var der ikke en, som troede paa. Men fik man virkelig noget af Thors Søens Vande skaffet væk, var det jo klart, at *Jorden ved Bredderne* var den, der først vilde komme til Syne.

Her gaar saa Hauge hen og siger til dem, at der fra andre

Udtørringer var Erfaringer for, at Jorden langs Bredderne i Reglen var den daarligste. Han nævnte for dem forskellige Eksempler paa, at jo længere man var kommet ud mod Midten, jo federe, jo mere yderig blev den Jordbund, der kom frem.

Mange Tak! — Ja, saadan snakkede de Ræve for de Gæs. — Nej, man skulde ikke tro, Thorstedboerne var født igaar. — Skulde der handles, skulde det være paa den Façon, at de stod først for Tur til at faa Jord, naar Vandstanden sank i Thors Sø — eller da rettere: *Hvis* den sank?

Saa blev Kontrakterne skrevet, — og underskrevet. Beboerne grinede stadig. Ja, der var vist egentlig kun meget faa, der troede paa, at der nogensinde kom andet ud af den Udtørring end Grin.

Men *nu!*

Ja, nu var virkelig Thors Sø udtørret. Et Par højskaftede Vingemøller stod og stampe de dernede og malede Grundvandet ud i en vid Kanal, det var, hvad der nu var at se af Vand. Og der, hvor man før kunde »baade sejle og fiske, ja, *drukne sig*«, der laa nu en Engflade saa mægtig og pragtfuld, saa aldrig nogen havde set Mage til Eng.

Og jo længere man kom frem imod Midten, jo højere og sværere og tættere blev Græsset, til sidst som et helt bølgende Kornfald at vade i. — Men Lodderne ude ved Søbredderne, hvordan var de? — Nogle usle, magre, sandede Parceller, hvor der kun stod og strittede noget tørt Skavgræs, som Kreaturerne knap gad æde.

Konsortiet, hvoraf Hauge jo var Medlem og sagdes at eje en Tiendepart, havde allerede i Sommer kunnet begynde at leje ud til Høslet. Endnu kneb det med at gaa tør til at slaa Græsset, og endnu mere med at faa det bjærget i Land, da Engbunden mange Steder havde ondt ved at bære Heste og Læs. Men allerede nu var Thorstedboerne fuldt klare over, hvad Vej det bar: De, der ejede Midterpartiet, eller da den egentlige Søbund, ejede noget, som med Tiden vilde blive en hel Guldgrube — omtrent. De, der havde faaet Lodderne ved Bredderne, havde faaet noget, der næsten ingenting var værd, og kunde kigge mod Maanen efter Profitten.

Var det vel da under disse Forhold nogen Mærkelighed, at de gode Thorstedboere nu følte det som en kær Husvalse, at der vankede en god Dukkert til Holger Hauge? Altsaa saadan en lille rar Omgang som Tabet af hundrede Stude, det

samme som en stor, god Bondegaard for Tiden kunde købes for.

— — — —

Simon Godsk og Gudik Gudiksen, der, under de alt andet end elskværdige Bemærkninger om Hauge, et Par Gange uden Held havde forsøgt nogle dæmpende og forsonende Udtalelser, brød nu ind i Snakken paa en Maade, saa de hurtigt vandt Ørenlyd.

»I er nu saa veltilfredse med det Uheld, der har ramt Holger Hauge,« siger Simon, — »men hvad mener I, vi andre har i Vente, hvis Tyskland lukker af for de danske Kreaturer?«

»Aah ja, tænk lidt paa Truslen fra Tyskland,« — istemmer ogsaa Gudik. — »Bliver den til Alvor, kan der nok blive lidt til os alle at tænke paa; — noget andet end Hauges Affærer.«

Rygtet om, at Tyskland havde besluttet sig til i den nærmeste Fremtid at følge Englands Eksempel: benytte den optrækkende Mund- og Klovsyge som Paaskud til at lukke af for Kreatureksporten fra Danmark, forlød med stor Sikkerhed. Havde Englands Forbud i Vinter været grundløst, kunde det samme ikke siges om Tysklands. Nu var det jo rigtigt, at vi havde den onde Smitte i Landet. Sygdommen optraadte vel ikke egentlig epidemisk, men sandt var det jo desværre, at der havde været Tilfælde baade her og der, og det kunde heller ikke nægtes, at somme Steder havde den vist sig ret ondartet. Hvem kunde under disse Forhold vide, hvad den videre kunde udvikle sig til?

Tyskland kunde altsaa siges at være i sin gode Ret til at lukke. Men det var jo klart, at den Dag, Tyskland ogsaa lukkede Døren for det jyske Slagtekvæg, vilde Landbrugskatastrofen være fuldkommen.

Smørpriserne var smaa for Tiden, Svinene var vel egentlig dem, der svarede bedst Regning; men her laa man nu paa fjerde Aar og kævledes om at faa oprettet et Andelsslakteri, — fremdeles uden Udsigt til at kunne komme videre. Det vilde altsaa sige, at her gik Hovedfortjenesten i nogle drevne Mellemmands Lommer, Landmændene tjente ikke noget, eller da i hvert Fald alt for lidt. Skulde de nu komme til at staa og ikke kunne komme af med hverken deres græsfedede Kreaturer eller dem, de havde sat paa Stalden til Vinterfodring, hvad saa?

Ja, saa vilde det være soleklart, at det vilde være umuligt

for mange at udrede de store Renter, man nu i Reglen havde at trækkes med, og de stedse stigende Skatter og Udgifter. Og saa her i Thorsted, en Kommune, hvor der dog maatte siges at herske jævn Velstand, vilde uden Tvivl flere af de yngre Mænd komme til at gaa fra deres Gaarde.

Her maatte gøres noget, *handles*, ja, og det *saa hurtigt som muligt*.

Og det vilde jo atter sige, at man skulde have rejst det Eksportslagteri deroppe i Esbjerg. *Nu* skulde det gøres, saa det tyske Forbud ikke kom bag paa os. Vi skulde staa rede til at modtage Slaget, naar det kom — og *forhindre dets Virkninger*.

Det var mest Simon Godsk, der talte, og der var ingen, som ikke lyttede til hans Ord.

*

*

*

Det var jo gaaet saadan her i Thorsted, at det egentlige Landbrugsførerskab i de senere Aar mere og mere var gledet over paa Simon og Gudik.

Da de begyndte som Landmænd, var de kun regnede for Smaakaarsfolk. Simons Gaard, Hulsig, var den mindste Gaard i Sognet, Gudiks Hjem kun en Boel. Men nu havde de begge efterhaanden udvidet Bedriften stærkt. Deres Hedelodder var forlængst opdyrkede, Kærene drænede og kultiverede, begge havde de købt Englodder og lagt til, saa baade Avl og Besætning, ja, Bygningerne med, var tre, fire Gange større end for femten Aar siden. Just Rigmænd var de vel ikke, men velstaaende Folk og meget ansete.

Og efterhaanden som Holger Hauge kastede sig over Handelen med Kreaturer, og det aabenbart interesserede ham mindre og mindre, hvad Indtægt hans Gaard kunde kaste af sig, var det i al Stilhed blevet saadan, at det var Simon og Gudik, der maatte lægge sig i Selen, naar noget nyt skulde fremmes.

Saadan ogsaa i Dag.

Jah — joh — her skulde gøres noget, det var rigtigt nok; her var en Sag, der skulde ordnes. — Men *hvad* skulde der gøres? — Og *hvem* skulde gøre det?

Mændene saa' ned og tænkte sig om. De saa' op og tænkte endnu dybere.

»Kan I ikke tage jer af den Sag?»

Det var Simon Godsk og Gudik Gudiksen, man henvendte sig til, og de to tænkte sig heller ikke andet, end at det var dem, der skulde have Besværet.

— — — —

Bedst som Flokken nu snakkede videre om »Truslen fra Tyskland« og Modstanden, der skulde organiseres, kom en Kvinde ind ad Kirkegaardens søndre Laage. Hun havde i Haanden en lille Spaankurv fuld af brogede Efteraarsblomster og kom frem, hvor Mændene stod, nikkede mod dem med et lille, mildt Smil, standsede ikke, men fortsatte over i Gangen Vest for Kirken.

Det var Kirstine Hauge. Hun vilde hen til sine Børns Grave med de friske Blomster.

Alle i Kredsen kendte saa godt de tre smaa Gravtuer, der laa derhenne langs med Gangen.

»I er saa tit fulde af Misundelse over Holger Hauges vældige *Held*,« siger Simon. — »Men lutter *Held* har det da ikke været, alt det, der har mødt ham.«

Aah — naah — næjh —

Fem Børn havde Holger og Kirstine haft sammen, her laa de tre — tre smaa Drenge. Den første kom næsten et Par Maanedener for tidligt og døde hurtigt efter Fødslen, en døde af Strubehoste, og den tredie, der var saa stor, at han skulde til at gaa i Skole, gik bort i en Skarlagensfeber. Han var saa køn og kvik, at der gik Ry af det, saa det var en hel Ulykke, at de skulde miste ham.

Tre Gange havde Thorstedboerne set det samme stilfærdige Ligtog køre bort fra Harreborg og ned til Kirkegaarden: Holger og Kirstine foran med en lille Barnekiste bag i Vognen, og bag efter en anden Vogn med gamle Ole Nybro og de to Halvsøskende, maaske ogsaa et Par af Folkene. Flere var der ikke til at følge, for Begravelserne var aldrig blevet bekendtgjort. De ønskede vel saa heller ikke flere.

Midt i den Misundelse, den hadefulde Stemning, der saa ofte gav sig tilkende mod Holger Hauge, kunde det godt ske, at det kunde virke som en god Dæmper, om nogen mindede om disse stille Ligtog og de smaa Børnegrave. Vel nok mest hos Egnens Kvinder, og vist især stærkest, fordi det ved disse Lejligheder rigtig blottedes, hvor slægtsløse, hvor ene, Ægte-

parret paa Harreborg i Virkeligheden stod mellem alle de andre, der saa at sige til alle Sider var omgivet af Slægtninge.

*

*

*

Om Eftermiddagen fulgtes Simon og Gudik ad op til Harreborg. De havde nok hørt noget om, at Holger var ude at rejse, men maaske han snart kom hjem?

Kirstine kunde kun meddele dem, at han var i England. Hun havde faaet et Par Ord fra ham, da han var i New-castle. Deraf havde hun forstaaet, at han vilde langt omkring, saa hvornaar han kom hjem igen, kunde hun ikke sige noget afgørende om.

— Omend der i den senere Tid ikke var saa mange eller saa varme Fællesinteresser mellem de to gamle Venner og Holger Hauge, var Forholdene mellem Hjemmene stadig venligt og godt.

De vilde ogsaa nu meget gerne haft Ord med Hauge om, hvordan *han* mente, de bedst greb Modstanden mod Tysklands-Truslen an, ogsaa hvad der allerede *var opnaaet* med Hensyn til Mulighederne for det Eksportslagteri deroppe i Esbjerg. Her var jo dog et Omraade, *Kreatureksporten*, hvor deres og Hauges Interesser fremdeles var fælles, mente de.

De vidste jo ogsaa godt, at selv om de begge efterhaanden helt vel havde lært den Kunst at kunne staa frem og gøre Rede for en Sag, var der ingen af dem, der i Veltalenhed og Agitationskraft kunde maale sig med Holger Hauge.

Men han var her altsaa ikke, og ikke heller vidste man, hvornaar han kom. Ja, saa var her ikke noget at tygge paa, saa maatte de selv tage fat.

Det laa nu saadan, at Gudik, hvis Kone var fra Esbjerg, i et bestemt Familieanliggende skulde op til denne Havneby. Nu besluttede Simon sig til at tage med ham.

Det var jo om Esbjerg, Interesserne samlede sig, — dér, Slagteriet skulde ligge, og han vilde op at se, hvor stor den Anstalt var, som de i Sommer havde faaet stablet paa Benene: Kunde man nøjes med en Udvidelse af dette Slagteri, eller burde man maaske hellere springe i det og bygge et nyt? — Kunde det nytte at vente paa, at de inde paa Rigsdagen skulde faa kævlet færdig om et Tilskud, eller skulde man maaske hellere selv straks tage fat? — Nok var Tiderne trange og

Pengene faa, men nogen Støtte i en eller anden Form kunde de nok vente fra Ladefoged i London, vel ogsaa fra Tietgen? Bønderne havde jo dog ogsaa før vist, at naar det for Alvor gjaldt, saa kunde de staa sammen og skaffe, hvad der skulde til for at faa Tingene sat i Gang.

Simon og Gudik rejste til Esbjerg.

— — — —

Saadan kunde det gaa til, at da Englandsdamperen den tolvte Oktober lagde til i Esbjerg Havn, og Hauge skulde gaa i Land, stod de to gamle Venner paa Kajen og tog imod ham.

Overraskelsen var lige stor paa begge Sider, thi de vidste lige saa lidt om hans Ankomst, som han om deres Modtagelse. Men i den lille, sandede Provinsby, Esbjerg, der ikke engang endnu havde faaet Købstadsrettigheder, var det jo selvsagt en staaende Fornøjelse for dem af dens knapt 5000 Indbyggere, der paa nogen Maade kunde faa Tid, at gaa ned til Havnen og se Englandsbaaden komme ind. Og skete det, at man havde tilrejsende Gæster, var det en Fornøjelse, man aldrig undlod at byde dem med paa.

Saa pæn en Solskinsdag det var, kunde man altsaa se om-trent »det halve Esbjerg« ved Havnen. Det vrimlede af Tilskuere til alle Sider, Tilskuere, som dog i Reglen indskrænkede sig til at staa ret op og ned og glo mod det store, hvide Skib, der langsomt manøvreredes ind til Kajen.

Foruden de to Thorstedmænd opdagede Hauge ogsaa den gamle Konsul Breinholt, og endnu fire-fem fra Handelslivet og Dyrskuer og Landbrugsmøder velkendte Mænd.

Man hilste paa Hauge, og Mændene paa Kajen var jo ikke længe om at sætte den ankomne Englandsfarer ind i, hvad der havde samlet dem: Lukketruslen fra Tyskland.

De tilrejsende Thorstedmænd havde straks henvendt sig til den for slige Spørgsmaal, saavel som for Esbjergs Opkomst altid interesserede Konsul Breinholt, og denne havde i Løbet af Dagen ved Hjælp af Telefonen faaet sammenkaldt en Del Folk fra Omegn og Nabobyer til en foreløbig Forhandling. Mødet skulde holdes nu samme Aften.

Straks, da man paa Skibsbroen havde opdaget Hauge, var det selvsagt, at man ogsaa ønskede hans Nærværelse ved dette Møde.

Hauge saa' lidt betænkelig ud; i de sidste tre Uger havde

han næsten ikke været i sit Hjem, først havde han turet rundt en Uges Tid for at faa samlet de hundrede Stude, der gik tabt, bagefter paa Rejsen til København, der ogsaa havde taget det meste af en Uge, og siden altsaa baade i Hamborg og England. Nu var det rigtignok hans Plan at skynde sig nordpaa, forklarede han, rejse med Toget straks i Aften, saa han kunde være hjemme i Morgen tidlig.

Jo, jo, man forstod saa godt, at han efter saa langt et Fravær kunde længes efter at komme hjem og se, hvordan dér stod til. Men Mændene her var ikke til Sinds at lade ham rejse. Han var jo den, der sammen med Ladefoged havde været i Spidsen for at faa rejst det *lille* Slakteri, der var i Gang heroppe i Esbjerg, de vilde da naturligvis heller ikke undvære hans Medarbejderskab nu, da det gjaldt hurtigst muligt at faa et større stablet paa Benene. Flere af de tilstedeværende vidste ogsaa, at han allerede ovre i København havde arbejdet for Sagen. Det var en Selvfølge, syntes man, at han maatte opsætte Hjemrejsen til i Morgen, saa han kunde være med til Mødet i Aften. Havde nu Heldet ført den savnede midt ind i Kredsen, maatte han ogsaa forstaa, at man ikke gav ham Lov at slippe.

»Det er jo selve Creatureksporten, det gælder, *Deres* specielle Kæphest,« sagde en Kreaturhandler fra Egnen her.

Hauge smilte til dem — et eget Smil. — »Jeg har været langt væk siden sidst,« — sagde han blot.

Ved sig selv tænkte han paa alle de nye Indtryk, han havde modtaget, og paa, hvor stor en almen Interesse, de sikkert vilde faa for danske Landmænd. For saa vidt havde han ikke noget imod at komme med til deres Forsamling.

»Jeg er i dette Øjeblik maaske knap saa interesseret i Creatureksporten, som jeg *har* været,« — sagde han.

Hvad? — Mente han, det var ligegyldigt, at de spærrede Grænserne til alle Sider for dansk Creatureksport?

Nej, nej, paa ingen Maade. Det Slakteri skulde vi have i Gang, hellere i Dag end i Morgen, det var han klar over. Men efter hvad han nu med egne Øjne havde set derovre i England, troede han at kunne sige, at hvad dansk Landbrugseksport angik, brændte Tampen lige saa hedt paa andre Omraader — ja, hedere endnu.

Saa! — Nej, se! — Maa vi høre?

Nysgerrige flokkede Mændene sig om ham for at høre, hvad

han kunde have at berette, og saa snart han havde indvilliget i at blive, drev Skaren livligt pratende af ind mod Byen.

— — —

Da de var kommet et Stykke bort, vendte Hauge sig og saa tilbage mod det hvide Englandsskib, der stadig laa og vuggede ved Kajen, og han tænkte med Undren paa Rejsen, han havde gjort.

Jeg kommer jo hjem til Danmark som en helt anden Mand, end da jeg drog ud.

Saadan følte han det.

VIII.

EN UBEHAGELIG GÆST.

ESBJERG MØDET var sluttet. Der havde ikke været flere Deltagere end de kunde rummes i et stort Kontorlokale i Nærheden af Banegaarden.

Men dette forhindrede ikke, at det havde været et Møde af stor Betydning. Det var nemlig saadan, at de Deltagere, man havde haft Held til at samle, alle hver paa sin Vis var fremragende og beslutningsdygtige Mænd.

Stor Interesse havde der samlet sig om Holger Hauge, dels fordi man vidste, at han kom direkte fra England, det Land, alle Landbrugere saa hen til med Haab og Forventninger, men mere endnu ved den Beherskelse, ja, næsten overlegne Maade, hvorpaa han syntes at bære det vældige Tab, han saa nylig havde lidt. Aviserne havde alle Vegne bragt Notitser derom, saa alle vidste Besked. Da Simon Godsk og Gudik Gudiksen, og efter dem flere af de andre, vilde bevidne ham deres Deltagelse i Anledning af Ulykken, fik de det rolige Svar:

»Ja, den femte Oktober var jeg i Hamborg til mine Studes Begravelse, — men den sjette var jeg i England, og lad os nu hellere snakke om, hvad jeg har set der, det er af større Betydning.«

Ingen Klage at høre, ingen Ynk at skue. Det var en *Mand*, en *Helt*, sagde de Øjekast, man sendte ham. Og under hele Aftenens Sammenkomst havde »den livlige Mand deroppe fra Limfjordskanten«, som Deltagerne betegnede ham, været omgivet af en Beundring og Respekt, saa der næsten stod en hel Glorie om ham.

— — — —

At Eksportslagteriet skulde rejses, havde der hersket fuld Enighed om, og Flertal havde der været for, at man godt kunde sammenbygge det nye med det, man allerede havde, altsaa nøjes med en Art Udvidelse. Men derfor blev det alligevel ikke — regnet efter hjemlige Forhold og efter de yderst knappe Tider, det var for Landbrugets Folk, — noget Smaamands-foretagende.

Men Truslen fra Tyskland var en Kendsgerning, og at den en Dag inden længe blev til et virkeligt *Forbud*, tvivlede ingen om. Det var altsaa let at se, at om der ikke straks blev skabt noget som Modvægt, saa det ganske skæbnsvangert ud for Bønderne, og da især for Jyderne.

Mange Ting var der blevet talt om paa dette Møde, drøftede, skitserede og planlagte. Men det vigtigste, det for baade Land og Folk betydningsfuldeste, var Drøftelsen af ovennævnte Foretagende.

Konsul Breinholt, der ikke blot var ansat som Bestyrer af D. F. D. S.'s Esbjerg-Ekspedition, men ogsaa forhenværende Godsejer, Kreaturhandler og -eksportør og nu tillige tro Esbjergpatriot, var altsaa knyttet til den store Sags Fremme med saa mange Baand, at Deltagerne i Mødet havde faaet en meget tillidsfuld Følelse af, at han ikke vilde spare sig. Det viste sig ogsaa, at af de Mænd, han havde indbudt til Mødet, var der flere, der var saa interesserede, at de — som Konsulen selv — ikke vilde være bange for, om det krævedes, *pekuniært* at støtte Foretagendet. Da Breinholt ogsaa var kendt som trofast Konservativ, ventede man sig en Del af, at han skulde kunne skaffe sig Ørenlyd for Sagen hos Regeringspartiets Tingsmænd — dem Mændene fra Thorsted saalidt som Flertallet af Bønderne ikke stod sig godt med.

Ogsaa bygnings- og anlægskyndige Mænd havde været tilkaldte, saa man allerede nu havde et ret godt Overslag over, hvor store Udgifter der maatte regnes med. Ja, selv Spørgs-

maalet om Byggegrunden syntes næsten at være i fuld Orden, saa Resultatet af Sammenkomsten maatte siges at have været udmærket.

Til Slut havde man samlet sig om at vælge en Delegation paa fire Mand, som en af de allerførste Dage skulde tage til København og se at faa Foretræde hos Ministeren, muligvis ogsaa hos nogle andre af de »formaaende«.

Var det vel da muligt at naa længere i Dag?

Nej!

Det var derfor ogsaa med en Følelse af et Par velanvendte Timer, at Holger Hauge sammen med Simon Godsk og Gudik Gudiksen og fem, seks andre Mænd ved Titiden forlod Mødelokalet for at gaa hen et Sted og faa sig en Bid Smørrebrød. Der var ikke just mange Steder at vælge imellem, syntes det, men inde i Kongensgade fandt man da omsider en saakaldt Restauration, som de tog til Takke med.

Der sad en Del rundt i Lokalet, da de kom ind, men der var dog god Plads ogsaa til dem. I et Hjørne af Rummet blev et Par Smaaaborde sat sammen, og snart sad Selskabet bænket om et stort Fad solide jyske »Mellemmader«.

Dette Eksportslagteri og alle de Bryderier, der knyttede sig dertil, havde jo været det, som hidtil havde optaget Sindene og lagt Beslag paa Diskussionen, men nu glædede man sig rigtig hjerteligt til, at Holger Hauge skulde lukke op for alt det interessante, man anede, han havde at fortælle om.

Trods alle de synlige Fremskridt, Bønderne i de senere Aar havde gjort, og trods den Rejsebevægelighed, baade politiske Møder og grundtvigianske Vennesammenkomster efterhaanden havde udrustet Bønderne med, var det alligevel noget hidtil næsten uhørt, at en Bonde gjorde en *Udenlandsrejse*. Sproget og meget andet var her en Hindring. Det var jo da ogsaa kun, fordi Holger Hauge havde nydt en bedre Skolegang end de andre Bønder, at han havde kunnet gøre denne Rejse, det indsaa man — og en og anden skrev sig det, med Tanken paa sine Børns Undervisning, straks bag Øret. Men samtidig var han jo dog en *Bonde* og kun, hvad en saadan med egne Øjne og Øren havde set og hørt, kunde gøre Regning paa andre Bønders fulde Tillid.

Man havde derfor ikke siddet ret længe, før Snakken omkring Hjørnebordet var i fuld Gang. Hauge, som aldrig havde haft for Vane at gøre sig kostbar, om han mente at vide noget af Betydning ogsaa for andre, fortalte livligt op, Selskabet om

ham gav sit Besyv med. Emnerne diskuteredes, Indvendinger fremførtes og blev tilbagedrevet, alle var levende med.

Hauge mente, vi skulde have Øje med Grisene, Racerne trængte til Forbedring. Han havde i England købt sig en Yorkshire Orne. Den var allerede undervejs herhjem. Han anbefalede andre det samme.

Men nu med den engelske Korthornsrace, hvordan laa Interessen her for Jyderne? — Det maatte vel afhænge af, hvad den enkelte Landbruger lagde størst Vægt paa: Kød- eller Malkedyr.

Noget aparte nyt havde han set nede i Essex, noget andet ovre i Nærheden af Lincoln og noget tredje i Colchester. Paa Banen gennem Norfolk havde han lagt Mærke til, at de havde hvidmalede Kølevogne til Transport af letfordærvelige Fødevarer, her var noget, som vi absolut maatte efterligne. Et var jo, hvordan vore Eksportvarer tog sig ud herhjemme i Danmark, et andet, i hvor præsentabel en Stand, vi formaaede at faa dem frem paa Markedet i London — eller i de andre store Byer derovre. Han havde set Eksempler paa, at vore Varer var blevet fremført i meget smuk og appetitlig Forfatning, men ogsaa det modsatte. Og han kunde fortælle dem, at han i Manchester havde smagt paa »Danish Butter«, der var saa harsk, saa det var omtrent uspiseligt, og i Birmingham var han blevet præsenteret for »Danish Bacon«, der lugtede meget ilde og var i en kedelig slimet Forfatning, osv., osv. Det summede dem om Ørene med engelske Bynavne, med ny Klang for Øret, men allerede gammelkendte for Øjet fra Avislæsning og Landbrugsreferater, og Masser af gode Vink havde Hauge at ledsage ethvert nyt Indtryk med.

— — — — —

Saa ivrige og optagne var alle omkring Bordet, at ingen havde lagt Mærke til en uvedkommende, der allerede en Tid havde staaet bag en af Stolene og lyttet til deres Snak.

»Naa, bitte Holger; har du saa været i England,« brød den lyttende ind i Samtalen.

Det var Christian Mouritsen.

Det gav et Ryk i Hauge, og en meget mørk Skygge gled over hans i Aften ellers saa muntre Ansigt.

De andre vendte Hovederne for at se paa Fredsforstyrren. Det var let at se, Christian havde faaet en Del at drikke.

»Saa har du vel haft Rejseselskab med dig fra Hamborg, kan jeg tænke,« — fortsatte Christian Mouritsen og grinede.

Hauge blev straks hed, og Pandeaarerne svulmede op.

»Jeg var lige saa ene, da jeg rejste, som de Mænd her saa mig komme tilbage.«

Hauge var aabenbart tyk i Halsen. Stemmen skurrede.

De andre saa fra den ene til den anden uden at sige noget.

Hauge og Christian Mouritsen havde i tre, fire Aar drevet Handel og Eksport i Fællesskab. Det sluttede. Men ikke paa hel fredelig Vis. Saa meget vidste man. Helt inde i, hvad det var, der havde skilt, var ingen af Mændene i Kredsen. Man sad bare og tænkte, at de to kunde vel nok hilse ordentlig paa hinanden og ses uden offentlig Mislyd. Dette her tegnede ikke kønt.

»Saa har du vel ladet hende blive i England. — Hæ! — Det var vist ogsaa det klogeste? — Hæhæ!«

»Du er jo fuld!« — snærrede Hauge. Nu var han kogende, saa man.

»Næh, Holger, kun svirende, — kun *svirende*. — Og ikke mere, forstaar du nok, end jeg godt ved, hvad jeg siger.« — Han blev ved at grine. — »Du kan jo ogsaa mærke, Hukommelsen fejler ikke noget.«

Holger Hauge fo'r sig med Haanden over Panden og Haarret, hans Læber gav et Par forvirrede Flaks og Øjnene vendte han nedad.

Hvad skulde han svare det halvfulde Menneske, som aabenbart stod her parat til al mulig Ondskab? — Skulde han her midt imellem disse til Dels vildfremmede Mennesker til at gøre Rede for — — — —

Aa Fanden! — Han havde jo ingen Verdens Ting at »gøre Rede for«, — hvad vilde han saa, den Bølle?

Hauge saa meget ophidset ud, og hans Hænder var haardt knyttede; men han tav.

Der var ingen, der havde bedt Christian Mouritsen til Bords, men da der ved et af Bordhjørnerne var en lille, kneben Plads, trak han en Stol herhen og satte sig — halvvejs bag de andre.

»Jeg forstaar jo nok af din Snak, at du kommer hjem fra din Englandsrejse med en hel Posefuld interessante Landbrugstips, saa er det velsagtens en Rejse, Kirstine har lokket dig ud paa?«

»Kirstine?« — udbød Hauge. — Hans Tone syntes lige saa forbavset som haanlig.

»Jovist, Kirstine. — Er det maaske ikke fra hende, du plejer at faa de Idéer, der dur?«

Mændene syntes at tage den paatrængende Mands Bemærkninger med Munterhed.

»Mon du nu ogsaa her er rigtigt underrettet?« — flirede en lun Vestjyde. — »Her paa Egnen har vi ellers hørt Hauge omtale som en Mand med en svær livlig Hitte-paa.«

De andre Mænd lo, og ogsaa Hauge forsøgte et Smil.

Men det forhindrede ikke, at hans Ansigt for et Øjeblik fik et meget forundret, ja, næsten maabende Udtryk: — Hvordan kom det egentlig, at han fik Ideen til den Englandsrejse? Første Gang dukkede den op, da han sad derinde i »Der guldene Stern«, Cafeen dernede ved Hamborgs Havn, næsten som en Stemme i Øret var det dukket op for ham, at han burde rejse til England, der var noget at se og lære. — Nu, Christian sagde det, forekom det ham, som der kunde være noget om hans Snak: at Kirstine ved en vis Lejlighed havde givet ham det Raad at gøre en Englandsrejse, — talt til ham derom paa sin stilfærdige, men indtrængende Maade.

Han saa rundt paa Selskabet og gav et irriteret Vrik med Skuldrene. — Aa Pjank og fuld Mands Vrøvl; hvem gad vel høre efter den Slags.

For helt at komme væk fra Emnet begyndte Hauge at tale om det Besøg hos Tietgen, han havde gjort under sit Københavnsophold. Bare han den Gang havde haft Indblik i, hvilken vigtig Betydning det havde for Eksporten af Kød og Smør med disse Kølerum i Skibe og Banevogne. Her var jo noget, som ogsaa D. F. D. S. absolut maatte tage Hensyn til.

Jah! — Joh! En og anden lod et Par Ord falde som Svar, men det blev ikke til noget videre. Stemningen syntes brudt, Interessen ikke nærværende, og Mændene saa' som lidt halvgenerede til hverandre, — ja, og til Christian Mouritsen, som, da ingen havde budt ham noget, nu havde bestilt sig en Romtoddy.

Den fik han hurtigt — og hurtigt satte han den for Munden.

»Jeg skulde kanske have bestilt en Punch til dig med?« — ævlede han over mod Hauge. — »Du kan jo godt lide at faa lidt stærkt at drikke; — hæhæ! — At sige, naar du mener ingen ser det.«

Atter følte denne paatrængende Gæsts Snak pinlig og generende. De fleste af Esbjergmændene havde taget en Bajer til Smørrebrødet, en enkelt en Sodavand, og Simon og Gudik, der ligesom Hauge erklærede sig for Afholdsmænd, havde faaet en Dobbeltøl. — Nu kom saa denne uvedkommende Gæst med sit Svireævl — for andet var det velsagtens ikke — der virkede grimt nærgaaende og ubehøvlet her i en Kreds af fuldvoksne Mænd, der havde sat sig fredeligt til Rette for at drøfte alvorlige, saglige Spørgsmaal.

»Naar man færdes i fremmed Land, er det ikke altid, man kan faa at drikke, hvad man ønsker sig,« — sagde Holger Hauge. Nu talte han meget gramt og affejende.

Et Par af Mændene nikkede velvilligt mod Hauge. Naturligvis; — og det forstod man saa godt.

»Sikken et Held, Holger; — og paa den Maade faar man sig et Par Snapse, en Sejdel Münchenerøl og saadan videre henda Vejen.«

Een tændte sig en Cigar, en anden pudsede Næse og en tredje tog sig over at tømme sit Ølglas. Luften var som ladet med Uvejr.

— »Og sker det, man kommer ud paa Viften med en noget let, lille Hamburgerpige — saadan af disse her med Kulør paa Kinderne, saa vanker der Vin og Cognak og den Slags hede Sager. — Hva'? — Hæhæhæh!«

Om det nu havde været Vold eller Mord, Tyveri eller Røveri, Christian Mouritsens Insinuationer var gaaet ud paa, vilde ikke een af Selskabet have skænket dem anden Tanke end at det var ærgerligt, man skulde sidde her og høre paa saadan noget Vrøvl. Men, skønt den Beskyldning, der faldt, skulde synes lige saa urimelig, var det dog saadan, at ingen sad den helt overhørig. Det var let at se paa Ansigterne, at man bed Mærke i, hvad der blev sagt. Trækkene blev spændte og aarvaagne, nogles Øjne generte, men andres lurende og lystige. — Hoh! — Hvad var det, man fik at høre?

At Hauge havde været i Hamborg til »Begravelse med sine Stude«, det havde man jo hørt, men, at Begravelsen var endt paa den Maade, at han »gik ud paa Viften« — »med en lille let Hamburgerpige«, blev jo ikke taget med.

Hvad skulde Hauge svare? Sige, det var Løgn, hvad den anden kom med, kunde han jo ikke. Give sig til at sidde og forklare hele Sammenhængen, var lige saa umulig. Blandt andet af den Grund, at de Mænd, han her sad sammen med, aldeles

ikke var af den Slags, der fordrev Tiden med at snakke om Pigebørn eller erotiske Letfærdigheder, — han selv heller ikke. — Eller det var da i hvert Fald sikkert mange Aar siden, det sidst var sket.

Men lade være at svare — kunde han det?

Saa haardnakkede alle de andre tav, ventede de nok alligevel, at han skulde feje for sin Dør.

Christian Mouritsen havde allerede drukket sin Toddy ud og bestilt en ny. Den kom, og som før satte han den straks for Munden og drak i dybe Slurke det halve af Glassets Indhold.

»Du har nok ikke noget, du skal have sagt, Holger Hauge.«

»Jeg har det at sige, at jeg aldrig har været min Kone utro; — saa ved du det, dit fulde Svin!«

Hauge havde ranket Ryggen og kastet Nakken tilbage. Det var let at se, at nu var det paa Bristepunktet med hans Beherskelse.

»Fulde Svin,« — raabte den anden og lod en smudsig Næve dumpe ned paa Bordet foran Hauge. Samtidig bøjede han sig saa langt frem, at han væltede sit Toddyglas. — »Du sa' »fulde Svin«, ikkesandt?«

»Ja.«

»Vel. Men da vi to lærte hinanden at kende, da havde jeg aldrig været fuld. — Forstaar du det, hva'? — Forstaar du mig?«

Tavshed og Spænding til alle Sider.

»Nu skal jeg sige dig een Ting, du, Herren til Harreborg, du har aldeles ikke fortjent, at du skulde ha' den Kone, du har. — Nej, det har du ikke.« — Christian slog i Bordet midt i det væltede Toddypjask, saa det strittede til alle Sider; — »det har du ikke, for du har aldrig brudt dig om hende. Aldrig!«

Efterhaanden gik Christians Stemme fra ævlende og vrøv-lende helt over til flæbende. Den fulde Mands Flæberi:

»Kirstine fra Stavsholt — ja, saadan hed hun en Gang, men det ved du maaske slet ikke, — Kirstine, forstaar du, hun holder af dig, — saa meget, at hun kunde slide sig op for dig, — ja, *gaa i Døden for dig*, om det kunde hjælpe dig noget. — Men du« — han høgede dvalsk mod Hauge med den knyttede Haand, — »men du, hvad kunde du gøre for hende? — Hvad gør du for hende?! — Haa! Jo det var en køn Tulle, hende deroppe i Hamborg! — Hæhæ!«

Christians Hoved var sunket helt ned mellem Skuldrene,

det saa ud som han helt faldt sammen, men han rettede sig op igen.

»Nu skal jeg sige dig en Ting, Holger Hauge. Det er mig, der holder af Kirstine, i alle mine Dage har jeg holdt af hende; men du — du har aldrig holdt af hende. Aldrig!«

Her overvældede Flæberiet ham helt, han sank sammen, og Hovedet faldt næsten helt ned mod Bordet. Der lød en snøftende Graad.

— Det var jo umuligt andet, end hele dette Optrin virkede baade pinligt og uhyggeligt paa dem alle. — Saa ringe Christian Mouritsen nu var, kunde jo ingen vente, at Hauge skulde værdige ham Svar.

Og alligevel, alt her var bleven sagt tydeligt nok til, at alle kunde høre det; — Fuldmændssnak, javel. Og dog, hvad skulde man tro og tænke?

Simon og Gudik havde ondt af Hauge. — Hvor lidt eller meget der nu kunde være om, hvad Christian Mouritsen havde sagt om den Hamborgpige og alt hans øvrige Snak, saa var det en stor Skam, at alt dette her i et forholdsvis fremmed Selskab skulde væltes ind over Hauge. — Saa mandigt han bar sit store Tab, saa ærefuldt han var optraadt paa Mødet, saa fyldt af godt nyt han her var kommen til dem, ivrig for at meddele sig og belære dem allesammen, saa var det dog smerteligt, at disse fremmede Mænd nu skulde gaa hjem med ringe Tanker om ham, — og det var da ogsaa meget uretfærdigt.

»Gudik Gudiksen dér og jeg,« — sagde Simon Godsk, — »vi har kendt Holger Hauge og hans Hustru nu snart i femten Aar, vi bor i samme By, og vi har været Gæster i deres Hjem de Snese af Gange, der er aldrig nogen af os der har hørt, at Kirstine Hauge, hvad Forholdet til hendes Mand angik, havde nogetsomhelst at beklage sig over.«

»Nej, det er fuldkommen sandt,« — bifaldt Gudik. — »Kirstine har altid været baade mild og veltilfreds.«

De fremmede Mænd forstod jo fuldt vel Betydningen af dette Skudsmaal. Nogle nikkede mod Thorstedmændene, andre mod Hauge. Men nogen Stemning til at forlænge Samværet syntes der ikke at være, og der var jo heller ingen Udsigt til, at man kunde faa nogen Samtale i Gang om andre Emner.

De sad endnu en Stund, smaadrejede lidt paa sig og saa sig ubeslutsomme omkring. Saa fandt omsider en paa at tage sit Ur op og snakke om, at Klokken nok var bleven mange.

Naa ja, — over elleve, — ja, saa maatte de vel hellere gaa.

»Kanske træffes vi en anden Gang og faar en Snak sammen,« — sagde Simon.

»Uden Forstyrrelse,« — tilføjede en af de fremmede.

— Paa Christian Mouritsen nær havde de alle rejst sig. — Der blev kaldt paa Tjeneren, og Regnskabet blev gjort op henne ved et andet Bord.

Saa fik man Frakkerne paa og tog efter Hatte og Stokke, og temmelig ubehagelige til Mode forlod de derpaa alle Lokalet.

Kun Christian sad der endnu. Hans Hoved var faldet helt ned mod det punchepjaskede Bord.

IX.

HJEMFÆRD.

ESBJERGTOGET raslede af Sted nordpaa.

Hvor det gik langsommeligt paa denne Vestbane. Der var ikke en Station saa ubetydelig, at ikke man skulde holde ved den, — holde i ti, femten, tyve Minutter, ja, indtil en halv Time, hvis det tilfældigvis tog saa lang Tid at faa Grise-kasserne omladede fra Køretøj og til Banevogn og andre tunge Ting hankede ud og ind af Godsvognene. At faa de tunge, krogede Vestjyder, fuldt belæssede med Pakkenelliker, som de gerne var, lossede ud og ind af Kupeerne gik heller ikke med Fart.

Ingen Steder i Landet, i hvert Fald ikke paa Statsbanerne, lod man Togene snegle saa langsomt af Sted som herovre, ingen Steder heller saa man Folk gerere sig med en saadan Langmodighed som her og give sig Stunder til at tage alting med. — Vidste for Eksempel ikke alle Rejsende Besked med, at Togføreren boede i Tarm og skulde hjem og have Eftermiddagskaffe, mens Toget holdt her, eller at Børnene af Stationsforstanderens i Tim gik i Skole i Ringkøbing, hvorfor det var al-

deles nødvendigt at vente til *de* kom. — Hvordan skulde vel ellers de sølle Børn komme hjem, om Toget kørte fra dem?

Det syntes ogsaa, som man indenfor Statsbaneledelsen hylkede det Princip, at det allerældste og allerusleste Vognmateriel, man havde i Landet, skulde slides op herovre i Vestjylland. Vognene knagede og bragede og slingrede af Sted som i Søsyge, endskønt man jo bare luntede af med en Fart, saa et Par rappe Heste uden Anstrengelse kunde løbe fra Toget, — for ikke at tale om, hvad en moderne, trænet Cykelrytter kunde.

Hauge, der sad i Hjørnet af en tredje Klasses Kupé og mærkede sig alt dette, mindedes, at han en Vinterdag i 1881 mellem Holstebro og Struer var kommen ind i en Kupé, hvor der midt paa den ene Væg stod en lille ræverusten Kakkellovn med Gløder i og Askeskuffe under, en Skuffe, hvorefter det ved hver Slingring pulsede op, saa der til sidst stod en saadan Taage af Askestøv i Rummet, saa de alle saa ud i Ansigt og paa Klæderne som en Flok Fyrbødere. — Siden havde han hørt, at det skulde være af de allerældste Vogntyper, der fandtes i Danmark. Den Slags Vogne havde han dog heller aldrig siden set, men hvad Aargang var vel Vognen her af? — Han ledte efter, om han kunde finde Numret. 411 stod der. — Naa ja, saa var den nok heller ikke fra igaar.

Den dræbende, langsomme Kørsel førte da det med sig, at Holger Hauge fik god Tid til at sidde og overtænke mange forskellige Ting. En stor Del af Vejen fik han endogsaa Lov til at sidde alene i Kupeen.

Naa, hvad var der vel at haste efter? — Irriteret, forpint og træt som han sad her og rullede af Sted, kunde han ikke forude faa Øje paa noget, der drog.

To Navne var der, som især kom til at spille en Rolle i denne Dags vekslende Tanker og Grublerier: *Kirstines* og *Christian Mouritsens*.

— Der sad Hauge i Aftes i denne Kreds af højtansete Mænd, som hver paa sit Omraade havde høstet Berømmelse for betydningsfulde Foretagender: Godsforpagter Hagedorn, berømt for sine Forsøg med Dyrkningen af forskellige nye Fodersorter, Anders Mærsk fra Bramminge, der var landskendt for de sjældne Præmiehingste, han havde haft Held til at opdrætte og sælge til Priser, der var ved at gøre alle Jyder svimle. Saa var der Proprietær Lindberg til Frydendal, som havde gjort storstilede Forsøg med Indførelse af Dishley-Faaret, en

Race, der syntes at egne sig særlig godt for de mange jyske Nybyggere. Ogsaa de to Thorstedmænd havde Navne med Klang langt ud over Hjembygden; Gudik mest for det Arbejde, han havde gjort for Indførelse og Opreklamering af Saanengeden, Simon mest for sine Bestræbelser i Hedeplantningens og Kærkultiveringens Tjeneste. Ogsaa det Par Esbjergborgere, der var med, var Mænd med *Navne*.

Og i dette ansete Selskab maatte han sidde og tage imod Beskyldninger for — — jah, baade for *Hor* og *Drukkenskab*. — Ja, saa Pinedød! Saadan var det da.

Med Hensyn til Drikkeriet havde han dog faaet givet *no-gen* Forklaring. Maaske var den ikke fyldestgørende, men mon alligevel ikke de fleste af disse Mænd var saa rejsevante og havde været saa vidt omkring, saa de forstod, det var rigtigt, hvad han sagde: Naar man var i Udlandet, kunde man ikke altid faa at drikke, hvad man ønskede, men maatte tage, hvad der var ved Haanden. De var da sikkert ogsaa intelligente nok til at indse, at man under uvante Forhold og paa Rejse kunde faa Trang til at stimulere sig med en Snaps eller et Glas Vin, uden at man derfor behøvede at anse sig selv for et sort Faar eller tage det som en Nødvendighed straks at melde sig ud af Afholdsforeningen.

Nej, det var ikke den Sag, der pinte værst; — men det andet. Interiøret dernede fra Hamborg, det Christian vist fik Held til at fremstille med sikre og farveklare Kulører, det generede Hauge sig uhyggeligt ved at tænke paa. Det ærgrede ham ogsaa nu, at han slet ikke fik givet Spor Forklaring. — Ja, han fik jo nok sagt, at han aldrig havde været sin Hustru utro, — og det var da vist helt rigtigt? — Han vidste godt, at han kunde være glemsom overfor den Slags Smaating, men selv nu i Dag, da han havde saa god Tid til nøjere at eftertænke Sagen, følte han sig næsten fuldkommen sikker paa, at det var rigtigt, hvad han havde sagt.

I Aftes var han saa indvendig led og skamfuld og arrig, at han ikke kunde lukke Munden op, men nu i Dag, da han tænkte over det, syntes han, det var taabeligt, at han havde tiet.

For Pokker! Han kunde jo bare have sagt den nøgne Sandhed, fortalt om det lille sølle, forkomne Pigebarn, som stod og hylede og jamrede af Koleraskræk, og at han af Medlidenhed havde budt hende paa et Maaltid Mad og en Drik for at muntre hende lidt op. Det var jo dog det hele, der var sket.

At hun var en, han havde kendt i sine Løjtnantsdage, kunde han jo have tiet med, — og det kom da heller ikke Sagen ved.

Om det var en Oplevelse, der egnede sig til at fortælle Kirstine, havde han ikke et Øjeblik spekuleret over. Men nu følte han sig overbevist om, at det vilde han ganske sikkert, — rent bortset fra Christian Mouritsens Indgriben. Han kunde i det hele taget aldrig mindes, at han havde gjort sig Spekulationer over, *hvad* han skulde fortælle Kirstine, han fortalte sikkert altid op for hende om alt muligt, løst og fast, som det kom ham i Tankerne. Ja, var det ikke saadan, at det egentlig interessante ved hans Oplevelser først kom frem, naar han kom hjem og fik dem delt med hende? Og denneher lidt aparte Hamborgoplevelse var han da vis paa, at han ikke havde glemt at berette om, — ja, sikkert endda med Redegørelse for, at Roselille var et gammelt Viborgbekendskab.

— Havde han mon ikke nok fortalt Kirstine et og andet om Oplevelserne fra Løjtnantsdagene? — Ja, det var ogsaa af de Ting, som han ikke saa nøje kunde huske; men hvad han tydeligt mindedes var, at hun ved en vis Lejlighed havde givet ham det Svar: »Kære Holger, hvad der ligger dér bagved, det synes jeg er noget helt uvedkommende. Nu er det *vort* Forhold, det gælder, Resten er ligegyldigt.« — Saadan omtrent stod hendes Ord i hans Erindring, og det maatte da have været ved en fortrolig Lejlighed, hun havde givet et saadant Svar.

— Med et steg et andet Minde op for ham: — — Hvordan? — — Ja, det var nu alligevel en Gang, han var paa Rejse, — — i Aarhus vist? — — Da havde han haft et Pige-barn med hjemme paa sit Logi. — — En, der havde tiltalt ham paa Gaden; — — hun var for Resten smuk, huskede han, hun havde en fin, let Skikkelse og et blødt, lyst Haar. — — Naa, men da han kom hjem, fortalte han saa ikke ogsaa Kirstine om det?

— Aa, nu huskede han, at det var en Gang, hun laa syg, og han sad paa Sengekanten hos hende om Aftenen og fortalte om Affæren.

Straks saa forekom det ham, at hun kom til at se noget trist ud, men da hun havde ligget og tiet en Tid, saa smilte hun alligevel til ham og sagde: — »Naa, Holger, men det er der vel ikke andre end vi to — eller os *tre*, skulde jeg vel sige, — der ved noget om?«

Det kunde han med Sikkerhed sige Nej til.

»Ja, saa lad os ikke snakke mere om det,« — sagde hun og vendte Ansigtet bort.

Lidt efter tilføjede hun: »Jeg er saamænd heller ikke saa urolig for dig, Holger, med Hensyn til den Slags Rejsetosserier, for man ved jo, at du gør ikke noget i Fuldskab.«

Altsaa hun stolede paa ham, for han havde ingen Fuldskab at undskylde sig med, han maatte vide, hvad han gjorde.

Han vilde gerne have bøjet sig ned og hvisket til hende, at hun heller ikke skulde tage sig Sagen nær, for da han havde lukket sin Gæst ud, da havde han *skammet* sig. — Jovist, saadan en betalt Tøs! — Nej, den Slags Halloj maatte han alligevel være vokset fra, havde han mærket. Men han fik ikke noget sagt, for han havde paa Fornemmelsen, at Kirstine helst var fri for at høre mere om det, og tav.

— Ja, det var vist det hele, og det var længe siden. Der var maaske nok dem, der kunde finde paa at gøre en farlig Blæst af saadan en Affære, men Kirstine forstod vist godt, at det var noget, som næppe gentog sig; og han var lige forpint og ærgerlig over Oplevelserne fra i Aftes.

— Saa oplivet en Stemning han kom i Land med i Gaar, saa smukt dette Esbjergmøde havde formet sig, saa interesserede alle havde lyttet, naar han traadte frem og talte, saa veltilpas han havde følt sig ved at være en æret Forgrundsfigur, hvorfor skulde han da lige bagefter lide al den Tort og Forældelse, Christian hældte ud over ham?

Hvorfor skulde al Ting lægges øde for ham?

Hvorfor maatte han aldrig have Lov at føle sig som en fremragende og anselig Mand?

Ho! Den ondsksfulde Ka'l, hvad skulde han komme der for og svine al Ting til for En?

Naar han under Hauges Englandsrejse var naaet saa langt som fra Hamborg til Esbjerg, hvorfor var han saa ikke ogsaa kommen ud paa Landet paa Handelens Vegne? — *Hans* Stude var jo ikke druknede, saa han havde da haft nok at sælge paa dette fine Marked deroppe i Hamborg, hvor Priserne var saa flotte, hvorfor skyndte han sig da ikke at faa købt en ny Ladning, han igen kunde komme af Sted med, — nu tilmed, da Tyskerne truede med at lukke?

Der var nogen, som altid skulde have Vanheld, altid skulde forfølges, jah, og Hauge var een af dem!

— — Naah. — Nej, det var sandt, Christian nævnte jo et bestemt Tilfælde, hvor det var Hauge, der løb af med Ge-

vinsten: Det var ham, der blev gift med Kirstine. — Hoh — jah!

I den irritable og gnavne Stemning, han i Øjeblikket var behersket af, følte han ikke just Trang til at paaskønne *Hel-*
det.

— — — —

Hvad var der mellem Christian Mouritsen og Kirstine?

I et heftigt Spring fo'r hans Tanker løs paa Spørgsmaalet.

Men det første, han stødte paa, var, at det maatte jo føles som det utænkligste, det urimeligste af alt, at nære nogen Slags Mistanke til Kirstine. — Hun, der det meste af Dagen fo'r rundt i sit Hus med opsmøgede Ærmer og stort Forklæde, — hun, der havde født ham fem Børn, — hun —. Aa, hendes Væsen var jo slet ikke saadan, saa nogen kunde finde paa at tro, hun kunde rende udenom.

Og dog — alligevel — —

— At der var mere Ild i Kirstine, end Folk kunde slutte sig til af hendes rolige Hverdagsvæsen, det vidste hendes Ægtemand god Besked med; — og naar Hauge nu her sad og tænkte sig om, skuende tilbage over den Tid, Kirstine og han havde kendt hinanden, saa dukkede der ogsaa et og andet frem, der berørte Spørgsmaalet: Kirstine og Christian Mouritsen.

Der var f. Eks. den Gang for længe siden, Hauge tog derned til Tjele for at besøge Kirstine, og han helt uventet saa Christian og hende staa og snakke saa muntret og fornøjet sammen ude i Tjeles Mejeri. Hauge maatte tilstaa — ogsaa nu — at det var et Syn, han ikke kunde lide. — Det kunde vist ogsaa siges, at det var dette Syn, der fik det til at gaa op for ham, han ikke vilde taale nogen anden end Holger Hauge skulde blive gift med Kirstine.

Nej, netop *det* sagde han den Dag til sig selv.

— — Det blev jo ogsaa ham, der fik hende, og i flere Aar hørte han aldrig Tale om Christian Mouritsen eller saa noget til ham.

Men en Gang igen kom han saa alligevel til Harreborg, og som sædvanlig var Hestehandelen hans Ærinde. Hauge var ikke hjemme, da han kom, men Kirstine var, og hun havde dækket Bord for ham, han skulde blive der og spise til Aften, — ja, hvordan var det, de havde vist saagar aftalt, at han skulde blive der om Natten. I hvert Fald, da Holger Hauge kom

hjem, sad de to til Bords sammen med Børnene og spiste Aftensmad.

Og sikken Passiaren der var, Mundene løb paa dem, som de var smurte.

Hauge var kommen ubemærket gennem Gaarden og ind i Forstuen, hvor han stod og tog Overtøjet af, skiftede Fodtøj og den Slags. Men Gang paa Gang saa standsede han og lyttede: — Hvem Pokker er det dog, der er her paa Besøg — saadan Kirstine skogrer op og morer sig?

Kirstine var jo ellers altid saa stille og dæmpet, syntes han. Hvor andre slog en stor Latter op, der nøjedes hun gerne med et lille Smil. Hvem i Alverden kunde det da være, der kunde sætte hende saadan i Humør?

Da han kom ind, saa han jo saa, at det var Hestehandleren.

Naa, Hauge skulde jo ogsaa spise, og hans Tallerken stod da ogsaa og ventede paa ham, men efter, at han havde sat sig, blev der ikke snakket mere Morskabssnak. Christian og han talte om Heste og Handel og Markedspriser. Naturligvis. — Hvad ellers? — Og, om han huskede ret, fik han ogsaa solgt en rød Plag, der skulde med op paa Hjallerup Marked.

Ved samme Lejlighed var det, at Kirstine frem paa Aftenen fortalte Holger, at Christian Mouritsen var fra hendes Hjemegn, og at de kendte hinanden fra gammel Tid, eller rettere fra deres unge Dage. Saa sagde hun ikke mere.

Men siden?

Ja, Christian Mouritsen kom vist stadig til Thorstedegnen en Gang eller to om Aaret. Han kom da ogsaa til Harreborg, endskønt det var sjældent, man havde noget der at handle om. Harreborgs Heste var alle Sliderheste. De slæbte med Stenvogne og Mergelvogne og for Plovne ved den sejge og trælse Hedeopdyrkning. Det var ikke Luksusheste, man holdt paa Harreborg, og heller ikke Heste, der egnede sig til at præsentere paa Markedspladserne. De sled saa længe, de kunde, og saa fik de en Kugle for Panden. — Der var altsaa ikke meget paa Harreborg for en Hestehandler at komme efter.

Men saa den Gang, Hauge begyndte at købe Kreaturer til Eksport, — ja, saa var det saadan, at i Førstningen vilde det ikke ret gaa for ham. Hans Øjne var ikke helt sikre i Bedømmelsen. Det var Skik paa Egnen, at man købte dem stykkevis, ikke efter Vægt, og han formaaede ikke saadan paa et halvt eller helt Lispund nær at kunne anslaa, hvad et Slagtedyr

vejede. Og han led Tab, jah, — vist næsten lige saa tit som han tog Gevinst.

Saa var det, Kirstine gav ham det Raad, at han skulde gaa i Kompagniskab med en anden Handelsmand og foreslog Christian Mouritsen. — »Han har Erfaring,« — sagde hun, »og han er ogsaa saadan en støt og tillidvækkende Handelsmand.« — Ja, netop saadan sagde hun, det huskede han tydeligt, for han tænkte ved sig selv: Mener hun, det er *du* ikke?

Naa, Hauge studsede noget ogsaa af anden Grund, for han vidste den Gang ikke af, at Christian handlede med andet end Heste.

Jo, oppe i Vendsyssel handlede han med Kreaturer, kanske endda mere end med Heste, forklarede hun.

Hauge gik ikke straks ind paa Forslaget, dels vred han sig vist lidt ved at erkende, at hans Kreaturhandel ikke helt havde formet sig efter Ønske og dels — — —

Ja, han vidste godt, det var sandt, hvad Kirstine havde sagt: Christian Mouritsen gjorde et støt og tillidvækkende Indtryk. Folk derhjemme paa Thorstedegnen vilde f. Eks. meget gerne handle med ham og opsatte ofte deres Hestehandler efter, at han skulde komme og købe. Men — jah — det var alligevel som han helst var fri for at gøre nærmere Bekendtskab med den Vendsyssel Handelsmand.

Men saa kom han tilfældigvis til Egnen — —

Ja, hvem kunde nu vide, om det var helt tilfældigt? — Var det mon ikke Kirstine, der havde skrevet eller sendt Bud efter ham? — Han havde aldrig før tænkt saadan, men nu pludselig slog det ned i ham. — Han afviste Tanken, men den kom igen. — Handlede hun saadan bag hans Ryg? — Han afviste atter Tanken. — Han kunde jo spørge hende ganske ligefrem. — Aa, Vrøvl! Var det noget at spørge om? — Saadan noget kunde Kirstine aldrig finde paa! — — Men, hvad var det saa for hemmelige Traade, der var imellem dem? —

— Naa, Christian kom til Thorstedegnen for, som han plejede, at købe et Kobbelt Heste til Hjallerup Marked, og han kom ved samme Lejlighed ogsaa til Harreborg. Der faldt det altsaa saadan, at de kom til at drøfte Udsigter og Vilkaar for Eksporten af Slagtekvæg til Markederne i Hamborg og England, og som de snakkede om Sagen, kom ogsaa Hauge til at nævne noget om et eventuelt Handelsfællesskab; kunde Christian Mouritsen tænke sig at gøre et saadant Forsøg?

Jo, det kunde han godt.

Naa. Ja, saa varede det ikke længe, før de enedes om en fælles Optræden, der ikke alene tog Sigte paa Kreaturhandelen. Det blev tillige en Aftale, at Hauge, om han ved given Lejlighed saa en Hest, der syntes ham at kunne passe for Christian og, forstaar sig, kunde købes til rimelig Pris, skulde han tage den, og de skulde da ogsaa her være fælles om Udbyttet, — og tillige naturligvis om eventuelle Tab.

— Holger Hauge sad i sin Kupékrog og smaatyggede paa et og andet, der hørte derhen. — Jah, der var noget, han krympede sig ved at erkende; — men det *var* jo sandt, at saasnart han kom i Fællesskab med Christian Mouritsen, gik Handelen udmærket, ja i visse Perioder ligefrem glimrende.

Naturligvis. — — Naah. — Jah — et og andet *kunde* slaa fejl for Hauge — — men — —

Aa, Pyt! — Hvis man ikke var et rent Drog, kunde man selvfølgelig ogsaa komme efter, hvad det kom an paa, naar man ønskede at blive en sikker Handelsmand.

Med en lidt gnaven Haandbevægelse strøg Hauge her nogle Erindringer til Side, som det ikke behagede ham at faa i Tankerne.

— I den Tid, Christian og Hauge holdt sammen, havde Kompagnonen selvfølgelig jævnlig været paa Harreborg, men aldrig havde Hauge mærket, at Kirstine var anderledes, naar Christian kom, end hun plejede at være. Hun tog mod ham som mod alle andre, og hun var hverken mere glad eller mere vemodig, hvadenten han kom eller gik, til sidst skænkede Hauge ikke sin Uvilje eller Ubehag paa dette Punkt en eneste Tanke.

Men saa er det en Gang —

Aa, det var næsten som en lidt løjerlig Sag og helt sært nu igen at blive mindet om den, — men altsaa, det var en Sommerdag, og Christian Mouritsen var kommen til Harreborg. De skulde have en Vognladning Stude af Sted om et Par Dage, og der manglede endnu en halv Snes Stykker, før Banevognen blev fyldt.

Nu var det grimt Vejr den Dag, det tordnede og regnede, Folkene gik derhjemme og brokkede, de kunde ikke komme i Marken, og Hauge syntes da heller ikke, det var Vejr for Christian og ham at tage ud paa Handelen, de kunde ikke undgaa at blive vaade til Skindet, om de kørte af Sted i den sædvanlige lille Ponyvogn. Saa bestemte de sig for at vente til næste Dag.

Da der ikke blev noget af Handelsudflugten, tog Hauge over hos Mejeribestyrerens for at se paa Maanedsregnskabet. Det var et Par Dage for tidligt, men, da han nu havde god Tid, kunde de jo se paa Papirerne og danne sig et foreløbigt Skøn. Mejeribestyreren boede ovre paa den anden Side af Landevejen, saa her kunde Regnen ingen Forhindring være.

Saa var det, da han hen paa Eftermiddagen atter kom hjem, at han lige straks, han lukkede Døren op og kom ind i Dagligstuen, hørte Sang og Støj og Latter ude fra Køkkenet. Der var nogen, der dansede derude.

Naa, det er vel Børnene, tænkte han. Han kunde høre, at det var »Søster«, som da var i Konfirmationsalderen, der sang for. Men der maatte jo være et helt Selskab, saadan Halloj, de lavede, og Kirstine maatte være med. Det var hendes Latter, der lød, en forbløffende glad Latter, der var nærved at overdøve Sangen.

Døren ud til det store Køkken stod paa Klem, og Hauge listede sig hen for at kigge.

Jo, der blev danset.

De var tre Par, Christian og Kirstine, Knud og »Søster« og Lisbeth, der ogsaa var fra Vendsyssel, var parret sammen med Mette-Andenpige. Hauge kendte ikke Dansen, der saa ud til at være en eller anden gammeldags Turdans, formodentlig en Vendelbodans, for det var Christian og Kirstine, der førte an, og de tog aldrig fejl af Trin og Ture, hvad derimod nu og da hændte for de andre, især for Knud.

Christian var ovenud lystig og dansede med bevidst overdrevne Kast og Gebærder og djærve Tramp i Gulvet, og Kirstine svang sig med ikke mindre godt Humør og en egen aabenhjertig Fornøjelse, der var Hauge fuldkommen fremmed. Hver Gang Christians Overdrivelser truede med ganske at gaa over Gevind, klang hendes Latterudbrud saa trillende og glade, som hendes Mand ikke mindedes at have hørt dem. —

Var det Kirstine, han her saa og hørte, hun, som aldrig vilde danse? — Hun havde altid undskyldt sig og sagt, at hun ikke taalte det. Hun var bange for, at det Hold over Lænderne skulde komme, saa vidste han jo nok, at hun kom til at halte, havde hun sagt.

I Dag saa det sandelig ikke ud til, at der var Mangel paa Danselyst, heller ikke var der Tegn paa nogen Slags Ængstelse for at tage Skade af det. Var det da ikke en underlig Forestilling for hendes Mand at staa og se paa?

— Han gik sin Vej; mere af Ærgrelse og ondt Lune end for ikke at forstyrre de andres Lystighed. Han tog sig et og andet for ude i Udhusene og kom først ind til Aftensmad.

Og da var alt og alle som sædvanlig.

— Saa var det om Aftenen, da han og Kirstine gik og klædte sig af, at han sagde: »Du kan nok svært godt lide Christian Mouritsen?« — Det var muligt, at hans Tone var noget gnaven og mørk.

Kirstine stod foran Spejlet og flettede sit Haar. Nu saa han, hvordan hun slap de lange Fletninger og lod Armene synke.

»Christian!« — svarede hun og saa meget forbløffet ud.

»Ja, Christian.«

»Ih, Herregud! Han er da bare en, som jeg altid har kendt.«

»Naa. — Og en, som det morer dig gevaldigt at danse med?«

Hauge troede ikke, han fik skjult, at han var irriteret.

Nu blev hun rød i Kinderne og vist ogsaa noget genert. Hun smilte nok lidt, men det var et noget flovt Smil, syntes han.

»Jeg troede ellers ikke, du taalte at danse?« — fortsatte han.

Hun tav og saa ned.

»Til mig har du da altid sagt nej, ikke sandt?«

Hun stod endnu i samme Stilling, pillede ved et og andet, tav og saa ned.

Saa kom hun hen til ham.

»Men Holger dog, forstaar du da ikke, at bare du er mig nær, ja, bare jeg ser dig dukke op imellem de andre, saa bliver jeg jo saa lykkelig og saa bevæget, saa jeg tit ikke ved af mig selv at sige.«

Ja, akkurat saadan sagde hun.

Straks saa lød hendes Ord løjerlige og ufattelige for ham, men saa snart han saa hendes Ansigt, saa forstod han, det var sandt, hvad hun sagde, — og rigtigt, at med ham taalte hun ikke at danse.

— At der var nogen, som holdt *saa* meget af ham, nogen, han havde en saadan Magt over, hvor det passede ham! — Aah ja, *meget godt* passede det ham.

— Var ikke ogsaa han i denne Stund bevæget og lykkelig, hvad var det da at være lykkelig?

Selv nu sad han en Tid og smilte triumferende ved Mindet.

— — — —

Men saa maatte det da ogsaa være noget rigtigt Sludder, naar Christian i Aftes sad der og insinuerede, at Holger ikke brød sig om sin Kone.

Hvad mente han saa med saadan noget Vrøvl? — Hvordan kunde han finde paa at sige noget saadant?

Hauge var stærkt oprørt ved at huske Christians Beskyldning; — men alligevel følte han samtidig en underlig Uro. —

Det var, som der var noget, han ikke ret forstod, — noget, som Christian maaske forstod, — ja, og Kirstine?

Hvad var det at *holde af En*?

Aa, Vaas og Pjank! — Man kunde vel nok holde af sin Kone, selv om man ikke havde Stunder til at bruge sine Eftermiddage til at danse Kontradanse med hende. Haa!

Pyh! Han blæste haanligt.

Og saa alligevel — —

Ja, nu sad han her i dette langsommelige Tog, der aldrig saa snart var kommen til Trillen fra den ene Station, før det syntes at sagtne Farten og berede sig paa snart at holde ved den næste, — sjældent kom der rejsende ind, og sjældnere endnu var det nogen, der saa ud, som han kunde have Interesse af at snakke med dem, — nu han sad her i sin Kupékrog saa helt for sig selv, dukkede der alligevel mange Slags Tanker op for ham, — takket være Christian Mouritsens ukaldede Nærvær i Aftes.

Sagde han for Eksempel ikke ogsaa, at Kirstine kunde gøre alt for sin Mand, men han ingen Ting for hende?

Hvordan kunde det Vrøvlhovede finde paa at sige saadan?

Hvad — naar en Kone passede sine Stuer og sit Husvæsen, og Manden stred for at holde sin Bedrift i Gang, saa gjorde de vel begge, hvad de kunde? Han havde da vist aldrig beklaget sig over, Kirstine ikke passede sit; men maalt med de Byrder, en Mand havde at trækkes med, kunde Kvindens Besvær jo ikke blive af synderlig Betydning. — Det laa i Forholdene — ikke sandt?

— »Slide sig op for en anden.« — »Gaa i Døden for en anden!« — Haa! Saadan noget romantisk Vrøvl! — Naar

Mand og Kone begge to stræbte saa godt de kunde, hvad var der saa mere at forlange?

Og alligevel —

Alligevel havde den andens halvfulde Vaas — for andet kunde man jo ikke regne det for — kaldt en underlig Uro til Live i Holger Hauge, en Uro, han ikke kunde befri sig for, en indre Dirren, som ikke vilde lade sig betvinge.

Kendte Holger helt Kirstine?

Var der noget, Christian Mouritsen kendte bedre end han?

*

*

*

Toget holdt i Skern, og det var jo en af de større Stationer, saa mindre Ophold end tyve Minutter kunde man sagtens ikke nøjes med her.

Der stod en Kone og solgte Æbler ude paa Perronen. Hauge købte et Par af hende, skrællede et af dem og spiste det. Han fik skrællet og spist det andet ogsaa, og de holdt endnu. Men omsider begyndte de da at trille af igen.

— — — —

— Kirstine snakkede saa tit om det, der var *inderst* i Folk; hvad der skete derinde, hvor man ikke kunde se Menneskene, det spillede altid en stor Rolle for hende. — Hvordan man *indvendig* tog Tingene og Tilskikkelserne, det var det vigtigste.

I Dag havde han jo god Tid, saa var det maaske ikke af Vejen, at han, hendes Ægtemand, benyttede Stunden til at kigge lidt *indenfor* hos sig selv, smilte han lidt bedsk.

Det var nemlig ikke saa længe siden, Kirstine ved en vis Lejlighed lod falde nogle meget harmfylde Bemærkninger, som Holger havde en pinlig Fornemmelse af egentlig var møntede paa ham, endskønt det, hvad Navn og Handlinger angik, var en hel anden, det drejede sig om, — en andens Handlinger, hun forargedes over.

Der knyttede sig saa mange Ting til her, og mange Navne: Gjertruds, Arkitekt Kjeldsens, Højgaardsfamiljens, — ja, og Christian Mouritsens, — vistsaa, ogsaa hans, maaske endda *fornemmelig* hans.

Lidt efter lidt begyndte Tingene at ordne sig i Rækkefølge i hans Tanker:

— Den Gang man skulde bygge Kirken deroppe i Igelmose, gav den Sag Anledning til, at der dukkede en hel Masse nye Mennesker op paa Thorstedeegnen. Pastoratet skulde jo deles, Kubbestorp og Mogenstorp skulde skilles fra Thorsted, og Igelmose have en Kirke. Allerede i den Anledning blev Egnen befaret af baade interesserede gejstlige og af Medlemmer af det kultusministerielle Oversyn. Da man saa endelig efter megen Strid var bleven enige om Delingen, og om at der skulde bygges en ny Kirke, blev der Strid om Byggepladsen: Beboerne havde deres Mening om, hvor Kirken skulde ligge, Kommunen sin, og Arkitekten, der skulde give Tegningerne og have Ansvar for Kirkens Opførelse, sin. Beboerne vilde have den lagt midt nede i Mosedalen, Kommunen foretrak et Sted, hvor Byggegrund og Kirkegaard kunde erhverves gratis, men Arkitekten holdt paa, at den smukke Tegning, han havde givet, og som havde taget Præmie ved en Konkurrence, absolut fordrede en vis Plads, der laa højt i Terrænet, for at Bygningen kunde komme til sin Ret.

Arkitekten var den, der havde Ret, og derfor ogsaa den, der med størst Kraft kunde føre sin Sag. Han skrev lange Opsatser i Bladene, der bevirkede stor Interesse ogsaa hos uvedkommende. Endskønt — hvem følte sig som uvedkommende? Det var jo for Statens Penge, der skulde bygges, — og hvem skattede ikke til Staten?

Det kan nok være, der blev vakt Opmærksomhed om den lille Hede- og Sumpby *Igelmose*. Nævnlig Sommersøndagene kom Folk farende langvejs fra for at se paa de landskabelige Forhold og tage Skøn over, hvor Kirken skulde ligge. Ikke mindst Folk fra Amtets Købstæder syntes interesserede.

Thorstedeegnen blev næsten et Valfartssted, og Harreborg — ja, Harreborg, hvis Navn sammen med dens Ejers saa ofte blev nævnt baade mundtligt og i Egnens Blade, maatte imellem næsten agere *Kro*, saa mange uindbudte Gæster var der, som søgte dertil. Den store, nye Gaard med Dampskorstenen ved laa synlig for alle, der kom til Egnen, Igelmose derimod laa velskjult i sin Dalsænkning, helt usynlig. Hvad var vel da mere rimeligt, end at Folk kørte til Harreborg for at faa Besked om det, man søgte.

Saa spændte man fra dér og gik det sidste Stykke Vej over for at se paa de omstridte Byggepladser.

Og havde man saa først anbragt sin Vogn og sine Heste dér, var det da ikke ogsaa ligeud ad Landevejen, at man lod sig

beværte i »Kroen«? — Det var for baade Gæster og Værtsfolk jo kun at følge god gammel Landsbyskik.

Saadan gik det til, at ogsaa Frede Kjeldsen, Arkitekten, en Dag dukkede op, og da han mærkede, at *hans* Plan blev støttet paa Harreborg, faldt han ogsaa paa at spørge, om ikke han kunde leje Logi og Forplejning her, naar han til Sommer skulde i Gang med at bygge Kirken, og blev nødt til meget af Tiden at være i Nærheden.

Det viste sig, at Arkitekt Kjeldsen var en god Bekendt af to af Hauges forhenværende Løjtnantskammerater, Prior og Borup, som han i sin Tid havde boet sammen med hos Gæstgiver Vendelbos, da Kirstine førte Hus for sin Onkel. De havde begge gentagne Gange været paa Harreborg paa kortere og længere Sommerbesøg, nu støttede de Arkitektens Andragende, saa Holger Hauge og hans Kone gik ind paa at sørge for hans Husly og Forplejning.

Ud paa Sommeren kom saa ogsaa Knud Thing hjem til Harreborg, til Højgaarden kom Gjertrud og Hans, og til Præstegaarden kom Dr. Rørdam sammen med et Par andre studerende Folk, og i den jævne Bondeby faldt det ligetil, at denne Flok søgte hinandens Selskab. De kom alle fra Hovedstaden, de var her for at holde Ferie og nyde Landlivets sommerlige Glæder, Arkitekten ligesaa — skønt han jo ogsaa havde andet at tage Vare.

Gæsterne i Præstegaarden kom jævnlig til Harreborg, og til sin store Overraskelse saa Hauge en Søndag, at ogsaa Gjertrud var med og siden ogsaa Hans. Han vidste godt, at Knud og Hans kom sammen i København, ogsaa at Knud flere Gange havde truffet baade Gjertrud og Hans ude hos Dr. Rørdam, men til Harreborg havde de aldrig før dristet sig — i hvert Fald ikke aabenlyst. — Havde Kræn nu opgivet sin Modstand?

Nej. — De trodsede nok. — Saadan forstod Hauge det siden.

Selv havde Hauge jo, som altid, Snese af Ting at tage Vare, fo'r fra Teglværket til Tørvefabrikken, derfra en Runde over sine nu meget udstrakte Marker. Sommetider ud paa lange Rejser for at takser Landejendomme paa Kreditforeningens Vegne, og det var ogsaa den Sommer, han saa smaat begyndte at drive Kreatureksport, saa det var i Reglen kun om Søndagene, han havde lidt Tid til at dyrke Selskabelighed.

Den Gang havde det allerede i nogen Tid været Skik, at

flere af Egnens unge og yngre Folk søgte til Harreborg om Søndagene, især om Sommeren. Saa blev der holdt Foredrag, eller nogen havde været ude at rejse og kunde have nyt at fortælle, en ung, kvik Lærer var kommen til Skolen, han læste op af de nye Bøger, ældre forresten ogsaa, Sangbøger bragte Gæsterne selv med, og der blev sunget Sange, imellem mange Sange. Det kunde Sommerdage godt træffe, at der kunde samles et halvt Hundrede, ja, op til et helt Hundrede Mennesker, som, skønt de ingen Beværtning fik, eller da højst en Kop Kaffe, alligevel kunde slaa sig ned dér i Timevis, snart i de store Stuer, men oftere endnu ude i den endnu større Have.

Holger Hauge vidste ikke, hvordan den Skik var opstaaet, det maatte vel være noget, Kirstine havde faaet ordnet? Men han følte stort Behag ved at se saa mange af Egnens Folk saadan af sig selv troppe op i hans Gaard. Det smigrede ham, og glædede. Og han manglede da paa denne Maade heller aldrig en Forsamling at tale til, naar han ønskede at slaa til Lyd for et eller andet. Han havde jo ikke, til at begynde med, været forvænt med Venlighed eller Imødekommenhed fra Egnens Folk, men naar de nu kom saadan ganske af sig selv, maatte man jo mene, de var Husets Venner, og man kunde vel da ogsaa regne dem for *Tilhængere*, en hel Menighed, man samlede om sig.

— Nu kom saa alle disse studerende unge Mænd og god nyt Liv i Sammenkomsterne. — Dr. Rørdam havde altid noget at meddele, snart holdt han historiske Foredrag, snart gav han Karakteristiker af danske Digtere og Forfattere, Knud spillede smukt paa Orgel og kunde ogsaa blæse Fløjte, en af Gæsterne i Præstegaarden spillede Violin osv. Men den, der fængslede allerstærkest, var *Arkitekt Kjeldsen*.

Skønt han kun var omkring de tredive, var han allerede en meget vidtberejst Mand og havde aabenbart brugt sine Øjne godt, hvor han havde været omkring. Der syntes ingen Ende at være paa alt det, han havde set og oplevet. Alle Vegne havde han været, alle Folkeslag kendte han, syntes det, og utallige var alle de snart drastiske og snart rørende Billeder, han kunde give af fremmede Folkeslags Mennesker, deres Skikke, deres Tilværelse, deres Boliger, deres Levemaade eller af Landenes historiske eller kulturelle Forhold.

Snart fortalte han om Indiens solsviende Hede og dets stejle Adskillelse mellem de forskellige Kaster, om dets pragtfulde Templer og om dets Landsbyers usle Hytter, om Maharajaernes

grænseløse Rigdomme og ødsle Pragt og om den utrolige Armød, hvorunder den egentlige Befolkning — trods den næsten ufattelige Nøjsomhed — fristede Tilværelsen. — Saa var det Ægypten, han berettede om, dets vældige Pyramider, som usle Slaver engang under Sult og Svøbeslag havde baaret Materiale til, om Nilens frodige Delta og de udstrakte, øde Ørkener, om den hede, farlige *Chamsin*, der fyldte Luften med Støv og Sand, som gav Menneskene Feber og syge og betændte Øjne. — Saa om Grækenland, hvis Jorder var fulde af skjulte Skatte, om de mange, skønne Ruiner og Masserne af sønderbrudt, vidunderlig Billedkunst, — om Grækenland, hvor man ikke havde andet Brænd end tørret Kogødning, som Kvinderne æltede sammen og trillede i Kugler, og hvor Mændene ved Valget af Brude just tog stærkt Hensyn til, om de udvalgte kunde præstere antagelig Færdighed i dette Arbejde. — Om Italien, om dets skønne, mærkelige Steder, Neapel, Venedig og Florents, men fornemmelig om Rom, der syntes at have fængslet ham selv allerstærkest, Rom, hvor ingen kunde bevæge sig uden at støde paa den skønneste Kunst og de forunderligste historiske Minder, om Forum Romanums lyslevende Skatte, om Colosseum, i hvis endnu staaende Loger Patricierne forhen sad og morede sig over at se Slaverne og de dødsdømte blive revet ihjel af Løver og andre vilde Dyr og klappede henrykte til »Skuespillet« — om Vejen »via Appia«, med sine ligesaa grusomme Minder, og om den vidtstrakte Campagneslette, hvor nu de sortbrogede Svin gik fredeligt og græssede midt mellem Borgruiner, den ene mere fængslende end den anden. Man kunde se dem stikke op af Agrene saa tætte næsten som Stendyngerne paa de sandede jyske Hedeagre. Italien, der bugnede af Vinmarker og Appelsintræer, der bar Frugter ved Juletid, hvor man lagde Løg og Kartoffler og saaede Ærter og Bønner inden Kyndelmisse, men hvor man ikke desto mindre saa Bonden pløje sin frugtbare Jord med en elendig Oldtidsplov trukket af seks Okser, tre Gange to foran hverandre, og to, tre Mand efter til at styre Spandet. —

Ja, om alt sligt kunde Arkitekten fortælle, levende og moromt; det var ikke noget, der stod med smaa, sorte Bogstaver i en Bog, men noget, man hørte af en Mand, som med egne Øjne havde set det altsammen, og alle lyttede spændte og opladte til ham; ogsaa Hauge havde været saa fængslet imellem, saa han helt kunde glemme Tid og Sted.

Alligevel, hvis nogen havde spurgt Hauge, hvad han syntes

om Arkitekt Kjeldsen, vidste han knap, hvad han vilde have svaret. Der kunde være noget vigtigt og irriterende selvfor-nøjet over ham, og Kirstine sagde, at hans Latter var grim, hun mente vist falsk og frivol. Og den Latter sad altid parat inde i hans lange, gulkrøllede Helteskæg. Men begavet var han, og det paa flere Omraader, og meget fængslende at høre paa.

Hvad Under vel da, at ogsaa *Gjertrud* fængsledes.

Holger Hauge vidste ikke noget om, hvor de to først havde mødt hinanden, maaske nede i Præstegaarden, men som sagt en Søndag, da der som sædvanlig strømmede Gæster til Harreborg, saa han til sin store Overraskelse ogsaa *Gjertud* dukke op mellem de andre.

Hun vovede altsaa aabenlyst at trodse Faderens Forbud mod at søge til Dødsfjendens Bo, thi anderledes kunde hun vel ikke komme. Og næste Søndag kom ogsaa hendes Halvbroder, Hans, med. Det var maaske, fordi han ikke vilde, hun skulde staa ene med sin Trods. Man sagde, han holdt saa broderligt sammen med denne Halvsøster.

Det blev dog kun til et Par Gange, Højgaardsbørnene viste sig. Hauge gættede paa, at Forbudet paa en eller anden Maade var bleven skærpet, saa de unge nu fandt det bedst at holde sig det efterretteligt.

Stor var derfor Hagues Overraskelse, da han, en Aften han kom meget sent hjem, saa *Gjertrud* og *Kjeldsen* sammen ude i Haven, endda i meget intim Nærhed af hinanden, og rent forbløffet var han blevet en Nat ud paa Eftersommeren, han var staaet op for at se til en syg Hest. Da saa han dem ved to-tre Tiden komme ud af Arkitektens Gæstekammer.

Det havde virket ekstra paa ham, fordi —

— Javist, naar man nu engang *var* bleven knippet til et Kvindemenneske, *gift* altsaa, saa havde man jo Bindsel paa og kunde ikke løbe langt. Men ellers kunde han godt tilstaa, at der var noget ved *Gjertrud*, som havde tiltrukket ham. Hvad var det? — Jo, hun var ikke som de andre, — der var noget særligt ved, hvad hun sagde, ja, og gjorde.

Aldrig skulde han glemme den Gang, han førte den haarde Kamp med hendes Stedfar om Mejeriforholdene, hendes Op-træden ved Mødet i Skolen, hvor Kræn mente, han helt skulde have kvalt Hauge. Han saa hende endnu, hvordan hun stod frem og svarede for Faderen: — »Nej, Peter Clemmensen, — at Far ikke vil staa sammen med sine Bymænd om at gøre en god Forretning, — nej, saa tosset tror ingen, Far er.«

Det blev da de Ord, der slog Hovedet paa Sømmet ved den Lejlighed. Kræn blev overvundet ved den Bemærkning.

Men endnu mere forbavset var Hauge jo blevet, da hun Formiddagen efter kom op til Harreborg og tilbød at skaffe ham de Penge, hendes Far ved Mødet Dagen før saa haanligt havde ment, Hauge ikke kunde skaffe, og at han derfor stod som en »insolvent« Mand.

Det blev jo ikke til noget med Gjertruds Pengehjælp, Kirstine fraraadede meget indtrængende baade Hauge og Gjertrud at trodse saa haardt. Saa overvunden Kræn Dagen før var blevet, maatte de ikke føje nye Ydmygelser til. — »Den Slags vil hævne sig,« — sagde Kirstine. Og det blev saa heller ikke til mere.

Men hvor han syntes, hun saa smuk ud, Gjertrud, da hun stod for ham og kom frem med sit Tilbud, frisk og rødmosset efter Gangen, modig, rank og lysvaagen, ja, saa helt anderledes end andre unge Kvinder.

— Jo, det var sandt, at baade den Gang og ved andre Lejligheder havde han tænkt, at hende vilde han gerne kende noget bedre, — helt nærved. — Hvis han ikke *havde* været gift, forstaar sig —

Derfor fik han ogsaa et grimt Stik, da han forstod, at den meget grinende Kjeldsen havde faaet hende i sit Garn.

— — — —

— Naa, Kirken blev færdig, og Arkitekten tog tilbage til København. Knud saavel som Gjertrud og Hans Højgaard var da allerede derovre, og Holger Hauge havde nok af andre Ting at spekulere paa. Han mente dog at have hørt om, at Gjertrud som sædvanlig kom hjem til Fødegaarden i Ferierne, men om Forlovelse og Giftermaal hørte han ikke noget.

Derimod troede han bestemt i »Politiken« en Dag at have set, at Arkitekten var blevet tildelt et stort Rejselegat og agtede sig ud paa en aarelang Udenlandsrejse, vist til Italien?

Hauge vidste ikke mere om de to, end hvad han i sin Tid tilfældigt havde faaet Indblik i; men at Gjertrud ikke var med i Udlandet, det vidste han, for han havde mødt hende en Dag i Paaskeferien inde i Thorsted. Da saa hun saa bleg og tyndkindet ud. — Ja, saa havde hendes Død i Foraaret selvfølgelig givet Anledning til en Del Snak. Baade ude og hjemme havde Holger hørt Folk gisne, at det *kunde* være et Selv-

mord; men Arkitektens Navn havde han ikke hørt nogen nævne i Forbindelse hermed.

Ikke før hin Dag nu i Efteraaret, da han hørte Knud og Kirstine tale om en Bog, Kjeldsen nylig havde skrevet og udgivet.

Knud havde købt Bogen og kom og viste sin Mor den.

»Her skal du se, Mor, hvad Kjeldsen skriver,« — sagde han og lagde Bogen frem.

»Jeg kender den allerede, Knud,« — svarede hun iltert.

»Har du ogsaa set, at han tilegner den »Til Trude«?»

»Ja-ja, jeg *har* set det.«

»Synes du ikke, det er sjofelt, at han ikke kan holde sin Mund?»

Kirstine sad og saa ned og famlede med Hænderne over Bordet. Aarerne i hendes Tindinger blev svulne, og Trækkene om Munden sad i en Virren.

Saa saa' Holger hende rejse sig og tage sig op til Brystet, som det kneb for hende at faa Vejret.

»Jo, Knud, jeg synes, det er sjofelt, — noget af det sjofleste, jeg længe har set. — Naar Gjertrud uden Klage til noget Menneske, uden at have nævnt et Ord til nogen paa Jorden om, hvad Sorg og Smerte hun har lidt, i Tavshed tager det hele med sig i sin Grav, skulde *han* vel ogsaa kunne tie. — Men, nej; — saa kommer han her, den lurvede »Drabanter«, og stiller sig an som en anden skinhellig Lars Oftedal i Kordøren og anklager sig selv i hele Menighedens Paahør for al den Troløshed, Fejghed og Gemenhed, han har begaaet mod den tavse Pige, ja, undser sig end ikke for at nævne hende ved Navn: »Trude«! — Aa, den Pjalt! — — Han snakkede saa meget om det fornemme Raceblod, der randt i hans Aarer. — Jo, jeg skal love for det.«

Her tav hun lidt. Som om hun pustede ud og samlede nye Kræfter.

»Hvis en saadan Oplevelse som Gjertruds tavse, tunge Død ikke kan lukke Munden paa ham og *slaa ind*, — ja, saa der *indvendig* kan ske en Forandring med ham, saa maa han være et meget usselt og overfladisk Menneske.«

Saa gik hun sin Vej.

— Knud var meget forbløffet, Holger ikke mindre. Han kunde ikke mindes, at han nogensinde havde set Kirstine saa ilter eller hørt hende tale med en saadan Hefthighed og Harme.

— — Og det pinligste, det mest foruroligende var jo, at

han ikke kunde værgе sig mod den Tanke, en Del af hendes Harmе og Indignation kunde være møntet ogsaa paa ham.

Ogsaa for sin Mand syntes hun kanske der havde været en Lejlighed, hvor han kunde have holdt sin Mund lukket og ladet Oplevelsen, — en vis Oplevelse »slaa ind«, — gøre sin »indvendige« Virkning.

— Ja, alt detteher vedrørende Brudet mellem Holger og Christian Mouritsen — — Javist, just *det* — —

*

*

*

Toget holdt i Ringkøbing, og der kom et Ægtepar ind i Hauges Kupé.

Manden var svirende og sad og vrøvlede om en Grisehandel, han havde gjort. Man kunde forstaa af hans Snak, at hans Kone havde bebrejdet ham, han havde faaet for lidt for Grisene og brugt for mange af Pengene til Lidkøbet.

Nu tyssede hun paa ham, forsøgte at snakke ham efter Munden. Det var jo ikke Spørgsmaal, det passede sig at drøfte i en Fremmeds Nærværelse.

— Ved at se paa den vrøvlende, halvfulde Mand her, saa Hauge ogsaa Christian for sig, som han i Aftes tog sig ud. Og hvordan var det, han sagde?

»Da vi to lærte hinanden at kende, da havde jeg aldrig været fuld.«

Det kunde godt være Sandhed. Hauge maatte tilstaa, hvor tit end han havde været sammen med Christian paa Handelens Vegne og ved Markederne og paa de store Dyrskuer, altid havde han været en meget sober og maadeholden Mand. Han kunde tage en Snaps til Maden, var det koldt, imellem to, han kunde bestille Kaffe med Cognak eller et Par Toddyer til Lidkøb paa Handelen, som Skik jo var. Men Hauge havde ogsaa set ham bestille Drikkevarer til de andre, mens han selv tog en Kop Kaffe eller en Sodavand. — De maatte meget undskylde ham, men han havde allerede den Dag drukket Lidkøb et Par Gange, kunde han sige, saa nu kunde han ikke nyde mere den Dag.

Det var ikke det mindst pinlige af, hvad der skete i Aftes, at Christian Mouritsen havde ladet forstaa, det var Hauges Skyld, han havde faaet Svaghed for Drikkevarer; — for anderledes kunde hans Snak jo ikke forstaaes.

Ja, der var det med Maaden, hvorpaa deres Kompagniskab gik i Stykker. Her var noget, Hauge gerne vilde gaa udenom, — eller i hvert Fald komme let henover, — men — men det var ikke nemt at finde en Omvej. — I Dag i hvert Fald ikke. — Til Hverdag havde han altid det ved Haanden, baade i dette Tilfælde og andre, at han havde saa rygende travlt, saa myldrende mange Ting om Ørene, men en Dag som denne, hvor han sad her saa stille i det langsomt rullende Tog og havde saa ualmindelig god Tid til rigtigt at tænke Tingene igennem, kunde han ikke slippe saa nemt fra det.

Der var ogsaa det, at heller ikke her følte han sig sikker paa, at Kirstine saa Sagen paa samme Maade, han saa den; — ja, eller ønskede at se den. — — Naa, for Pokker! Maaske mere som han ønskede, *andre* skulde se den.

Han var lige ved at svede nu, endda der vist ikke var megen Varme i Luften i Dag og heller ikke fyret i Toget.

— Vel! — Det var altsaa nogle gale Hestehandeler, Christian Mouritsen kom til at hænge paa.

Efterhaanden var jo Christian Mouritsen og Holger Hauge kommen til helt at handle i Fællesskab; ligemeget om de havde været begge om at afslutte selve Handelen, eller de havde handlet hver for sig, Gevinst og Tab gik i samme Kasse.

Nu kunde det vistnok siges, at hvad Hestene angik, tog det længere Tid før Hauge var helt sikker i sine Vurderinger, end det tog med Hensyn til Kreaturerne. — Det var vel rimeligt, eftersom Christian jo var en Mand, der snart i tyve Aar havde handlet med Heste, og Hauge var omtrent helt uerfaren; thi de Kuler og Krikker, de i Reglen havde paa Stald paa Harreborg, skulde jo ikke lære ham meget om, hvordan *Handelsbest*e skulde se ud. Maaske kunde det ogsaa somme Tider siges, at Hauge var for rastløs, det skulde som alt, han havde med at gøre, gaa i en Fart, derfor gav han sig ikke tilstrækkelig Tid til Undersøgelserne — ikke nær den Tid, som Christian Mouritsen ofrede herpaa. — Eller Grundspørgsmaalet var vel egentlig, at Hauge ikke rigtigt brød sig om Hestene; for ham var det Kreaturerne og Creatureksporten, der havde den store Interesse.

Jah, han var nødt til at indrømme det, at Christian som Hestevurderer var og blev ham langt overlegen.

En Gang havde de faaet samlet 30—40 Heste, som de skulde af Sted med til det store Randers Hestemarked. Rygtet gik, der vilde komme tyske Opkøbere, Priserne var i den se-

nere Tid steget fra Marked til Marked, og Christian var meget ivrig. Det var ogsaa en Aftale, at *han* skulde lede Afsætningen.

Nu laa det saadan, at nogle af Hestene havde de købt i Fællesskab, andre var Christians specielle Indkøb, andre igen Holger Hauges, derfor vilde Christian før Markedet have sikkert Svar paa, at der ikke var noget i Vejen med nogen af dem, saa han ingen Risiko løb, naar han paa Markedspladsen gav Haandslag og lovede Dyrene »reelle og fri for skjulte Fejl«, som det hed i Handelsomgænge.

Der gik det saa galt.

Da der paa et Bræt var blevet solgt et helt Kobbelt til en Tysker, viste det sig, at en af Hestene var halvblind. Det skulde jo ikke være nogen *skjult* Fejl; men Hesten var af Flokken, og selvfølgelig kunde *Flokken* ikke under disse Forhold garanteres »fuldkommen reel«. Hesten kom tilbage, og der vankede en Bøde.

Saadan gik det flere Gange, — ikke med Blindhed, men med andre Skavanker, — og Bøderne steg.

Den Slags var nok aldrig sket før for Christian Mouritsen, og Hauge kunde godt mærke, at han ikke tog sig disse Sager helt let. Men, da det var Christian, der var Sælgeren, og han ved Rettergangen altid holdt Kompagnonens Navn udenfor, tav ogsaa Hauge.

Havde det ikke været Christians Mening? Skulde Hauge af sig selv være staaet frem, selv om ingen vilde *ham* noget?

Men det var da ikke ham, der havde solgt Hestene, og Bøderne gik jo af Fællesskassen.

Saadan havde Hauge slaaet sig til Ro og dysset Samvittigheden.

Men saa er det en Gang, at det kommer til at dreje sig om noget meget værre:

Hauge havde et Steds paa Mors set et Par særlig smukke, fuksrøde Firaarige, og da det saa sker, at en velkendt Rigmand ved samme Tid henvender sig til Christian og beder ham skaffe sig et Par virkelig smukke og velparrede Køreheste, gode Trævere skulde det ogsaa være, farer Hauge hovedkulds af Sted til Mors. — Han vidste jo, hvor de stod, ogsaa at der var en Mulighed for, de kunde købes for 11—1200 Kroner — samt, at Rigmanden med Glæde vilde give 2000 Kr., om han kunde faa, hvad han ønskede sig.

Det var jo Christian Mouritsen, der havde faaet Bestillin-

gen, — faaet den, fordi han var blevet Rigmanden anbefalet som en Handelsmand, man kunde have *fuld Tillid til*; men Hauge var saa forhippet paa Handelen og ogsaa bange for at en anden skulde komme ham i Forkøbet og nappe de meget skønne Dyr, at han købte Hestene og uden videre sendte dem af Sted til den rige, forhenværende Storfabrikant i *Christians Navn*.

Ved denne Handel havde Hauge dog vist den Forsigtighed at se Hestene forspændt en Vogn og med Ejeren som Kusk prøvet en Køretur med dem. Skønt det nok havde forekommet ham, som der ved Starten havde været nogen Vanskelighed med Fukserne, den ene forsøgte at rejse sig paa Bagbenene, mens den anden syntes at være meget hidsig for at komme fremad, var det dog ikke mere end et Par velrettede Piskeslag kunde ændre, og de smukke, fuldkomne ens Heste suste af Sted som et Par rigtige Durchløbere.

Hauge regnede ikke Unoderne for andet end en Smule Foraarskælenskab ovenpaa den lange Vinterhvile, han var henrykt og spurgte ikke om mere. Dyrene blev købte og betalte og samme Dag afsendte til deres nye Opholdssted.

Det viste sig saa, at de Tegn paa Uvornhed, Hauge ved Prøvekørslen havde set ytre sig paa lettere Vis, var *virkelige Fejl*: Altid naar Spandet skulde sættes i Gang, var den ene løbsk og fo'r frem i Tøjlen med vild Iver, medens den anden var stædig, — »starre«, som det hed i Egnens Sprog — rejste sig op paa Bagbenene og ikke var til at drive frem. Ejeren, der havde haft dem under sig fra de var Plage, og som havde været Kusk, da Hauge kørte Prøvetur med dem, kendte dem og forstod at tøjle dem, men med en fuldkommen fremmed Kusk maatte en Ulykke næsten være uundgaelig.

Og Ulykke skete der.

Den gamle Rigmand blev saa begejstret, da han saa de smukke, blanke, blommede Fukser, at han straks vilde ud at køre med dem og lod Kusken spænde for. Men med det samme, man vilde sætte Køretøjet igang, var Hestene under den helt ukendte Kusk tossede som aldrig før. Hestetøjet sprang i Stykker, Vognen væltede, og Køberen og Kusken, der var paa den, kom begge meget slemt til Skade. Den gamle Herre fik knækket Kravebenet, og Kusken havde faaet Kvæstelser, der gjorde, at han længe laa hen i bevidstløs Tilstand.

Christian Mouritsen, der var den, Rigmanden havde henvendt sig til, og den, i hvis Navn han havde modtaget Hestene,

blev sat fast for Bedrageri, og — hvis Karlen gik hen og døde — vilde Tiltalen komme til at lyde paa Drab i Vaade.

Her havde dog Hauge meldt sig som den egentlige Handelsmand. Men det tog man ingen Hensyn til, kun Christian holdt man fast paa.

Hauge forsøgte saa at hævde, at Sagen maatte falde tilbage paa Morsingboen, der havde solgt Hestene. Der mente han, det virkelige Ansvar maatte ligge.

Ja, havde Manden solgt dem som fuldkommen reelle, saa — — —

Men Morsingboen holdt sig til, at ingen havde spurgt ham, om der var noget i Vejen, altsaa havde han heller ingen Forpligtelser haft til at meddele mere, end enhver kunde se. Han fortalte ogsaa, at Hestene havde været forspændte, og at Hauge ved denne Lejlighed maatte have set, at helt uden Vanskelighed gik det ikke, naar de skulde sættes igang. — For øvrigt gjorde han gældende, at de 1150 Kr., han havde solgt de meget smukke Dyr for, var saa lille en Pris, saa han havde haft Lov at slutte, at Køberen uden videre Oplysning maatte forstaa, der var et eller andet i Vejen.

Paa den Maade tabte Folk Interessen baade for Hauge og Morsingboen, men Christian Mouritsen holdt man fast paa. Han forblev i »Varetægten«.

Til alt Held kom Karlen sig dog, omend Sygelejet var langt, og den gamle Herres Kraveben heledes ogsaa, men den langstrakte Retssag endte ikke destomindre med, at Christian Mouritsen blev idømt 4 × 5 Dages Vand og Brød; — foruden at der naturligvis ogsaa blev en stor Erstatning at udrede.

Paa dette Tidspunkt besøgte Hauge Christian Mouritsen, som da mod en Kaution var bleven løsladt, og Sagen var appelleret til Overretten; men ingen kunde endnu vide noget om, hvad der vilde ske.

Hauge forsøgte ved denne Lejlighed ikke blot at vise Kompagnonen sin Deltagelse, men kom ogsaa frem med Ord, hvori der laa en Slags Erkendelse af, at det jo egentlig var ham, der havde forvoldt baade Ulykken og Sagen, og derfor ogsaa paa ham Skyld og Straf skulde have været lagt.

Men Christian mente nej, det var nok rigtigst, som det var. — »Du har jo baade Kone og Børn at staa til Ansvar for, og du har en Masse Mennesker i dit Brød, hvis Vé og Vel ogsaa paa en Vis afhænger af dig; — jeg — ja, jeg har jo kun mig selv, — ingen andre.«

Ja—ah — det var vel ikke helt urigtigt; saadan kunde Sagen maaske ogsaa ses? Men det var alligevel ikke i nogen helt beroliget Stemning, Hauge den Dag forlod Christian.

Da han kom hjem, snakkede han med Kirstine om Tingene. — Skønt hun under hele Affæren havde forholdt sig tavs, havde han alligevel haft en Fornemmelse af, at Sagen laa hende stærkt paa Sinde, ja, ligefrem havde taget paa hende og gjort hende bleg og fortænkt; men ikke destomindre syntes hun at se paa Forholdene som Christian.

»Først og fremmest ligger Sagen vel saadan, at der ikke er noget for *dig* at gøre,« — havde hun svaret. — »Naar Retten bestemmer, at Ansaret skal ligge paa ham, kan du jo ikke overtage det. — Og for Resten — jo, jeg kan godt forstaa Christians Synspunkt,« — tilføjede hun.

Naah — ja, det var altsaa det, at Holger drev to store Fabrikker, hvorved mange Mennesker, de fleste Familiefædre, havde deres Brød, og det var tillige paa det Tidspunkt, at det rigtigt gik for sig med Udtørringen af Søen, saa det var ikke blot i Snesevis, men i Hundredevis af Arbejdere, han havde under sig, og desforuden altsaa baade Kone og Børn og Hjem at »staa til Ansvar for«, som Christian sagde. — Javel, det var rigtigt, at det vilde have været en meget risikabel Historie, om han, som Christian havde maattet det, skulde have siddet indelukket i Maaneder borte fra alt dette. Og skulde han have været brændemærket som en *Forbryder*, vilde Følgerne jo slet ikke kunne overses.

Jaja da, saa var det vel bedst som det gik, havde han slaaet sig til Ro.

Og da det saa kom dertil, at Overretten fandt saa mange for Christian formildende Omstændigheder ved denne Hestehandlersag, at den helt strøg Straffen og nøjedes med foruden Erstatningssummen at idømme en stor Bøde, havde Hauge følt sig helt lettet. Bøde og Erstatning skulde de selvfølgelig være fælles om, og saa havde han vel gjort sin Pligt, saa ingen havde mere at kræve hos ham?

Det var den Slutning, han da kom til.

— —

I al den Tid denne Affære havde staaet paa, havde Christian Mouritsen ikke deltaget i Handelen. Mens han sad indelukket, var han jo lovlig undskyldt, og selv ikke da han kom ud vilde han have noget med den at gøre. Han vilde først se

Sagens endelige Udfald og være paa det rene med, hvad han var for en Mand, havde han en Dag svaret Hauge.

Men endelig kom jo Frikendelsen og Oprejsningen, og kort derefter var det, han skrev til Hauge, at nu var det hans Agt atter at begynde paa Handelsvirksomheden, men han syntes samtidig, at det var bedst, deres Fællesskab nu hørte op. — »Det er jo Kreaturhandlen, der gælder mest for dig,« — skrev han, »og paa det Omraade tror jeg nok, at du nu har lært tilstrækkeligt.«

De mødtes saa en Dag ude i Købstaden for at gøre Fællesskassen op.

Hauge vilde haft ham med hjem den Dag, men det vilde han ikke. — »Kirstine skal ikke sidde til Bords med en, der har siddet i Hullet,« — var hans Svar.

Til Harreborg fik man ham ikke.

*

*

*

Den fulde Ægtemand med Kone, der var kommen paa Toget i Ringkøbing, stod ud i Vemb. De havde nok siddet og vrøvlet og smaaskændtes hele Vejen, men Holger Hauge havde været saa langt borte i egne Tanker, at han ikke havde mærket det. Først nu, de var væk, fornam han Stilheden, der blev efter dem.

Han kiggede ud ad Vinduet.

Jo, Manden gik og slingrede, og Konen maatte nu og da tage et kraftigt Tag i ham, at ikke han skulde snuble og falde.

Hauge gjorde en Grimasse ved Synet. Fuldskab havde altid gjort et grimt Indtryk paa ham. At se fulde Folk var baade ynkeligt og væmmeligt, fandt han.

Og straks stod atter Synet af Christian Mouritsen for ham, saa sølle han saa ud i Aftes, da han sad der og savlede og ævlede, ja, *flæbede*, og saa sørgeligt det var at se ham, der ellers altid havde været saadan en pæn velklædt og velpudset Mand, sidde der saa pjusket og lurvet og plaske med en skidden Næve i det væltede Punchepjask.

— Hvad vilde Kirstine mon have tænkt, om hun havde set ham i denne sørgelige Forfatning?

Nej! Nej! — Her var ingen Vej udenom!

— Saasnart Toget paany begyndte at rulle, sprang han op og gav sig til at trave frem og tilbage i den tomme Kupé.

Det *var* jo sandt, at Hauge flere Gange derhjemme paa Harreborg havde siddet og snakket skuldertrækkende og med en lidt ynkende Beklagelse om Christian, der havde været saa »uheldig« at blive »sat fast«, »lukket inde«, »smidt i Kachotten«, — eller hvad det nu var for Udtryk, der var bleven brugt.

Det var jo ikke paa Thorstedegnen, Christian Mouritsens Sag var bleven behandlet, men oppe i Aalborg. Og Aalborg var langt væk, en Egn, Thorstedfolkene kun havde lidt Samkvem med. Men Rygtet var dog naaet frem, og desuden savnede man Christian. Han havde altid været i Yndest paa Egnen, og i de senere Aar havde han været en hyppigere Gæst end nogen Sinde før. — Hvor var han da blevet af? — Hvad var det med ham? — Og hvad var der om de Rygter, der gik?

Aviserne havde nok haft et Par Smaanotitser, men de talte ikke helt tydeligt.

Saa var det, man spurgte Holger Hauge.

Og her var det saa, Hauge havde siddet og snakket om Sagen, let og ligetil, som om det, der var sket, bare var noget ret almindeligt, en Smule Uheld med en Hestehandel.

Men at En blev smidt i Arrest og holdt fangen i Uger, fik en vanærende Dom, som, hvis den var bleven fastholdt, vilde have brændemærket ham for altid — for hele Livet —

Nej — nej — den Slags var nok alligevel ikke »almindeligt« og ikke noget »let og ligetil«.

— Og naar det saa tilmed var en *fuldkommen hæderlig* Mand, det overgik, — en Mand, som *intet* havde gjort; — en Mand, der sad for en andens Skyld!

Gud Fader bevares!!

Holger Hauge travede og travede i det smalle Rum mellem Bænkene. Han svedte, saa hans høje Pande var helt overgydt af smaa Perler, og der var vaade Pletter i hans mørkeblonde Haar.

Nej, nu var der ingen Tvivl mere: Det var ogsaa til Hauge, Kirstine havde sigtet den Dag, hun udtalte sin haarde Fordømmelse over Arkitekt Kjeldsen: — »Hvis en saadan Oplevelse ikke kunde lukke Munden paa ham og *slaa ind*, — — saa maa han være et usselt og overfladisk Menneske!«

— Jo, det var ogsaa *ham*, Kirstine sigtede til, — og med Rette; — *med Rette!*

Hvor ussel han var til Mode, — og hvormeget end han travede, han kunde ikke trave fra sin Erkendelse. Hans Hoved

var saa hedt, hans Bryst saa klemmt og hans Sind som en Naalepude gennemstukket af Naalespidser.

— — —

Bumletoget fortsatte sin Færd, holdt, som det skulde, læsede af og ladede ind, jollede videre igen. Klokken blev over ti, før Holger Hauge naaede Feldingbro, hvor han skulde af.

Men hans Tanker kom ikke fri, de blev ved hele Vejen at kredse om det samme: Christian Mouritsen og hans Forhold til ham. — Christian Mouritsen i Hamborg, Christian Mouritsen i Esbjerg, men ogsaa Christian Mouritsen i Arresten og for Retten, og saa hans egen nyvaagnede Skyldfølelse.

Nogen Forløsning naaede han ikke paa Rejsen, men en Stemningsforandring var der sket: Den forærgrede Galho'dethed, han stod ind med i Esbjerg, var ved Udstigningen bleven forvandlet til en smertefuld Pine og Uro.

— —

Der var jo ingen, der vidste, at han kom i Aften, saa Vogn efter ham var her ikke. Men, da Vejret trods sin Kølighed var tørt og Himlen stjerneklar, besluttede han sig til, fremfor at leje Kroens Befordring, at gaa Vejen hjem. Han kunde da skyde Genvej, saa Turen kun blev en god Mil, og nu han hele Dagen havde siddet spærret inde, kunde lidt frisk Luft vist gøre godt.

Et Par unge Svende var steget ud af Toget sammen med ham. Den ene kendte han, det var Simon Godsks Søn. Ham hilste han paa. Men de unge havde deres Cykler staaende paa Stationen, saa Følgeskab ad Thorsted til fik han ikke.

Det brød han sig heller ikke om. Tværtimod. Han var alt andet end snakkelysten.

Han gik sin Kaas og var veltilfreds med at faa Lov til at være alene.

* *

*

Det var henimod Midnat, da Hauge var naaet saa langt frem, at han i Stjerneskæret kunde se sin store gule Gaard ligge og lyse foran sig.

Turen fra Stationen var hidtil forløbet i mindst lige saa trist og trykket Stemning som Togrejsen. Forskellige andre Ting havde hans Tanker haft at tumle med, men alle var de sorte og tunge. — Det var f. Eks. atter Ulykken, der for nys

havde ramt ham, de mange Penge, han havde tabt, det store Laan, han nu skulde have stiftet, — og hvorfra han mon skulde finde Hjælp dertil!

Og saa det, at nu fik Egnen her nok snart fuld Rede paa, hvordan det hængte sammen med den fæle Hestehandel, — med, at den »solide og tillidvækkende« Christian Mouritsen paa Grund af Holger Hauges Skyld havde siddet fængslet hele Sommeren omtrent og været ligeved at blive straffet som en Forbryder, — ja, og at han nu af samme Grund var paa Vej til at blive et forsumpet Vrag. — Huf! — Nu skulde han igen løbe Spidsrod gennem al deres Haan og Spot, nu skulde han paany være Skive for hele Egnens ondskafulde Bagtalelse og forfølgelseslystne Foragt! — Ligemeget hvorhen han i Aften drejede sit Ansigt, saa syntes han, at han saa deres grinende Fjæs, deres lurende Baghold.

— Men her foran sin Gaard gik han istaa.

Og som han stod der paa Brinken og saa ned mod sit Hjem, slog Stemningen om.

Kirstine —

Ja, hendes Navn var det, der faldt ham paa Læberne. — Kirstine, — hende vilde han jo finde dernede i den lyse Gaard, og *hun* kunde hjælpe ham — og *vilde* det ogsaa.

Der kom Smil paa hans Ansigt og Lysning til hans Sind. — Ja, fik Kirstine blot fat i Christian, blev der nok en Udvej for at faa ham paa ret Køl igen.

Hvad der var sket, *var* sket og kunde ikke gøres om, men Manden kunde rettes op og Følgerne jævnes ud.

Alt detteher, han sad og diskede op med i Aftes, at det var ham, der holdt af Kirstine o. s. v., var jo noget Ævl og Vaas. En voksen og forstandig Mand gik vel ikke saadan og fortæredes af Kærlighed til en anden Mands Kone, — til en Kvinde, der var lykkelig gift og levede i naturligt og frugtbart Forhold til sin Mand? — Nej, det var da noget Pjank.

Og det havde man da ogsaa et godt Bevis for deri, at i de Aar, hvor Christian og Holger nu havde handlet sammen, og han saa tit var kommen til Harreborg, havde alting imellem de tre jo formet sig saa ligetil som tænkes kunde. Det maatte være det fæle Arrestophold og Spændingen ved Rettergangen, der havde nedbrudt ham og gjort ham syg og sær. — Ja, og svag overfor Drikkevarers Stimulans.

Men her maatte han kunne hjælpes; — Kirstine, — ja, netop hun maatte kunne ordne dette; — ikke Tvivl om det.

Maaske var det bedst, om man fik ham her til Egnen, — til Harreborgs Nærhed. — Javist, om den venskabelige Omgang blev fortsat, saa fik vel ogsaa Sladren Mundkurv paa, og Folk glemte, hvad Aarsagen til Christians Elende havde været.

Holger Hauge tog Hatten af for at mærke den friske, kølende Luft om sin Pande. Den raske Fodtur havde gjort ham dejlig varm, fyldt hans Krop med Velvære og hans Blod med en lifligt bølgende Rytme.

— Dernede foran sig havde han sit Hjem, og der vilde han finde Kirstine, som altid kunde hjælpe.

— — Hvad — hvordan var det, hun sagde? — »Forstaar du da ikke, Holger, at blot du er mig nær, ja, bare jeg ser dig dukke op mellem de andre, saa er jeg saa lykkelig og saa bevæget, at jeg ikke ved af mig selv at sige.«

Ja, ja, om lidt saa holdt han Kirstine i sine Arme, — Kirstine fyldt af Varme, af Ømhed og Hengivelsestrang. — Saa kom Sind og Sans i Orden, og saa kunde han i Morgen staa frisk og frejdig op til en ny Dag, — ja, til en *ny Tid* maaske?

Thi nu skulde han jo ikke mere halse rundt og købe Stude, nu skulde han til for Alvor at være Landmand. — *Jorddrot!* — føjede han til og lo højt ved Tanken.

Det var ogsaa noget, der vilde hue Kirstine.

— — —

I denne Stund havde han ganske glemt sin pinlige Mistanke om, at den haarde Fordømmelse, Kirstine havde udtalt over Arkitektens Handlemaade, maaske kunde være rettet mod ham, — glemt sin Fortrydelse over, at hun hverken skjalv i Ansigtet eller kom til at halte, da Budskabet om hans store Tab naaede Harreborg. Det var helt andre Tanker, der var fremme.

Og med lette, hastige Skridt stormede den langbenede, spændstige Holger frem mod sit Hjem.

I ET HALVDUNKELT KAMMER.

DET var ikke Skik paa Harreborg at laase Dørene til Natten. Man sagde, at en Tyv ikke var til at opdrive paa denne Egn. Det var for meget sagt. Men Harreborg husede saa mange Mennesker, og dens Beboere kunde træffe at komme hjem til saa forskellige Tider, at det blev en farlig Anstalt, om alle skulde have Nøgler, eller der skulde lukkes op og i for enhver, der kom og gik.

Under disse Forhold kunde det da heller ikke volde selve Ejeren Vanskeligheder at komme ind i Boligen.

Alligevel valgte Holger Hauge ikke den letteste Vej: Gennem Porten og ind ad Hoveddøren. Nej, han gjorde en lille Omvej, gik udenom Gaard og Have og indad Havelaagen og ned til Døren til Kirstines Sovekammer.

Han vidste, hun holdt af at kunne mærke Duften af Vejrets friske Luft i hans Klær, i hans Ansigts og Hænders Hud.

Forsigtigt aabnede han Døren, og forsigtigt traadte han ind. Han smilte ved Tanken om den glade Overraskelse, der vilde straaile ham i Møde, naar Kirstine slog Øjnene op og saa' ham.

Joh, — —

Men »Livet er tit saa drilagtigt«.

Det var en Sætning, hans gamle Plejefar havde forsøgt at indprente ham, da han var Dreng.

»Du er saa hastig af Sind, lille Holger,« — sagde den gamle, — »du maa se at øve dig i Taalmodighed, for Livet kan tit være saa drilagtigt, — ja, du skal se, Livet er immer drilagtigt.«

Det var vist meget længe siden, han havde tænkt paa den Lære, men i Aften huskede han den.

— — — —

Derinde i Kirstines Sovekammer, — der forresten slet ikke var noget *Kammer*, men en stor og rummelig Stue, — saa der ud, som der plejede. Den lille lyserøde »Vaagekone« stod henne paa Natbordet, og ved dens svage, halvdunkle Skær saa han Væggenes lysstribede Tapet, de hvide Møbler og den gammeldags, brede Dobbeltseng, der stod i et Hjørne af Rummet.

Kirstine saa han ogsaa. Hun laa i Sengen, men hun rørte

sig ikke, slog ikke Øjnene op i Straaleglans eller smilte imod ham, som han havde ventet. Hun sov.

Ja, endogsaa meget fast, for selv ikke da han lod Bagen af sin Haand glide nedover hendes Kind, vaagnede hun. Hun drejede bare lidt paa Hovedet, vendte Ansigtet om mod Væggen — og sov videre. — Ja, det var tilmed ikke helt fri, hun snorkede, hvad han aldrig mindedes at have hørt før.

Og saa var endda det, der mest forbavsede ham, og jo da heller ikke kunde undgaa at irritere: Hun laa med et tjavset, halvvaadt Haar bredt ud over baade Pude og Sengekant. Saa-dan havde han heller aldrig før set hende.

Meget skuffet gav han sig til at afføre sig Hat og Frakke og stod derpaa lidt ved Fodenden af Sengen og betragtede sin sovende Kone.

Hun maatte jo have vasket Haaret, forstod han. — Hvor tit mon en Kvinde vaskede Haar?

Kirstines Haar duftede jo netop altid saa friskt og fint, noget, som var ham til stort Behag. — Men passede hun da altid at vaske sit Haar, naar han var bortrejst, siden han aldrig før havde set hende med saadant et ubehageligt klamt Haar om sig? Hun plejede hver Aften at flette det lange, svære Haar i to Fletninger og binde blaa eller røde Sløjfer i dem.

— Naa, han tog ogsaa Støvlerne af og satte dem ud i Køkkenet; bagefter var han inde i sit eget Kammer for at finde sine Morgensko. Men ligemeget hvor mange Døre han lukkede op og i, og hvad han foretog sig, Kirstine sov lige uanfægtet.

Det var en helt uventet Situation. Jah.

Han kunde ikke skjule for sig selv, at han var ærgerlig.

— Da han kom her ind i Kammeret, havde han glemt, at det var længe siden, han havde faaet Mad. Nu han gik her og ærgrede sig, gik det op for ham, at han godt kunde trænge til noget at spise. Det var jo Midnat, og han havde ikke faaet Mad siden ved Middagstid, han tog fra Esbjerg. Kirstine plejede jo ellers i saadanne Tilfælde at springe op og finde Mad til ham, men nu fik han vel se, om han selv kunde finde sig noget; dulme sin Skuffelse med et Stykke Sylte eller en Frikadelle, grinede han forbitret og ironisk.

Der stod et Lys foran Kirstines Spejl; det fik han tændt, og med det i Haanden begav han sig ud i Køkken og Spisekammer.

At finde Mad kunde ingen Vanskelighed volde ham. Paa en bred Hylde ovenover det velryddede Spisekammerbord fandt

han fyldte Sulefade, og Smør og Brød var der ogsaa. — Ja, sin Sult kunde han da faa stillet.

Da han havde faaet smurt sig et Par Stykker Mad, manglede han Salt. Det kunde han ikke se noget af i Spisekammeret, men han mente at huske, at der hang en Saltkasse paa Væggen ved Komfuret, og med Maden i Haanden gik han ud i Køkkenet for at redde sig noget Salt.

Herude stod en Stol ved Siden af Bordet, og dør satte han sig for at spise sin Mad.

Som han sad dør, fik han Øje paa et Brev, der laa paa Køkkenbordet. — »Til Søster«, stod der paa det.

Det var Kirstines Skrift, og da det ikke var noget egentlig Brev, men bare et Stykke sammenfoldet Papir, lukkede han det op for at se, hvad det var, »Søster« skulde indprentes. Han kendte godt Kirstines Vane at skrive Smaaordrer til Pigerne for næste Morgen.

»Kære Søster!« — stod der.

»Du faar at lade mig sove lidt i Morgen tidlig, hvis da, at der ikke er særlige Ting paa Færde, — ja, og hvis jeg bare *kan* sove. Nu er det snart Midnat, og jeg er i dette Øjeblik næsten segnefærdig af Træthed, saa jeg frygter, at Søvnens slet ikke vil indfinde sig.

Men hør nu her: Vil du straks i Morgen tidlig sige til Forkarlen, at, hvis den blissede Hest ikke er bedre, maa han øjeblikkelig ringe efter Dyrlægen. Og sig til Røgteren, at den rødbrøgede Ko vist skal til Tyren. Røgteren maa ogsaa se efter den Griseso i den østre Sti, den skal nok fare i Løbet af Dagen, og derfor skal der muges ved den og strøes godt.

Sig saa til de andre Karle, at, hvis Vejret er lige saa godt, som det har været i Dag, mener jeg, at det er bedst, de giver sig til at tage Kartoffler op. Jeg har haft Bud ude ved Søhusene, baade Søren Halds og Peter Gouls vil hjælpe til ved Kartofflerne, to, tre Mennesker fra hvert Hus.

Er Vejret derimod daarligt, synes jeg, de to Karle helst maa blive ved at pløje ude i Østermarken, og de to andre og Mette kan saa give sig til at rense den Rug, der ligger paa Loen.

Og saa maa du endelig ikke lukke op for Fjerkræet, før jeg kommer op. Jeg vil have fat i en And, for jeg tror bestemt, at Holger kommer hjem i Morgen.

Pas saa godt paa, at Davremælken ikke svier.

Mor.«

Saadan stod der, og Holger blev efter Læsningen siddende med det aabne Papir i Haanden. Hans Smørrebrød stod midt paa Køkkenbordet. Det saa ud, som han rent havde glemmt, at han var ved at spise.

Hans Blik løb atter over Blyantskriften paa det hvide Papirark. — Og alt det dør læssede han over paa Kirstine, — hun, der altid saa' saa kvindelig og huslig ud, saa sirlig og proper i sine lyse Arbejdskjoler og hvide Forklæder. Ingen kunde vel mindre end hun se ud til at nære Trang til at »bære Bukserne«, som det hed. Men her havde han altsaa sort paa hvidt for, hvad hun maatte tage sig af — foruden altsaa at passe Hus og Mad og Børn.

— Der var noget af det, Christian Mouritsen sagde i Aftes, der i denne Stund med en vis Tydelighed stod op i Holgers Tanker, og han havde ikke nu saa let ved at vise det væk, som før i Dag, da han sad og slingrede i Bumletoget.

— En Dør gik ovre i Bryggerset, og der var en, der kom ind; — ogsaa herover i Køkkenet.

Det var »Søster«.

»Hvad, er du allerede kommen hjem!« — udbrød hun i Døren. — »Godaften og velkommen hjem!«

»Mange Tak, »Søster«.

»Det var da godt, at du omsider fik Næsen vendt den rette Vej, for saa dør Mor da ikke af Længsel denne Gang endnu.«

»Søster« lignede slet ikke Moderen og heller ikke Knud, hun var en høj, stærk Pige med helt lyst Haar og helt blaa Øjne. Der var noget friskt og kækt over hende, og hun havde altid raske Svar paa rede Haand. Og saa var der tillige altid et Stänk af Satire og Malice i baade Smil og Tone.

»Hvad er det, du har dør?« — spurgte hun og pegede paa Papiret, Stedfaderen holdt i Haanden. Hun gættede straks, at det var Besked til hende fra Moderen.

»Det er et Brev til dig,« — svarede Holger og rakte hende Skrivelsen. — »Undskyld jeg har kigget i det.«

»Aa, jeg be'r!«

»Mor har vel ikke været syg, mens jeg har været borte?«

»Aa, nejh, det tror jeg ikke. Mor gi'r sig ikke saa let, — især da ikke, naar hun er ene om det.«

»Naah — nejh —«

»Ja, da hun fik at vide, at du var taget op til Hamborg, da tror jeg for Resten, hun fik en ordentlig Forskrækkelse. Hun var nok bange, du skulde have kreperet af Kolera.«

»Sagde hun det?«

»Nej, Mor fortæller jo ikke saa meget, ved du nok; men hun sov vist ikke godt om Nætterne den Gang, for hun saa skrækkelig bleg ud i Ansigtet, og jeg tror ogsaa, der var nogle Dage, hvor hun glemte at spise.«

»Naa, »Søster«.«

Som halvt i Tanker fik han paany fat i sit Smørrebrød og tog et Par Bidder.

Hvad han her hørte, var jo altsaa ogsaa en Slags Bebrejdelser, endskønt »Søster« vist ikke just mente det saadan.

Hun havde staaet og kigget paa Moderens Brev, og saa nu paa Maden, Holger sad og spiste.

»Ja, du kan jo nok forstaa, at du er kommen, før Mor ventede dig,« — smilte »Søster« til ham, — »Andestegen er jo knapt helt færdig.«

Nej, den kunde han jo først faa i Morgen, forstod han nok, men som hun kunde se, havde han fundet Vej til Spisekamret, saa han klarede sig nok uden Stegen.

Jamen, vilde han ikke gerne have lidt varmt at drikke; Te eller Kaffe, Søster kunde nemt ilde lidt Vand i Kog og lave ham noget.

Men han sagde nej. — Hvis hun derimod vilde finde ham et Glas Mælk, saa skulde hun have mange Tak.

»Hvor kommer du for Resten fra saa sent?« — spurgte han og saa inkvisitorisk paa den unge.

Aa, hun havde bare været et Smut nede hos Duedalspigerne, svarede hun, men blev alligevel rød i Kinderne.

»Ved du ikke nok, at Klokken ti er borgerlig Sengetid paa Harreborg?« — Hans Tone var slet ikke uvenlig.

Hun sagde ikke noget, men løb i Kælderen efter Mælken. Og da hun havde bragt Stedfaderen den, bad han hende skynde sig i Seng. — Hvad der i Morgen skulde siges til Karlene og Røgteren, skulde hun ikke bekymre sig om, det skulde han nok tage sig af, men hun maatte jo altsaa huske at passe Davremælken, smilte han til hende.

»Javel, og holde Døren lukket for Fjerkræet, saa du kan faa din Andesteg.«

»Den synes du maaske ikke, jeg har fortjent?«

»Aa, »fortjent« — det ved jeg ikke, hvad jeg skal sige til; men du kan da nok tænke, at vi, der er opvoksede i Mors Varetægt, ikke mangler Viden om *dine* fortjenstfulde Egen-skaber,« — lo hun. »Og for Resten, kan der vanke en »God-

bid« til mig med, skal jeg da ikke ha' noget imod, at der bliver en And stegt.»

Med denne lille Munterhed paa Læben bød hun Godnat og sprang opad Loftstrappen. Hun havde nu sit Kammer deroppe ved Siden af Pigernes.

— — — — —

Holger spiste det andet Stykke Mad ogsaa og drak Mælken.

Brevet til »Søster« var blevet liggende paa Bordet. Han tog det paany i Haanden, og skønt han meget vel huskede, hvad der stod, løb hans Øjne atter ned over Linjerne.

— Han havde maattet slutte Dagens Grublerier med at ændre Syn paa sit Forhold til Christian Mouritsen, — kunde der maaske ogsaa være et og andet i Forholdet til Kirstine, der kunde trænge til en Ændring?

Det var ham en saa ny og overraskende Tanke, at han ligesom ikke kunde faa fat paa den, den laa bare halvdunkelt og svømmende om.

Jo, han kunde godt have Medfølelse med hende, fordi hun havde haft saa meget at tage Vare paa, at hun først nys dødtræt havde kunnet lægge sig, og han følte ogsaa Skamfuldhed over al den oplagte Mandfolkegerning, der ved hans Fraværelse var væltet over paa hende, — ikke blot denne Gang, forstod han, men ogsaa mange andre Gange. Men den Afsvaling hendes Positur derinde, sovende, snorkende og med det kedelige, tjavsede, halvvaade Haar om sig, havde givet ham, den sad ogsaa og gnavede.

Han kunde ikke straks blive klar over, hvem der led størst Uret.

Men i hvert Fald, det Brev til »Søster« kunde han ikke lide at se, og derfor gik han hen til Komfuret, stak en Tændstik til det og lod det brænde ud over Askeskuffen.

Saa gik han hen og slukkede Lyset. Det var et tykt Tællelys, saa Tanden vilde ose, derfor vilde han ikke have det med ind.

Som han nu stod der i Mørket, vaagnede Christian Mouritsens Ord fra i Aftes paany til Live:

»Kirstine, hun holder saa meget af dig, saa hun kunde slide sig op for dig, — ja, gaa i Døden for dig, om *det* kunde hjælpe dig noget; men *du* — hvad kunde *du* gøre for hende?»

Ja, hvad kunde han gøre for Kirstine?
 Hvad forlangte man? — Hvad ventede man? — Hvad skulde dog *han* gøre?

Han rystede paa Hovedet, han vidste ikke noget her.

— Hvordan — Christian sagde jo ogsaa, at Holger ikke havde »fortjent« Kirstine, for han havde »aldrig brudt sig om hende«.

Aa, saadan Vaas og Vrøvl. Vist brød han sig om hende. Han kunde tydeligt huske, hvordan han, naar han i flere Dage havde maattet ture rundt paa Handelens Vegne eller havde været ude paa Ejendomstaksation, havde kunnet længes derhjem og glædet sig til at se Kirstine, — af flere Grunde naturligvis, man var jo et rigtigt Mandfolk, — men da ogsaa, fordi han længtes efter at snakke med Kirstine om Sagerne og høre, hvad hun vilde sige til baade dit og dat. — Ja, der dæmrede ogsaa Minder frem om Stunder, der laa med en særlig Glans over sig, hvor det netop stod for ham, at Kirstine var Midtpunktet.

Der var noget fra en Gang, hvor de sammen var gaaet op i Heden, saa det maatte være meget længe siden, for nu havde de ingen Hede mere, men det stod for ham, som hun kom til ham langvejs fra og tog alle hans Plager og Bekymringer fra ham, og gjorde ham glad og frejdig i Stedet. — Og der var jo ogsaa den Gang ved Mejerimødet, da Kræn havde planlagt helt at kvæle ham, og han da ogsaa stod med en Fornemmelse, som han havde Strikken om Halsen. — Saa var det han helt uventet fik Øje paa Kirstine nede i Forsamlingen, og da blev han aldeles henrykt og følte sig pludselig helt befriet. — Ja, det gjorde han, det stod fuldkommen tydeligt for ham.

— Jamen, hvad var det saa, Christian mente?

Aa, han var jo fuld.

Jamen — —

— Ja, der var det igen. Hvad var det, at *holde af en*? — Hvad vilde det sige? — Hvad mente de andre, naar de talte om, at der var en, de *holdt af*?

Han trak paa Skuldrene, han syntes ikke ret, det var noget for en voksen Mand med Tankerne fyldt af store, nye Landbrugsplaner at bryde Hovedet med, — heller ikke, at det var noget, der kom *ham* ved.

Og alligevel var det nu igen som i Dag under Rejsen. Han følte sig saa underlig urolig i Sindet, — som her var noget,

han skulde have klaret, men dog ikke kunde faa rigtigt fat paa.

— — — — —

Noget efter stod han atter inde ved Fodenden af Kirstines Seng.

Hun sov fremdeles med Ansigtet vendt ind mod Væggen.

Nu begyndte nok Haaret at tørres. Han kunde se det kruse ved Ørene; men de lange, svære Tjavser, der laa bredt ud over Pudene og Sengekanten, saa stadig saa ubehageligt klamme og klistrede ud.

Der var dog ogsaa noget andet, der tiltrak sig hans Opmærksomhed: I Skåret af den dunkle Belysning forekom det ham, at hun saa' saa huløjet og hulkindet ud, ja, gjorde hun ikke det?

Et Menneske, man havde kendt saa længe, gik man jo ikke saadan dagstøt og betragtede, men da de var derovre i København, og han altsaa havde set hende under nye Forhold, ja, og i nye Klæder, da huskede han, at han en Dag havde lagt Mærke til hende og var blevet forbavset over hendes Udseende. Baade det, at hendes Kjole og Hat, skønt vist ingen af Delene var moderne, alligevel havde klædt hende saa godt, men især det, at hun saa' saa frisk og livlig ud, næsten som en ung Pige, Søster til Knud, syntes han.

Havde hun da nu i de Dage, han havde været borte, været saa overbebyrdet af Arbejde og Ansvar, at hendes Kræfter ikke kunde holde til det? — »Slidt sig op for min Skyld,« som Christian sagde. — Kanske ogsaa været forpint af Uro, fordi hun ikke vidste, hvor han var, eller hvordan han havde det, — og af *Længsel*, som »Søster« sagde.

— Der steg i denne Stund Følelser op i Holger Hauge, som var ham nye og overraskende, en Trang til at værne og beskytte, som han ikke før havde kendt.

Naturligvis, det store, klamme Haar vilde han ikke i Berøring med, — barskede han sig op.

Men alligevel var det vist ikke Haaret alene, der gjorde, at han ikke vilde vække Kirstine? — Nej. — Han syntes, han ønskede, at hun skulde have Fred, hun skulde hvile, hun skulde sove.

Ja, saadan var det; thi der var maaske alligevel Grænser for, hvad saadan en lille Kvinde kunde holde til? — Er der noget her, jeg har glemt at tænke paa?

Saadan stod han endnu en Stund og smaasnakkede uden Ord og saa paa den sovende, mens halvklare Ømhedsfølelser og en ukendt Værnetrang steg op i hans Sind.

Jo, han vilde se herefter at tænke med mere Skaansomhed paa sin Hustru, det var Alvor.

Og i den Stemning listede han over Gulvet og ind til sig selv.

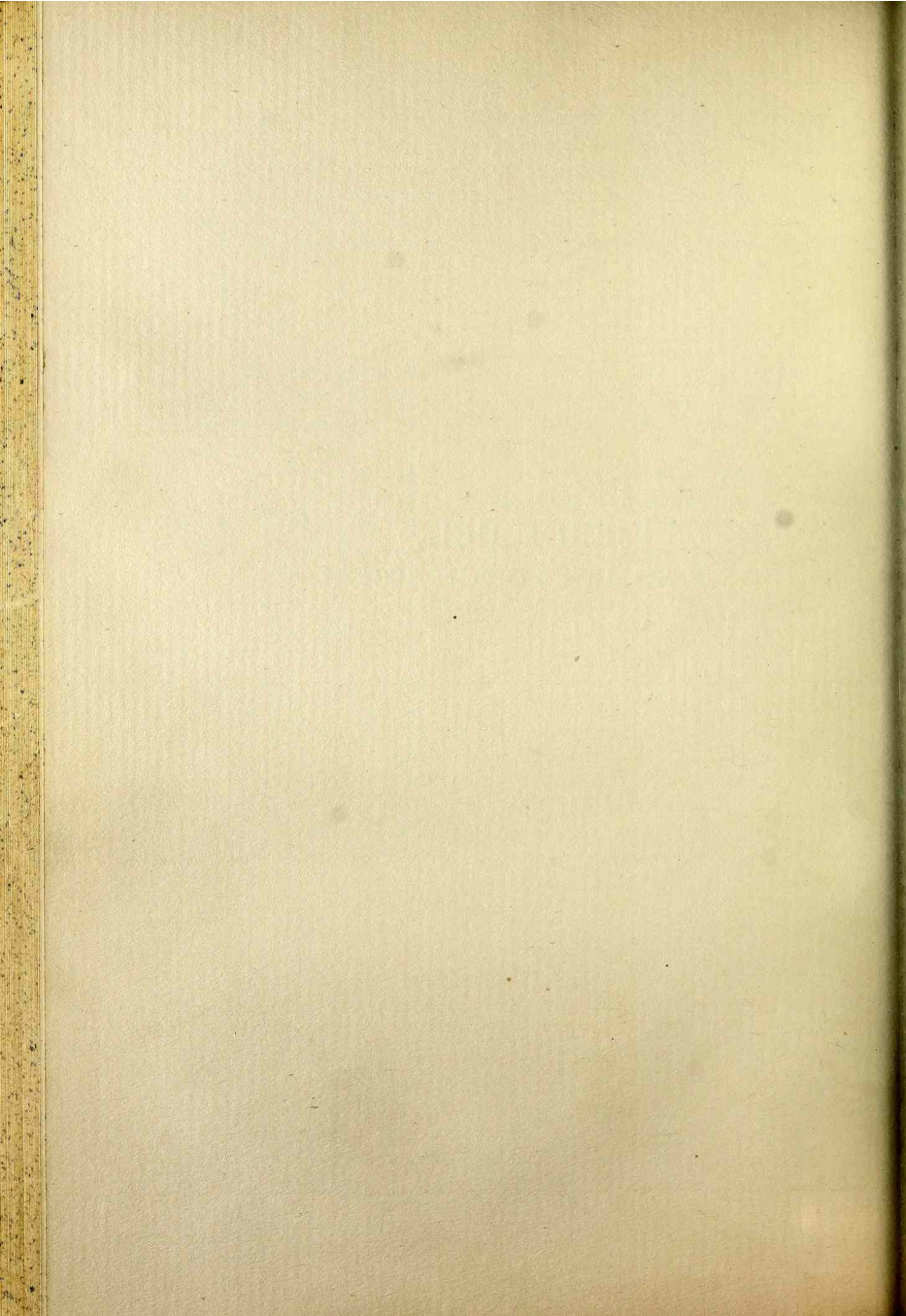
— — — — —

Da han noget efter laa og var nær ved at sove, løb det gennem hans Tanker, at han jo desværre ikke huskede godt. Nej, mange sideordnede Ting var han vist slem til at glemme. — —

— — Øjnene faldt i, Hovedet sank ned i Pudsen og han var lige ved at blunde væk, men endnu en Gang naaede det til hans Tanker: Han havde et smukt Forsæt — — — bare nu han huskede det — — — ja, bare han kunde huske det.

Saadan sov han ind.

FJERDE DEL
ET SOMMERDØGN 1901.

I.

DANSK FOLKEBEVÆGELSE.

DET var en fin Højsommerdag i 1901, Solen straaledede over Danmark, det modne Korn bølgede i tætte, gyldne Fald over Bakker og Brinker, og Bønderne gik og snakkede om, at nu skulde man snart til at høste.

Høst, — Høstens Tid, hvor vigtig var ikke den, og hvor spændende at tænke paa, hvordan den mon vilde forløbe. Hvor var vel den Bonde i Landet, der foreløbig kunde have Interesse for andet, end hvordan Vejret i den kommende Maaned vilde arte sig, og i hvilken Forfatning han fik sin gyldne, modne Sæd bjærget i Hus?

Og dog —

Saa sker der pludselig noget i Danmark, der faar alle Landets Bønder til at glemme baade Sæd og Høst, Vind og Vejr og alle Landbrugets drilagtige Problemer: Vi fik et *Venstreministerium*.

Endelig kom det.

Det var den 23. Juli, det blev udnævnt, og allerede samme Dag løb Efterretningen Landet over; thi nu var der ingen Landsbyer, hvor ikke man i det mindste havde een Telefon: Brugsens.

Ogsaa til den jyske Landsby Thorsted naaede Nyheden, og ogsaa her vakte den vældig Opsigt. Men den Efterretning, man havde faaet, var tør, kun en Række Navne paa Ministeriets Mænd; men det var ikke nok, man vilde have rigtig Besked, se det Sort paa Hvidt, før man helt kunde fatte den mærkelige Begivenhed og helt hengive sig til, at det var *virkeligt*, nu var der sket et Systemskifte i dansk Politik: Kort, man vilde se *Aviserne*.

Men ak! De Aviser, der kom til Thorsted den 23. Juli,

havde intet at fortælle, først næste Dag kunde man vente at faa Besked.

Det var altsaa med stor Spænding og Utaalmodighed, man den 24. Juli i Thorsted saavel som i de fleste andre af Danmarks Landsbyer ventede Postens Ankomst.

I Thorsted fik man sine Postsager over Stationsbyen Fellingbro. Men Afstanden mellem den og Landsbyen var halvanden Mil, og Postbudet skulde undervejs ind mange Steder, saa før over Middag kunde man ikke vente, den gamle Niels Post skulde naa frem til Thorsted.

En utaalmodig Ventetid at se i Møde, hvordan skulde man faa Has paa den?

Bønderne sov jo Middagsøvn paa denne Aarstid, men ikke destomindre var der mange af Byens Mænd, der den Dag forsømte Middagsøvnen og i Stedet tændte Piberne og satte sig ud paa Havedigerne, for ikke at gaa Glip af det Øjeblik, man kunde vente at se et Glimt af Manden med de blanke Knapper i Jakken og Tasken over Skulderen.

Desværre var Niels Post nok ogsaa en interesseret Politikus, og gav sig Tid, hvor han bragte Post, at drøfte den store Begivenhed. I hvertfald Klokken blev baade et og to, før han kom i Sigte derude paa Landevejen, men saa kom han ogsaa med fuld Fart paa og Huen bag i Nakken. Ja-ja, Niels vidste nok, at i Dag gjaldt det at komme frem.

Og nu viste det sig ogsaa, at der næppe var en Mand i Byen, som ikke var paa Tærne. Fra man langt ude ved Søengene saa det første Glimt af Postbudet, og til en Forsamling paa 40—50 voksne Mænd var løbet i Flok omme ved »Brugsen«, var der næppe forløbet fem Minutter. Tjenestekarlene drog ud paa Arbejde, det *maatte* de jo, men selv blandt de unge, voksne Landmandssønner var der enkelte som uden Forlov sveg det daglige Arbejde og gik med i Klyngen.

For at Niels Post ikke yderligere skulde øge Spændingen og forhale Tiden for sin Ankomst ved at følge den slagne Rute fra Hjem til Hjem med sine Postsager, stillede hele Flokken sig midt ud paa Vejen og vinkede med Huer og Hatte ud imod ham: her kunde han finde Adressaterne, denne Vej med Nyhederne, — de store, de mærkelige Nyheder, man ventede.

Da man desuagtet fandt, det gik for langsomt for den noget stivbenede Niels, sprang en af de yngre resolut paa en

Cykel, suste afsted, og var paa et Øjeblik tilbage med Favnen fuld af Aviser.

Og nu saa man det Syn, som aldrig før var set i denne Landsby, — og maaske heller aldrig siden blev at se — at næsten alle Byens Mænd stod midt paa Landevejen, midt i den stegende hede Julisol, hver med en opslaaet Avis for Næsen og læste og læste.

Saa henførte var de læsende, at der gik en rum Tid før nogen løftede Øjnene fra Bladet. Det var i de fleste Tilfælde det lokale Venstreblad, det drejede sig om, men enkelte Eksempplarer af Stiftshovedstadens Højreavis saas dog ogsaa og et enkelt Nummer af »Jyllandsposten«. Bag dette sidste skjulte sig den brede Kræn Højgaard, hvis røde Haarfylde nu var næsten helt hvid.

Men omsider kom man da igennem det væsentligste af, hvad Bladene meddelte, Stilheden brødes, og man begyndte at diskutere det nye Ministeriums Sammensætning. Mest samstemmende syntes Glæden over I. C. Christensens Valg at være, men dette Valg faldt jo tillige saa selvfølgeligt, syntes man, saa det ikke kunde fremkalde nogen egentlig Diskussion. Heller ikke Enevold Sørensens Valg syntes at overraske. Lidt anderledes faldt det for Hages og Albertis Vedkommende, og for Hørups viste det sig, at det kun var blandt de helt unge i Kredsen, hans Beundrere fandtes. — Alberti trak flere paa Næsen af, men hans Fader havde jo et ret godt liberalt Navn, og hvad vidste man egentlig at sige Sønnen paa? — Jo, de, der havde set ham, holdt paa, at han var en grim, hoven Ka'l at se paa, en uhyggelig, strutmavet Kolos. Men hvad, han stod jo da i Venstrepartiets Rækker, og saa havde man vel i Dag at glædes ved at træffe hans Navn imellem de andres. At man havde ønsket de forskellige Afskygninger indenfor Oppositionspartierne repræsenteret, maatte anses som fornuftigt.

Ogsaa de to militære Ministres Navne drøftedes. Hvad de kunde komme til at betyde, var jo ikke nemt at sige i Dag, men helt ukendte Mænd var da ingen af dem. Det var der derimod eet Navn, som var, og som derfor vakte baade Undren og Nysgerrighed: Navnet *Deuntzer*, selve Ministeriets Chef.

Ja, naar Bladene skrev, han var velanskreven ved Hove, saa kunde man vel deraf drage sine Slutninger; men *Glæde* vakte Navnet sandelig ikke. Man saa i hans Udnævnelse kun den bitre Nødvendighed, — en Kendsgerning, de andre hav-

de været nødt til at bøje sig for, om *de* vilde have deres Navne med paa Listen. Det var vel Sagen?

Saadan gik Snakken en Tid, ivrig og muntert, til alle de nye Ministre havde faaet Thorstedmændenes Skudsmaal. Dog et Navn var der, som man ikke havde nævnt, et, som man ligesom var veget uden om, gaaet af Vejen for, — maaske for at gemme det bedste, det allermest spændende til sidst. Men endelig kom det, og i et straalende Udbrud:

»Og saa sidder der nu altsaa ogsaa en Bonde, en rigtig Bonde i Rigets Regering: *Ole Hansen.*«

De traskotrampende Bønder saa paa hverandre med et paa een Gang overrasket, lykkeligt og genert Smil. Medens de hidtil havde staaet med de opslaaede Aviser for Næserne og henholdsvis læst og diskuteret, slog de nu pludselig Bladene sammen: Det *var* altsaa sandt, hvad der i Gaar var bleven sagt i Telefonen: — *En Bonde var bleven Minister.*

Hidtil havde ingen ret turdet tro paa denne Meddelelse og derfor heller ikke nævnt noget om den. Det kunde være en Misforstaaelse med den Bonde. Men nu saa de det paa Tryk, offentlig for alle, — det *var* sandt.

»Ja, sandelig, det er jo en virkelig Revolution, der er sket,« — sagde Simon Godsk. — Og han saa helt grebet ud og skjalv i Mælet.

Efter dette var det saa, at Thorstedmændene kom til at huske paa, at de ikke alle var Venstremænd. Nej, langt fra!

Kræn for Eksempel. —

Ja, Kræn stod henne under en gammel Eg ved Vejkanten, lænet op mod dens knudrede Stamme. Han syntes dybt hen-sunken i Studiet af sin »Jyllandsposten«. Han stemte fremdeles konservativt, ikke Tale om andet; og her stod ogsaa Claus Kjærgaard, »store Claus«, som man sagde, Lucas Pedersen, Hans Herman i Vihøj, Jens Isak og et Par til. De var gamle Mænd nu, flere af dem ude af Raadighed over deres Gaarde og paa Aftægt. Men Stemmeret havde de da fremdeles alle og brugte den ogsaa, — om ikke for andet, saa for at støtte Kræn, deres gamle Høvding.

Nu var det, midt i Glæden og Grebetheden, som alles Øjne sigtede henimod Kræn: Hvad sagde han, den gamle, stejle »Estrupper«, til det store Budskab om det forhadte Venstres endelige Sejr?

Men se, ogsaa Kræn løftede det store, tunge Hoved fra

Bladet, og ogsaa han stod med et bredt Smil i det grovtskaarne Ansigt:

»Nej se,« — sagde han forundret, og som han slet ikke havde hørt de andres Snak. — »Nej se, har vi virkelig faaet en Bonde, en ganske almindelig Gaardejer, ind i Kongens Raad?«

Det lød som noget han stod og snakkede med sig selv om, og han sagde kun de samme Ord.

Saa mærkede han vel, at de andre iagttog ham, og han dækkede sig paany bag den store Avis og læste videre, som Omgivelserne slet ikke vedkom ham.

Da de andre lidt efter igen var begyndt at diskutere, folddede Kræn sin Avis sammen og listede bort fra Kredsen. Han gik op over Agrene og ud imod sin Gaard.

Men ingen, der havde set hans Smil, kunde være i Tvivl om, at ogsaa for Kræn var der noget i den nye Efterretning, der gjorde den til en frydefuld Begivenhed: — *Bonden, Gaardejeren* var steget ind i »*Kongens Raad*« — som Kræn sagde.

*

*

*

Naa, men — —

Man saa sig omkring i Forsamlingen: Hvad skulde man tage sig for?

De unge Sønner, som havde listet sig med, blev sendt væk til Arbejdspladserne, der var ogsaa en Del af de yngre Gaardmænd, der havde Ting for hjemme, som *skulde* passes, de gik ogsaa deres Vej.

Men de fleste blev.

Aa, den Lettelse, den Befrielse man følte ved nu endelig efter de mange Aars Kampe og efter den bitre Skuffelse i 94, da Højre trods Forliget ikke vilde vige Regeringen, at naa til Parlamentarismens Anerkendelse, at se Retten sejre og Lovene respekterede, hvor det gjorde godt!

Man havde nu her i Thorsted en Folketingsmand boende midt iblandt sig: Dr. Ove Rørdam, som gav Timer ovre i Knud Things Landbrugsskole og var gift med »Søster« fra Harreborg. Men Dr. Rørdam var, som adskillige andre Politikere, bleven kaldt til Hovedstaden for at deltage i Forhandlinger, og var endnu ikke kommet tilbage. Havde han været hjemme, havde man sikkert straks stormet hans Bolig, — saa brændende følte man Trangen til at komme Begivenhederne

saa tæt ind paa Livet som gørligt, — og til, nu ovenpaa det skriftlige Referat, at have faaet et mundtligt og en grundig Drøftelse af de nye Forhold.

Men til Rørdam kunde man altsaa ikke gaa, hvorhen da? Til Harreborg, foreslog saa een.

Javist, de vilde have fat i Holger Hauge. Han havde jo ikke deltaget i Forsamlingen her, men det kunde nok have sin Interesse at høre, hvordan *han* saa paa baade dit og dat. Han havde jo dog altid været en Mand, man med Sikkerhed kunde finde paa »den rette Side«, og var gentagne Gange blevet opfordret til at stille sig ved Valgene. Det havde han dog under Henviisning til det meget, han havde at staa i herhjemme, afslaaet. Men *Fører* havde han ved adskillige Lejligheder været for dem ogsaa paa det politiske Omraade, og nu savnede de ham.

»Jeg løber til Telefonen og faar Ord med ham,« — sagde Simon Godsk, — »kanske faar vi ham til at komme herved til os?«

Han sprang ind i »Brugsen« for at telefonere.

En halv Snes Minutter efter kom Simon ud igen.

»Na, hvad sagde saa Hauge?« — spurgte Mændene imod ham.

»Ja, Hauge havde forlængst faaet Aviserne, dem havde en af Karlene, der i Formiddags havde haft Ærinde til Feldingbro, bragt med hjem fra Stationen. Men han havde ikke læst dem endnu.«

»Hvad siger du, havde han ikke læst dem endnu?«

»Nej, han havde slet ikke rørt dem.«

De saa maabende paa Simon.

»Ja, han svarede mig: Du ved vel, at vi venter Kirstine hjem fra Sygehuset i Dag; vi vil have det nye Haveanlæg færdigt, til hun kommer.«

Mændene trak paa Skuldrene, det lød dem uforstaaeligt. Hvad — saadan var det vel saa tit, noget skulde passes, — men andet ikke forsømmes.

»Jeg mener alligevel, at vi skal lade Holger Hauge have Fred,« — sagde Simon. Han havde faaet en tydelig Fornemmelse af, at det nye Ministerium var ikke i *Dag* det, der mest interesserede Hauge.

Men skilles kunde man ikke; thi de følte alle, at det var en *historisk* Stund, hvor der var Trang til at skue baade frem og tilbage. De gamle Begivenheder staar op af Gravene i en

saadan Stund og faar nyt Liv, de nytændte Haab og Forventninger lyser forude, og fyldte som Mændene var baade af det ene og det andet, havde man fremdeles nok at tale om.

Saa var der en, der foreslog, at man skulde sætte sig over paa Jens Isaks Havedige, der var Skygge for den hede Sol under Pilehækken.

»Du er nok Højremand, Jens, men naar Begivenhederne kan faa selve Kræn til at smile, er du vel ikke mere krakilsk, end du nok kan lade os sætte os paa dit Havedige?» — snakkede Gudik.

Jens Isak bød dem venligst tage Plads og var, trods Afstanden i politisk Anskuelse, ogsaa elskværdig nok til straks at sende Bud ind efter et Par Krus Gammeltøl. De fleste havde jo forsømt — ja, maaske helt glemt — Kaffetiden, og Jens vilde unde dem en Læskedrik i Varmen.

Tage fat paa et Stykke prosaisk Hverdagsarbejde var der absolut ingen Stemning for.

Det var *Helligdag* i Dag.

II.

I DEN ANDEN ENDE AF BYEN.

AD Stien, som oppe fra Hedemarken førte nedover Agrene og ned imod Thorsted, kom en gammel Mand vandrende, en lille Mand, let kroget og meget spinkel, næsten helt skrumpet ind af Ælde.

Hans Klæder var slidte og falmede, men velholdte og renbørstede; en lille blød, rund Hat har han paa Hovedet, fra den hænger nogle tynde, helt hvide Haartjavsner ned over Frakkekraven.

Det er gamle *Ole Nybro*.

Han ligner godt nok sig selv, som han saa ud den sidste Søndag i 1877, men Skridtene er blevet korte nu, gammelmandstrippende, og han støtter sig mere til den knortede Krogkæp, han har i Haanden, end den Gang.

Men Ole er ogsaa et godt Stykke oppe i Firserne nu, saa der er intet mærkeligt deri.

Trods den høje Alder er det rynkede Ansigt endnu helt

levende og udtryksfuldt. Synet er blevet noget svækket, saa Øjnene er mindre klare, men naar han smiler, trækker Ansigtets utallige Rynker sig sammen omkring Øjenkrogene i fine, livfulde Straalebundter, og Mildhed og Renhed lyser som altid ud af hvert Træk.

Ove Rørdam siger, at det Ansigt ser ud, som det altid havde smilet til uskyldige Børn, og det er der noget om.

Alligevel har denne Sommer ikke været rigtig god for Ole, — han har følt det, som noget var blevet borte for ham, og som der har været tomt derhjemme paa Harreborg. Det er Kirstine, han har savnet. Hun har været syg og i flere Maanedegne ligget paa Sygehuset.

Under denne Følelse af hjemlig Tomhed er den gamle Vandrelyst vaagnet op i Ole, saa man til næsten alle Tider i Døgnet har kunnet træffe at se ham trippe afsted ved Stokken ud over Byens Brinker og Bakker, nede ved Engene og Thors Bækken eller rundt dér, hvor Søens Bredder en Gang var at finde. — Thi den Forskel er der jo, at mens det en Gang var *hele Jylland*, han gennemtravede, kommer han nu kun meget sjældent uden for Thorsted Sognets Grænser.

Ole ved jo meget vel, at Egnen ikke mere ser ud som det Billede af den, der lever stærkest i hans Mindeverden, men hvor meget her end er omkalfatret, *Terrainet* har de dog ikke kunnet forandre synderligt, Gudske lov! — *Galgebakken* er lige saa høj og stejl, som den altid har været, og *Thingdalen* lige saa uforanderlig dyb, den morsomme Kløft, de kalder »*Snævver*« er ogsaa den samme saavelsom de store »*Blæsbrinkerne*« og den frodige Lavning bagved dem, der hedder »*Dammen*«. Ogsaa de mange smukke Kæmpehøje ligger lige urokkelige, kuplede og lyngklædte som for Tusinder af Aar tilbage. Og saa godt kender han dette Terrain, at blot han har sin Stok at støtte sig til, saa kan han finde frem, om det saa var med lukkede Øjne.

Paa disse Vandringer gaar Ole og taler Trøsteord til sig selv: Han har ikke noget at beklage sig over, han har Føde og Klæder, Husly og en god, blød Seng, og hans Helbred er godt, han fejler intet. Han har jo ogsaa haft den store Glæde, at han har vundet Sejr over det, som han vilde bekæmpe: *Drikkeriet*, — »*Kong Alkohol*«, som han en Gang altid benævnte det.

Alle Egnens Folk er ikke blevet Afholdsfolk, det ved han nok, men Brændevinsankrene er fuldstændig udryddet, den

daglige Snaps kendes ikke mere, der skal ingen Klukflaske med Folkenes Mad ud i Marken, selv ved festlige Lejligheder har Folk lært at kunne samles og fornøje sig uden den lumske Gift, som Ole hadede, — og fremdeles hader.

Det er over ti Aar siden, den sidste af Thorsted Sogns Drankere døde, har den gamle Distriktslæge fortalt Ole, og var det ikke en kostelig Efterretning for den gamle, fanatiske Afholdsapostel at faa.

At det kanske ikke ser slet saa straalende ud allevegne, at Beværtningerne derude i Købstaden fremdeles eksisterer, ja, florerer, tænker Ole ikke paa. Hans Horisont er jo med Aarene snævret ind. Her i *hans* Sogn er det gaaet, som han ønskede, omtrent da, og hvad kan Ole saa forlange mere?

Javist, Ole er en Mand, der har haft Lykken med sig, — paa mange Maader da, — han har meget at takke for, ja, meget.

Naturligvis, nu han er blevet saa gammel, kan der jo nok komme et og andet paa, der kan trykke, — især i Sommer har han mærket det. De mange Folk derhjemme paa Harreborg, Tjenestefolk, tilfældige fremmede Arbejdere, de er ikke alle lige gode for en gammel Mand med et svagt Syn at færdes mellem. Aa nej, de kan være noget spøgefulde og drilleverne, vistsaa. De kan finde paa at sætte Saltskaalen hen til ham, naar han ved Bordet be'r om Sukkeret, og be'r han En skære en Skive Ost til sig, kan det godt stikke en Karl at lægge et Stykke Pap paa hans Mad i Stedet o. s. v. Men er det noget at hæfte sig ved? Nej. Saa mange gode Dage og saa megen Glæde, han har haft i dette Hjem, — dels sammen med Kirstine og dels sammen med Børnene, — mest især da de var smaa. Nej, han maa ikke klage.

Han ved godt, at det i denne Sommer imellem har staaet for ham, som han nu længtes efter at komme herfra, — bort til det *sidste* Hjem. Men enhver maatte jo bide sin Tid ud, og der var ogsaa noget, der bandt Ole: Han skulde have Kirstine sagt Tak, — rigtigt *Tak* — før han skulde ud paa den sidste Rejse, baade for det *Hjem*, han fik paa sine gamle Dage, og for den Støtte, hun og Holger Hauge gav ham, saa hans Gerning kom til at bære Frugt.

Ja, han mindedes, at han en Dag gik hen over Markerne og vred sig i Skræk og Pine for »den ny Tid«. Men han kom ind i »den ny Tid«, fik *sin* Forbindelse med den og *sin* Ger-

ning at gøre i den. Holger og Kirstine hjalp ham til det, saa han ikke blev tilovers.

— Under saadanne Tanker var Ole uden at vide det naaet helt ned til Byen.

Da han her med sine smaa Gammelmandstrin var naaet frem til Vihøj, saa han at Kjesten Herman og hendes unge Sønnekone stod og kiggede meget nysgerrigt ud ad Stationsvejen.

»Aa, det er ret tilpas, du kommer, Ole,« — raaber Kjesten, saa snart hun faar Øje paa ham — »saa kan vi da faa at vide, om det er rigtigt, at Kirstine kommer hjem i Dag?«

»Ja, Ole, du maa da kunne gi' Besked,« — siger ogsaa Sønnekonen.

»Ja, ja,« — svarer Ole glædestraalende, — »det er rigtigt, — det er sandt, Kirstine kommer hjem i Dag.«

»Lad os saa løbe om til Kjærgaard,« — siger Kjesten til Sønnekonen, — »for der staar jo Lise og Andrea og kigger. Nu kan vi sige dem Besked.«

Og de to Koner skyndte sig frem ad Vejen langt hurtigere, end den trippende Ole kunde følge med.

Da Ole Nybro naaede frem til Kjærgaard, saa han, at det var rigtigt, her stod baade gamle Lise Kjærgaard og Datteren, Andrea, ude ved Havelaagen og glanedes udad Stationsvejen.

»Jo, det er rigtigt, — det er rigtigt,« — raaber Kjesten ned mod de to andre, — »Ole siger, det er sandt, Kirstine Hauge kommer hjem i Dag.«

»Ih! Jamen, det var da godt, for det er jo netop hende, vi staar og kigger efter,« — svarer Lise Kjærgaard. — »Hvad Tog kommer hun saa med — for det ved du vel ogsaa, Ole?«

»Aa, I mener, hun kommer kørende fra Stationen, — det er det, I staar og kigger efter?«

»Ja, ja, Ole, naturligvis. — Se bare derned ad Vejen, om ikke alle Byens Koner staar ude ved Husgavlene og Havelaagerne og titter med Haanden over Brynene. — Der staar Trine Lucas og Malen' i Vejlgård, der staar Inger Duedal og gamle Grethe Isak, og se en Gang de to tykke Madamser, der kommer jokkende i Svinget ved Hulsig, det er sandelig da sikkert Brugsmadammen og Peter Clemmensens Oline.«

»Ja, ser du, Ole, vi vilde jo byde Kirstine Velkommen hjem, forstaar du,« — forklarer Lise Kjærgaard.

»Aa, saadan,« — siger Ole, og hans gamle, runkle Ansigt

straaler som en Sol. — »Jeg kan godt forstaa jeres Tanker, — og det var da pænt tænkt af jer; — men det er jo helt forkert, — helt forkert. — Kirstine kommer slet ikke fra Stationen.«

»Hvad siger du, kommer hun ikke fra Stationen?«

»Hvor saa da?«

»Ja, og hvad med alle vore skønne Blomster, som vi har plukket og lavet Buketter af?« — siger Trine Lucas.

»Ja, jeg skal sige jer, Hauge vilde ikke have, at hun skulde rystes rundt i Toget og skifte i Langaa og al den Slags« — forklarer Ole. »Han har bestilt en lukket Vogn til hende direkte fra Aalborg til Harreborg.«

»Ih, sikken Anstalt!« — siger Kjesten spidst.

»Ja, Herrebørn! Sikken Anstalt, — det maa du nok sige,« — istemmer Grethe Isak. — »Skal vi saa ingen Verdens Ting have for al vor Kikken og Venten! Det var en køn Sag?« Hun saa baade skuffet og gnaven ud.

Der var kommet endnu et Par af Byens Koner til, og nogle af de sidste har virkelig Blomsterbuketter i Hænderne, saa Ole faar Syn for Sagn, det er rigtigt, de vilde have fejret Kirstines Hjemkomst, pyntet baade hende og Vognen med deres straalende Sommerflor.

Ole stod og saa paa dem, de Thorsted Kvindfolk, unge og gamle, tykke og tynde imellem hverandre, og der dukkede et Minde op for ham, en Søndag for mange Aar siden, da han sad inde paa Kirkegaarden og hørte paa deres Drøftelser i Krogen indved Præstens Have, de kaldte den vist »Sladrekrogen«. — Det var den Søndag, Kirstine for første Gang vendtes til Thorsted. Da var de ikke helt naadigt stemte, de snaksomme Matroner. Nu var der ingen Grund til at tvivle om, at Kirstine var meget afholdt af Sognets Folk, men stole paa, at det var pure Ømhed og Venlighed, der havde drevet den her Flok sammen, kunde man vist ikke? Ole følte sig altid noget urolig, naar saa mange Kvindfolk rendte sammen. Saa var det vist ikke saa let at vide, hvad der egentlig drev dem, eller hvad der kom ud af Sammenkomsten.

Men dem om det. Ole var ved at være træt af Vandringen for i Dag, han vilde hjem nu og listede stille væk fra Kvindernes Forsamling.

»Ved du noget om, Ole, hvad Tid paa Dagen Kirstine ventes?« — raabte en efter ham.

»Nej, slet ikke,« — blev der svaret.
Han vendte sig igen og gik videre.

*

*

*

Ole var borte, men Konerne ikke. Og snart er Snakken i Gang.

De faar altsaa ikke Lejlighed til at hilse Kirstine velkommen hjem. Nej, ikke da i Dag. Og deres Blomster faar de saa heller ingen Anvendelse for. Det var ellers en Skam, for de ved, Kirstine holder meget af Blomster, ogsaa dem fra Markerne og Engene. Men hvad, de har jo ogsaa Blomster paa Harreborg, Masser af Blomster.

Der er en, der foreslaar, at hvis blot de kunde faa at vide, hvad Tid paa Dagen, Kirstine ventedes hjem, kunde de følges ad op til Harreborg. — Men det sætter Oline Clemmensens sig straks imod. Kirstines Sygeleje har jo været i flere Maanedre, man ved, hun har været meget syg, svævet mellem Liv og Død, er der bleven sagt, og hun skal være meget svag endnu. Nu vender hun tilbage til sit Hjem og sin Familie, det er dog en stor Stund, her skal fremmede ikke trænge sig paa.

Naa, — nej, — kanske ikke?

Men straks er det saa Holger Hauge, de snakker løs om: Hvordan er det gaaet for ham i den lange Tid, hans Hustru har været syg? — Hvordan har han taget Tilskikkelsen? — Og saa — javist — hvordan har han opført sig?

Meget har Hauge haft for — som sædvanlig, og store Penge sidder han sikkert og skraber til sig, det kan aldrig fejle. Søengene giver to, tre Gange Høset nu, og de kan sælge alt det Hø, det skal være, det er noget, der batter; jojo. — Tiderne bedres lidt efter lidt for Bønderne, og der er ved at være god Gang i Byggeriet, Teglværket gaar for fuld Damp. Til god Afsætning for Stenene hjælper jo ogsaa den stadig fremadskridende Udparcellering af Hedemarken. Der ligger Hjem ved Hjem nu derude, flest Huse, Huse med store Børneflokke i. Der bor nu omtrent tre Gange saa mange Mennesker derude i den østre Del af Sognet som nede i den gamle Thorsted By, de har endogsaa maattet bygge en ny Skole deroppe, og Haandværkere bosætter sig der, og Købmandshus har de faaet o. s. v., flunkende nye Boliger beboer de alle, og Teglværket

sten er de alle af. Jo, det er ikke tossede Tider at være Teglfabrikant i.

Nu har ogsaa Hauge faaet Part i en Skude, der løber paa Fjorden. Kan saa ikke Hjemmeegnen tage alle hans Stenstabler, sender han dem længere væk. Javist, rask i Vendingen har Holger Hauge jo altid været. Kanske giver ikke den fjerne Afsætning just saa stor Fortjeneste, Ladning og Losning og Forsendelsen tager jo sin Del; men hvad betyder det; Værket gaar rask, en Masse Mennesker er der i Funktion. De skal have Bølg, og Hauge bygger Huse til dem, de skal have Mad og Klær, og nu hedder det sig, at baade Stationsbyens Urtekramforretning og Manufakturhandel hovedsagelig ejes af Hauge. Om alt dette har Konerne saa tit hørt Mændene snakke, at de kan Lektioner baade forfra og bagfra.

Men hvordan er det saa gaaet derhjemme paa Harreborg? — Ja, lad os Koner snakke lidt om det, det er endnu mere interessant.

Har man maaske ikke paa Harreborg skiftet alle Tjenestefolkene, mens Kirstine har været borte, — paanær gamle Lisbeth, som har været der altid. — Og det, skønt Folkene alle, som Egnens Skik er, var fæstet for hele Aaret, og flere af dem havde tjent der i en Aarrække. Men der er kommet Kurrer paa Traaden, saa med een, saa med en anden, Holger Hauge er blevet gal i Hovedet og saa væk med dem. — Der var jo Folk nok at faa.

Jovist, og der kom jo ogsaa andre i Stedet; men stod man midt i Aarets travleste Tid og manglede Folk, maatte man jo tage, hvad man kunde faa fat paa, og det var sjælden af udvalgt Slags man fik Hold i under saadanne Forhold.

Det er da ogsaa sket, at Hauge har forløbet sig mellem Byens Mænd. Ja, det er. Nu syntes det ellers, som han havde lært at beherske sig og optræde roligt og venligt som andre sikre Bønder. Og saa har ikke desto mindre hans gamle Fjender haft den Tilfredsstillelse at faa ham drillet og irriteret, saa han kom i Kog. Ved en vis Lejlighed var det saa, han gik hen og skældte »store Claus« ud for en »Døgenicht« og en »Erkekæltring«. Det første var ikke alle klar over, hvad det skulde betyde, det sidste Skældsord kunde derimod ingen tage fejl af.

Men »Erkekæltring« er jo ikke en Titel, man saadan uden videre kan slynge alle i Synet. Der var vel nok en Del, der kunde mene, at det slet ikke passede saa tosset til Claus, men

— bevares! — Vil man *sige* den Slags, naar andre hører paa det, maa man jo kunne bevise, — *bevise*.

Det blev der ogsaa Spørgsmaal om her, thi Claus lagde Sag an.

Nu havde man saa den Affære løbende, og hvem vidste, hvordan den vilde ende? Stort Nummer kunde der vel ikke komme ud deraf, men Grin og Vrøvl, Sladder og Snakkeras i lange Baner.

Og var det noget for saadan en berømt Mand som Hauge at skulle møde i Retten for?

Nej.

De snakker, Konerne, karter Somrens Begivenheder igen, alt imens den ene skæver til den anden; thi det er, som de har noget endnu mere interessant i Behold, men noget, som de alligevel betænker sig lidt paa at pirre ved her, hvor saa mange hører det.

Saa plumper Trine Lucas ud med det:

»Hvad mener I saa om det med Tøsen af Stationsforstanderens?«

»Ha, ja, den fine Frøken,« — skogrer Kjesten Herman op. — »Men lad os ikke komme der!« — Kjesten smækker med Fingrene, som hun havde rørt ved noget, der brændte.

»Jamen, noget *var* der da paa Færde ogsaa der,« — fastholder Trine Lucas.

»Gu' var der det,« — bander Lise Kjærgaard og vinker indbydende op med Haanden.

Ingen kan tvivle om, at Lise vilde finde en Drøftelse festlig.

— — —

Kirstine, der nu er over de halvtreds, Kvindens vanskeligste Alder, fik en Gang i Vinter nogle sygeligt heftige Blødninger, som i Forbindelse med Influenza og maaske tillige nogen Nyresvagthed kastede hende paa Sygelejet.

Under dette Sygdomsanfald var det, at den unge Stationsforstanderdatter, — Frk. Rude hed hun — som Konerne havde nævnt med lumske Hentydninger, var kommet til Harreborg. Da Kirstines Sygdom allerede den Gang var af farlig Karakter, havde det været nødvendigt, at Frk. Rude, hvis fornemmelige Opgave just var at pleje og passe den Syge, ogsaa skulde være i Nærheden om Natten, hvorfor hun var kommet til at dele Værelse med Datteren, den lille Karen Margrethe.

Kirstine laa til Sengs en Maanedes Tid den Gang, men syntes saa at komme sig. Hun begyndte at være oppe og omsider ogsaa saa smaat at kunne færdes omkring i Huset.

Saa fik hun at vide, at hendes Mor laa meget syg, og da Kirstine ganske havde levet uden Omgang med sin Slægt i alle de nu snart 24 Aar, siden Holger og hun paa Flyttelæsset kørte ud af Fædrenegaarden deroppe i Vendsyssel, gjorde dette Budskab et stærkt Indtryk paa hende.

Kirstine havde jo nu selv prøvet, hvad det var at ligge og vride sig under Feberens Svøbe, og endnu sad Mindelserne herom godt fast hos hende i Form af Svækkelse og Afmagt. Sygdom var en haard Prøvelse, det havde hun lært i denne Vinter. Og naar Moderen, som nu var over de halvfjerds, blev kastet paa Sygelejet, saa vilde det vel i den Alder sige, at hun »laa for Døden«.

Det kom over Kirstine med stor Styrke, at hun maatte op og se og tale med sin Mor en Gang, før hun gik bort, — hun *maatte* det. Og skønt der ikke manglede paa Modforestillinger og Advarsler til den endnu svage og skrøbelige Kone, hjalp de ikke. Hun havde ingen Ro paa sig, hun maatte afsted.

Holger Hauge vilde have fulgt sin Kone paa Rejsen, men Kirstine mente, at som Forholdet laa, var det bedre, at hun kom alene. Naar saa først hun havde sonderet Terrainet, og man havde set, hvordan Moderens Sygdom forløb, kunde han jo altid følge efter eller komme op og hente hende. Men da man ikke vilde lade hende rejse alene, blev det ordnet saadan, at »Søster« — Fru Rørdam — fulgte Moderen.

Paa denne Rejse brød saa Kirstines Sygdom frem for anden Gang og med endnu større Hefthighed og Styrke end første. I Huj og Hast maatte man lade hende indlægge paa Sygehuset i Aalborg, der var det, som var det nærmeste. Og mens den gamle, halvfjerdsaarige Mor forholdsvis hurtigt kom sig og blev rask Kone igen, havde den halvtredskaarige Kirstine i over fire Maaneder haft Ophold paa det fjerne Sygehus.

— Da Kirstine nu var helt borte fra sit Hjem, havde »Søster« foreslaaet, at de to Halvsøskende kom ned at bo hos hende. Ole, som nu var en opløben Knægt i 15 Aars Alderen, læste til Præliminæreksamen og cyklede hver Dag til Undervisning ude i Købstaden, den lille Karen Margrethe blev privat undervist af en af Lærerne ved Knud Things Landbrugsskole. Nu mente »Søster«, det var bedst, at hun havde dem saa nær,

saa hun daglig kunde holde Øje med dem, blandt andet se efter, at de passede Lektier og Skolegang.

Deres Far havde jo aldrig taget sig synderligt af Børnene og havde da ogsaa altid nok andet at passe.

Under disse Forhold var det, at Holger Hauge og den unge Frk. Rude var blevet ene om Sovekamrene paa Harreborg, og skønt der dog var et Værelse mellem deres respektive Hvilesteder, havde Byens Koner ikke været sene til at drage kriminelle Slutninger af dette Nabo- eller Genboskab. — Nu, Kirstine var borte, var Skilleværelset jo tomt, — og hvad kunde da ikke ske?! — Ok nej! I en Landsby, hvor Samtalestoffet ikke er overvældende, var det ikke muligt andet, end her var noget, der kunde faa Tungerne til at danse.

Nok er det blevet sagt i Byen, at Holger gik en hel Eftermiddag og Aften hvileløs rundt over Markerne, da han fik at vide, at Kirstine for anden Gang var blevet slaaet ned og indlagt paa det fremmede Sygehus, og de, der havde truffet ham, sagde, han gik og græd. Man vidste, han havde telefoneret til Aalborg og af Lægerne faaet den Besked, at det ikke vilde nytte ham at tage derop, hun var saa svag, saa ingen foreløbig fik Lov at besøge hende.

Jo, under disse Forhold kunde det jo lyde meget forstaaeligt, at Ægtemanden var trist.

Men der er jo det med Holger Hauge, at skønt han nu har boet i Thorsted et kvart Aarhundred og drevet Gaard og Grund som de andre Bønder, er han alligevel aldrig kommet til at ligne sine Byfæller. Den lille Moustache, som de til at begynde med saa sig gale paa, er jo forlængst kommet væk, og til Hverdag færdes Hauge oftest som de andre i Tøj af hjemmegjort Stof.

Men det er ikke nok.

Og det, man mest savner ved ham, er vel Sathed i Væsen, — ja, og saa lidt overflødig Fylde, en lille Mave, der kunde faa Vesten til at stramme og lignende.

Men det er der slet ikke Tale om, Holger Hauge har ganske bevaret sin smagre, spændstige Figur og sine hurtige, adrætte Bevægelser. Og skønt der maaske kan findes enkelte graa Stænk i det mørkeblonde, tætklippede Haar, ser han fremdeles meget ungdommelig ud, saa ungdommelig, at man godt forstaar, Bønderne ved given Lejlighed kan titulere ham »Galopspirris«, »Springfyr« og lignende. Og selv om Tøjet i hans Klær er hjemmegjort, er det dog ikke svært at se, at

Dragten ikke er *hjemmesyet*. Klæderne sidder anderledes paa ham end paa de andre, der er et elegantere Snit paa dem, og de bliver ogsaa *baaret* anderledes. Paa samme Maade er det jo ogsaa med hans Sprog. Om end de mange Aar mellem næsten lutter Bønder ikke har undladt at gøre sin Virkning, det er alligevel ikke helt Bøndernes Sprog, han taler, ikke ganske deres Ordvalg, han betjener sig af.

Jovist, han er — sine 49 Aar tiltrods — en smuk Mand, Holger Hauge; hvad de end hiter paa at kalde ham og sige ham paa, saa ved de godt, at *det* kan der ikke rokkes ved. Den høje, klare, stærke Pande, det livfulde Ansigtsudtryk og den friske Hudfarve, det var alt til hans Fordel. Og Munden? — Javel, den kunde nok til Tider trække sig sammen i Arrigskab og Forbitrelse, men den kan ogsaa smile baade muntert og kaadt, og i de fyldige, røde Læbers Kroege leger saa ofte et fint sanseligt Spil.

Men den Slags skulde man ikke kunne se udenpaa Folk, især da ikke i Hauges Alder. Det ligner slet ikke Beboerne i Thorsted og taales ikke her. De kalder det *Lumskehed* — og mener dermed *ægteskabelig »Lumskehed«*.

Nej, lidt mistænkelig har Flertallet her jo altid fundet goden Holger, og saa er det vel heller intet Under, at deres Mistanke slaar ud i lys Lue nu, da hans Kone saa længe har været borte, og der har sovet en nydelig ung Pige i hans Nærhed.

Jo, Konerne snikker og snakker og lader Mundene løbe. — En Hustru har været længe syg, har været længe borte; — hvad kommer hun saa hjem til, nu, hun endelig kommer? — Udelukkende ondsindet Sladrelyst er det vel ikke, der driver dem, men hos nogle ogsaa Tanken paa, hvordan de selv vilde føle sig til Mode, om de var i Kirstines Sted.

Tid efter anden er der kommet flere Koner til, bl. a. Simon Godsks og Gudik Gudiksens. De kan ikke begribe, hvor deres Mænd er blevet af, og er gaaet ud for at kigge efter dem. Saa støder de paa Koneflokken her og kommer just, som »store Claus«s Lise er midt i sin Beretning om, at da Frk. Rude, Stationsforsanderdatteren, en Gang i Sommer laa syg et Par Dage, har Pigerne paa Harreborg *selv set*, at Hauge besøgte hende paa hendes Værelse, bragte hende Blomster og sad ved hendes Seng, — ja, nogen havde sagt *paa* Sengen — fortalte Lise — og saa — Hø! — hun slaar ud med Haanden. Behøves der vel mere?

Nej. — Trine Lucas nikker ihvertfald i fuld Forstaaelse. Hun kan endog forstærke Tilfældet, thi hun har hørt sige, at Hauge beordrede gamle Lisbeth, som var den, der havde styret Huset under Kirstines Fravær, til at slagte Duer og lave Duesuppe til den syge Frøken.

»Ha, javist, der skulde vel ogsaa gøres Anstalter for saadan en Tøs!« — fnyser Kjen Herman.

»Aa, er I nu ved at hegle Holger Hauge til,« — siger Simon Godsks Kone. — »Herregud, hvad ondt var der dog i, at han saa ind til en syg ung Pige?«

»Tho, det var da pænt gjort og vel ikke mere end hans forbandede Pligt,« — tilføjer Gudiks Kone.

Simon Godsks og Gudik Gudiksens er fremdeles Hauges og Kirstines trofaste Venner og viser det i Gerning.

»Var det ogsaa hans Pligt at komme med Roser til hende?« pirrer en anden Kone.

»Roser!« — siger Gudiks Kone, — »har I set, hvor mange Roser der er paa Harreborg? — I Hundredvis, ja, kanske i Tusindvis. Hauge har jo helt omlagt Haven i Sommer og plantet Masser af Roser, et vældigt Bed, for at Kirstine, naar hun kom hjem, fra sit Kammervindue kunde have noget skønt at ligge og kigge paa. — Skulde det saa være en Forbrydelse, at han plukkede et Par Roser til den syge Pige?«

»Hun er jo for længe siden kommet bort fra Harreborg, Frk. Rude. Han sagde hende jo op, fordi han ikke syntes, der var noget til hende at bestille, naar Kirstine skulde blive paa Sygehuset,« — siger Simon Godsks Kone.

»Haa, jovvist, han har maaske ikke kunnet faa det med hende, som han ønskede,« — knebrer Trine Lucas.

Simon og Gudiks Koner ser paa hinanden, hvad skal de stille op mod de andres haardnakkede Mistro? — Kanske har de selv nu og da gjort sig Tanker, der gik i samme Retning, kanske ogsaa indbyrdes talt derom; men et er jo, om Holger Hauge øjeblikvis kan have kigget mildt til den unge Pige, et andet, om han har behersket sig og opført sig fuldt korrekt. Og det tror *de* fuldt og fast, han har.

»Er der ingen af jer,« — siger Gudiks Kone, — »der har set hans Gang herved til de smaa Børns Grave? — Jeg har ikke een, men flere Gange set ham komme Lørdag Aften med Blomster til de smaa Grave, og jeg har set ham staa tung og bøjet under den store Hængeask og se ud som en fortvivlet. Det var jo ellers altid Kirstine, som plejede at se efter den

Slags, saa I kan tro, det har været Mindet om hende og Sorg og Savn for hendes Skyld, der har drevet Holger Hauge til at huske paa, at hendes Gerning her ikke blev forsømt.»

»Aa, det har vel været hans onde Samvittighed, der har drevet ham?« — river Kjen Herman af sig.

— Saadan blev de endnu en Stund ved at staa og snakke frem og tilbage, idet nogle gav Luft for deres Mistænksomhed og andre kom med Beviser for Hauges store Sorg over Kirstines Sygdom og Fravær. Det sidste syntes der at være fuldgylldige Beviser for, hvorimod det forekom tvivlsomt, at man havde noget egentligt at fasthæfte Mistroen til.

Omsider brød den brunøjede Andrea igennem Pratet: »Aa, vi er vel allesammen, som Vorherre har skabt os, ogsaa Holger Hauge; men saalænge hans Stedbørn, Knud Thing og »Søster« bliver ved at omgaas ham, ja, og Dr. Rørdam, — saadan højagtet og anset Mand — saalænge — naa — ja —«

Andrea stoppede op her. Hun vilde med et drastisk Udtryk have sagt: »Saalænge kan han vel ikke være nogen ligefrem *Horebuk*!« men hun fornam det, som det var et Udtryk, det ikke passede sig at tage i Munden sammen med de agtværdige Navne, hun lige havde nævnt. — »Naa, jeg vilde sige, at vi skulde ikke snakke mere om det, vi ikke kan lide, men glæde os over, at Kirstine nu kommer herhjem igen. Det er da det vigtigste af det hele.«

»Naa, det siger du, Andrea,« — raabte den unge Degnekone. — Hun kom springende bagom Gaardene, vinkende med tre, fire Aviser i Hænderne. — »Da kan du tro, at vore Mænd, som holder »Vælgermøde« omme paa Jens Isaks Havedige, de mener, at der just er sket en lille Ting i Danmark, som er endnu mere *vigtig*,« — lo hun.

Konerne vaagnede op. Ja, hvad gik der af Byens Mænd? — Hvor var de henne? — Hvad tog de sig for? — Der var jo ingen, der havde set noget til dem hverken ved Kaffetid eller siden.

Jo, Degnekonen kunde give Besked her. Hun vidste baade, hvor de var, og hvad det var, de havde travlt med, og den kvikke, mundrappe og moderne indstillede Degnekone holdt i raske Vendinger et lille, instruktivt Foredrag for de Thorsted Koner om den store politiske Begivenhed, Danmark havde været Skuepladsen for, og udmaalede uden Karrighed en Masse lykkelige Følger, der vilde flyde deraf.

Naah — jah —

En og anden af de yngre Koner syntes at spidse Øren, men de fleste trak paa Skuldrene og saa temmelig ligegyldige ud.

»Ja, hvad kommer alt det vos Kvindfolk ved,« — sagde Andrea. — »Vi skal jo ikke ud at stemme.«

»Nej, endnu ikke,« — svarede Degnekonen, — »men det kommer, — I skal se, det kommer, — snart kommer det!«

Hun slog aggressivt ud med Armene, som var det hendes faste Vilje at faa opildnet de trevne, trontede Thorstedkoner til at storme Kvindestemmerettens lukkede Borg.

Men det var aabenbart ikke nær saa tiltrækkende et Tema for Konerne, som det, de før drøftede. De stod og skævede til hverandre og til den iltre Degnekone. — Hvad skulde de svare hende? — De vidste jo ikke noget om Politik — —

Men samtidig var der flere af dem, der havde en foruroligende Fornemmelse af, at Degnekonen vist her havde en Meningsfælle i Dr. Rørdam — »Præstens Ove«, — han vilde vist ogsaa, at Kvinder skulde have Stemmeret, og hvis saa var, blev de nok nødt til at skulle tænke nærmere over det. Det blev jo sagt, at der var Egne, hvor Kvinderne nu var næsten ligesaa interesserede i Politik, som Mændene, men det var ikke i Thorsted.

Den ene efter den anden fandt Paaskud til at gaa sin Vej. At vise deres Dumhed og Uvidenhed, kunde de da tidsnok faa for sig.

Maaske var det Tid, de skulde se, at faa mere Forstand her?

III.

MELLEM ROSER OG STIKKENDE TORNE.

PAA den samme solhede Julidag, da de Thorsted Mænd og Koner flokkedes i hver sin Ende af Landsbyen, kunde man se Holger Hauge springe omkring ude i Harreborgs store Have.

Han havde tilkaldt en Gartner fra Købstaden, som skulde lægge sidste Haand paa den Omordning af Haveanlægget, der havde været arbejdet med det meste af baade Foraaret og Sommeren.

Det var jo nu cirka tyve Aar siden Holger Hauge byggede sin nye Gaard herude paa Marken og anlagde Haven. Læbæl-

ter, Buskadsgrupper, Hække og Lysthuse var i de hensvundne Aar groet saa stærkt til, at der var blevet alt for tilgroet og indelukket.

— Saadan var ihvertfald Holger engang i Foraaret kommet til at se paa det, og han fattede straks den Beslutning, at Haven skulde forandres; der skulde ryddes op og luftes ud, Plænen skulde nysaaes, Hækkene skæres ned, og der skulde især være mange flere Blomster, *mange* flere, — thi Kirstine elskede Blomster overordentligt, og kunde fryde sig som et Barn baade ved Synet og Duften af smukke Blomster.

Allerede for flere Maaneder siden begyndte dette Udluftnings- og Omlægningsarbejde. De store Buskadsbuske var blevet taget væk, Tjørnehækken ud mod Landevejen var der blevet kappet en hel Alen af, en Poppelrække udenfor, som i sin Tid havde dannet et Læbælte, der nu ikke mere var Trang til, var blevet fældet og bortført, og derefter havde saa Nyplantningen taget sin Begyndelse.

I Dag laa den store nygravede og nysaaede Plæne med det allerfineste fløjlsgrønne Tæppe paa, og mellem den og Grusgangen langs med Stuehuset var der blevet plantet et to Favne bredt Bælte af høje, fornemme Roser, som just nu stod i sit fineste Flor og fyldte alle Omgivelser med den lifligste Duft.

Da Stuehuset laa en Del højere end Haven, var der fra ethvert af dets Vinduer mod denne Side den smukkeste Udsigt nedover baade Roser og Plæner.

Og nu da tillige de pjuskede Popler var kommet bort og den solide Tjørnehæk var blevet nedskaaret, var det ikke blot Haven, man havde faaet Udsigt over, men hele den bagved liggende Egn: De lange, brogetfarvede og kornbølgende Markskifter, den tætte, gamle Landsby omkring den hvidkalkede, kullede Kirke, og der bagved atter de grønne Engdrag, hvorigennem den brede Thors Bæks Sølvstribe blinkede frem i Sommerdagens Solskin.

De væsentligste af disse Forandringer var jo forlængst fuldførte. I Dag var det bare smaa Afpudsninger, det drejede sig om, Ting som Plænen's Slaaning, Hækkens Klipping, Støttestokke til Georginerækken nederst i Haven, nyt Gruslag til Gangene og saa et sidste minutiøst Eftersyn af det mægtige og straalende Rosenbed.

Det er Gartneren og hans Dreng, der gør Arbejdet, Hauge foretager sig ikke noget egentligt, gaar blot og ser til, gummende paa et Kornstraa; men han synes overordentlig interesse-

ret. Snart ses han springe ned til en Maler, der er i Færd med at give den brede, hvide Laage ud mod Landevejen en Lake-ring, snart er han henne hos Gartneren, hvor han med et Par Armsving gør et eller andet Forslag, for saa et Øjeblik efter at fare op til Stuehuset, for at overskue Virkningen af, hvad der bliver lavet. Atter efter nogle Minutters Forløb smutter han ind, og man ser ham fare rundt fra Stue til Stue, stirrende fra Vinduerne ud over Haven og den frigjorte, landlige Udsigt — for straks efter paany at være i Haven og paa Spring fra det ene til det andet.

Det er forøvrigt ikke blot Haven, der har været Genstand for hans Forandretrang, den har ogsaa strakt sig til Pladsen foran Kirstines Sovekammer. Her har hele Muren været revet ned, og hvor der før var et Fag Vinduer og en Dør med Ruder i, er nu næsten hele Væggen blevet lavet til en Glasvæg. Og her foran er der blevet opført en mægtig Veranda med Tag over, baaret af fire slanke Søjler. Mellem Søjlerne er Buer af udskaaet Træværk, og trods den forholdsvis korte Tid, man har haft til at arbejde med alle disse Forandringer, er det dog lykkedes at faa frodige, blomstrende Ranker til at sno sig op om Søjlerne, ja, helt op over Taget slynger de deres lange Fangarme.

Ogsaa denne Veranda er Genstand for Holger Hauges Interesse og Undersøgelse: Om Malingen er helt tør, om Rankernes nyeste Skud trænger til at fæstnes, om det store, hjemmeflekkede Sivtæppe, der skal dække Verandagulvets kolde Fliser, ligger som det skal, o. s. v.

En febrilsk Uro synes at sidde Hauge i Blodet paa denne Dag og piske ham rundt i et ustandseligt Jag, rundt og rundt.

»Du ligner godt dig selv, Holger Hauge, som du saa ud, da jeg første Gang saa dig,« — siger Ole Nybro.

Han er kommet hjem fra sin Vandring og sit Møde med Kvinderne dernede i Byen. Ubemærket er han kommet herind i Haven og sidder nu og hviler og soler sig paa en Bænk, der staar op mod Muren.

Hauge kaster i Farten et Blik hen til ham. — »Naa, gør jeg det,« — siger han, — »hvornaar mødtes vi to forresten første Gang?«

»Ja, det kan jeg straks sige dig, for det var 24 Aar siden nu den sidste Lørdag i Maj.«

»Saa — aah. — Og du husker ogsaa Datoen?«

Hauge havde faaet fat i en Hammer og nogle Bastbaand

og har givet sig til at næste Rankerne oppe paa Verandaget.

Forholdet mellem ham og gamle Ole har i de forløbne Aar formet sig fredeligt og godt, hvad jo ikke er saa overraskende, eftersom man ret vanskeligt finder mere fredeligt Menneske end Ole Nybro. Men stort at tale med hinanden om har de to aldrig haft. Heller ikke nu synes Hauges Tanker at slippe det Arbejde, han har for.

»Jeg kan forresten ikke sige, at vi mødtes,« — fortsætter Ole, — »for du saa ikke noget til mig.«

»Naa ikke.« — Han banker videre.

»Men jeg saa dig, kan du tro, flere Gange endda. Du sprang omkring oppe i Udkanten af Heden og saa frygtelig urolig og febrilsk ud, — ligesom i Dag, — og imellem ogsaa noget forpint.«

Hauge standsede et Øjeblik og kiggede hen til den gamle.

»Sagde du, det var for 24 Aar siden, — saa maa det jo have været i 1877.«

»Ja, saamænd var det *det*, og som jeg siger, en Lørdag Aften. Du fik ikke megen Søvn den Nat, Holger.«

Nu lytter Hauge mere opmærksomt, slipper sit Arbejde og kommer med Hammeren i Haanden et Par Skridt nærmere. Oles Gammelmandsrøst er svag og noget utydelig, man skal helst ikke være for langt borte, om man vil høre hvert Ord, der falder. Man kan se paa Hauges Ansigt, at der er noget, han anstrenger sig for at huske, — at et Minde er ved at arbejde sig op i ham.

»Det var, før du blev gift, Holger, ja, jeg kan forresten ogsaa fortælle dig, at det var Natten før den Søndag, da Kirstine for første Gang var ventet paa Besøg paa Harreborg.«

»Ja saa.« — Hauge staar der midt paa Grusgangen og ser forundret hen paa gamle Ole. — »Men hvor var da du?« — spørger han.

Nu fortalte Ole ham om den gamle Oplevelse, om hans Hvilested ved Foden af Højen, om hans Forundring over den fremmede, unge Mand, der travede rundt som en gal det meste af Natten, om hvordan han havde set Hauge høje rasende derned mod Thorsted By, som Mørket forlængst havde tilhylet, — ogsaa om, at han havde følt Medynk med den forpinte Mand, som han ikke anede, hvem var, og haft i Tankerne at tale til ham.

»Men du gjorde det ikke?«

Ole hørte vist ikke, hvad Hauge sagde, han fortsatte i sin egen Skure:

»Ved du, Holger, hvad det sidste var, jeg hørte dig sige?«
»Nej.«

»Jo, ser du, det var blevet ud paa Natten, jeg antager, Klokken var omkring to, for det begyndte at skære af Morgen. Da syntes du helt fortvivlet, og du stod der i Hederanden og rakte i din Opgivelse begge Armene i Vejret:

»Hvad vilde jeg her!« — udbød du. — Og lidt efter endnu mere fortvivlet: — »Hvad *skulde* jeg her?!«

Hauge var uvilkaarligt kommet endnu et Par Skridt frem mod Ole.

»Hvad saa?«

»Ja, hvad saa, — saa sprang du din Vej paa dine lange, smalle Ben nedad de sandede Agre.«

Hauge havde staaet og lyttet til den gamles Ord, mens mange skiftende Udtryk fo'r over hans Ansigt, — snart Mørke, snart Vrede, saa Lys og saa Smerte, men til sidst syntes det helt at beherskes af en pinefuld Uro og grum Forærgelse.

Det var alle de Kvaler, han i Sommer havde haft at drages med, der ved Oles Paamindelse om andre Kvaler levede op i ham, — Kvaler med Tjenestefolkene, Kvaler med Naboerne og Drillerierne og Chikanerierne fra de gamle, vringlevorne By-mænd. — Og han spørger sig selv, har det kanske været alene i Sommer, hans Tilværelse har formet sig saadan? — Har det ikke været saadan altid? — Har det ikke været Kvaler og Fortrød og Ærgrelser alt det Livet har budt ham i alle de Aar, han har levet og virket her i dette forbandede Thorsted?

Han vrider sig bort fra Ole Nybro og travet nedad Gangen, drejende tvært paa Skuldrene og svingende krast med den solide Hammer.

Hvad *vilde* han her? — Hvad *skulde* han her? — Saadan havde han spurgt sig selv den Gang for nu 24 Aar siden, og det kunde der nok være god Grund til at spørge om den Dag i Dag?

Nu svinger han paany Hammeren og banker Søm i der-henne ved Verandaen. Han næster jo Ranker, men kommer til at tage lovlig haardt paa dem. Et Par knækkes over, og han maa kyle dem væk.

— Men saa er det, det lysner i Trækkene: Det passer nok alligevel ikke, at det var Kval og Fortrød, alt hvad der

mødte ham? — Det er Kirstine, der dukker op i hans Tanker, — Kirstine, som kom og hjalp ham, Kirstine, som altid var fuld af Varme og Kærlighed.

Og nu — nu kommer hun jo igen, — i Dag — i Dag kommer hun tilbage — og saa —

Her falder Hammeren som med et overlegent Dunder i Verandaens Bræddetag, og for et Øjeblik straalder midt i Fortrædeligheden en stor Glæde ud af det smukke, friske, solbrændte Ansigt, ja, endog som Glimt af en næsten drengeagtig Kaadhed, af Trang til triumferende at se ned paa alt og alle: Nu kom hun jo igen, hans Hustru, hans Støtte, hans daglige Medhjælp, lad os nu ryste alle Bekymringer af og kun tænke paa det, der er lyst og muntert.

Men Trækkene forandres atter, og Udtrykkene skifter, Lyset jages af Mørket, Mørket skjules af febrilsk Uro, af Utilfredshed og Ærgrelse, — indtil omsider et nyt Lys fejer frem og for en Stund faar Overtaget.

Og saadan fremdeles.

— — —

Saa klapper Laagen derud til Landevejen, og en Mand med en lille tre-fire-aarig Pige ved Haanden kommer ind i Haven. Det er Christian Mouritsen med sin lille Datter.

Christian havde nu i en Aarrække boet i et Hus eller en Villa, hvad man nu vilde sige, ovre paa den anden Side af Landevejen, hvor der efterhaanden havde rejst sig et helt lille Villakvarter. Her boede Mejeribestyreren, en pensioneret Skolelærer ovre fra Mogenstorp, et Par Rentiers nede fra Thorstedgaardene, et Par Haandværksmestre, Harreborgs gifte Fodermester, ja, endog et Par Rentiers inde fra Købstaden havde slaaet sig ned her. Alle disse Hjem laa paa Rad paa den anden Side af Landevejen, der løb her lige forbi Harreborgs Have. De laa opad en Bakkeskraaning og havde alle den samme fine Udsigt fra Vinduerne, som der nu efter Oprydningen her i Haven ogsaa er fra Vinduerne her i Gaarden.

Christian Mouritsen var fremdeles Heste- og Kreaturhandler, men da han for seks Aar siden giftede sig, saa købte han nogle Tønder Land af Hauge, blot saa meget, saa der var Foder til en Ko og den lille Islænder, han kørte rundt med, naar hans Handelsudflugter indskrænkede sig til Omegnen her.

Straks Hauge saa ham, hilste han og vinkede indbydende

med Haanden ned imod ham. Det kontrære Forhold, der en Gang havde været imellem de to Mænd, var forlængst udjævnet og afløst af et venskabeligt, ja, et fortroligt Forhold, og naar Christian ikke var ude paa Handelen, kom han saa at sige daglig herind paa Harreborg, gik ud og ind som en, der hørte til Familien.

I Dag kom han for at spørge, om han ikke for en Times tid kunde laane Harreborgs Skuffejern? Hans Kone havde mindet ham om, at det var Lørdag — fortalte han — og at deres Have kunde trænge til en lille Oppudsning til Søndagen.

Han var kommet helt op til Verandaen, og Hauge satte en af Havestolene frem til ham.

»Ja, Christian, *du* ved vel, hvem vi venter i Dag?»

Christian lagde Haanden fortroligt paa Hagues Skulder. »Jaja, Holger, jeg ved det,« — svarede han og nikkede paa en Maade, som han vilde sige: du behøver ikke at sige mere, jeg forstaar nok, at det er en stor Dag for dig.

»Som du ser, er vi nu ved at have hele det nye Anlæg i Orden, hvad synes du om det, er her ikke blevet fint?»

»Joh — johvist,« — svarede Christian sindigt, — »her er jo, som du siger, blevet *fint*.«

»Ja, ikke sandt, det trængtes, at her skulde ryddes op og luftes ud?»

»Joh — maaske? — Jeg syntes da forresten, at der ogsaa var kønt her før.«

»Jamen, vend dig nu og se rigtig paa det, saa skal du bare se, hvor det tager sig ud, — javist, her fra Verandaen mener jeg, at det er særlig kønt.«

»Jeg forstaar mig ikke saa meget paa den Slags,« — undskyldte Christian. — »Hvad Tid venter I, at Kirstine kommer?»

Ja, Hauge vidste det ikke saa nøje. Det var jo en lang Vej fra Aalborg og hertil, og han vidste ikke, hvad Tid de tog derfra, saa det kunde kanske godt blive Aften, før Vognen naaede frem. Og Hauge fortæller om den fine, lukkede Vogn, han har bestilt. Man havde nu hittet paa at kunne lave Vognhjul efter samme System som Cykelhjulene, der var en Gummislang om dem, saa en saadan Vogn gik saa let og glat, som man sad og gyngede i en Fjedersofa, og ikke som man kørte, forklarede Hauge. Da han havde hørt, at Sygehuset havde en saadan Vogn til Sygetransport, havde han straks lejet den. Det kunde jo ikke være andet, end det maatte være mange

Gange mere behageligt end at komme ud og rumle med Toget.

Han fortalte ivrigt for Christian og med malende Haandbevægelser, som Tilfældet var, naar han var i en urolig Sindsstemning.

»Ja,« — siger saa Christian, — »det er jo desværre saadan, at Kirstine stadig er meget svag.« — Han ser fra Siden paa Hauge med et ligesom spørgende Blik.

Ja, derfor var det jo, at Hauge havde ladet lave Verandaen her. Hun kunde ligge og hvile herude om Dagene, — han peger paa Divanen ved Væggen — og endda være ude i det frie. Sidst han havde været paa Besøg deroppe i Aalborg, havde han set, at en af Sygehuslægerne havde noget lignende i sin Have, og da Doktoren jo havde ment, at frisk Landluft vilde betyde saa meget for Kirstine, havde han straks besluttet at faa lavet en Veranda Magen til. Det var ogsaa med Tanken paa Kirstine, — paa, at hun skulde have noget smukt for Øjnene, at han havde anlagt det store Rosenbed her foran.

Han pegede der ned i Haven og bad Christian forestille sig, hvordan det vilde tage sig ud for en, der laa heroppe paa Verandaen. Det var vel nok et festligt, et pragtfuldt Syn at have lige for sine Øjne?

»Joh — vist,« — siger Christian og kigger paa det, — »det er kønt, hvad du har lavet, Holger, og fint med alle deher mange, skønne Roser; — men — men — ja, nu er det saa, om Kirstine ikke bliver helt overvældet. Hun kan maaske slet ikke kende Haven igen, — og hvis nu hun har ligget og længtes efter at se det, saadan som her var — —« siger Christian uden at fuldføre.

Holger kaster et noget uforstaaende Blik paa Christian og giver et Slag med Nakken for at feje væk.

»Kirstine har nu altid elsket Blomster,« — siger Holger — »og da især Roser.«

»Jo—oh, det er vist rigtigt; men det er jo ogsaa det med Kirstine,« — Christian stopper op og ser noget forlegen ud. — »Ja, jeg mener, *hun* har jo aldrig været for det meget Væsen —«, faar han sagt.

Det er vel hverken klart eller godt udtrykt, men alligevel er der nok noget her, der slaar Hauge og giver Eftertanke. Hvor stille og famlende end Christian har talt, er det dog, som Hauge er blevet lidt forvirret ved hans Ord, ogsaa som han har faaet et lille Duk og er ked af det, let irriteret kanske tillige.

»Vi maa jo ikke glemme, Holger, at Kirstine har været meget syg, — meget langt borte, kan vi vel nok sige, og naar man saadan ligesom har sagt Farvel, taget Afsked med det alt-sammen, saa — —«

Han stryger sig med Haanden nedover Buksebenet, Christian. Han ved ikke, hvad han skal sige, ved heller ikke, om det behøves, at han siger mere.

Og saa rejser han sig fra Stolen og staar lidt og drejer paa sig.

»Naa, men jeg skulde jo se, om jeg kunde finde dether Skuffejern. — Her kan jeg da se, at det ikke er i Brug, saa jeg kan vist godt løbe med det en Timestid?«

»Jaja, naturligvis,« — nikker Holger. — »Det staar sikkert henne i Redskabsskuret.«

»Jeg skal nok straks komme med det igen, — jeg mener, ifald Gartneren skulde træffe at spørge efter det.«

Saa hilser Christian med et lille Vink.

Den lille Pige er løbet fra ham og hen til Ole Nybro. Han skal lugte til et Par Blomster, hun har plukket, og til Barnets Fryd nyser han aldeles overdaadigt ved Duften.

Nu forstyrrer Christian deres Leg. Lidt brat snapper han den lilles Haand og gaar rask bort, — ud af Laagen.

— — —

Hauge strøg sig et Par Gange op over sin hede Pande. Han var helt svedt oppe i Haaret, men han havde heller ingen Hat paa, og Julisolen formelig stegte.

Hvad mente Christian med disse forborgne Indvendinger? — Hvorfor saa han saa skeptisk paa Holgers fine Anlæg?

Aah, der var nok ingen Tvivl om, hvad Christians halvkvædede Vise skulde betyde. — Nej, Hauge mente, han forstod ham: Det var noget forlorent Pral, alt det, han i Somrens Løb havde lavet herude i Haven, bare noget, der skulde give Folk Indtryk af, at der var ingen Ende paa, hvad Holger kunde ofre for at glæde og gøre Stads af sin Hustru.

Jo, de var søde, var de, allesammen. Huf!

Hauge havde hele Tiden haft den tunge Hammer i Haanden, nu slængte han den fra sig, hastigt og arrigt.

Men saa sank hans Arme slappe ned, thi det var jo det pinlige af det, at nu Christian her paa sin stilsfærdige Façon stod og sagde, — —

Ja, hvad sagde han? — Nej, denne Gang sagde han dog ikke som en Gang for Aar siden oppe i Esbjerg, at Hauge brød sig ikke om sin Kone. Men det var velsagtens alligevel det, han tænkte? — Ihvertfald saa mente han, at hvis Hauge ret kendte Kirstine, saa maatte han ogsaa vide, at hun var ikke for noget af det, der faldt for stærkt i Øjnene, hun syntes bedre om — bedre om — ha, javist, bedre om en lille Ting, et lille Ord, et lille Bevis, blot det var ægte — *helt ægte*.

Jo, saadan var det nok, hans Ord skulde tolkes.

Men var Holgers Følelser da ikke ægte? — Turde Christian — turde nogensomhelst — fremdeles vove at stikle til det?

Hauge fo'r op og begyndte at trave rundt i Havens Gange.

Noget var der i det, Christian havde sagt, som var rigtigt; Kirstine var ikke »for det meget Væsen«, — som han udtrykte sig. Der dukkede et gammelt Minde op hos Hauge, noget om en temmelig mislykket Fødselsdagsgave, han en Gang vilde overraske Kirstine med, det var nok et godt Bevis herpaa:

Det var blevet Skik, at Konerne i Hjemmene omkring Harreborg kom paa Besøg paa Kirstines Fødselsdag. Hvordan Skikken var opstaaet, anede han ikke, indbudt var aldrig nogen blevet, og at Kirstine skulde gaa rundt og gøre Folk opmærksom paa Begivenheden, var udelukket; men nogen maatte altsaa have faaet Kundskab om den Junidato, det var hendes Fødselsdag, og som sagt, Konerne kom paa Gratulationsbesøg. I Begyndelsen var det vist kun Husmandskonerne ude fra Søbredden og oppe fra Hedehusene, men Tid efter anden havde Kredsen udvidet sig, saa det var sket, at Holger, der i Reglen glemte det særegne ved Dagen, var kommet hjem til Eftermiddagskaffe og havde fundet 20—25 af Byens Kvinder forsamlet i Stuerne, ja, imellem endda ogsaa enkelte af Mændene med.

De kom med Blomster, med Frugter, med Lyseduge og Sofa-puder og alle den Slags Sager, Kvindfolk nu kunde hitte paa. Naar saa det haendte, at han kom, blev Sagerne højtideligt præsenteret for ham med, at ogsaa han kunde beundre dem.

Saavidt Hauge vidste, var det ellers ikke Skik paa Egnen at gøre Stads af Fødselsdage udover, hvad der maaske kunde falde af indenfor den snævre, hjemlige Kreds. Der kom ihvertfald ingen til *hans* Fødselsdag, men han huskede den rigtignok ogsaa sjældent selv, og var jo forøvrigt meget vanskelig at

træffe hjemme. Det var altsaa tydeligt, at det var en særegen Ære, man viste Kirstine. Han kunde knap sige sig fri for, at han følte et lille Stik ved at notere sig, hvor enige Byens Folk syntes at være om, at her var en Dag, der skulde hædres. — Og her, under disse Forhold, kunde Kirstine jo ikke løbe sin Vej, men maatte gøre gode Miner til Højtideligheden, hvad enten saa »det meget Væsen« behagede hende eller ikke.

Omsider kom Hauge i Tanker om, at det vist vilde se godt ud, om ogsaa han skrev sig Datoen bag Øret og holdt sig hjemme for at kunne være med; kanske ogsaa det vilde passe sig, om han havde en lille Gave at lægge frem imellem de andres? — Kirstine havde vistnok altid en lille Opmærksomhed til ham, naar hans Fødselsdage faldt?

Efter nogen Overvejelse besluttede han sig saa til, at næste Gang, — ja, *næste Gang* — saa skulde han huske Dagen, og saa vilde han sandelig ogsaa rive sig og have en Gave, en, der ordentlig kunde overraske og sige Sparto til de andres Smaatterier:

Han købte et Guldur med lang Halskæde til.

Det var det smukkeste og dyreste Ur, Urmageren havde, der var en blaa Sten midt i Kapslen og en hel Række smaa Perler rundt ved Randen. Et lukket Fløjlssetui blev det pakket i, og han tog hjem med det i saa spændt Sindstilstand, at han var nærvædt at ryste paa Hænderne af det: Hvor betuttet, hvor himmelfalden vilde ikke hele Selskabet blive, naar Kirstine lukkede op for det lille, fine Fløjls-Gemme og trak en saadan Gave frem! — Ingen her ejede Mage til dette Ur, ingen heller havde sikkert set et saa skønt. — Mon nogen kunde gætte, hvad det havde kostet, — at han her paa et Bræt havde ofret 200 — skriver to Hundrede Kroner — paa en Gave til sin Kone?! — Hvad var vel alle de Smaating værd, man her Aar efter Aar kom og overdængede hende med, mod denne ene lille forunderlige Genstand?

»Til Kirstine fra din Holger«, stod der paa en lille Seddel, han havde gemt ved Uret, og saa var Pakken forøvrigt i al Stilhed blevet sat hen paa det lille Bord, hvor han havde set, de andre ogsaa lagde deres Gavepakker.

Var det ikke en fin Forberedelse. — Jojo. Han var virkelig spændt.

— Og hvor helt anderledes end han havde tænkt sig, faldt saa ikke Affæren ud?

— Kirstine havde en Overgang været borte fra de Frem-

mede, sagtens ude i Køkkenet for at give Pigerne Besked. Da hun saa kom ind og havde hilst paa nogle nyankomne Gæster, skulde hun jo saa hen og kigge paa, hvad der dulgte sig bag Papiret om de mange Pakker, der havde hobet sig op paa Gavebordet.

»Nej, sikke dejlige Roser! — Og den Pude, hvor den er smuk! — De smaa Forglemmigejer i Lysedugens Spidser, hvor nydelige! — Men dog, saadanne store Jordbær! — Har I allerede modne Jordbær? — Og Skaalen følger med, nej dog! — Tak. — Tak! Men det er altfor meget!«

Saadan ved Lav lød Udbrudene efterhaanden som Pakkerne aabnedes. Der var Bakkesservietter, smaa kunstige Flasker med Lugtevand, Æsker med Brevpapir og alle saadanne Nipse-rier. — Hvornaar mon naaede hun til Fløjls-Æsken? Hauge skævede derhen og sad som paa Naale, endskønt han bestræbte sig for at gennemføre en livlig Snak til højre og venstre.

Saa endelig ser han hende række Haanden frem og tage den lille, blaa Ting. — Joh, hun tog den i Haanden, han saa ogsaa, hun aabnede Laaget, — ja, ogsaa, at hun blev skoldende rød i Kinderne.

Men i næste Øjeblik var hun ude af Døren — med hele »Herligheden« velskjult i den fastlukkede Haand. — Væk var hun, væk!

Hm — njah —

Hauge glemte, at Konversationen skulde holdes i Gang, og det lykkedes nok heller ikke ligestraks at skjule Forbløffelsen, ja, og Skuffelsen.

Naa, men Pigerne gik jo rundt og skænkede Chokolade, og selv om Huges Mund var gaaet istaa, var der jo nok af andre til at prate. — Kirstine kom jo da ogsaa frem igen, — det varede forresten noget — og Fødselsdagen gik i sin sædvanlige Gænge. — Men Gaven, hans vidunderlige og svimlende kostbare Gave, den saa man ikke mere.

Og hvordan gik det saa? — Jo, nu huskede han det: Det var om Aftenen, da han gik inde i sit Sovekammer og klædte sig af, da kom Kirstine ind til ham, og han kunde godt se, at hun var meget bevæget. — »Tak, Holger,« — sagde hun og saa op paa ham, — »du kan tro, den Gave skal blive gemt.« — Der kom vist lidt vaadt i hendes Øjne, hun viskede sig med Bagen af Haanden. — »Her,« — sagde hun saa og tog sig ind for Brystet.

Han saa godt, at hun havde denne rørende Trækning om

Munden, saadan med baade Graad og Smil, og det kunde være kønt nok at se, — men alligevel var han fremdeles noget skuffet.

Men, altsaa, inde i sit Hjerte, der gemte Kirstine hans fornemme Gave. En Overgang var han ved at tro, at Gemmestedet skulde tages *bogstaveligt*, for han saa aldrig noget til hverken Ur eller Kæde. Hun brugte ingen af Delene, aldrig. Men saa en Gang, hun laa til Sengs, det var vist efter en af de Smaa, og han skulde finde noget for hende i hendes lille Skrivebureau, da fik han tilfældigvis Gaven at se. Den laa fint indpakket i noget blødt, rosa Silkepapir. Saa vidste han da, at hun ikke ligefrem havde puttet den indenfor Skindet. Haa!

Ja, saadan gik det for ham den Gang, og selv om han nok forstod, at Kirstine var rørt over hans kostbare Gave, havde han alligevel følt det som en Urimelighed, at hun aldrig havde villet bruge dette Ur, aldrig villet smykke sig med den smukke, lange Halskæde.

Men nu, naar Christian havde sagt, — . Nej, han sagde jo ikke noget, men Meningen var naturligvis, at der behøvedes ikke saa store Anstalter, ikke saa mange Ord heller, bare de kom fra Hjertet, saa gik de ogsaa til Hjertet igen. Jah. — »Kirstine var ikke for det meget Væsen« — som Christian sagde. Især ikke saa meget, saa andre kunde se noget og maaske finde paa at tro, at det bare var forloren Pral.

Hauge fo'r op og begyndte at trave ophidset rundt i Havens Gange.

Men saa kom der et Køretøj med et Læs fint Strandgrus herind i Haven. Det var til den brede Gang deroppe langs med Stuehuset, og den var saa bred, Gangen, at Kusken kørte frem med Heste og Vogn og læssede langvejs Gruset af i Smaadynge.

Næppe var Vognen aflæsset, før Hauge med en Skovl i Haanden kastede sig over Arbejdet med at faa disse Grusdynger udjævnet paa Gangen. Med febrilsk Iver rasede han løs, som om det var et Stykke Rekordarbejde, han havde for og Livet om at gøre, at det blev færdigt i saa eller saa mange Minutter.

Mens det staar paa, jager mange pinlige Ting gennem Høger Hauges hastige Hoved: Hvordan har han ned igennem de nu snart mange Aar opført sig mod Kirstine? — Har han væ-

ret, som han burde? — Har hun klaget? — Nej. — Men har hun ikke tit, — Hundreder af Gange — haft Grund til det?

Hujet op, larmet og skændt, ja, det har han jo gjort saa tit, men det er ikke det, der gnaver ham mest. Det laa jo nu en Gang til ham, at han let blev hidsig, og det tog Kirstine sig vistnok ikke saa nær, uden forsaavidt, at hun ikke led, andre skulde se det. Det forstod han jo ogsaa meget godt, — havde lært det efterhaanden — at man skadede sig selv værst, naar man ikke kunde beherske sig. — Men der var andre Ting, der i denne Sommer, hvor han havde faaet at prøve, hvad det vilde sige at være ene, uden Kvinde, var dukket op i hans Tanker, f. Eks. naar de skulde ud, og han syntes, hun gjorde for lidt for at pynte sig. Han lod hende jo forstaa, at det irriterede ham, og at han syntes, hun saa for tarvelig ud, — Hø! Ved Siden af den fine Mand, hun havde, forstaa sig, — hun var ham for klodset, for kedelig, for ordinær — og Gud ved hvad, han imellem fandt paa at tænke; — ja, og da vistnok ogsaa tit — maaske i Reglen — *sagde det*. — Sagde det ligesaa raat og grimt, som han tænkte det? — Hun kom jo altid der i sin mørke Kjole, en graa, en sort eller hvad nu det var, en Smule hvid Krave i Halsen, ellers ingenting. Han syntes heller ikke, hendes Haar sad fint nok, det var saa gammeldags med den Skilning midt i Panden og glat klappet ned om Hovedet, saadan brugte jo næsten ingen andre mere at sætte Haaret, og han vidste godt, at hendes Haar kunde sidde helt anderledes, ligge blødt og letkruset om hendes Hoved. — Naturligvis ogsaa det, at hun kunde komme til at halte, naar der var noget, der gjorde stærkt Indtryk paa hende, rørte eller pinte. — Der var velsagtens ingen Tvivl om, at det i Reglen var ham, der var Anledningen, naar Tilfældet kom over hende? — Jovist, alt det, der var galt, det kom fra ham, — selvfølgelig.

Han rasede løs med Skovlen paa Grusdyngerne, saa Smaastenene stintede til alle Sider. Han formelig dampede af Iver og Sved.

Saa gav det et Ryk i ham, og han standsede Arbejdet et Øjeblik.

Naar nu han skulde være helt ærlig mod sig selv, saa vidste han vel ogsaa godt, hvad det var, der gav ham Tilskyndelsen, Ideen, til det omkalfatrende Anlæggeri her i Haven: Frk. Rude, — javist, den lille, nysselige Stationsforstanderdatter, som baade i Stuerne og i Havegangene svansede saa spillende let rundt paa sine smaa, spidssnudede Sko. Han kunde ikke

godt lade være at kigge efter hende, endskønt hun jo tydeligt nok ikke var andet end en rigtig lille Pjankegaas.

Puh! Hvor var her varmt!

Han smed Skovlen ind ved Muren, tog et Lommetørklæde og tørrede sit svedige Ansigt. Det var henne ved Verandaen, han var gaaet istaa; gennem den aabne Dør saa han ind i Kirstines Sovekammer. Hendes spartanske, hvidmalede Seng med nystroget, hvidt Tæppe over, ved Siden af Hovedgardet Bordet med den lille lyserøde »Vaagekone« paa. Der saa' saa rent og køligt ud derinde, helt modsat som der var herude, i Julisolens Hede og Brynde og Støv. Men der var ogsaa *tomt* derinde, og det var længe siden, der boede nogen dér.

Holger trak Vejret dybt et Par Gange, saa snappede han en Rive, der stod op mod Verandaen, Gangen her skulde jo ogsaa rives, Gruslaget have en sidste Udjævning, og da han først havde faaet Riven i Gang, gik *den* ligesaa iltet som Skovlen før.

Sagen var nok, at det var et Tempo, som passede til de Tanker, der huserede i hans Hoved.

— — De to Stedbørn havde aldrig kaldt ham Far. Det var *hans* Skyld. Ja, det troede han sikkert. Han havde ikke tænkt videre over dette forhen, men i Sommer var ogsaa dette Træk dukket op i hans Tanker: — Han sagde til Kirstine, da Børnene kom ud til Harreborg, at han syntes ikke, han kunde tænke sig, at et Par store Unger sagde *Far* til ham, — altsaa ikke paa dette Tidspunkt.

Nu derimod, da Knud var blevet en dygtig og selvstændig Mand, hvis Skole allerede var i fuld Gænge med aarlig forøget Elevantal, nu var han ikke saa lidt bæret, naar det skete, at Skoleforstanderen kom til ham for at drøfte et eller andet, om Jordboniteten, om Holgers Erfaringer med Hensyn til Kvæg- og Svineracer, om Handelsforhold o. l. — Han vidste godt, at det flere Gange havde været i hans Tanker, han var lidt genert af, at han slet ikke havde bidraget noget til Knuds Uddannelse. Det var jo Onkel Vendelbo, der havde bekostet hans Studier.

Og »Søster« — —

Ja, her stod det for ham, som han ligefrem med lidt haansk Modvilje havde svaret Kirstine, da hun talte til ham om at sende hende ud paa et Slags *Dannelseskursus*. — Hun kom jo alligevel ud, og hvordan havde mon Kirstine gennemført denne Udgift? For han kunde ikke mindes, at hun nogensinde kom

til ham om noget. — Havde hendes Kalkunhold mon givet hende Pengene ogsaa hertil? — Nu var »Søster« altsaa blevet gift med saadan en anset, ja, ligefrem *berømt* Mand, som Holger var særdeles veltilfreds med at staa i familiært Forhold til. — Mon »Søster« vidste, at hendes Stedfar ikke havde gjort noget for at bøde paa hendes vist ikke særlig gode Uddannelse fra Almueskolen? Hun havde da ihvertfald aldrig for ham antydnet noget derom.

Og hvorfor havde han været saa smaalig og karrig i saadan et Tilfælde, ja, og kortsynet? Han havde dog altid haft ikke saa lidt Interesse for den kvikke, smukke Pige med de raske, slagfærdige Svar paa Tiltale? Mere næsten end for Knud.

Der var mange andre Ting, der dukkede op, og Holger Hauge var ikke tilfreds med sig selv, paa ingen Maade.

— — —

Som han var ved at være færdig med Rivearbejdet, kom en af Pigerne og meldte, at Telefonen kaldte.

Naa.

Han satte Riven fra sig, og halvt fraværende fulgte han efter Pigen ind gennem Sovekammerets aabne Havedør og gik frem til Telefonen.

Det var Simon Godsks Opringning dernede fra »Brugsen«.

Simon fortalte ham jo, at Thorstedmændene var samlet i Byen, og at der var baade dette og hint i Øjeblikkets interessante Situation og i Avisernes Beretninger, som de godt vilde høre Hagues Meninger om.

»Kan du ikke komme herved til os?« — siger Simon.

»Hvad er det, som staar paa?« — spørger Hauge.

»Hvad mener du, du ved da, hvad der er sket i Gaar, du, som har Telefon? — Og du har vel ogsaa faaet Aviserne i Dag?«

Da er det, det gaar op for Hauge, at han, skønt Dr. Rørham allerede i Gaar har telegraferet det til ham, og skønt en Karl, der har haft Ærinde til Feldingbro, for tre, fire Timer siden bragte ham Aviserne, faktisk ikke har skænket hverken Aviserne eller »den store, omvæltende Begivenhed« — som Simon sagde — en Tanke.

»Komme ned til Byen,« — siger han i Telefonen. — »Nej, Simon, det kan jeg ikke, — ikke i Dag.«

Simon opfordrer ham paany, trænger paa, det er et vigtigt

Øjeblik, en historisk Stund, kan man med Sandhed sige, der er mange Ting at tænke paa ved en saadan Lejlighed.

»Kom herved, vi vil gerne ha' Snak med dig og høre, hvad *du* har at sige.«

»Vi er ved at lægge sidste Haand paa det nye Haveanlæg, og det skal vi have færdig i Dag,« — svarer Hauge. — »Jeg skal sige dig, Simon, Kirstine kommer hjem i Dag.«

Han forklarer ikke mere, men Simon maa vist af Ord og Tonefald have forstaaet, at det vil ikke nytte ham at trænge paa. Der er noget, der i Dag er vigtigere for Holger Hauge end de Spørgsmaal, de tumler med dernede ved Jens Isaks. Med et Par Bemærkninger om det fine Sommervejr og en Hilsen til Kirstine fjerner Simon sig! Hauge skal have Fred.

Saa gaar Hauge atter ud, samme Vej, han kom ind. Men denne Gang sætter han sig paa en Stol paa Verandaen. Han sætter sig med Albuerne paa Bordet og begge Hænder op om Hovedet.

Saadan sidder han hensunken en Tid, saa løfter han Hovedet og ser sig forundret om: — Jeg har ikke skænket den store politiske Begivenhed en Tanke. Jo, lige i det Øjeblik jeg læste Rørdams Telegram, gjorde jeg det vist, men ellers —? — Nej. — Hverken i Gaar eller i Dag har jeg tænkt paa andet end Kirstine. — Nede i Dybet af mine Tanker har der intet andet været end hende, saadan er det.

Det er dog sært, synes han, vel næsten unaturligt. — For jeg er dog ved min fulde Fornuft og ved, hvad det, der er sket, betyder, — for Land og Folk, og jo da ikke mindst for os, der har været med i den seje Kamp mod Uretten.

Og alligevel har han gaaet her et helt Døgn og kun fornummet det som noget, der i Øjeblikket var ham ret ligegyldigt.

Tanken paa Kirstine har fyldt ham saa helt og holdent, at den har kvalt Interessen for alt andet. —

Nejse.

Saadan gik det ham jo ogsaa i Vinter, da han fik Bud om, at Kirstine var blevet bragt paa Sygehuset deroppe i Aalborg, og om, hvor farlig syg hun var. Den Gang oplevede han noget lignende. Han blev saa knuget, saa hjerteangst, saa fortvivlet, at han ikke havde Anelse om, hvor han skulde gøre af sig selv.

Han huskede, at der ogsaa den Gang blev ringet paa Telefonen. Det var oppe fra Tørvefabrikken, der var sket en Eks-

plosion, stor materiel Skade: Maskinen var ødelagt, Taget flaaet af et Maskinhus, og de to blissede Køreheste skamskændede, saa de blev nødt til at slaa dem ned.

Folkene hujede op, som det var noget saa forfærdeligt, der var sket, en hel uoprettelig Ulykke. Men for ham var det akkurat som i Dag; han syntes: Aa, saadan noget Smaatteri, var det noget, der var værd at tale om i en saadan Stund? — Det rørte ham ikke, han var saa ligeglad, blot han maatte være fri for at høre om det. Hans Sind og Tanker var fyldt af noget helt andet.

Den Gang var det Skrækken for, hvad der kunde ske med Kirstine, — at hun kunde gaa hen og dø for ham, der gav ham den Følelse: Hvor alt andet var knusende ligegyldigt.

Det slog jo ned i ham, at hun maaske kunde blive borte for ham derude i det fremmede, — ja, eller komme hjem — komme hjem *i en Kiste*.

Men i Dag —

I Dag var det jo Lykken og Grebetheden ved Tanken om, at nu kom hun igen, hans kære Kirstine, nu kom hun atter herhjem, — til ham — til de tomme Stuer; — til Hygge og til Hjælp kom hun, og til Lindring og Husværelse for alle hans Kvaler og al hans urofyldte Savn og Pine.

— Christian, — ja, han satte før hans Sind i Uro, men mon han virkelig mente, at Holgers Følelser for Kirstine ikke var ægte?

Det er Løgn, — det er sort Løgn! — Nu kunde han give fuldgyldigt Svar: Jeg har ingen andre, — ja, jeg kan sige, *intet andet* i mine Tanker end Kirstine. Hun bor i mit Sind, hun fylder mit Hjerte.

— — — Og den lille Rude, — jager det prikkende og stikkende gennem ham.

Aa, saadan noget Pjank og Pjat. Han giver et foragteligt Kast med Nakken.

Men der risler alligevel en stor Tilfredshed gennem ham ved Tanken om, at han tog sig sammen og fik den lille Dame sagt op. — Naaja, det var jo »Søster«, der sagde til ham, at naar det vilde vare flere Maaneder, før Moderen kunde tænkes at komme hjem igen, og naar *hun* tog Børnene hjem til sig, mens Moderen var borte, saa syntes hun ikke, der var noget til Frøken Rude at bestille.

Og det var jo rigtigt nok.

Men hvor rart, hvor godt nu at tænke paa, at der ingen-

ting skete, for hun var jo virkelig nydelig, det lille Pigebarn, og som hun en Gang fortalte ham »nysgerrig efter at opleve noget, der var lidt Spænding i,« saa det var nok muligt, at hun ikke havde været saa vanskelig at komme i Lag med.

Nu føler han sig overordentlig veltilmode, ligefrem fyldt af en vis Værdighed ved Tanken om, at han holdt sig klar af dette Skær, saa ingen har noget at bebrejde ham. Som det er, kan han, nu i denne Stund, da han sidder her med Sindet for Alvor grebet og fyldt af Tanken paa en — een eneste, med Foragt kalde det andet ved sit rette Navn: Pjank og Pjat. — Thi andet var det jo ikke.

— — —

Gamle Lisbeth kommer og byder ham ind paa Kaffe; han glemmer helt Kaffetiden, siger hun.

Men han ryster paa Hovedet og siger: Nej Tak! — Det er ligemeget med Kaffen.

Gartneren kommer op og gør et Spørgsmaal om en vis Ordning ved Lindelysthuset.

Hauge siger, at det maa han selv bestemme og bliver siddende.

Og som han sidder der, hensunken i Tanker, dukker snart et op, snart et andet. En Stund var det Christian, han tænkte paa, og med et Strejf af Bitterhed: — Hvad var det med den Christian? — Var han mere end Hauge? — Var han af et finere Stof, — ham, den Handelska'l? — Var der visse Omraader, hvor han forstod Kirstine bedre, end hendes Mand gjorde?

Men han jager de bitre Følelser væk. Christian er hans Ven, det føler han saa sikkert. Maaske den bedste han har?

Se f. Eks. nu i Sommer, han stod midt i Høsletten og manglede Folk, — han havde jaget tre paa Porten og kunde ingen faa. Christian rejste ud paa Handelen, men passede ogsaa andet: Fra de fremmede Byer, han besøgte, sendte han Folk til Harreborg, hvor der var haardt Brug for dem. — Det hjalp godt.

— Holger var kommet i Klammeri med et Par Naboer over nogle Kreaturer, han havde ladet Drengen »tage i Hus«. De havde jo været Harreborgs Havremark for nær. Men Naboerne, der var Smaakaarsfolk, hævdede, at det skete ogsaa, at Harreborgs Kreaturer kunde komme deres Kornfald for nær, og da deres Skifter kun var saa smaa, betød det adskilligt

mere, end hvis en Husmandsko fandt paa at tage en Mundfuld i den Harreborg Havremark. — Aarsagen var lille, men Striden blev stor. Det trak op til Rettergang og andre Viderværdigheder; men Christian jævnedes Sagen, saa der blev Forlig og Fred.

— Christian var ogsaa blandt dem, der hørte paa, at Hauge skældte »store Claus« ud for en »Døgenicht« og en »Erkekæltring«, men var ikke at formaa til at vidne i Sagen. Han hævdede, at han *ikke* havde hørt de nævnte Udtryk.

Nej, Christian er en fuldtro Ven, foruden Kirstine maaske den eneste, Hauge har helt Tillid til. Og derfor, ihvad han saa end kan have ment før, noget ondt kan det ikke have været. — Nej.

Naa, umuligt var det jo heller ikke, han kunde have Ret i, at Kirstine kunde træffe at synes, det var altfor omvæltende Forandringer, Hauge saadan helt paa egen Haand havde haft for her. Haven var jo dog ogsaa Kirstines, ja, egentlig havde vel hidtil dens Pleje og Pasning omtrent været overladt til hende, saa kanske havde det været rigtigst, at han havde ventet med sine Omkalfatringer, til han havde raadført sig med hende derom?

Men hvis Christian før mente, — eller hvis andre mente —, at det var Pral og Hykleri, der havde drevet ham til i denne Sommer at kaste sig over de omfattende og kostbare Haveforandringer, saa var det nu alligevel ikke rigtigst, — eller kun et Gran deraf var rigtigst.

Han skulde ogsaa altid mistænkes, altid skulde der lægges lave og uædle Motiver bag, hvad han foretog sig.

Nej, det var, fordi Savnet af Kirstine havde smertet og pint ham, det var, fordi der var tomt og trist paa hans Gaard og i hans Stuer, han havde gjort det. For at holde sin Kummer og Uro ud, maatte han tage sig noget for, der havde Tilknytning til hende, han savnede, — noget, der kunde styrke ham i hans Haab om, at hun kom igen, at han fik hende levende herhjem paany, — *derfor* var det, han havde kastet sig ud i dette Foretagende. — Ihvertfald *dette* var *Hovedsagen*. — At der saa maaske ogsaa kunde være strejft ham en Forestilling om, at »Folk« — ja, og vel især hans højagtede Stedbørn — skulde blive lidt røtte derover — —

Naaja, Herregud! — Det var vel svært, saadan fuldt og klart at gøre Rede for alle sine Motiver? — Var de mon ikke for de fleste som oftest *noget* blakkede?

— Jah — der var jo Kirstine —

Maaske ikke for hende? — Hun var anderledes, — saa-dan mere af *et* Stykke, han vilde gerne tro det. Men alligevel, hvordan end hendes Følelser for hans Haveanlæg i første Øjeblik vilde være, om hun kanske, som Christian mente, kunde finde, der var gjort »for meget Væsen«, — naar Holger aabent fortalte hende om Tingene, saa vilde hun hurtigt forstaa, hvad hans *sande* Motiver havde været: Han havde villet dulme sit Savn og sin Længsel efter hende dermed, og samtidig havde han villet skabe noget smukt, som hun kunde blive glad og frisk af at ligge og kigge paa, naar hun, som Lægen havde foreskrevet, skulde ligge og hvile sig og samle Kræfter og Sundhed ude i det Frie.

Holger blev siddende der paa Stolen, fordybet i Tanker.

Ja, gamle Ole sagde nok før, at han lignede sig selv fra for fireogtyve Aar siden, og Christian og de andre mente vel ogsaa, at han var den samme, han altid havde været.

Men det var nok alligevel ikke helt rigtigt.

Ja, hvad, Menneskene kunde vel egentlig ikke skabes om, i nogen Grad blev vi sagtens ved at være »de samme«, men *helt* ikke. Og det følte Holger Hauge, at i denne Sommer havde han lært noget, han ikke før ret havde vidst: Hvor meget Kirstine betød for ham.

Ligemeget hvad han havde foretaget sig, saa havde han staaet der med en Følelse af, at han ikke vidste, om det var rigtigt? — Han syntes, han ingen Ting fik grebet an paa rette Maade, — ingen Ting blev, som det skulde være. Alt var skævt.

— Kirstine, vi er vokset sammen, tror jeg, — i Aarenes Løb er du vokset sammen med mig — eller jeg med dig? —

Han hviskede Ordene frem for sig og følte dem i dette Øjeblik som sande.

— Og saa i næste Øjeblik dukkede der dog atter noget op, der irriterede ham, prikkede og stak: Den Stationsforstandertøs, havde ikke ogsaa hun været en Lære?

Var det sikkert, han havde sendt hende væk, om ikke den selvsikre »Søster« var kommet og havde sagt ham, at hun »behøvedes« ikke mere? — Havde der mon ikke været Øjeblikke, hvor det havde været i hans Tanker, at der var Ting, der vilde gaa lettere, ifald — javist, ifald Kirstine ikke kom mere?

Njah, — at hykle lidt for andre, var maaske ikke altid lige

fordømmeligt, men at hykle for sig selv, det var hen i Vejret.
— Erkende — erkende maatte han.

Og saa alligevel —

Dernede i Thorsted, der sad Byens Mænd og drøftede noget meget betydeligt, noget for Land og Mennesker helt omkalfatrende: Der var kommet en lykkelig Afslutning paa en mangeaarig Kamp, hvori ogsaa Holger Hauge havde taget Del, til Tider endda meget heftigt, — og inde i Stuen laa Aviserne, baade hjemlige og københavnske, han kunde, hvad Øjeblik det skulde være, gaa hen og komme i Forbindelse med det, der interesserede det hele Land; — men han sad her med en Følelse af, at han havde ikke Plads i sine Tanker eller i sit Hjerte for hverken det ene eller det andet.

Der var i Dag kun Plads for et, — for een.

Det var en ny Følelse, en hel Oplevelse, og han sad fuld af Forundring og mærkede sig det.

— Selvfølgelig havde han ogsaa paa almindelig kødelig Vis savnet sin Kvinde; skulde han vel nægte det? Men det, der fyldte ham i Dag, var noget andet, noget, der betød mere. —

Det lignede, hvad han oplevede den Dag, han fik Bud om Kirstines Sygdom, og han stod ved Telefonen, og man fortalte ham om Ulykken, der var sket deroppe ved Tørfabrikken. — Han var saa ligegyldig for deres Beretninger, det var ingenting, syntes han, slet ikke noget, der var værd at tale om.

Det var overraskende, men hvor godt at føle noget gribe sig saadan *helt*. — Han brugte jo ikke saadan et Ord som *Sjæl*; men var det ikke netop i hans *Sjæl*, han følte det dybe Greb?

Han løftede Hovedet, han løftede det højt. Det syntes han, at han havde Trang til, — — og da ogsaa *Ret* til; — — vistnok?

IV.

SYG PAA LEGEME OG SJÆL.

KIRSTINE vaagner op i et stort Hospitalsrum, tidligt, som hun plejede.

Værelset vender mod Øst, og Sommersolen skinner ind gennem de store Vinduer, men dens gyldne Skær blotter her intet fornøjeligt: bare et stort, nøgent Rum med seks Senge og seks

mere eller mindre lidende Mennesker. De halve sover endnu, men en ældre Kvinde, der er opereret for en stor Mavesvulst, ligger og vaander sig. Skønt hun aabenbart bestræber sig for, at det sker saa lydløst som muligt, hører Kirstine dog hendes uafbrudte, hængende: — Aa — haah — Aa — haah!

Den anden vaagne, foruden Kirstine, er en lille Pige paa fem, seks Aar, hvis Seng staar ved Siden af Kirstines. Den lille ligger med en Kanyle i Halsen og overfaldes Gang paa Gang af Aandedrætsbesværligheder. Og under Anfaldene vrider hun sig og vender sig og kalder i Angst paa sin »Moa«.

Den første Tid, efter at hun var blevet flyttet her ind paa Nr. 8, var det rent galt, men Kirstine har efterhaanden faaet hende snakket til Ro og lært hende, at det ikke nytter at raabe op, for hendes »Moa« kan jo alligevel ikke høre hende. Hun skal bare trykke paa Knappen, saa kommer den rare, tykke Vaagekone eller, hvis Kirstine kan det, saa sætter *hun* sig op og hjælper og trøster hende.

— Ja, nu er det paa femte Maaned, siden Kirstine blev bragt hertil. De to første Maaneder laa hun paa Enestue. Det var meget dyrt men Enestue, men Væggene var ligesaa nøgne som her. Hun var saa syg den Gang, — hun syntes selv mere død end levende, og hun laa da ogsaa og ventede Dag for Dag paa, at hun skulde gaa bort, — *ønskede* det.

Hun havde Feber, saa hendes Hoved ustandseligt var fuldt af Hamren og Dunken. Hun havde Liggesaar, saa hele hendes Krop var en Pine, syntes hun. — Ak, gid den maatte faa en Ende, den Pine!

Men Lægerne talte altid opmuntrende til hende, Sygeplejerskerne ligesaa, saavel som den gamle, tykke Vaagekone. Men hun syntes, det lød forskrækkeligt og ønskede, at de blot vilde holde inde med al den Haabefuldhed.

Og, at »Søster«, naar hun engang om Maaneden kom herop paa Besøg, blandede sine friske, glade Udbrud over Moderens *Bedring* med de andres, gjorde jo bare ondt værre. Hvad, — naar hun nu laa her aldeles hjælpeløs, ikke saa meget som føre Ske og Gaffel til Munden kunde hun, andre maatte baade made, vaske og rede hende, ja, det var knapt, hun formaaede af løfte Haanden for at pudse sin Næse eller tørre sine Øjne, hvad var der da at haabe paa for saadan en Stymper?

Havde hun ikke et Hus med tyve større og mindre Rum at holde i Orden, havde hun ikke tyve, femogtyve daglige Mennesker at lave Mad til, og desforuden en næsten aldrig

sluttet Strøm af Gæster, der fordrede Opvartning; hvad skulde saadan et Skrog, som hun nu var blevet, gøre ved alt dette?

Og endda — endda —

Nej, det er dog ikke noget af alt dette, der plager hende værst, — men hun er jo ogsaa gift, hun er Ægtehustru, og her ligger Problemer, det piner endnu værre at tænke paa.

— — — — —

Da hun under sit Hospitalsophold kom saa vidt, at hun kunde sove nogenlunde roligt om Nætterne og Vaagekonen kunde undværes, var hun blevet flyttet herind paa den store Fællesstue.

Det skete paa hendes eget Ønske og ikke af Sparsommelighedsgrunde; for »Søster«, der var den, som først besøgte hende, havde den udtrykkelige Besked med fra Holger, at Udgifterne maatte hun ikke skænke en Tanke, hun skulde bare stræbe efter at blive rask igen, saa var det ligemeget, hvad Opholdet kostede.

Jamen, hun vilde hellere ind mellem de andre Stakler, hun vilde være, hvor hun hørte til: Mellem syge og lidende.

Hvor trist end dette Selskab maaske kunde forme sig, saa stod det dog for hende, som det maatte være bedre end at ligge dér muttersene, klemmt inde mellem blot fire nøgne Kalkvægge. — Hun blev da heller ikke alene om at høre paa alle disse falske Opmuntringsfraser, havde hun tænkt.

Saa var det, at hun blev flyttet.

Det blev en Forandring at komme paa Fællesstue — baade paa ondt og godt, kunde man vel sige. Hun fik fem Lidelsesfæller, det var rigtig nok. Men hvad saa, naar man maatte ligge og se paa, at baade den ene og den anden af disse Lidelsesfæller kom sig, blev friske og stod op af Sengene, naar man skulde høre dem pludre op til deres respektive besøgende, berette i glade Straalevendinger om Fremgang og Helbredelse og lægge lyse Planer for Hjemkomst og Sommerglæder? — Hvad saa?

Eller hvad, naar man skulde se paa dem, det gik den anden Vej med, dem, der hver Dag sank og sank — indtil Sygeplejerskerne en Dag kom og satte den store, grønne Skærm om deres Senge? — Ak ja, saa vidste man, at nu var de opgivet og maatte selv om Resten.

En fyrretyveaarig Kvinde laa en Tid ved Siden af Kir-

stine; hun var opereret for Underlivskraft, og hendes Sygdom var haabløs. Hun vidste, at hun skulde dø, — og hun vidste ogsaa, at i Nærheden af hendes Hjem gik en ung, frugtsommelig Kvinde og ventede med Længsel paa at komme til at indtage hendes Plads. Men hun havde tre ukonfirmerede Børn, og hver Gang de kom, kunde de fortælle, at nu var der *det*, der gik forkert derhjemme, og nu *det*, ingenting var, som det skulde være, saa hun maatte endelig blive rask og komme hjem til dem igen.

Hvor hun pintes, stakkels Kone, baade legemligt og sjæleligt, og den Nat, hun skulde dø, laa hun og kaldte paa sine Børn og bad Bønner for dem, at den nye Moder maatte blive dem god. Men først efter flere Timers Dødskamp blev der helt stille bag Skærmbrættet.

Saadan havde nu Død og Helbredelse i Maanedernes Løb skiftet om paa Kirstines Stuefæller, i nogle af Sengene flere Gange, kun den lille Pige med Kanylen i Halsen var trofast. Hun laa her, da Kirstine blev flyttet derind, og den Gang stod hendes Seng ovre ved den modsatte Væg, men da Kirstine kom saa vidt, hun kunde begynde at røre sine Arme og tage med sine matte Hænder, fik hun dem til at flytte Barnets Seng over ved Siden af hendes. Og det, at hun dog efterhaanden fik saa mange Kræfter, saa hun kunde hjælpe den lille Stakkel, var hendes eneste Trøst.

— Længtes Kirstine ud fra dette graa Fængsel?

Hændte det, at nogen spurgte, fik de intet Svar.

Sagen var, at selvom der var noget og nogen, hun længtes tilbage til, var der andet og andre, hun frygtede at møde, — eller bare een. Hendes Mand. Ubehag, Sky, Kval voldte det hende, saasnart Holger kom i hendes Tanker, — og hvornaar tænkte hun ikke paa ham? — Hvad var vel en syg Krøbling af en Kvinde i Ægteskab med en saa straalende frisk og fyrrig Mand som hendes?

Allerede i Vinter derhjemme, da hun kom op efter det første Sygeleje og skulde til at prøve at se sig lidt om i det store, forsømte Hus, kom disse Kvaler over hende.

Det var jo slet ikke saadan, at Holger i deres intime Forhold var nogen Bøddel eller Voldsmand. Tværtimod. Hvor tankeløs og heftig han end ellers ved saa mange Lejligheder kunde fare frem, kunde han godt her vise en ikke ringe Hensyntagen. Men naar hun nu gik der og slæbte sig rundt ved snart at støtte sig til dette, snart til hint, en Stol, et Bord, en

Væg, en Dørkarm, hvadsomhelst hun kunde faa Tag i, var saadan en afmægtig Stakkel, i hvis Krop al Livsens Lyst var udslukt, en Mage for den ranke, spændstige Holger med de blanke Øjne og det livligt spillende Sansesmil om Munden?

Hverken det at tænke paa sin egen Tilstand eller se paa ham var til at udholde. Hun kunde vride sig i Kvalme og Modbydelighed derved.

I denne Sygelighedstilstand, da hun i de lange, søvnløse Nætter havde stridt med Feber og med Smerter af mange Slags, da dukkede der saa mange forglemte Ting op i hende, som nu kom til at staa for hende med stor Betydning: De gamle Forældre for Eksempel, som hun helt havde holdt sig borte fra; hvad var dog det for en Kulde og Trods at vise, al den Stund hun dog maatte forstaa, at de kun havde ønsket og villet hende det bedste.

Naturligvis havde hun godt nok holdt sig underrettet om, hvordan de gamle levede, at Livet skred jævnt og fredeligt for dem, — her havde bl. a. Christian Mouritsen været et flinkt Mellemed — det havde ogsaa været hendes Plan, at en Gang vilde hun komme til dem og forny Forbindelsen.

En Gang — ja! — Til sit Sølvbryllup for Eksempel var det vist, det havde dæmret for hende, at der skulde være stor Fest paa Harreborg, og da vilde hun rejse op til Vendsyssel og mundtlig give dem Bud og Indbydelse. Saa skulde de faa Bøtterne for, at det var hende, der var vis, da hun stod deres Bønner imod og handlede, som *hun* vilde.

Ak, Gud! — Hvilke taabelige Tanker. Som om ikke ens gamle Forældre kunde gaa bort, hvad Aar det skulde være! Og, som om det skulde være en Nødvendighed at vente til en vis Festdag for at prøve paa, om man kunde lokke sin gamle Far og Mor til sit Hjem! — Naar man var gift med en Mand, hvis Navn var kendt over det meste af Jylland, og boede i en Gaard, der Snese af Gange Aaret rundt blev nævnt i jydsk Aviser, var det da en Maade at opføre sig paa? — Nej, ak, nej!

Om de fremdeles var misfornøjede med hendes Ægteskab og saa med Mishag paa den Mand, hun havde giftet sig med, ja, det maatte jo blive *deres* Sag; men, at *hun* aldrig havde gjort Forsøg paa at nærme sig dem og slutte dem til sig igen, det var der ingen Tilgivelse for.

Kun at hun med Bitterhed læssede dette Misgreb over paa

Holger: Ham var det, der havde stjaalet alle hendes Tanker og Følelser.

— Og hvad saa med den kære, gamle Faster, der gav Thomas og hende sin gode Gaard, i Haab om til sin Dødsdag at være omgivet af nære, kære og hjælpsomme Slægtninge; kunde vel nogen have faaet ringere Glæde af sin Godhed eller sørgeligere Tak for sin Gavmildhed end hun fik? — Og ogsaa hun, det kærlige, gode Menneske, hun var, levede jo endnu. — Saa fuld af Interesse den gamle Faster havde været for Kirstines Børn med Thomas, da de var smaa, var det da ikke ligetil, at det ogsaa vilde have glædet hende at se, hvad for et Par smukke og dygtige Mennesker, de siden var blevet til? — Og de kendte slet ikke denne rare, gamle Faster. »Søster« huskede hende overhovedet ikke, Knud havde nogle usikre Barneminde om, at han havde leget, hun var hans Bu-Ko og villigt lod sig trække, hvorhen han fandt Græs til sin Ko, ogsaa at hun gav ham store, brune Kandisklumper og en særlig Dag en Kæphest med fin, rød Sattel paa. Ja, men siden —

Og paany var det Holger, hun stirrede paa: *Ham* var det, der havde skilt hende fra de gamle, *ham* var det, der havde fyldt alle hendes Tanker, hele hendes Tilværelse, saa der aldrig havde været Plads for andet eller andre.

I et kvart Aarhundrede havde det været saadan, — men var det da ikke paa Tide, at det blev anderledes?

— — —

I Vinter, da det Budskab kom til Harreborg, at hendes Mor laa syg deroppe paa Stavnsholt, ja, da mente man, at Kirstine var godt paa Vej til at vinde sit Helbred igen. Men dette Budskab gav hende en ny Slags Feber i Kroppen, en Uro, en Hef-tighed for at komme op til det gamle Fødehjem og den syge Mor. Hun blev overfaldet af den voldsomste Angst for, at Moderen skulde gaa hen og dø, før hun naaede frem, saa de ikke kunde faa talt med hinanden.

Hvad det var, som det var saa vigtigt at faa talt med Moderen om, gjorde hun sig ikke klart. Havde det været for bare et halvt Aar siden, vilde hun jo have forklaret Moderen, hvor meget forkert hun saa, da hun satte sig saa haardt imod Kirstines Forbindelse med Holger Hauge, men nu — —

Nej, nu var det vist ikke det, hun længtes efter at tale om?

Og Moderen kom sig jo forøvrigt forholdsvis hurtigt og blev rask Kone igen, ligesaa gammel end hun var, medens

Kirstine ikke fik andet ud af sin hovedkuld's Rejse, end hun over Hals og Hoved blev ført her til Hospitalet.

Og den gamle Faster, der ogsaa havde kaldt saa mange angerfulde Tanker frem hos Kirstine, især den Tanke, at det var hende, der skulde have været den gamle i Datters Sted og plejet hende paa de gamle Dage, hende naaede hun slet ikke at faa besøgt, før Sygdommen paany slog hende ned. — Ja, Fasteren samlede endda gloende Kul paa hendes Hoved ved ligesaa gammel og skrøbelig, hun var, over de firs, at komme her til Sygehuset for at besøge hende.

— Hun er saa lidet tilfreds med sig selv, den syge Kone, der ligger i Krogen inde paa Nr. 8; og for hver Dag, der gaar, er det, som hun synker dybere og dybere ned i sit Mismod og sin Ulyst til at have mere med Livet at gøre.

Det er ogsaa saadan en lang Tid, hun har ligget lænket til den graa Jernseng. Der har hun nu ligget og oplevet, at Solen først stod op længe efter, at hun var vaagnet; men da saa hun den saa ogsaa i selve sin Opstigning. Den kravlede op af en Tjørnehæk lige ud for hendes Vindue imod Øst. Den Gang var det saadan, at selv ved Middagstid, naar den stod højest paa Himlen, kom den dog ikke længere til Vejrs, end hun kunde ligge og se den ind i dens den Gang noget blegnæbbede Aasyn.

Siden kom den jo saa langt om imod Nord, at den var højt oppe før dens Skin om Morgenens faldt ind i hendes Stue, og ved Middag tog den svære, fremspringende Gesims af for dens Skær, saa den næsten blev helt borte, eller det var kun Gulvet og Sengebenene, der fik nogen Fornøjelse af den, saa højt stod Solen paa Himlen, da den var højest.

Men nu begyndte det jo igen at gaa ned ad Bakke for den. Nu var den ikke længere saa fornemt højt oppe, at den kun vilde holde Middag oppe over Tagene og de høje Trætoppe; nu kunde den godt være saa nedladende, at dens Skær ved den Tid, Sygeplejersken kom med Middagsbakken, kravlede op fra Gulvet og op paa Sengekanten til Kirstine, ja helt op paa Bakken og Suppetallerkenen.

Sygeplejersken gjorde opmærksom derpaa, man kunde ikke være bekendt at levne Maden, naar Solen skinnede saa fint forgyldende ind over hendes Anretning, — snakkede hun, — uden at hendes Opmuntring dog syntes at virke paa Kirstines svage Appetit.

— Siden hun er blevet flyttet herind paa Fællesstuen, har

hun ogsaa faaet Udsigt til en gammel, ranglet Poppel. Det varede meget længe, før der var andet at se paa end de nøgne, pilesmale Grene, den stod og strittede med; men omsider blev da ogsaa den grøn. — Da tænkte Kirstine imellem paa Haven derhjemme paa Harreborg. Nu var altsaa ogsaa Poppelrækken dér helt klædt. Og hun saa for sig, hvordan det tog sig ud, naar den skrappe Nordvestvind, Egnens haarde Svøbe, fo'r ind paa den lange Poppelrækkes høje Toppe og rasede ruskende og mishandlende frem imod de udsatte Træer. De maatte vende Vranken ud af Kjolerne, naar Stormen rigtig var ved det gale Sind. Og saa tegnede de sig helt sølvgraa i Landskabet i Stedet for grønne. Og mærkeligt nok, saasnart Kirstine heroppe huskede de hjemlige Popler, saa blæste det altid.

Det kunde ogsaa hænde, naar de forblæste Popler kom i hendes Tanker, at Synet af Egnen fulgte med, dens Bakker og Dale og dens store, sommerlige Kornfald; men ogsaa her syntes hun, at det altid blæste, — blæste saa Sandmarkerne og Vejene stod i en hel Taage af Støv.

Det var næsten ligesaa, naar hun mindedes den hjemlige Have. Der støvede ogsaa, mente hun. Men en lille Afkrog vidste hun, hvor Blæsten ikke kunde faa Magt: Omme bag ved Hyldebuskene. Derfor var det ogsaa, at hun dér havde plantet Salvien og Ambraen, et Par Balsambuske og Perikum og Malurt. Det var saadanne gammeldags Planter, som ingen ret brød sig om mere, men hun holdt af dem, deres stærkt krydrede Dufte. — Hvordan mon de groede i Sommer? — Mon ikke Lisbeth nok saa til dem?

— Medens Kirstine laa paa Eneværelse, blev der foretaget en Operation for den Underlivsbetændelse, de sagde, var hendet Hovedlidelse. Det var en ganske ufarlig Operation, sagde baade Læger og Sygeplejersker, det var blot det, at hun var saa svag og afkræftet, før hun kom til dem, der gjorde Sagen saa vanskelig. Dertil kom saa, at hun under Sygelejet fik Aarebetændelse i Benene, en Lidelse, der voldte hende voldsomme Smerter og forøgede hendes Sygelighed. Midt under alt dette blev hun saa tillige hjemsøgt af en Blodprop, og da var nok selv Lægerne ved at opgive hende.

Hun havde dog altsaa overlevet det altsammen, men klart var det jo, at hendes Kræfter ikke kunde tage til under alle disse Hjem søgelser. Hun kunde ikke mærke andet, end at hun stadig blev svagere og svagere og mere afmægtig end nogen-

sinde. Og da hun saa tillige fik Liggesaar, forekom hele det lange Døgn hende en Kæde af Smerter og Pinsler.

Tid efter anden lærte hun dog at tøjle sin Jammer, saa hun ikke *højlydt* klagede sig. Og da var det, hun bad om at blive flyttet ind paa Fællestuen.

Hun syntes, der maatte være *nogen* Trøst i at være mellem Lidelsesfæller i Stedet for at ligge der og kun have de fire nøgne Vægge at glo paa.

Hun havde heller ikke fortrudt, at hun lod sig flytte, men — altsaa — ogsaa Flytningen havde Skyggesider: Paa Dage, hvor der var særligt Rykind af snaksomme besøgende, eller en Dag, hvor flere af hendes Lidelsesfæller fik Lov at staa op og begynde at gaa rundt og være meddelssomme med deres Fryd over Helbredelse og den tilbagevendende Kraft og Sundhed, ja, da kunde der være Stunder, hvor Kirstine længtes tilbage til sin »Enecelle«.

Men saa var det, der kunde være lidt Trøst at finde hos den lille Pige med Kanylen i Halsen. Hun laa der fremdeles, og alle sagde, at det vilde tage mange Maaneder, før hun kom sig; — om hun kom sig? — kunde der blive hvasket.

Hun var saa rørende det lille Væsen i sin Ulykke og sin lidende Hjælpeløshed. Det skete, at hun fik heftige Hosteanfald og stødte store Slimklumper ud gennem det famøse Rør. Da maatte hun jo have Hjælp, støttes og pusles. Kirstine var glad, naar hun havde saa mange Kræfter, at hun kunde tage sig af hende; men det var desværre ikke altid. Imellem maatte hun ringe efter Hjælp, og da kunde det jo træffe, den lod vente paa sig. Saa led Kirstine med Barnet, skjulte sit Ansigt i Pudsen og græd over sin Afmagt og over den hele fortvivlede, meningsløse Verden.

Til andre Tider kunde hun have det bedre og lille Ida med, og da kunde de ligge og snakke sammen, den Slags Snak, som man nu kan føre med et Barn paa fem Aar.

Men da kunde det ogsaa hændes, den syge Moder blev mindet om, at hun derhjemme — det vilde sige mange, mange Mil borte — selv havde en lille Pige. Hun var nok en Del større end Barnet her, men alligevel lille og spinkel, som hun altid havde været, dog fremdeles kun et Barn, en lille Pige, der samlede paa smukke Nipsenaale og legede med sine Dukker.

Dog ogsaa hun, Kirstines egen lille Pige, var ligesom saa meget andet blevet halvfremmed i hendes Forestillinger. Hun var jo ikke mere derhjemme, hvor hun plejede at være, hen-

des Seng stod ikke der, hvor Kirstine plejede at rede den og at bøje sig ned over den til Godnat om Aftnerne. Hendes Skolebøger, hendes Legetøj, hendes Sko, hendes Klæder var slet ikke mere der, hvor Kirstine havde det at holde Orden paa, hun kendte slet ikke, hvor noget af det havde sin Plads.

Ja, hun havde jo endog helt uden Kirstines Hjælp faaet nye Klæder. Sidst »Søster« havde været heroppe paa Besøg, havde hun haft Karen Margrethe med, — hun havde Skoleferie den Gang, — og da havde hun haft baade Kjole og Sko og Strømper paa, som Kirstine ikke kendte, ja, Hat og Frakke tillige.

Det var jo altsammen i sin gode Orden, hun *skulde* have noget Sommertøj, og det var heller ikke saadan, at »Søster« havde købt urimelige eller aparte Ting, som ikke ogsaa Kirstine kunde tænkes selv at have købt, men alligevel — alligevel virkede det sært nedtrykkende at se sin egen lille Pige i alt dette fremmede og ukendte Tøj. — Man var jo ganske sat udenfor.

— Ja, der var en Tid, hvor Kirstine mærkede, naar hun saa gennem Ruderne, at det gik *fremad* med Lys og Sommer-sol, nu derimod kunde man af mange Ting forstaa, at det gik den modsatte Vej.

Og hvad havde man saa faaet ud af denne Sommer?

Aah, Herregud!

*

*

*

En af de første Dage i Juli stod Frøken Hammer, den kvikke, friske, brunhaarede Sygeplejerske, ved hendes Seng: »Vil De nu bare se her saadan et lækkert Stykke Steg, jeg har hittet til Dem, lad mig nu se, De faar det spist, saa Tallerkenen er som slikket,« — kvidrede hun og er fuld af spøgefuldt Opmuntring.

Ak! Naar man nu ikke *kan* udholde at se Mad?

Den næste Dag kommer Overlægen og slaar sig ned paa en Stol ved hendes Seng.

Han løfter hendes Haand og ser paa den: »Ja, Benbygningen er jo kraftig nok, men vi kan ikke være bekendt, saa lidt Sul, der er,« — smiler han. — »Jeg tror, vi skal prøve at have Dem lidt ud i Haven om Dagene.«

»I Haven! — Jeg kan jo slet ikke staa paa mine Ben, — ja, jeg føler det, som der slet ingen *Ben* er.«

»Saa bærer vi Dem ud. — Det gaar virkelig fremad med Deres Helbred, Fru Hauge, og De skal se, det vil gaa endnu bedre, naar nu vi kunde faa Dem ud i Solen.«

— Ud i Solen, — hvor det lyder underligt, synes hun. Hun svarer slet ikke paa det, hun ligger bare og ser sig om i Hospitalsstuen. Her ved hun, hvordan det tager sig ud, naar Solen falder paa, snart her, snart der, kommer paa skraa eller paa lige gennem Ruderne o. s. v., men komme ud og se Solen i Hospitalshaven, det har hun aldrig tænkt, — og det lokker heller ikke, saa gruelig træt, hun er, og saadan et helt vildfremmed Sted.

»Tror De maaske, at vi vil have Dem liggende her igen til Vinter?« spørger Lægen. — »De maa jo huske paa, at De hører slet ikke til heroppe i Aalborg, saa vi maa jo se at faa Dem i Orden, saa De kan komme hjem, hvor De hører til.«

Lægens Ansigt er saa rart og mildt, hans Tone saa spøgende og opmuntrende, men Kirstine kan ikke ret faa noget Smil frem.

Saa giver han sig til at snakke om Egnen, hvor hun »hører til«. Doktoren har en Studiekammerat, der er Læge i Købstaden dernede, han har besøgt denne Egn flere Gange og finder, at det er en meget smuk og ejendommelig Egn, priser dens bakkebølgende Terrain, dens Bække, dens Søer, dens Engdrag og dens gyvelgyldne Baneskraaninger, og fremfor alt dens mange store, kuplede Kæmpehøje og de milevide Udsigter, man har, naar man kommer til Vejrs paa en af dem.

»Har Doktoren saa ikke ogsaa set Egnen, naar de forskelligtfarvede Kornfald bølgende over Bakkerne?« — spørger Kirstine og ser for Øjeblikket helt spændt paa Lægen.

»Jo, vist har jeg det,« svarer han, tilfreds med hendes Interesse. — »Jeg har ogsaa været i den Landsby, hvor Deres Gaard ligger, — *Harregaard* — *Harrelund* — hvad er det nu, den hedder?«

»Harreborg.«

»Rigtig, *Harreborg*. Det er en meget stor, fin Gaard, der ligger højt i Landskabet, ikke sandt?«

»Jo; — den har gule Mure og rødt Tag paa Stuehuset,« — siger hun.

»Javist, det er en meget smuk Gaard,« — svarer han og lader, som han helt husker den. — »De længes naturligvis efter Deres smukke Hjem, og jeg lovede ogsaa Deres Mand, sidst

han var heroppe, at vi nok skulde se at faa Dem rask, saa De kunde komme hjem, medens det var Sommer.«

Saa rejser Lægen sig og klapper hendes magre Haand til Afsked.

Men Kirstine har vendt Ansigtet om mod Væggen. Hun er blevet helt ophidset ved hans Ord.

Hun ser Holger for sig, som han er, og som hun saa ham staa her ved hendes Seng sidst: En ungdommelig, spændstig og letbenet Mand med et friskt, solbrændt Ansigt, skinnende Øjne og et fint, spillende Sansesmil om Munden. — Huf! — Hun kan ikke taale at huske ham. Just ved dette spillende Smil væmmes hun, ja, hendes Indvolde formelig vender sig i hende af Lede og Ophidselse.

*

*

*

En fin, varm Julidag bærer man efter Lægens Ordre Kirstine ud i Hospitalshaven, og Portørerne efterlader baade hende og Baaren paa en grøn Plæne. Den første Dag for bare en halv Times Tid, den næste lidt længere og saa fremdeles, — at sige, naar Vejret er dertil.

Hun føler sig ikke bedre efter Opholdet derude. Tværtimod. Hun synes, det er en voldsom, en overmægtig Anstregelse og falder helt sammen efter Udflugterne. Men, da Sygeplejersken gør hende opmærksom paa, at hun nu kan falde i Søvn om Aftenen uden Sovepulver, saa maa hun indrømme, at det er rigtigt, og tør heller ikke benægte, at det maaske kan kaldes et Fremskridt.

— — Derude i Haven, omgivet af Suset i Træerne og Dufsten af Jord og Vækster, vaagner jo ogsaa — al Træthed og Sløjhed tiltrods — Tanken om Markerne og Haven derhjemme. Og en Dag staar paany hendes store Datter »Søster«, ved Hospitalssengen, frisk og stærk, Sundheden selv at se paa, og med en vældig Buket Markblomster i Haanden.

»De er hjemme fra dine egne Marker, Mor« — siger hun paa sin stærke, fuldtonende Maade. — »Se en Gang, Valmuer, Kornblomster, Klinte, — ja, Klinte er der ogsaa, skønt man nu skal lede godt i Harreborgs Kornfald for at finde den Blomst, — og Mor, lugt en Gang, her er Hvidkløver, »Smærter«, som du kalder dem; bliver du ikke helt frisk af den Duft, hvad kan saa kurere dig?«

Hvidkløveren er Moderens Yndlingsblomst, ved »Søster«, og derfor er der Masser af den i den farvestraalende Buket.

»Der var Dug paa Kløveren i Morges, da jeg løb ud og plukkede den, det er der jo desværre ikke nu. Men — aah, Mor! — Du skulde bare lige have set, hvor Hvidkløveren just nu vælder frem i Dalsænkningen dernede ved Kæret, du ved. Og med Dug paa! Ak! saadan Duft, der var, og saadan Morgenfriskhed! — Og Kukkeren, Mor, — Kukkeren sad ovre i en af de gamle Kærpile og kikkede som en gal, ha! — Det vil sige, ligesaa morgenglad som jeg selv var.«

Og hun bukker sig ned over sin Moder, den store »Søster«, der er saa solbrændt som en rigtig Høstpige, og kysser hendes smalle, blege Kinder og magre, matte Hænder.

Men ak! — Skønt Kirstine glædes og røres ved at mærke sin store Piges lykkefyldte Sind, taaler hun kun daarligt den Bevægelse, det volder, at høre og se derpaa. Der pipler klare Perler ud over hendes Øjenrande, og hvor hastigt end hun lader Lommetørklædet viske dem bort, skjult faar hun dem ikke.

Og da hænger hendes store Datter straks med Vingerne: — »Lille Mor! Ak!«

Men saa kommer den lille Ida med Kanylen til Hjælp: — »Du, der hedder »Søster«,« — siger hun fra sin Seng, — »du lovede mig sidst, du var her, at jeg skulde faa en Gave af dig, naar du kom igen. Har du glemt det?«

Straks sprudler »Søster« op paany:

»Du lille Pip, og det kunde du tro om mig, at jeg havde glemt din Gave. Nej, nu skal du bare se.«

Og op af sin rummelige Rejsetaske hiver »Søster« baade Dukke og Dukkeklæder, Seng og Puder og Tæpper.

Og den lille syge Pige spærrer Øjnene vidt op i en Forundring og Fryd, omtrent som saa hun Himlen aabne sig.

Hun havde aldrig ejet en »rigtig« Dukke, har hun betroet »Søster«, nok en, lavet af Klude, men ikke »saadan en rigtig En med Ansigt og Hoved og den Slags.« — Og her ser hun den nu foran sig, en med gule Krøller og røde Kinder, en, der kan lukke Øjnene og endda tillige give et sørgeligt lille Piv fra sig, om blot den faar et hastigt Tryk paa Maven.

»Den der —« siger lille Ida og ser tvivlende og mismodig op paa den fremmede Dame; — »jamen, jeg mente jo en, som jeg maatte beholde og som maatte sove hos mig her i Sengen.«

»Aa, du lille søde Skind! — Det er *din* Dukke, *din* ene og alene, og du maa beholde den altid, hver eneste Dag,« —

forsikrede »Søster« og gav i det samme Væsenet et dulgt Klem. — »Hør: Piv! siger den. Piv! Piiiv! Det betyder, at den vil kun være hos dig.«

Men det er vist knap, at den sidste Rest af Tvivl endnu er kvalt. Den lille fingerer saa sagte ved den fine Dukke: »Se, den har gule Krøller og en blaa Sløjfe.« Og hun kigger benauget og forbløffet til »Søster« og tilbage igen. Tør hun for Alvor røre ved det fine Væsen?

»Ja, og se,« — siger »Søster« — »i Dag har den nu en lyseblaa Kjole paa, det er, fordi det er Sommer og Solskin. Her er saa en Bomuldskjole, den, synes jeg, kan passe til Regnvej. Men saa skal du se her en lyserød. Hva' synes du, er den ikke Tip-Top? Den, synes jeg, skal være til om Søndagen.«

»Aa ja, se, der er jo Garneringer paa, og sikke fine, smaa Knapper. Den er næsten altfor fin, bare hun ikke griser den til.«

»Griser den til, ha! — Ja, det maa du nok sige,« ler »Søster«.

Nu forstaar hun, at den lille er ved at blive fortrolig med sit Barn, og lægger hele Dukkebagagen over i Sengen til hende.

Scenen ved den lille, syge Piges Seng har samlet en hel Del Tilskuere, et Par Sygeplejersker er kommet ind og flere af de Patienter, der maa være oppe, og alle skal de jo se lille Idas fine Dukkebarn. Og *se*, det maa de nok, men *røre* det, ikke gerne. Alle bliver de belært om, at det er Idas »egen Dukke«, *ingen andres*, og ingen heller maa tage den fra hende.

Smilende skilles Forsamlingen og gaar hver til sit, selv Kirstine har faaet et lille Smileglimt ved Munden, ved Synet af det fattige, syge Barns Glæde.

»Jeg forstaar saamænd ikke, hvordan du faar Tid til at sy Duktøj til lille Ida,« — siger hun til Datteren, — »man skulde synes, du har nok om Ørerne foruden det, især nu, da du ogsaa maa tage dig af mine Børn.«

Aa, de to Halvsøskende var nu ikke med Hensyn til Syning og Vask af de værste; nej, saa skulde Moderen se, hvad »Søsters« egne to smaa Tuller fordrede. Nu i Sommertiden maatte de holde »Storvask« omtrent hver Dag, om det skulde lykkes at holde de smaa Rodemestre nogenlunde propre, ler »Søster«.

Og straalende af Lykke og Munterhed fortalte hun op om

sine to smaa Piger, om den lille, der nu kan gaa ene, og stamper rundt paa Gulvet med næsten en halv Alens Afstand mellem Fødderne for at holde Balancen, og den store, der kun er halvfjerde Aar, men allerede har gættet, at »de tre store, sorte Tegn: »O—S—T—« paa »Brugsen«s Gavl siger Ost. Det var vel nok godt tydet af En i den Alder? Hun fortalte ogsaa om den lille Halvsøster Karen Margrethe, der generer sig lidt ved at blive kaldt »Moster«. Hun synes, hun er for lille til det. Saa hellere *Tante*. »Det er ligesom lettere,« siger hun, men allerhelst vil hun hedde *Karen Margrethe*, og de maa ogsaa godt sige: *Lille Karen Margrethe*, for saa synes hun, at hun bedre kan være bekendt at *lege* med de smaa Søsterbørn.

»Aa ja, Herregud, hun er da ogsaa selv kun et rent Barn,« — siger Kirstine og smiler og sukker paa een Gang.

Allermest synes dog »Søster« at kunne fortælle om Ole. Ham gaar det saa straalende for i Skolen derude i Købstaden, hans Lærere siger, han gør stormende Fremskridt, og venter, at han tager en »knippelfin« Eksamen.

»Min Mand tror, der bliver en Naturforsker af ham, i hvert Fald en Videnskabsmand,« — siger »Søster«.

»Saah, skulde han saa heller ikke blive *Bonde*,« siger Kirstine og ser takfuld ud. — »Det var da næsten Synd for Holger, om ingen af hans Arvinger skulde faa Lyst til at overtage den Jord, han har kæmpet saa haardt for at faa i sin Kultur.«

»Naah,« — siger »Søster«, — »du regner vel ikke Knud for en vildfremmed, og de 100 Td. Land, han overtog, kan man dog vist godt sige, er kommet i gode Hænder. — En Landbrugsskole skulde vel ikke være en Institution, der laa helt uden for Bondens Gerning, vel Mor?«

»Nej — naturligvis, — men —«

»Og saa er der jo endnu Karen Margrethe, — *lille Karen Margrethe* — altsaa — hun har da aabenbart arvet sin Moders Interesse for Fjerkræ. Du skulde bare se hende komme ind med Forklædet fuldt af Æg, saa kan du tro, hun er vigtig. Og Kyllinger og Ællinger, de kan ligefrem ikke være i Fred for hende, kan man næsten sige. Hun fodrer og vogter dem saa udmærket og omhyggeligt, at jeg ikke har haft nødig at se til min Hønsesgaard, siden jeg fik hende ned til mig. Ja, jeg tror saamænd endda, at hun imellem løber om paa Skolen og ser til Knuds Fjerkræ ogsaa, giver sit Besyv med om, hvorvidt den Pasning, de faar, er rigtig. Du skal se, at *hun* bliver nok gift

med en rigtig Bonde. En, der kunde løse Holger af, om ske skulde om *tredivé, fyrre Aar*, at han skulde gaa hen og blive aflægs, haha!« — »Søster« ler lystigt. — »Og bliver hun ikke gift, skal vi se vores *lille* Karen Margrethe blive saa dygtig, at hun selv tager fat. Hun tager vel og laver hele Harreborg om til en kolossal Hønsfarm.«

— »Søster« ler igen, munter og straalende, for saadan er »Søster«. — Hvor trist og kummerlig end Moderen ser ud, hvor stille og bleg end hun ligger der paa Pudén, »Søster« kan ikke helt dølge sin frejdige Munterhed. Hvad der sprudler op i hende, maa have Luft, og ud med det samme.

— En Gang under Besøget, da de halvraske ikke er derinde paa Nr. 8, men kun Moderen og lille Ida, faar »Søster« ogsaa Lejlighed til at fortælle, at Frøken Rude er kommet bort fra Harreborg.

»Jeg sagde jo til Holger, at, naar jeg paatog mig Omsorgen for Ole og Karen Margrethe, saa syntes jeg ikke, der var noget til hende at bestille.«

»Naa.« Kirstine vender Ansigtet om mod Væggen.

»Holger gav mig straks Ret, og næste Dag kom hun saa hjem til Stationsforstanderens.«

»Naa.«

»Lisbeth havde saamænd heller ikke nogen Nytte af hende, hun forstod sig jo ikke paa Husvæsen, og Lisbeth klarer det godt nok uden hende.«

»Naa.«

Saa bliver der ikke talt mere om det Emne. Patienterne er kommet tilbage, og et Par af dem har faaet besøgende. »Søster« har fundet en stor Pose med Godter i sin Vidundertaske og traver rundt i Værelset for at dele ud. — Bemærkningen før om Frøken Rude faldt let og intetsigende, men Moderen forstaar meget vel sin store Datter. To gifte Kvinder skulde vel nok straks kunne fatte Betydningen af en saadan halvkvædet Vise?

Jovist.

— Under Hensyn til, at Kirstine jo ikke ret ofte fik Besøg, og at hendes Datter bor saa langt borte, bliver der set gennem Fingre med, at Timen er forbi. »Søster« faar Lov til at være med til at bære Moderen ud i Haven, og derude tager hun saa noget efter Afsked for denne Gang.

»Skynd dig nu og bliv rask, lille Mor, og kom hjem til

os igen,« — lyder de Ord, hvormed hun kysser sin Moder til Farvel.

Og saa gaar hun, gaar, fordi Sygeplejersken siger, at nu tror hun, Kirstine helst ikke skal tale mere i Dag.

»Farvel,« lyder det endnu en Gang henne fra Havelaagen, hvor den sunde, solbrændte »Søster« nikker til den svage, blege Moder og vinker med den nu lettede, store Taske.

Og saa er hun ude af Syne.

— Men ude af Tanker — nej.

— — —

Kirstine falder snart væk i en Døs derude paa Plænen. Det er hverken Søvn eller Besvimelse, men en Tilstand midt imellem. Sygeplejersken tror, hun sover, og vil lade hende hvile ud efter det interessante og muntre Besøg. Hun har lagt den store, brogede Buket af Markblomster ned paa Baaren til hende, og den krydrede Duft er noget af det første, der trænger ind til Kirstines dvalebundne Bevidsthed.

En Stund tror hun, at hun færdes mellem Urter og Buske i Haven hjemme paa Harreborg; saa er hun ude paa Markerne, Paa Lyngbakkerne, ved Kornfaldene, og sidst paa Engene ved Bækken og i Dalsænkningen ved Kærene, hvor »Søster« fortalte, at hun i Morges havde plukket sine beduggede Hvidkløver eller »Smærer«, som man kalder dem paa Egnen.

Kirstine mener, det skulde være saa herligt at vandre rundt alle disse forskellige Steder, men saadan er det slet ikke. Det gaar hende, som det oftest gaar i en Drøm, der er saa megen Modstand at overvinde, saa mange Besværligheder at skulle igennem: Saa kan hun ikke komme frem *her* og ikke komme *over* der, og fremfor alt kan hun da ingen Vegne komme, hvis Terrainet er *stigende*, for hun kan jo ikke bruge sine Ben. — Sine Ben? — Nej, for hun har jo ingen *Ben*, men vist nok bare et Par langskaftede Gummistøvler at staa paa eller saadan noget. Og hun kan jo heller ikke faa Vejret, naar det gaar opad. Uf, nej! Det er, som hun skulde kvæles af Anstrengelse.

Den sidste Forestilling er rigtig, det er nemlig den stærke Blomsterduft, der virker aldeles overvældende paa den svage Kone, saa stærkt, at hendes Aandedræt hæmmes deraf.

Saa faar hun dog Hovedet drejet paa Pudlen, saa Ansigtet kommer til at vende væk fra Blomsterne. Denne Bevægelse væk-

ker hende ikke, men letter hendes Aandedrætsbesvær saa meget, at hendes døsende Halvbevidstheds-Tilstand kan fortsættes. Og nu er det, som alt derhjemme kommer frem for hende. Som paa et Tæppe, der rulles op, ser hun Tingene og Tilværelsen dér komme frem og drage forbi: Stræb med Husvæsen og Madlavning, Vanskeligheder for at faa Ilden til at brænde rask nok i det store Komfur, at Maden kan blive færdig til Klokkeslet, Slid og Slæb med store Slagtninger, der skal saltet og henkoges, andet Sul, der skal tages op af Lagen og sendes til Røgning. Mas for at holde Orden paa de forskellige Fjerkræfolde. Mas ogsaa for at holde den store Have i Orden og Ukrudt væk fra Bede og Gange, og et aldeles overvældende Jag, naar Huset pludselig fyldes af uventede Gæster, tilrejsende Folk, der skal tale med Holger, eller se paa nye Maskiner og Anlæg eller nye Avlsforsøg o. s. v. Alle skal de have Mad og Drikke, eftersom de oftest kommer langvejs fra, og Besøget kan vare i flere Timer.

Og saa Syning og Strikning, Stopning og Lapning og alt sligt. Spiderokken bliver der nu aldrig mere Tid til at røre, men det andet, det maa passes. Saa stort et Hus, saa mange Mennesker og saa mange opredte Senge at holde i Orden. Haandklæder, Viskestykker, Dækketøj og Familjemedlemmernes Linned og Klæder, hvad kræver ikke alt dette af Arbejde? — Men det uhyggeligste for den Syge er dog, at som alt dette nu glimter frem for hende, føler hun det som et taabeligt, endeløst Slæb, der bare er til for at pine og kvæle hende, ja, som naar man nu ingen Ben har at gaa eller staa paa, er den rene forfærdende Umulighed.

Men saa midt imellem andre af Tæppets Billeder dukker ogsaa »Søster« frem, den store, friske, unge Kone, der er solbrændt som en Høstpige, og som foruden at passe eget Hus og Hjem, Mand og Børn ogsaa faar Tid til at tage sig af sine Halvsøskende og øve Tilsyn med sin Moders forladte Hus, — ja, og at sy Klæder og Sengklæder til den vildfremmede, syge, lille Idas Dukke, — og alt det uden i mindste Maade at se ud, som hun var besværet, — nej, tværtimod.

Just dette piner den halvbevidste syge allerværst, just dette er det uudgrundelige.

For at det ogsaa en Gang er gaaet paa samme lette Maade for hende selv, det kan Kirstine i sin omtaagede Tilstand ikke faa frem.

Nej! Billedet af den lykkelige, sundhedsstraalende »Søster«

kommer, som saa meget andet, til at staa for hende som en Irritation, en ophidsende Pinlighed. — Hun synes, det skulde gøre hende *glad*, Billedet, men det gør det ikke.

Ak, nej!

*

*

*

Omsider kommer den syge Kone dernede paa Græsplænen saa meget til Bevidsthed, at hun kan gøre Tegn til en af de Patienter, der har Lov at færdes ude i Haven. Hun vil op i sin Seng, hun er for træt til at være ude mere i Dag.

Og man føjer hende og bærer hende op i Rummet, med de fire graamalede Vægge og de fem Lidelsesfæller.

Medens hun har været ude, er der blevet sat Skærm om Sengen ovre ved Vindueskarmen.

Da glimter »Søster«s Bemærkning om den lille graciøse Frøken Rude frem. Hun ser hende, som hun kunde komme let og fjedrende frem over det store Sovekammergulv, bærende en Bakke med Kopper og Glas og Mad saa let og smukt, og yndeligt lægge Hovedet paa Siden og spørge: »Maa jeg ikke nok hjælpe Dem, Fru Hauge, med at skære Deres Mad og Deres Smørrebrød, saa gaar det lettere for Dem, o. s. v.?«

Kirstine led hende ikke ret, hun var hende for sød, vamselsød. Hendes Venlighed er lært Lektie, men nydelig, det var hun.

— »Gid det var min Seng, der var sat Skærm om!« — tænker hun. Men beholder Tanken inden for sit Tandgærde.

*

*

*

En Dag kommer saa ogsaa Christian Mouritsen og ser til hende.

»Jeg var heroppe i Vendsyssel for at faa Samling paa en Vognladning Græskøer, jeg skulde have afsendt,« — fortæller han og sætter sig stille ved Sengen. — Nu han var her paa Egnen, vilde han saa ogsaa se ind til Kirstine, forstaar hun nok?

Christian ser som altid, solid og ligevægtig og hundetrofast ud af sine gode, dybblaa Øjne.

For Kirstine har det at møde Christian Mouritsen altid været som at møde noget *fortidigt*. — Det var noget fra Barn-

domstiden og fra hendes tidligste Ungdom, noget med Leg og Dans og evig Sorgløshed, — og det vilde atter sige, at Christian hørte sammen med Minder fra en Tid, der laa saa langt tilbage, at den endog var før Thomas Thing kom ind i hendes Tilværelse.

Det var ikke saadan, at hun havde følt det at blive mindet om den Tid, som noget hverken særlig rørende eller gribende. — Hvad, — det var jo bare en Tid, hvor hun endnu gik og sov, og der var hverken Sorger eller Glæder til, men baade Dag og Nat svandt væk som i Drømme.

Men nu, hun ligger her paa dette fremmede Sted, i dette sørgelige, graavæggede Rum, nu virker Christians Nærvær anderledes, end naar han kom til hende paa Harreborg, hvor alt, hvad der omgav hende, var som Dele af hende selv. Nu ender de Minder, han fremkalder, ikke ved Thomas Thing, nej, nu synes hun, at det netop er, som det er der, de *begynder*.

Christian har altsaa været rundt deroppe paa den Egn, hvor ogsaa Kirstine en Gang boede, han har naturligvis ogsaa været i den Gaard, hvor hun og Thomas boede. Der plejede han jo at komme og købe Kreaturer af Thomas, saa har han vel ogsaa været der paa Handelen nu?

Thomas og alt det der, det har nu i saa mange Aar været som helt udryddet af Kirstines Tanker, eller *næsten* da. Men nu, da hendes Dage er saa sørgelige, saa fulde af Ve og Ynk, er det nu ikke naturligt, at den Tid kommer hende nær? — Da var jo ogsaa alting fuld af Lidelse og Pine, hverken Dage eller Nætter var andet.

Christian nævner ikke Thomas Thing, det har han aldrig gjort. Han sidder og snakker om Vind og Vejr, om Græsmarker og Vejstøv og Kornfald, der drær, han taler saa sagtmodig og venlig, med hver Bevægelse og hvert Minetræk saa fyldt af Hensyntagen og Medfølelse.

Men just saadan kunde han ogsaa sidde og se paa hende, naar han kom, medens hun var gift med Thomas. Han vidste naturligvis lige saa vel som alle andre, hvor bundulykkelig hun var, og hvor galt det saa ud for baade Thomas og hende.

»Jeg talte lidt med Sygeplejersken, før jeg kom ind, hun sagde, at nu kom du dig, Kirstine. Det kan du tro, jeg blev glad for at høre.«

»Aah — naah« — svarer hun og trækker Brynene sammen.

»Nu kommer du jo ud i Haven om Dagene, hører jeg.«

»Ja, de bærer mig derud og bærer mig ind igen.«

»Jaja, lille Kirstine, men vi maa jo have Taalmodighed.«

»Jeg har jo næsten været død, siger de, hvorfor mon de ikke da lod mig sove helt væk?«

»Det er Sommertid, Kirstine, du skulde lige se, hvor smuk Danmark er for Tiden.«

»Er Verden ikke fuld af ene Jammer og Elende, et stort, graat Fængsel det hele?«

Da dukker Christian Hovedet: — *Fængsel!* Jo, det var ogsaa en Gang, han sad i Fængsel, da fik han at føle, hvordan det var, naar hele Verden var af Lave, og al Ting føltes som Lidelse og Pine.

Aah, stakkels Kirstine! — Hun har nok været langt borte, tænker han. Og saa meget der er, der venter paa hende, saa haardt hun savnes, hvad skal det dog blive til?

I Kraft af, hvad han selv en Gang har gennemlidt, synes han, at just *han* kender hendes Tilstand. Han tør ikke tale mere til hende, men han tænker paa hendes Mand, hendes Børn og hendes forladte Hjem. Hvordan skal vi dog faa blæst Haab og Liv igen i den forkomne Kirstine?

Og kærlig og trofast sidder han der og stryger hendes magre, afblegede Hænder uden at sige noget, til Timen er omme, og han maa gaa igen.

Hans Hjerter var for fuldt til, at han kunde tale.

*

*

*

En Uges Tid derefter kommer Dr. Rørdam, Kirstines Svigersøn, paa Besøg.

Han har været her et Par Gange før, og Kirstine er underrettet om hans Komme. Han er jo Folketingsmand, og som saadan er han kaldt til København, ved hun, og saa er det, at han har lagt sin Rejse heromad.

Dette Besøg imødeser Kirstine med nogen Oplivelse. Rørdam er som Christian saa rolig og behersket, men til ham klæber der sig ingen sørgelige Minder. Og saa ser han saa fin og ædel ud, har saadan en smuk og vellydende Stemme, saa alt, hvad han siger, faar en egen Glans og Inderlighed over sig, tit ogsaa noget gribende eller begejstret.

Og altid synes hun, at de kan tale saa godt sammen, endskønt det jo forekommer hende at lyde meget underligt, efter-

som hun da kun er en jævn og uvidende Bondekone, og han en lærd og højtdannet Mand.

— Han har vist haft en Prøvelse, det er vel derfor? — har Kirstine en Gang tænkt, endskønt hun aldrig har hørt om noget saadant. At Sagen bunder i, at hele hans Væsen indgyder hende saa stor Tillid, saa hun glemmer sin ellers temmelig indesluttede Tilbageholdenhed, og uden Hæmning lukker op for sine Tanker, er ikke faldet hende ind. Men allerede den Gang, han kom til Harreborg, eller de traf sammen andet Steds, syntes hun, de havde haft meget at kunne tale sammen om, saa maatte dette da være mindre mærkeligt nu, da han var gift med hendes Datter, og hans Børn kaldte hende *Mor-mor*.

For Kirstine havde det været en stor Overraskelse, da Dr. Rørdam i sin Tid kom og meddelte, at hendes Datter og han havde forlovet sig med hinanden. Hun syntes ikke, det kunde være rimeligt, at »Søster« passede for ham, — »Søster«, »hvis Færdigheder jo dog maatte siges at være af hel udvortes Art, og De, som er saa ganske anderledes,« — havde Kirstine udtrykt sin Tvivl for ham.

Men han saa nok Sagen paa en anden Vis. Havde *han* Frygt, gjaldt den ikke »Søsters« Mindreværd, men hans eget; — eller rettere, det var den store Aldersforskel, der ængstede ham. »Søster« var den Gang kun godt en Snøs Aar og han det dobbelte.

At Ægteskabet hidtil havde været meget lykkeligt, havde der dog aldrig været Grund til at tvivle om. »Søster« straalte og jubler jo altid, og ved en vis Lejlighed havde Rørdam betroet sin Svigermoder, at det var ham, der var den »egentlig lykkelige«.

En anden Gang husker hun, han fortalte, at det fortryllede ham at se alt det, der groede frem, saa snart »Søster« »berørte det med sine frodige, sikre Hænder«. Han var selv ikke videre praktisk. En Gang sagde han ogsaa til Kirstine: »»Søster« bærer da tydeligt Præg af den, der har opdraget hende: Hun er kemisk fri for Lavsind.«

»Jamen, hun er selvraadig og herskesyg,« — sagde hendes Broder Knud.

»Ja, maaske nok det, men Knud Thing, der er det gode ved det, at hun er modtagelig for Logik. — Saa faar jeg da Anvendelse for mine Evner her, og mulig god Anledning til Opøvelse,« — lo han baade »Søster« og de andre op i Ansigtet.

Rørdam havde bygget sig et Hus eller en Villa, hvad nu man vilde kalde det, nede ved Siden af Knud Things Skole. Der havde han og »Søster« deres Hjem. Rørdam var ogsaa fremdeles knyttet til Landbrugsskolen og ofrede den al den Tid, der kunde blive dertil. Siden han blev Folketingsmand var det jo ikke saa meget som før, navnlig ikke om Vinteren; men efter de flestes Mening var det dog tilstrækkeligt til, at hans Præg mere eller mindre kunde kendes paa de vekslende Elevhold: — De fik Ansvarsbevidstheden og Æresfølelsen rigt udviklet, sagde man.

Den lille »Villa Bøgely«, han havde arvet efter Faderen, har han beholdt, og der fører gamle Jomfru Faurskov Hus for ham, naar han er i København; — »men det er ikke dit Hjem,« — betoner »Søster« med Bestemthed.

Naturligvis har hun været med ham i Hovedstaden og ogsaa prøvet nogle Uger i Træk at bo i »Villa Bøgely«. Men det tæller hende ikke. — Hvad, der er jo ikke noget at bestille saadant et Sted, synes hun, og et Sted at lade Børn vokse op paa er det da absolut ikke. — »Pyh! — De maa jo føres rundt i en Snor ligesom Hundene,« haaner hun. Nej, maa hun saa bede om en Græsmark eller en Eng at »slaa dem løse ud paa«.

Og hendes Mand synes, hun har Ret, — selvom han ikke havde noget imod, om hun kunde have »fordelt sig en Smule«, saa han kunde have haft hende »begge Steder samtidig«, — spørger han.

— — Naar Dr. Rørdam denne Gang tager sig Tid til Turen op til Aalborg og Besøget paa Sygehuset, sker det hovedsagelig paa »Søsters« Anmodning. Hun ser jo, hvor langsomt det skrider med Moderens Helbredelse; naar hun skal være helt ærlig, synes hun, det er svage Spor, der er af, at Kræfter og Sundhed virkelig vender tilbage. Men hun, der alle Aar har set sin Mor i den travleste Virksomhed derhjemme paa Harreborg, set hendes Omsorg for Mand og Børn, Hus og Have, Mennesker og Dyr, og hørt hendes næsten ubrudte Nynnen over Arbejdet fra Gry til Kvæld, hun kan ikke tænke sig andet end, det vilde være mere end den halve Lægedom, om de blot havde hende herhjemme igen i de vante Omgivelser.

Det synes ogsaa baade Knud og Rørdam lyder troligt.

Det er nok Savn og Længsel, der er den væsentligste Del af hendes Sygdom. — Hvor kan det være andet? Det altid graa Hospitalsværelse og de Omgivelser af lutter Sygdom og Elen-

dighed, hvor skulde nogen kunne blive rask og tilfreds der? —
Saadan slutter de, der intet fejler.

Og saa er der jo ogsaa Holger at tænke paa, for ham er det heller ikke let, som det er.

»Nej, det er ikke let, naar Kødet stinger et stakkels Mandfolk,« — siger Knud, — »og da navnlig ikke, naar Mandfolket er af Holgers iltre og temmelig ubeherskede Art.«

Nej vist, der er Vanskeligheder af mange Slags, og de to Stedbørn og Rørdam drøfter Sagen.

At der har været en sløj Gænge i meget af, hvad man i Sommer har haft for paa Harreborg, er kendt nok, og de gifte Slægtninge her lægger jo heller ikke Skjul paa, at de meget vel forstaar, Situationen i flere Henseender kan være vanskelig for den fyrige og lebendige Stedfader. Selvom der nok er Maade med den Kærlighed, disse Stedbørn nærer til denne ikke »rigtige Fader«, i hvert Fald maalt med den, hvormed de omfatter Moderen — de har dog stor Respekt for ham, for hans Dygtighed og hans Handlekraft, og de er ogsaa saa ofte blevet belært om, hvor stor Tak de skylder ham for det store, smukke Hjem, de »to fattige, faderløse Børn« har faaet Lov at vokse op i. Desuden kan de jo heller ikke komme uden om deres *Samhörighed* med ham: Blive en ligegyldig Sag for dem, hvordan Forholdene arter sig, i deres Moders og deres Halv-søskendes Hjem, kan det jo aldrig.

Endnu mener de ikke, der er »noget i Stykker«, som de siger, men — men —

Af Betæneligheder er der nok, — og flere endnu bliver der, om de tager den syge Moder hjem, i det Haab dermed at skaffe hende Helbredelse. Det er de godt klare over. Der vil fordres megen Pleje og Omhu, jaja, og af hendes Ægtemand megen Selvbeherskelse og Forsagelse. Det forstaar »Søster« godt og hendes Mand endnu bedre; — men er det sikkert, at Holger Hauge tænker paa dette?

Om den Sag er det just, at »Søster« vil have sin Mand op og tale alvorligt med Overlægen paa Sygehuset. Hun vil have, at Lægen i et Brev til Holger skal give ordentlig Besked her, Besked om Kirstines Tilstand, Besked om den Forsigtighed, der ikke blot *bør*, men *maa* og *skal* udvises. Ellers synes hun, det er umuligt at paatage sig Ansvaret for at føre Moderen herhjem, — hvor stærk Tiltro end hendes Børn har til, at det er den eneste Udvej for at skaffe hende Helbredelse og fornyede Kræfter.

Men om disse intime Ting kan »Søster« ikke faa sig til at tale med en fremmed Mand, her maa Rørdam komme hende til Hjælp. Overlægen og han ser ud til at være lige gamle og begge gifte Mænd, de maa kunne drøfte den Slags uden at genere sig.

Jaja, hendes Mand forstaar hende udmærket og er ogsaa villig nok. For ham er det bare *Tiden*, der i Øjeblikket er lidt kneben Raad paa. Men han finder dog Udvej og tager af Sted.

Og en Dag sad altsaa ogsaa han ved Kirstines Hospitals-seng brugende Tiden til at forberede hende paa, at nu lysner det snart for hende, Lægen vil tillade hende at komme hjem igen, — maaske allerede om et Par Dage, — om intet uforudset indtræffer, forstaar sig. Hun maa jo kunne fatte, hvor stor Glæde den Tanke volder dem allesammen derhjemme, og Rørdam har nu i Dag netop talt med baade Overlægen og Reserve-lægen om Sagen, saa det er ingen overilet Handling.

Men denne Oplysning kommer Kirstine overraskende, ja, hun føler sig næsten overrumplet. — Overlægen og Reserve-lægen ser hun jo hver Dag, tænker hun, hvorfor har de da ikke spurgt hende, om hun selv troede, hun kunde rejse herfra, og om hun havde Kræfter til det? — Hvorfor skal Dr. Rørdam, som hun pludselig føler som en *fremmed Mand*, snakke bag hendes Ryg og være den, der kommer og beretter en saadan Nyhed?

»Gud ved, hvem der skulde have nogen Glæde af det?« — svarer hun omsider, og Tonen er trist og bitter.

»Saadan maa du ikke sige, Svigermor. Du, der altid har været en forstandig Kone, maa ogsaa kunne forstaa, at der er meget tomt i de Stuer, hvor du plejede at sysle, og hvor der nu ingen er. — At dine Børn og dine Folk daglig savner dig, maa det være unødigt at nævne, — og saa din Mand, Kirstine Hauge — —«

»Aah ja, — min Mand — —«

Hun rokkede med Hovedet og gav som et lille Afvink med Haanden. — Det skulde vel sige saa meget som: Hvem kunde have mindre Glæde af hende end hendes Mand?

»Svigermor, du har ligget saa langt borte fra os, vi har ikke kunnet komme saa ofte til dig, som vi burde, og som vi ogsaa gerne vilde. Ja, en Tid lang maatte vi jo slet ikke komme. Du er vist efterhaanden kommet til at føle dig som helt udenfor os. Her, hvor du er, her er jo ikke noget af os eller vort; det er jo anderledes for os og da især for din Mand. — Du hø-

rer med i alt det, der omgiver os, navnlig da i alt, hvad din Mand er omgivet af. Det er en Forskel. Forstaar du ikke nok det?»

Kirstine vender Ansigtet bort. Hun svarer ikke. Der bliver en Pause.

Rørdam vil da prøve at tale om andre Ting, noget, der ikke direkte angaar hverken ham eller hende. Han har i Brystlommen et Par Udklip, som han netop har gemt med Tanken paa Kirstine. Det første, han faar fat i, er et Digt om en gammel Vejmænd skrevet af »Studenten«, som de kaldte ham, der en Gang boede paa Harreborg. Det er han saa sikker paa vil interessere hende, — baade ved sit Indhold og dobbelt, fordi det er hendes gamle Protegé, der har skrevet det.

Han læser det saa smukt for hende, nøje følgende og gripende Digtets Tone.

Den fattige Vejmænd, der sidder der ved Vejkanten til alle Aarstider og i alt Slags Vejr og hugger Sten og Sten og Sten, — altid Sten; — »men paa hans Grav i Døden, man gav ham ikke een«. Det er en folkelig Skikkelse tegnet med de jævnest folkelige Ord, det maa da lige netop være noget, Kirstine vil glædes over.

»Hmjah,« — siger hun langt, da han har sluttet. Men rigtig nærværende har han ikke Følelsen af, at hun er. Hun ligger og ser op i Loftet og famler omkring sine egne Hænder. Finde noget at sige om Poemet lader det ikke til, hun kan.

Det har imidlertid i mange Aar været Rørdam en Glæde at læse Vers for Kirstine og samtidig en Slags Prøvesten. En Prøvesten paa, hvad et Almue menneske opfattede af et Digt, hvordan det følte for Lyrik, og ofte havde det været ham en Glæde, ja, imellem en Forbløffelse at erfare, hvad den lille Kone, der troede sig selv saa ubetydelig, i Kraft af sin umiddelbare Modtagelighed og sin sikre Sans just for de ægte Strofer, var i Stand til at faa ud af Poesi.

»Her har jeg et andet Digt,« — siger Rørdam og tager et nyt Udklip frem. »Det er af den vældigste af de unge Titaner, imellem teer han sig rent ud som en Vild, der farer af Sted uden Maal og Med, kan det synes, hujende op: »Aa, jeg har lidt af Helbred!« — »Jeg kommer ud fra Skovene, kender I min Kølle! — Vid, jeg er Vildmanden i det danske Vaaben!« — Men hør nu her et Digt, han kalder det »Moderens Sang«; det er gavnligt at supplere alle hans vilde Huj med saadan et

hjerterblødende Digt. Jeg tænker da, vi faar det rette Maal for, hvad han med Tiden vil kunne naa.»

Og saa læser han atter for Kirstine, hans skønne Stemme og hans bevægede Sind smelter sammen og løfter de dybe Strofer endnu et Tag, til Sangen toner ud i det sublime Udbrud: — »O, du er den, der skal have alt, og intet give igen!»

Da knitrede Bladet i hans skælvende Haand, og han smilte grebet.

Men Kirstine, — han ser paa hende, og venter, at ogsaa hun skal give Tegn paa en smertelig Løftning, en gribende Lykke, og han ser intet af dette. Hun virrer lidt med Hovedet, drejer Ansigtet væk fra ham, og den Trækning, han saa om hendes Mund, forekom ham at være fuld af Bitterhed og Pine.

Han ser sig om i Hospitalsværelset. Foruden lille Ida og Kirstine er her i Øjeblikket kun een Syg, der ligger helt borte i den modsatte Krog af Stuen og ser ud, som hun sover. Krænkelse over, at han læser det Par Digte højt her, kan det ikke være, der gør Kirstine bitter. Hvad da?

Rørdam sidder og ser sig om, lidt pint af den syges Tavshed. Saa tænker han, det maa være for svært for en syg at høre Digte. Her er jo baade Tone, Rytme og Indhold at agte paa, det er for meget. Han maa se at finde noget ganske dagligdags at tale om og søger efter et Emne.

Men det bliver lille Ida, der afgør det Spørgsmaal. Hun har under Rørdams tidligere Besøg fattet Interesse for »den rare Mand, der altid finder et Æble eller en Appelsin i Frakkelommen«. Paa sine Spørgsmaal til Kirstine om, hvad han er for en Doktor, om han er en, der, ligesom Lægerne her, kan kurere, har hun faaet forklaret, at han ikke er nogen rigtig Doktor, med den Tilføjelse, at han ogsaa er *Rigsdagsmand*.

Nu finder hun paa at spørge ham, om det er sandt: — »Er du en *Rigsdagsmand*?«

»Joh, det stemmer.«

»Jamen, Sygeplejersken, Frøken Hofmann, hun siger, at Rigsdagsmænd det er nogen, der er til for at holde Kongen i Ørene, er det sandt?«

»Hah, — naa, saadan siger Frøken Hofmann. Tja, lille Ida, hvad skal jeg svare til det? Lad mig sige, at jeg synes, det *burde* være sandt.«

»Jamen, kender du da Kongen?«

»Ja—ah — vi har da taget hinanden i Haanden.«

»Kommer du op paa hans fine Slot?«

»Jo, Ida, det sker, men ikke saadan just til Hverdagsbrug.«
Hun stirrer paa ham med store Øjne, og det er let at se, at hendes Fantasi arbejder for fuld Damp med Guld og Glans og alskens festlig og straalende Pragt. Men saa vaagner der nok alligevel en vis Skepsis hos Ida. Hun ser med et ret inkvisitorisk paa ham og siger:

»Jamen, naar du ikke bor paa Slottet til Hverdag, saa kommer du jo altsaa bare Fremmede til Kongen, og saa maa du da ikke trække ham i Ørene?«

Rørdam græder jo ikke over denne Bemærkning, og selv Kirstine synes opmuntret; men Ida holder fast ved sit:

»Ja, saadan kan en, der bare kommer paa Besøg, da ikke være bekendt at bære sig ad,« — hævder hun med Fasthed.

»Nej, det har du fuldkommen Ret i,« — svarer han. Og der er jo ikke andet for, end han maa forsøge en Uddybning af Frøken Hofmanns Begreb om en Rigsdagsmands Virksomhed. Ida maa ikke tage Ordene saa ganske efter Bogstaverne, enes de til sidst om, men saadan og saadan.

Denne Samtale med lille Ida giver ham Anledning til at fortælle Kirstine forskelligt nyt fra hans politiske Virksomhed. Skønt hun kun saa yderst sjældent har taget Del i de ofte baade hede og hidsige politiske Diskussioner, der har været ført paa Harreborg, har Rørdam forlængst opdaget, at af de Kvinder, han taler med, er hun den, der med størst Interesse følger hans Rigsdagsvirksomhed.

Derfor betror han hende den store Nyhed, at nu, *nu* skal der virkelig for Alvor være Udsigt til, at det saa længe ventede Venstre-Ministerium kommer. Det er kendt, at Kronprins Frederik er ivrig for en Kursændring, og det er jo ogsaa klart, at med det Sehestedske Ministerium kan de ikke køre længere. Man siger ogsaa, at Venstre i Prinsesse Marie skal have en baade ivrig og ret klarhovedet Hjælperske. Hun skal have en Maade at tage den gamle Konge paa, som han ikke kan modstaa. Naa, det er jo Kulissesladder, men Rørdam tror, at Sladderene ikke er helt Vind. I hvert Fald at man just i Dagene har travlt *bag Kulisserne* for at finde Manden, der uden at støde Hoffet, kan accepteres af Venstreførerne, ja, muligt allerede *har fundet* ham, er rigtigt. Det ikke blot *tror*, men *ved* Rørdam.

Da ser han, Kirstines Ansigt faar Liv, og hendes Øjne søger hans.

»Aaja, Rørdam, et Venstre-Ministerium, — jeg mener et

Ministerium efter *Folkets Vilje*, det vilde jeg gerne se,« ud-
bryder hun. Og der farer en heftig Rødme op i hendes blege
Kinder.

»Aah, hvor jeg vilde have ønsket, min gamle Bedstefader,
der blev skamferet paa Voergaards Træhest, kunde have op-
levet det,« — føjer hun til.

Og saa lægger hun Bagen af sin Haand skjulende over sine
trætte Øjne.

— — —

Men det var jo hos Overlægen, Rørdam denne Gang først
og fremmest havde Ærinde. — Det var en Aftale, at de skulde
have endnu en Konference, inden Rørdam tog fra Aalborg. —
Lægen havde ønsket at sætte Svigersønnen ind i, hvordan han
mente, Kirstines Pleje derhjemme burde ordnes, og da Rørdam
endnu ikke havde fremsat »Søsters« Fordring: At Overlægen
skulde give en klar, præcis skriftlig Forordning til Holger
Hauge om de Hensyn, *han* havde at tage til den syge Kone,
ønskede ogsaa han en ny Samtale.

Det viste sig dog hurtigt, at Rørdams Ærinde var let røgtet.
Overlægen og han forstod saa udmærket hinanden og havde
fælles Anskuelser om de foreliggende Forhold, — ogsaa om,
hvad det kunde være fornødent at indprente Ægtemanden.

Saa havde Rørdam udrettet sin Mission, og Kirstines Hjem-
rejse var forberedt.

*

*

*

Den Nat kunde den syge Kone ikke sove.

Hendes Svigersøns Meddelelse havde sat saa mange Tanker
i Omløb i hendes Hoved, at Natten ikke kunde blive, hvad
den burde være for alle, og da især for et svagt Væsen som
Kirstine Hauge: En Hvilens, en Dvalens, en Glemselens Stund.

— Ogsaa Rørdam havde, som før »Søster«, haft Markblom-
ster med til den Syge, og da Sygeplejersken kom for at bære
Dagens Blomster ud, fik Kirstine Lov at beholde et Par Kruse-
mynter og nogle Stilke Hvidkløver. Dem laa hun og trillede
mellem sine Fingre, til al Saft var maset ud af dem, og deres
Duft helt omspandt hende.

Saa blev det som, naar hun om Dagene laa paa Baare der-

ude paa Græsplænen og med sin Haand kunde naa at kærtegne det bløde Plænegræs, ja, imellem stak Fingrene helt ned i Jorden. Hun havde da baade Muldens og Græssets Duft om sig, og — aah! — saa stod Egnen derhjemme for hende bakket og sommerfrodig, ternet af med alle Aarets mange, forskelligtfarvede Afgrøder, med duftende Hø i Stakke, med gumlende Dyr paa Græs, med rimmende Heste, brægende Lam o. m. a., og hun syntes, det var en Fortvivlelse, om hun ikke mere skulde se alt dette.

Men saa dukkede Svigersønnens Ord om hendes Mand frem: Hun maatte huske paa, at der var Forskel paa deres Forhold: Holger hørte ikke med til noget af det, *hun* var omgivet af, men hun hørte med i alt, hvad der omgav *ham*.

Aa, Vrøvl og Vaas! gik det bittert og hadsk gennem hendes Tanker og Sind. Hun var jo ikke mere paa Harreborg, i mange, lange Maaneder havde hun været væk, og de klarede sig jo godt uden hende.

Straalede ikke »Søster« som selve Sommeren, Knuds Skole gik godt, Ole var man sikker paa vilde faa en fin Eksamen, og lille Karen Margrethe, ja, hun passede »Søsters« Høns og Kyllinger og havde i de smaa Niecer faaet *levende Dukker* at lege med; tydede alt det ikke nærmest paa, at Kirstine var overflødig?

Og Holger, — ja, hvordan han saa ud, havde hun jo set: Han var solbrændt og frisk at se paa og spændstig i Kroppen som en Væddeløbshest. Hans nye Sommerdress var fint og velpresset, som han altid ønskede det, og et særlig smukt og velafstemt Slips havde han fundet sig til det. Nej, der var sandelig ingen Ynk at se paa ham, ikke Spor af Tegn til, at han skulde gaa i »Fjærtab«, — hvor meget saa end han forsikrede, at han længtes efter hende og led Savn.

— Saa dukkede Rørdams Ansigt frem for hende, hans Stemmes følelsesfulde Klang, hans ædle Udtryk, hans Væsens Renhed og Varme, og da dæmrede det for hende, at det var noget sært grimt noget, der fyldte *hendes* Sind: Bitterhed, Lede og Ubehag, — hvor var det kommet fra? — For saadan havde det da ikke altid været. — Var det ikke en Gang, at der ogsaa var fuldt af Varme i hende, — af ædle, gode og rene Tanker?

Kan hun dog ikke finde noget hos sig, der ligner det Indtryk, Ove Rørdam altid indgyder En?

Hun stryger sig over den hede Pande, hun trækker Vejret langsomt og dybt, hvis nu hun kunde blive helt rolig, rigtig an-

strengte sig derfor, kunde hun da ikke komme bagved det sære, klamme Taageslør, hun synes, der er om hende?

Rørdam — om nu et Menneske som Rørdam var i en lignende Situation som hun, hvordan mon han saa vilde tænke og handle?

Vilde han tænke som saa: Ja, lad Holger bare gaa med Frøken Rude eller med en anden; naar jeg er syg og hjælpeløs, er det jo meget naturligt. — Og hvis det er sandt, at mit Hjerter er fuldt af en Varme og Kærlighed, der betyder noget, saa maa de Følelser da ikke kunne slukkes deraf?

Men nej — nej! — Omend hun aldrig saa ihærdigt fortsætter med de dybe Vejrtrækninger, omend hun aldrig saa stærkt ønsker at kunne være ligesaa rolig og ligesaa kærlig og ædel som Ove Rørdam, — som Ove Rørdam *maaske vilde* være, saa nytter det ikke her.

Nu — *nu* er hun bagved Taagen, synes hun, og der ser hun klart og tydeligt, at, om hun og Holger ikke helt og holdent kan have hinanden, saa kan intet Liv mere gro imellem dem.

Hun maa til at lukke af, visne og forkrøble, der er ikke andet. Thi *Menneske* bliver hun aldrig mere.

— — —

Der er kun halvdunkelt i den store Hospitalsstue, en Lygte ovre paa den anden Side Havehækken kaster sit Skær ind gennem Ruderne og over paa den modsatte Væg. De andre Patienter sover vist allesammen, hun kan høre nogles Aandedrag og den vante kogende Lyd fra lille Idas Kanyle.

Saa mærker hun atter ved sine Hænder Duften af Markurterne, og atter stiger der Minder frem om den Egn, hvor de Urter er plukket. Fugle synger for hendes Ører, smaa Dægglam kommer og vil have Mælk, gule Kyllinger myldrer om den klukkende Hønemor, Børn ligger og sover og spræller baade Tæpper og Lagener af, en hjælpende Haand trænges baade her og der! — Der er ogsaa Bagværk, der dufter, Kedler, der damper, det braser fra Ovnene og meget andet. Ogsaa et gammelt, trofast Tyende glimter frem: Lisbeth. Hun slider sig op, gamle Lisbeth, for at passe det allesammen; hun maa have Hjælp, og hun maa belønnes for sin Troskab.

— — —

Igen forandres Tingene, igen bliver Verden saa graa og saa taageklam, saa fuld af Kulde og Mørke, strid Blæst og ondt Slud. — Har hendes Liv ikke været en ubrudt Kæde af Onder og Haardhed, af Slæb og Strid og Sorger? — — Naar hun gik og bar paa sine Fostre og stod for det store, hede Komfur og stred for at faa Maden til den store Husstand færdig i betimelig Tid og tit vaandende sig i Kvalme maatte styrte af-sides for at faa Lindring. — Det frygtelige Tag, naar hun højt frugtsommelig maatte løfte den drabelige 2 Skæppers-Gryde af Ilden og jagende bakse med tunge Spande og Kar. — Eller Fødselstimerne, de frygtelige Timer, naar det var, som man var lagt paa Stejle og Hjul, og som hvert Lem i En skulde gruttes. — — Og saa, naar Døden kom og tog Ens smaa Børn fra En, og man maatte putte dem ned i de dybe, klamme Jordhuller til de graadige Ormes Fest og Fornøjelse.

— Ogsaa den Stund, den frygteligste af alle, da de kom med Thomas, kvæstet og blodig, men oversvinet af sit eget spirituskvalmende, uhumske Spy, naaede til hende.

Oh, Gru og Nød, evindeligt Kval og Fortrød! — Var Livet andet?

— — —

Saadan veksler Nattens Billeder for den syge Kvinde. Men bag dem alle er det dog, som der er et, der bestandig dukker frem: Den friske, spændstige, velpudsede Holger. Hun ser hans smukke, høje Pande, hans klare, solbrændte Hud, — og-saa det fintspillende Sansesmil i hans Mundvige ser hun, men, hvad føler hun derved? Lede, Afsky, næsten Rædsel.

I afmægtigt Raseri knytter hun sine Hænder og udstrækker sine Arme:

»Jovist trænger baade Holger og Gaarden til en Kvinde, men ikke et svagt og usseligt Skrog som det, jeg er blevet til.«

Og hun løfter det hede Hoved og rejser sig halvt op:

»Jeg *hader*, — jeg *hader ham!*« — udbryder hun, og Stemmen er hæs og vild.

Og pludselig sidder hun op i Sengen, hvad hun ellers ikke plejer at have Kræfter til, skælvende i alle Lemmer, vridende sine magre Hænder, sidder hun der og med smaa Bloddraaber piblende frem fra sin forbadte Underlæbe.

Saadan sidder hun en Tid og ser sig forvirret omkring. Men da hun faar vendt sit Ansigt om imod det graa Rums store

Vinduer, da ser hun, at Sommermorgens Skær svagt begynder at dæmre.

Saa lader hun sig falde tilbage mod Pudens og skjuler med sine hede Hænder de trætte Øjne for Lysskæret.

Da mærker hun paa ny ved sine Hænder Duften af Rørdams Markblomster, af Dild og »Smærer«, af Krusemynte og Regnfang og flere Urter, hendes Hænder er helt grønne af Blomstersaften, og et Par forkrammede Stilke har hun endnu i Haanden.

Hun ved ikke, om hun bliver glad eller bedrøvet, men i denne Urteduft fandt dog omsider hun og Sønnen hinanden.

V.

TIDLIG SØNDAG MORGEN.

HARREBORGS Bryggersvinduer vender ud af Stuehusets nordre Gavlj; men skønt man i Dag skriver 25. Juli og alt-
saa er mere end en Maaned forbi Sommersolhverv, er Solen dog endnu saa langt omme i Nordøst, at den ved sin Opgang kan naa at titte ind ad Ruderne.

Det er et stort, forholdsvis nøgent Rum, dette Bryggers, med gult Murstensgulv og hvidkalkede Vægge, og under Vandhanen staar et stort rundt Kar fuldt af koldt Vand. Alt dette bidrager til at fremkalde Følelsen af en behagelig Kølighed, hvad nok er værd at paaskønne i den Straalehede, hvormed Solen manifesterer sin Ankomst.

Lisbeth, — gamle Lisbeth, som alle nu siger, mere vel, fordi hun er »gammel i Gaarde« end for hendes Alders Skyld, — gamle Lisbeth kommer i den aarle Morgen nedad Trappen fra sit Loftskammer. Trods det kølige Murstensgulv derovre i Bryggerset, er hun paa Strømpesokker, og endda lister hun sig frem som paa Tyvefjed: Der er nogen, som ikke maa forstyrres, javel.

I en Krog bag Grukedlen rejser den store Puddelhund sig, strækker sig utidigt og gaber klagende: Kih — jav — Kja — a — aw!»

Den kommer straks frem til Lisbeth og stikker Snuden bønligt imod hende: Kih — ih — jaw — Kja — a — aw!

»Aa, javist, du skulde klage dig, skulde du,« — Lisbeth klapper den paa det purlede Hoved og rusker den i Ørerne. — »Saa du maaske ikke nok, at de kom kørende med Kirstine i Aftes, og var du ikke ude ved Vognen og tage imod hende?«

Kih — ih — aw — jaw!

»Javel, du vil kløs i Nakken, du Rolffemand; men du er da glad i Dag, Rolffemand, vi to er rigtig glade, hva'? — Nu da vores allerbedste Ven er kommet herhjem til wos igen?«

Hunden bliver mere og mere nærgaaende, punser med sit krøllede Hoved saa her, saa der paa Lisbeth, skraber hende med Forbenet og lægger tilsidst begge Forpoter op paa hendes Skuldre.

»Nej, hør nu, Rolf, nu bliver du skam for morsom, tror du, Lisbeth har Tid til at staa her og kæle for dig? Det er jo Søndag i Dag, og Kirstine er kommet hjem, saa skal vi da have det fint allevegne, hva', Rolffemand? — Vi vil begynde nu rigtig tidligt, saa alting kan være i Orden, til vores rare Madmor vaagner, hva'?«

Det ser ud, som Rolf bifalder.

»Syntes du ikke, Kirstine saa forfærdelig bleg og mager ud, da hun kom? — Du havde vel heller ikke tænkt dig, at de saadan skulde komme bærende med hende i en lang Kurv? — Jaja, du store Dreng, du er Lisbeths gode Dreng, og vi vil hjælpes ad, at vores gode Madmor kan komme sig igen, — hvad Rolffemand?«

»Naa, kan du saa passe dig selv, du Kæledreng?« —

Hun faar med Møje Hunden skubbet fra sig.

»Men vi vil nu alligevel allerførst have wos en bitte Taar Kaffe; — hva', Rolf? — Det kan vi godt lide, vi to, saadan en Morgen, naar vi er kommet saa hundetidligt op. — Men vi maa ikke komme over i Køkkenet og gøre Alarm, forstaar du. Vi kan ogsaa godt paa Fyrstedet herovre med et Par Lyngtoppe ilde en lille Sjat Vand i Kog. — Men nu skal du gaa din Vej, dit Dumme hoved, tror du, Lisbeth paa saadan en Dag kan blive ved at staa her og snakke med dig? — Men en Kaffetaar skal du nok faa og et Stykke Sukker med, det har vi fortjent, naar vi saadan Søndag Morgen staar op ligesaa tidligt som Solen; ikke sandt?«

Nu futter saa Lisbeth rundt paa Strømpesokkerne. Hun faar en Ville Lyng stoppet i det gamle Komfurs Fyrhul, en lille Vandkedel sat over. Den tørre Lyng blusser hastigt op og knaser lystigt bag Laagen, gennem Trækhullerne glimter Ild-

skæret frem og tilbage over den sorte Hunds tykke, krøllede Pels, og mange Minutter varer det ikke, før Vandet høres boble under Kedellaaget, og en hvid Dampstraale staar ud af Tuden.

Imens har Lisbeth været ovre i Spisekamret og hentet sig et Par Stykker Smørrebrød. — »Der er ogsaa noget til dig,« fortæller hun Hunden. »Tror du, Lisbeth glemmer dig — paa saadan en højhellig Dag.«

Snart fylder Duften af stærk Kaffe det store Rum, og Lisbeth sætter sig tilrette oven i en stor Kurv Tørv med sin Kaffeskaal i Haanden. Rolf har i en skaaret Tallerken faaet sin Mell'mad brækket itu og en Sjat Kaffe hældt over. Saadan gør de sig begge tilgode.

»Jov, saadan en bitte ekstra Morgenopstrammer kan vi to nok tillade wos, naar ellers vi er tro og flittige. Jaja, det kan Kirstine godt unde wos, vi to, der er saa »gamle i Gaarde«.

Saasnart Kaffen er drukket, er Lisbeth paa Tærne, og nu vil hun have Rolf til igen at lægge sig om i Krogen bagved Gruen. Det er nok ikke rigtigt efter hans Ønsker, thi han stiller sig op, slu og stædig foran Døren, tydeligt givende til Kende, at hans Hu staar til at komme med Lisbeth ind i Stuerne.

Men nu er ogsaa Lisbeth stædig.

»Her skal være fuldkommen Ro i Huset, Rolf, ikke et Guf og ikke et Skrab ved Dørene noget Steds, forstaar du det. Vi ved vel nok, vi har en syg i Huset. — Naa, gaa saa og læg dig.«

Da dette Argument ikke synes helt at ændre Rolfs Hensigt, finder Lisbeth resolut et andet:

»Har du ikke hørt, at vi har faaet et Venstreministerium?«

Hjav — kjaw — hjaw!

»Jovist, det er de jo allesammen saa henrykte for, og du kan tro, at i Dag, det er Søndag og fint Vejr, saa kommer her mange og vil snakke med Hauge om den Sag. Vi faar Fremmede, skal du se, og du faar rivetravlt med at springe ud og gø, hvergang her kommer nogen: Vov — vov — woff!«

»Vov — vov — woff!« svarer Hunden.

»Naa, det var da godt, du forstod mig. Ja, gaa saa da hen og læg dig.«

Rolf fulgte nu ihvertfald Paabudet og lagde sig atter til Ro i sin Gruekrog.

*

*

*

Lisbeth færdes stadig paa Strømpesokker, ja, imellem endda paa Taaspidserne af dem. Hun finder Støveklud og Børste, Kost og Fejebakke, og efter lidt Omtanke fugter hun ogsaa en Gulvklud og tager med sig. Det var jo Lørdag igaar, og da blev alt gaaet grundigt efter, men en Afblankning skal de forskellige Stuer jo have ogsaa i Dag.

Hun vil begynde helt oppe i den anden Ende af Huset for længst mulig at holde sig fra Sovekamrets Nærhed. Det er Kirstines Ro, hun tænker paa. Den Stue, hun tænker at tage først, er Havestuen, der ligger helt oppe i det lange Stuehus' søndre Gav. For at komme derop skal hun igennem tre andre Stuer, først den store Folke- og Dagligstue, saa Hauges Kontor, saa den saakaldte Mellemstue.

Da hun kommer ind i den forreste Stue, kaster hun et Blik paa Klokken.

Den er kun fire, hun maa kunne naa meget, før Klokken bliver seks. Før kan hun da være sikker paa, ingen kommer til Morgenmad, i Dag, det er Søndag.

Paa sin Vej frem over Gulvet opdager hun, at der paa det lille Bord bag i Stuen, hvor man under Hauges Fravær altid lægger Postsagerne hen, ligger et stort, blaat Brev.

Det var da mærkeligt; for det var nemlig Lisbeth, der igaar modtog Postsagerne, og der var ikke saadan et blaat Brev imellem, det husker hun helt bestemt.

Hun tager det i Haanden, det blaa Brev, og ser nøje paa det.

Naah, det er fra Hospitalet deroppe i Aalborg. Det staar med trykte Bogstaver oppe i Hjørnet. — *Hr. Proprietær, Fabrikant Holger Hauge*, staar der paa det og saa ikke mere. Noget Frimærke er der heller ikke.

Nejse. — Ja, saa maa det jo være et Brev, »Søster« har haft med i Aftes, da de kom kørende, eller maaske den fremmede Sygeplejerske, der var med.

Lisbeth vender og drejer det store Brev, opdager ogsaa bagpaa et Stempel med et Navn: *A. Herskin, Dr. med., Overlæge*. —

Aa, det er naturligvis en Regning, gætter hun. Naada, den er nok ikke af de smaa, siden Brevet er blevet saa omfangsrigt. — Jovist, at skrive Regninger, det skal de nok huske. — Sært, at Hauge ikke allerede i Aftes har aabnet Brevet? — Mon han ikke har set det?

»Naa, det kommer ikke mig ved,« — hvisker Lisbeth med sig selv. — »Hver passer sit.«

Hun lægger Brevet tilbage paa Bordet og gaar mod Kontoret.

»Men hvad er det?« — udbryder hun, da hun aabner Døren. Stemmen er dæmpet, men alligevel en Del højere, end hun ønskede det. — »Er Hauge da ogsaa oppe paa denne Tid?« — siger hun og gaar istaa med sine Rengøringsrekvisitter.

»Jeg er saamænd ikke kommet i Seng endnu, Lisbeth,« — svarer han.

»Hvadfornoget, har Hauge da siddet her hele Natten?«

»Jeg havde et stort Regnskab, som jeg pludselig fik Lyst til at ordne,« — svarer han og smiler paa en egen betydningsfuld Maade til den gamle Pige.

Han rejser sig op foran det store Skrivebord og lægger nogle tykke Protokoller ovenpaa hverandre.

»Nu er ogsaa det hele i Orden.«

»Naa,« — svarer Lisbeth, — »men ved Hauge, at Lampen brænder endnu?«

»Nej, Lisbeth, det har jeg saamænd ikke lagt Mærke til, — eller jeg mener, jeg har ikke lagt Mærke til, at Solen skinner.«

Han rydder op paa Skrivebordet og staar imens stadig og smaasmiler som i egne, fjerne Tanker.

Lisbeth gaar hen og slukker Lampen og kommer samtidig til at huske paa, hvor godt Kaffetaaren før smagte hende; mon ikke ogsaa Hauge kunde trænge til et eller andet at styrke sig paa? Hun spørger ham om det.

Nej, Kaffe vil han ikke have, for saa er han bange, at han ikke kan sove; men vil hun hente ham et Glas frisk, koldt Vand, skal hun have Tak.

Det faar han og drikker Glasset ud.

Lisbeth husker igen paa det store, blaa Brev, skulde hun gøre ham opmærksom paa det? — Men hun synes, som før, hvad kommer det mig ved. Hun har aldrig haft noget med den Slags at gøre, og tier.

»Nu gaar jeg og lægger mig, Lisbeth, vil du saa kalde paa mig, naar en Gang i Formiddag Kirstine skal bæres ud paa Verandaen.«

Han tager i Døren derop til Gæstekamret, hvor der i Aftes blev redt op til ham. — »Søster« syntes jo, det var bedst, den fremmede Sygeplejerske fik Hauges Sovekammer, saa hun kunde være i Kirstines umiddelbare Nærhed.

Lisbeth nikker, hun skal nok kalde.

Han gaar for at lægge sig, og Lisbeth trisser videre paa Strømpesokkerne.

Se nu bare, hvor højt Solen allerede er kommet op. Nu maa hun sandelig til at rubbe sig med sin Syssel. Tiden løber.

VI.

TO GAMLE VENNER MØDES.

MIDT paa Søndag Formiddag sad Dr. Rørdam ude i sin Have og røg en Cigar.

Ovre i Køkkenhaven er »Søster« ved at plukke Ærter, som de skal have til Middag. Hun har de to smaa Piger med sig, kan han høre. De pludrer livligt alle tre.

Elise, det største af Børnene, er misfornøjet med, at Moster Karen Margrethe ikke er staaet op endnu. Hun havde lovet, at Søndag Morgen saa skulde hun følge Elise over paa Skolen og vise hende to smaa nye Kipkalve, der er kommet til Verden.

»Naah, jah,« — siger »Søster«, men Ole og Karen Margrethe har været med Landbrugseleverne og Lærerfamiljerne fra Skolen paa Udflugt igaar, forklarer hun; de har været helt ude ved Vesterhavet og er ikke kommet hjem før langt ud paa Natten, saa de skal sove i Dag, — helt til Middag, om de kan.

»Jamen, naar nu Moster har lovet, at vi skulde over til de smaa Kipkalve,« — ivrer Tøsen.

»Det kan I jo komme i Eftermiddag.«

»Saa siger du jo, at vi maa komme op og besøge Mormor.«

»Naah, — jah, — men der kan nok blive Tid til begge Dele. — Smag paa Ærterne, det er rigtige Sukkerærter.«

Saa glemmer Elise Kalvene, og de snakker om Ærterne. Kigger paa, hvor meget de har faaet plukket og drøfter, hvor fuld Kurven behøver at være, for at der skal være nok til Middagen.

Den Snak lyder rart hjemlig, tænker Rørdam og ser tilfreds ud.

Lidt efter rejser han sig og gaar hen til Havelaagen for at se ud over Byen.

Der er livligt i Thorsted i Dag, mange Mennesker ude, —

og det endskønt der først er Kirkegang Kl. 2, det er da altsaa ikke det, man færdes efter.

Det er nok det nye Ministerium, de er ude at drøfte, — ja, og saa maaske detteher *Kongetog*.

Sikken et Røre der var i Toget igaar, da Rørdam kørte gennem Danmark. Aldrig, hvor mange Gange end han havde rejst den Vej fra København til Feldingbro, har han hørt Mage til Liv og Snak og Meningsudveksling. Ligegyldigt, om han satte sig i II. eller III. Klasses Vognene, — ja, selv en Gang han ved en Fejltagelse var slumpet ind i en Damekupé, — saa snakkede Folk Politik og Venstreministerium. Han havde endog hørt en Bondekone bruge Udtrykket: *Systemskifte* paa en Maade, der viste, at hun var fuldt fortrolig med, hvad hun snakkede om.

Nu fik Rørdam Øje paa, at en stor Flok Mænd var samlet omme i »Sladrekrogen«, som de kaldte den, en Krog ind ved Kirkegaardsdiget og Præstens Have.

Ja, lad dem bare drøfte Sagerne og gerne lidt grundigt, tænker han. Han er godt klar over, at en Gang i Løbet af Dagen vil der komme en hel Forsamling her hos ham; men han haaber, de vil vente til i Eftermiddag. Han er noget træt efter Rejsen og efter al den Diskuterer, han i Anledning af det nye Ministeriums Dannelse har været med til derovre i København. I tre Døgn har han næsten ingen Søvn faaet.

Allerede ved hans Ankomst med Toget i Aftes var der en hel Flok Thorstedboere, der vilde have kapret ham dernede ved Feldingbro; men Knud Thing, der vidste, hvor træt han var, reddede Situationen for ham. Han fik ham op i sin Vogn og førte ham ad en Omvej uantastet hjem.

Men nu har han udsovet og slet ikke noget imod en Gang i Eftermiddag at møde en Slump af sine Vælgere. Han skal nok gøre fuld Rede for *sit* Syn paa det nye Ministeriums Sammensætning, og paa Værdien af de *Reformer*, det sejrende *Reformparti* kan ventes at ville sætte paa Programmet.

Men der er en Ting, det irriterer ham at tænke paa. Allerede under Moderne ovre i København hørte han Venstre-mænd, baade Medlemmer af den nye Regering og andre, snakke om, at man vilde have en Takkedeputation sendt til Kongen, ja, nogle sagde *et Takketog*. Han syntes, det lød gruelig pjanket, men hørte ikke destomindre under Hjemrejsen igaar idelig Historien gentaget og drøftet.

Et *Takketog*! Pyh!

Naar ikke det mere var muligt for Højre selv med elektrisk Belysning til Hjælp at finde ni villige Mænd, de kunde være bekendt at sætte Ministertaburetter under, skulde Venstre saa fluks ile til Amalienborg og kaste sig taksigende paa Knæ for den gamle Stivnakke af en Konge, fordi han endelig tog en lovhjemlet Regering? — Hvilke Taabeligheder! — Har Folket da øjeblikkelig glemt Estrups langstrakte, lovløse Regimente, fluks slaaet en Streg over alle de sviende onde Aar under Provisoriets forhaanende Uret! — Hvor tankeløst, hvor uværdigt!

»Vi var ikke bange for at sige Kongen, at vi var misfornøjede, hvorfor skulde vi da være bange for at fortælle ham, at vi nu er velfornøjede,« — hørte Rørdam igaar en kendt Redaktør argumentere.

Det kan Redaktionerne jo fortælle Majestæten i Aviserne, saa kan det vel være nok.

Hans Jensen ved »Sorø Amtstidende« var da ogsaa af en anden Mening, han syntes, det var »at krybe i Højres gamle Klæ'r eller faa Højres Snobberi i en ny Udgate«.

Ja, det skulde man synes er rigtigt.

Og saa — alligevel —

Rørdam klør sig bag Øret og smider den forbadte Cigarstump.

Alligevel kunde, hvad der kan tænkes at komme frem ved en saadan Lejlighed, nok træffe at faa nogen Betydning. Det er vel ikke umuligt, at det kunde virke paa den gamle, noble Mand paa Tronen, om han fik at høre, »at efter den 23. Juli er der ingen Mand i Landet, som ikke ser, at Christian IX hverken er et vist Partis eller en vis Klasses Konge, men *hele Folkets*,« som en af de nye Ministre sagde. Kanske kunde en saadan festlig Kongetogs-Forestilling fralukke den gamle Konge Ord, han siden kunde føle sig bundet ved, — og der var jo ogsaa Kronprinsen at tænke paa — saa Provisorie-Gentagelser for altid blev en Umulighed? Hvem vilde ikke nødigst af alt, at det nu ikke for ramme Alvor blev et *Systemskifte*, det, vi oplevede iforgaars?

Der hører saa mange *Gestus* til her i denne løjerlige Verden, tænkte Rørdam, og vel ikke mindst i Politik.

— Det skulde være en Kreds af gode, jævne Landsmænd af alle Stænder, der skulde vælges, hørte han de ledende snakke: Husmænd og Møllere, Fiskere, Købmænd og Haandværkere o. s. v. — naturligvis ogsaa enkelte Akademikere indimellem. Men Hovedstammen maatte da sagtens blive Gaardejere, thi

for Tiden var det jo dog den selvejende Bonde, der udgjorde Grundstammen i det danske Demokrati, — hvorlænge saa *det* varede.

Rørdam gjorde en tvær Grimace med Munden og trak modvilligt paa den venstre Skulder: — Jeg vil prøve, om ikke det skulde lykkes mig at holde mig udenfor det Halløj. Vil man absolut have et saadant *Kongetog* stablet paa Benene, lad saa dem om det, der er begejstret for det, endte han sine Overvejelser. — —

En Cykelklokke høres kime. Rørdam bøjer sig frem over Havelaagen og kigger nedad Vejen.

»Nejse, der har vi jo Pastor Bjerrum,« — vinker han til Velkomst.

Det er Thorsteds forhenværende, højtelskede Præst, nu en ligesaa højtelsket Højskoleforstander.

Rørdam slaar Laagen op for at modtage sin gamle Ven.

»Kan De en saadan Dag undværes fra Deres Højskole?«

»Daarligt nok! — Daarligt nok! — Men jeg fik alligevel ogsaa Trang til at hilse paa mine gamle Sognebørn, — ja, og paa en gammel Studenterkammerat.«

»Det lattede, Bjerrum, det Systemskifte.«

»Jaja, — det var en i Sandhed *stor* Glæde.«

De lykønskede hinanden med et varmt og kraftigt Haandtryk.

Straks kommer Højskoleforstanderen frem med sit Ærinde: Han vil have et stort, politisk Møde i Stand, han tænker det afholdt enten ovre paa sin Højskole eller her paa Landbrugs-skolen. Bliver Vejret fint, kan de jo holde det i det frie, men skulde det blive Regnvejr, er det mere betryggende, at man arrangerer det paa en af Skolerne, der har man jo altid Gymnastiksalene at kunne ty til. — Selvfølgelig regner han ogsaa med Rørdam som aktiv Deltager. Han ved, der er stor Trang blandt Vælgerne til at samles med deres Tingmænd og faa Begivenheden drøftet; man er jo ikke lige glad for alle de nye Ministre, forstaar sig. — Desuden — ja, desuden er der jo ogsaa den *Takkeadresse* og detteher *Folketog* til Kongen, som mange er saa optaget af; det bliver man jo ogsaa nødt til at skulle have snakket om.

»Naa, den Idé er allerede naaet saa langt ud?«

»Jah, okja! Nu har vi jo de velsignede Telefoner, saa der kan ikke mere ske noget i den ene Ende af Landet, uden at det straks flyder ud af en Høretragt i den anden.«

»Lige før De kom, Bjerrum, stod jeg og sagde til mig selv, at den Sag vilde jeg holde mig pure udenfor.«

»Gud velsigne Dem, Ove Rørdam, jeg føler mig heller ikke tiltalt af den Idé. Hvorfor skal vi Bønder nu falde paa Knæ for Kongen? Hvad er der at hylde og takke for? — Han har jo ikke gjort andet, end hvad han var godt nødt til, vel?«

»Naah — jah — nejh,« — Rørdam stryger sig over Haa-ret. — »Men er De ikke bange for, at det Standpunkt kunde tyde paa, at vi to ikke er rigtige Politikere?« — smiler han.

»De mener, Folket vil have Fest og Skuespil, hvad?«

»Jah, ogsaa det. Men det værste for mig er egentlig, at om mine Vælgere eller mine Venner finder paa at bombardere mig med den Sag, saa ved jeg ikke, hvorfra jeg skal tage de rette slaaende Argumenter for et Afslag.«

»Skulde det blive saa svært?«

»Ja, hør nu her, hvad en dreven Politiker af en Folketingsmand iforgaars kom frem med: Det vilde blive en kraftig Svækkelse for Højre, om vi, *Venstrefolket* altsaa, marcherede i Takke- og Hyldesttog til Majestæten, thi derved fik vort Parti ogsaa Lod og Del i Kongen, som Højre hidtil havde anset sig som Eneindehavere af.«

»Hva'? — Haa! — Det lyder smukt.«

»Ja, hvad synes De? — Men det er jo fuldkommen rigtigt, at det bliver en penibel Situation for de konservative, der hidtil ene har forpagtet Jubelen og Hurraerne over Kongens næsten, som det er skrevet, »guddomsinspirerede« Handlinger. Nu faar vi en Lejlighed, hvor *de* maa staa og maabe med sure Miner og tør Mund og kan slet ikke være med i Folkets Hyldest- og Takkejubel; — for det kan man jo ikke forlange af Højre, at de skal være i Henrykkelsestilstand over, at Kongen har udnævnt et *Venstreministerium*.«

Bjerrum lo, saa det klukkede.

»Se, saadan ræsonnerer Politikere, — de *rigtige* altsaa.«

Rørdam smilte, — fornøjet og foragteligt paa een Gang.

»Har Deres Rigsdagsgæring skuffet Dem, Rørdam?«

»Næh, — saamænd har den ej. Jeg var ikke saa nem at skuffe.«

»Nejvel? — De kendte dog de Kanutter, De skulde paa Parti med.«

»Naa, naa; det er *Dem*, der siger det. — Men helt ene er jeg vel ikke om det Ønske, at Maal og Virke i Rigets Raad laa et lille Tag højere, end Tilfældet i Reglen er.«

Bjerrum mindede Rørdam om, at han dog i sin Rigsdagstid havde haft Held til at gennemføre et Par Sager af virkelig Betydning.

»Jeg har jo hidtil holdt mig til, hvad jeg mener er mit Speciale: De rent kulturelle Sager.«

»De har heller ingen Dumheder begaaet.«

»Mange Tak! — Mener De ogsaa, jeg tør hævde, at det ikke *udelukkende* skyldes Slumpetræffet?«

»Jaja. Men det er jo da ogsaa først nu, da Partiet faar Magten, at De rigtig skal have fat.«

»Sjah, det siger De nok; men hvem ved, hvordan det vil komme til at gaa? — Det er jo *Reformpartiet*, der har vundet. Det maa altsaa frem med *Reformerne*. Men har De nogensinde set *Reformer*, uden der fulgte Bekostninger med, — altsaa forøgede Udgifter, — baade paa den ene og den anden Façon. Tror De nu egentlig, det er den Slags Vælgerne sidder og sukker efter?«

»Nejvist, de venter selvfølgelig Tusindaarsriget med det nye Ministerium.«

»Ja, vel noget lignende? — Og sæt det saa gaar saadan, at naar de ved Aarets Slutning kaster Blikket tilbage over de Fremskridtsvelsignelser, Systemskiftet bragte, saa kan de ikke huske andre, end at vi for vore 4 og 8 Øres Frimærker faar 5 og 10 Øres; — for det bliver nok en af de første »Reformer«, der kommer.«

»Naah, Rørdam, lad os nu alligevel ikke staa og drive Løjer med den store Sag.«

»Nej, det vil vi heller ikke. At Retten omsider har sejret, det er og *bliver* godt.« — Rørdam slog afgørende ud med Haanden.

Alligevel kunde han ikke i Tankerne lade være at sysle med Fremtidsudsigterne. — Hvordan mon, naar de kom til den Dag, hvor Hørup og Christensen-Stadil skulde til i Fællesskab at lave nye Hærløve? Eller naar Vælgerne fandt paa at spørge om, hvornaar Fæstningen skulde nedlægges o. s. v. Han beholdt dog disse Tanker for sig selv.

»Men hør, vil De dog ikke med indenfor?«

Det syntes Bjerrum ikke, han havde Tid til. Han skulde jo altsaa om og tale med Knud Thing, at de kunde faa bestemt, *hvor* og *hvornaar* dette Møde skulde løbe af Stabelen. Bjerrum vilde egentlig helst, at det kunde have ventet til næste Søndag, fordi man saa kunde have faaet en Del af de unge

med. De fik næppe Tid en Hverdag. Men han havde paa Fornemmelsen, at der var stor Utaalmodighed mellem de egentlige Vælgere, saa de blev nok nødt til at holde det en Dag midt i Ugen. Rørdams Nærvær ansaa han altsaa for sikret?

Rørdam nikkede.

Bjerrum fortalte ogsaa, at han inde i Byen havde truffet en hel Flok af Thorstedmændene forsamlet, og de drøftede for fuld Damp baade Takkeadresse og Kongetog, ja, havde endog bestemt, hvem der skulde være denne Egns Repræsentant.

»Hvem da?«

»Holger Hauge. Ved De, om han kan tænkes at ville sige ja til det?«

Nej, det anede Rørdam intet om.

»Det var Simon Godsk og Gudik Gudiksen, der havde foreslaaet ham, og er de to stemt for at faa ham som Repræsentant, er de jo ogsaa nok Mænd for at gennemføre hans Valg.«

Bjerrum vilde ikke nægte, han kunde godt lide at høre, hvad en praktisk Mand som Hauge vilde sige til detteher kongelige Takke- og Hyldestkommers.

»Jamen hør, har De ikke Tid til at tage med en Tur op til Harreborg? — Bare et lille Smut nu inden Middag?«

Rørdam fortalte om Svigermoderen, der efter det lange Ophold paa Sygehuset endelig igaar var kommet hjem. Han havde tænkt at gøre en lille Tur derop for at hilse paa hende og byde hende Velkommen hjem.

Bjerrum spurgte deltagende til den Syges Befindende. Var hun nu blevet rask?

Men det turde Rørdam jo ikke sige ja til. Hun var fremdeles meget svag og afkræftet, forklarede han. Men hans Kone havde været deroppe straks i Morges, og hun mente da, at den lange Hjemrejse igaar tilsyneladende ingen Skade havde forvoldt. Han antog, at hvis de gik derop nu, saa vilde de finde hende hvilende fredeligt og roligt paa et Leje ude paa Verandaen. Hun skulde helst, naar Vejret tillod det, være ude i det frie.

Naa saadan. Ja, Bjerrum kunde godt have Lyst at tage til Harreborg baade for at hilse paa den Syge og for at snakke med Hauge; men det var jo Tiden? — Han saa paa sit Lommeur.

»Hvordan er det, cykler De?« — spurgte han.

Nej, det havde »Søster« endnu ikke faaet Rørdam lært. Han lo. — Men der var en Sti op igennem Kornet, de kunde

sætte lige paa, saa det var jo kun Minutter om at gøre at tage den Tur.

»De skal jo bagefter om at tale med Knud Thing, lad saa Cyklen staa her, til vi kommer tilbage.«

Rørdam løb om i Køkkenhaven for at sige sin Kone, hvor han gik hen, og saa fulgtes de to gamle Venner op over Markerne.

— — —

»Jeg synes, det er som vi to, Rørdam, med Aarene er kommet hinanden nærmere.«

Bjerrum stak sin Arm ind under den andens.

»Er det, fordi De har faaet at se, at Things Skole ikke er gaaet i Stykker, trods det han vovede at knytte en ukirkelig Mand til sig?«

»Aah —«

»Ja, De har vel ikke glemt, at De i sin Tid svor, at den Skole vilde være dødsdømt, der vovede noget saadant?«

»Den *Højskole*, sagde jeg. Men det er jo nu en Snes Aar siden, og vi har vel Lov at sige, at mange Ting har ændret sig i den Tid. — Vi har vel ogsaa selv været under »Forvandlingens Lov«, — til en vis Grad.«

»Jah—ah; men kan man egentlig sige, at der er kommet mere religiøs Fordragelighed mellem Mennesker end den Gang? — Jeg tænker især paa Almuemennesker.«

Bjerrum tænkte sig om: Trods Grundtvigianernes stadige Fremgang bredte ogsaa den sorte Pietisme sig, ikke mindst her i Jylland, og hos Indre-Missionens Tilhængere fandt man ingen Fordragelighed. Men rigtigt var det jo, at endskønt det vist var kendt af alle paa Egnen, at Rørdam var, hvad man kaldte *Fritænger*, havde hans Ansættelse ved Skolen her paa ingen Maade hæmmet Tilslutningen: Elevantallet steg rask Aar for Aar. Med Rørdam maatte man vel altsaa regne det for en Kendsgerning, at Idealitet og højtudviklet etisk Vandel nu kunde bringe Almuens ellers saa absolutte Krav om Religion og Katekismus til Tavshed. Han vred sig ved at skulle erkende dette Fremskridt, slog det i Tankerne væk med, at det var et Undtagelsestilfælde. Højt sagde han:

»Jeg ved ikke, Rørdam, om der er kommet mere Fordragelighed mellem Mennesker. For os Grundtvigianere ligger den tilsyneladende større Fordragelighed maaske i, at vi nu har rin-

gere Frygt for vore Fritænkermodstandere. Vi har vel faaet en sikker Følelse af, at vi kan holde dem Stangen: Naar det gælder Magten over Folketsindet, saa er det os, der har sejret.»

»Joh—oh — det kan vel godt siges.«

»Hvor mange er der vel af dem, der nu bærer dansk Aandsliv, som Brandes bryder sig om at kalde sine Disciple? — Er Halvfemsernes Digtere egentlig præget af ham? — Eller den Ungdom, som nu stikker Hovederne frem, de saakaldte »Stærke Jyder?«

»Jeg mener for mindre end et Aar siden at have hørt en vis Pastor J. P. Bjerrum holde et udmærket anerkendende Foredrag om Georg Brandes, smukt givende ham Lov for hans uomtvistelige Betydning som æggende Incitament i dansk Aandsliv?«

»Jovist; men det er noget forbigangent. Han fylder jo nu til Vinter de 60, og jeg tvivler ikke om, at der saa som i 92 vil falde en hel Hoben Festivitas af til ham, men mon han ikke selv sidder med en Følelse af, at det er paa Retur med hans Almægtighed?«

»Det er jo altid en farlig Sag at have været befængt med Magtbrynde,« — svarede Rørdam.

Bjerrum blev ved at gaa og se fremad. Han syntes at være saa optaget af egne Tanker, at han ikke hørte den andens Ord.

»I vore unge Dage, da De, Rørdam, skilte Dem ud fra os Teologer og fulgte i Kølvanet af den brandesske Flok, da er det hændet — ja, mere end een Gang — at jeg er blevet saa grebet af at møde Dem i Selskab med en eller anden af Stammen, at jeg har maattet gaa ind i en Port eller en Gadedør for at skjule min Bevægelse, og det er ogsaa hændet mere end een Gang, at jeg i den Anledning har gjort mit Lommetørklæde vaadt, — *meget vaadt.*«

Bjerrum, der havde gaaet forrest, var standset paa Stien og havde vendt sig om imod Rørdam.

»Jeg ved godt, at jeg har holdt mere af Dem, Rørdam, end De har holdt af mig. De betød saa meget for mig den Gang, — forresten da ogsaa siden —«

»Men nu synes De, der er kommet mere Balance i Forholdet?«

»Nu vilde jeg ihvertfald ikke faa vaade Øjne ved at se Dem gaa forbi mig i Følge med en Brandesianer, — ikke en Gang om det var selve Brandes, — fordi jeg, som jeg før sagde føler, at vi Grundtvigianere *har holdt dem Stangen.*«

Han smilte, Pastoren, tog Hatten af og purrede op i sine fyldige, gule Lokker.

Rørdam stod i Tavshed og saa paa ham, den høje, smukke, selvsikre Mand. — Han huskede ham som ung fremfusende, men oprigtigt brændende Frihedsmænd, optændt af Trang til at hævnne al *mod Bønderne* begaaet Uret. — Han saa ham som ung Kapellan i Thorsted, fyldt af Hensyn og virkelig Finfølelse overfor den gamle Præst, Rørdams Far, for hvem det maaske aldrig helt gik op, at det var en af de forhadte Grundtvigianerrebeller, han husede under sit Tag. — Han saa ham som den elskede og forgudede Højskoleforstander, han nu var, omgivet af disse begejstrede Elevflokkene paa halvandet Hundrede — imellem flere, der siden bosatte sig trindt om i Landet og udbredte hans Berømmelse. — Nu stod han saa ogsaa med en stor politisk Sejr mellem sine Hænder. — Jo, for ham, Bondens stærke Søn, havde Livet været et uafbrudt sejrrigt *Opad*.

Hvordan stod da egentlig Rørdam til denne Mand?

Som Rus havde han beundret den andens Bedreviden i Politik og ladet sig rive med af hans opbrusende Vrede over den Uret, der med Valgbeskæringen i 1866 var begaaet *mod det danske Folk*, — et Begreb, der i Bjerrums Udlægning altid syntes at sige det samme som *den danske Bonde*. — Efter Filosofikum fik de mindre med hinanden at gøre, men hvis Bjerrum mente, han var Rørdam ligegyldig, passede det ikke, han havde virkelig altid interesseret sig en god Del for denne Studenterkammerat, — ja, i Forholdet til den gamle Præst, Rørdams Far, rentud følt sig beskæmmet af ham. Bjerrum havde her paa en Vis ligefrem virket som Rørdams Opdrager. — Saa kom de Aar, hvor Rørdam gik og vegeterede derinde i København, og tit følte en underlig svømmende Usikkerhed overfor Livet, — saavel som overfor sin Stilling i Samfundet. — Atter dukkede der saa en Bondesøn op: Knud Thing. Han kom med sit Tilbud, og Rørdam tog den ham tiltænkte Gerning op i Things Skole, — hvis flinkeste Elever ofte viste sig at være Bjerrums forhenværende Aftenskoleelever. — Naa, — og saa giftede han sig med en Bondes Datter, byggede sig et Hjem herude paa Bondelandet, og tilsidst lod han Bønderne vælge sig ind i Rigsdagen. — — Derinde havde han bl. a. haft Held til paa særdeles frugtbringende Maade at tale de veltalende Højskoleforstanderes Sag, saa deres Skoler, der næsten udelukkende tog sig af Gaardmændenes Sønners og Døtres

Oplæring, nu havde faaet ganske udmærkede Kaar at virke under.

Jovist, ihukommende alt dette var det vel ikke underligt, om Bjerrum, som han før sagde, kunde have en Følelse af, at de to gamle Venner i Aarenes Løb var kommet hinanden *nærmere*.

Og alligevel — alligevel stod han nu her midt i Hauges næsten mandshøje Rugfald og saa sig halvgal paa denne højtelskede, fortræffelige Mand, — paa den urokkelige, evig og altid sejr sikre Bondeætling.

Hvordan kom det sig? — Han vidste det ikke ret; — men pludselig saa han for sig Række paa Række af Vester- og Nørrebroes fæle, graaskidne Sidegader, Menneskene, der boede dør i de store, stinkende Kaserne, ofte en hel Familie i et eneste usselt Hul af en Stue. Han saa ogsaa de Flokke, der i Vintertiden stimlede sammen om Samaritanernes Mælkegrødsfade, og dem, der blev arbejdsløse og maatte slæbe Bohavet og Dynerne paa Laanekontorerne for at skaffe Mad til Familien og Brænde til den kolde Ovn. Og om man gav rigtig Agt paa de aarlige Opgørelser af de Hold, der forgæves gik og søgte Arbejde, forekom det ham, som de Aar for Aar stadig forøgedes, — at Tallet paa de arbejdsløse bestandig blev større.

— Saadanne Tanker var det, der pludselig glimtede op i Rørdams Hoved. I Løbet af bare nogle faa Sekunder sprang de frem og myldrede rundt; men Manden der foran ham var det, der havde tændt dem.

Og Resultatet, der kom ud?

Det er dog sikkert en Fejltagelse, naar De, Hr. Pastor, tror, at vi to stadig nærmer os til hinanden. — De vil faa at se, at for mig er Begrebet *det danske Folk* ikke helt og holdent det samme som *den danske Bonde*, og hvis De tror, at de kulturelle Opgaver, jeg har foresat mig at vie mit Rigsdagsarbejde, er løst med de danske Folkehøjskolars Fremgang, vil De blive meget skuffet.

Saadan tænkte han.

Men højt søgte han bare at knytte Traaden til den Andens Tale og sagde:

»Det er altsaa Deres Syn paa den brandesianske Aandsudviklings Stilling i Dag. Den har ingen landsbefrugtende Magt haft, Højskolerne har »holdt den Stangen«, som De siger. — Jeg vil ikke modsige Dem, Bjerrum, — *kan det ikke.*«

Saa nikkede de to gamle Venner til hinanden og gik atter frem — ad Stien gennem Holger Hauges gode, modne Rug.

OMKRING EN LÆNGE SAVNET.

HVOR Søndag og Hverdag paa en Bondegaard er hinanden ulig, — især da i Morgentimerne.

Det er gamle Lisbeth, der staar paa Trappestenen foran Harreborgs Bryggersdør og snakker med sig selv.

En Hverdag skal alle være paa Tærne til en bestemt Tid, saa skal alt Arbejde være i Sving paa Klokkeslet, og det vil jo sige det samme, som hele Gaarden lige fra Morgenstunden staar fuld af Lyde og Larm og Durr.

Men Søndag Morgen, — aa! Sikken dejlig Fred og Ro!

Hun ser ned over den store Gaardsplads; — hvad er der vel at se?

Jo, Røgteren gaar og kobler Køerne ud, og Malkefolkene kommer slæbende med de store Saaer. Den Slags skal jo passes, hvadenten det er Søndag eller ej; men mon ikke ogsaa de gaar og drunter og tager den med Ro, — med Søndagsro? Og nede omkring Karlekamrene er der ihvertfald ikke det, der ligner Uro. Nej, der tager man Tingene sindigt og sover til langt opad Formiddagen. I Dag skal ingen Maskiner sættes i Gang, og ingen Hestespand drage til Marks; kan man komme op og faa Støvlerne blankede og Stadstøjet givet et Strøg af Børsten inden Middag, er det godt, — ellers kan det vente til i Eftermiddag.

Der staar Davremad derinde paa Bordet, og den store Kaffe-kande staar ved Varmen, — om ske skulde, at Sengen bliver en eller anden for lummer. Lisbeth har sit i Orden, de kan komme stikkende een for een, som de har Lyst. Mad skal de nok faa, om de gider have den.

— Naa, men inde i Køkkenregionerne er der godt nok en Del at tage sig af. Lisbeth vender sig da ogsaa om lidt derude paa Trappestenen og stikker Næsen indenfor igen. Hun færdes fremdeles yderst forsigtigt og stadig paa Taaspidserne; men nu har hun dog faaet et Par Kludesko paa, saa paa Strømpesokker gaar det ikke længere.

Hun har sat en Stegepande paa Fyrstedet derovre i Brygger-set, der staar et stort Lurfad fuldt af Fars, som skal steges i Frikadeller; det skal hun i Lag med. Hun har ogsaa været ude og slaaet Kloen i et Par Høns. De ligger nu med afhuggede Hoveder og »drypper af« derhenne paa Vandspande-

bænken. Der er ingen, der har givet Ordre for Dagen, og den fremmede Sygeplejerske synes Lisbeth ser saa utilnærmelig ud i al sin snehvide Nystrogethed, saa hende vil hun ikke spørge til Raads. Men Lisbeth tænker som saa, naar nu hun har en god, kraftig Høsekødsuppe, nogle tykke Rødspætter i Kælderen foruden et stort Fad Frikadeller, saa maa der vel være et eller andet af dette, der kan passe til Middag for Kirstine? — For nok venter hun, at alle Børnene, baade de gifte og de ugifte, kommer herhjem til Harreborg i Eftermiddag og bliver til Spisning, men det centrale i alle Lisbeths Tanker drejer sig dog i Dag om hendes kære Madmor, om det kan lykkes at hitte paa noget, der kan smage hende?

Sygeplejersken har været derude i Køkkenet og lavet Morgenbakke til Kirstine. Hun smurte et lille Stykke Fransnbrød og to Kiks og fik ogsaa et Æg med og saa The. Men Lisbeth saa godt, at der ikke var forsvundet andet end en Kiks, og at Thekoppen kom halvfuld tilbage.

»Hun skulde have budt hende en god Kop Kaffe,« — tænkte jo Lisbeth. Men hun føler sig saa lille i Dag, ogsaa ængstelig og urolig. Hun skal nok vogte sin Mund og ikke blande sig i Ting, der ikke kommer hende ved.

Dog hæfter hun fremdeles sit Haab til Høsekødsuppen; en Tallerken ekstragod Høsekødsuppe og et lille Stykke Høsebryst, — kan ikke det glide ned, hvad kan saa? Efter gamle Lisbeths Mening findes intet i Verden mere *rensmagende* eller mere *styrkende*, — det skulde da lige være en bitte Taar stærk Kaffe.

Som Lisbeth er optaget af disse Betragtninger, kommer en Mand til Bryggersdøren og kigger ind. Det er Mejeribestyreren, der bor ovre paa den anden Side Stationsvejen.

De har jo hørt det, at Kirstine er kommen hjem, hvordan gaar det, er hun blevet rask?

»Jah, hvad skal man sige,« — Lisbeth taler meget dæmpet, næsten hviskende. — »Vi haaber jo det bedste, Andersen. — Naar nu blot hun kan faa Lov at ligge i Ro, og det fine Sommervejr faar gjort sin Virkning, mon saa ikke nok — «

»Ja, man vilde jo godt have hilst paa hende,« — siger Manden — »men maaske — «

»Jeg tror, vi skal lade det vente, — en Tid.«

»Forstaar sig, det er jo heller ikke noget, der haster.«

»Nej, vel,« — bifalder Lisbeth. — »Det kan jo ske en anden Dag.«

Noget efter kommer den gamle Røgter og kigger ind. Han har samme Ærinde som Mejeribestyreren, men ogsaa ham sender Lisbeth paa Døren. Kirstine skal have Fred og Ro foreløbig, men siden — siden bliver der jo Lejlighed nok, hvor den Gamle kan faa hilst paa sin Madmor.

Man har jo ellers faaet næsten fuldstændig ny Folkebestand paa Harreborg, siden Kirstine i Vinter kom bort. Røgteren og gamle Lisbeth er omtrent de eneste, der er tilbage af den gamle Stab, mindes hun med et Suk.

Ogsaa et Par Koner omme fra »Villabyen« — som man siger — kommer rokkende, men høster kun samme Resultat. Lisbeth taler sagte og dæmpet, og er Høfligheden og Venligheden selv, men væk bliver de fejte — ubønhørligt.

Opad Formiddagen viste ogsaa Christian Mouritsen sig, og overfor ham er Lisbeth mere indladende. Hun ved jo meget godt, at han staar Husbondsfolkene nærmere end de andre omboende.

Christian vilde jo ogsaa saa gerne hilse paa Kirstine, men synes selv at være paa det Rene med, at det er for tidligt paa Dagen. — Men nu i Eftermiddag f. Eks. hvad mener Lisbeth saa —?

Til ham fortæller hun, at hun ved, Kirstine skal bæres ud paa Verandaen, maaske helt ud i Haven, og mon ikke, naar hun kommer derud, at Christian lige kunde kigge indenfor Havelaagen og faa Snak med hende. — Ja, Lisbeth har ingen Besked faaet, det maa han ikke tro, men man kunde jo tænke sig — altsaa —

»Tak, Lisbeth, Tak.« — Christian synes, Lisbeths Snak lyder meget fornuftig. Han vil følge hendes Vink og se ad, — en Gang i Eftermiddag.

Til sidst kommer gamle Ole Nybro, og for ham aabner Lisbeth Døren paa vid Gab. »Kom bare indenfor, Ole, du skal have et Par varme Frikadeller lige fra Panden. Det er da Mad, du kan tygge, ved jeg. Sæt dig her ved Bryggersbordet, saa skal jeg finde Mad til dig, ogsaa en stor Skaal sød Mælk, for det er jo din Livret.«

Med ham hvisker hun om, at hun er bange, hun ikke har været god nok imod ham, mens Kirstine har været væk. — Nej. — Hun ved det godt, — at sige, nu bagefter, nu forstaar hun det. Men det var jo saadan, at man var saa vant til, Kirstine tænkte over alting, undskylder Lisbeth sig, det er først nu i den sidste Tid, det rigtigt er gaaet op for hende, at Ole, som

er et gammelt Menneske, vist ikke helt har faaet den Pasning, han burde haft.

»Aa, Lisbeth,« — siger han, — »bare Kirstine kunde komme sig igen, saa er vi to vist lige glade med Resten, tænker jeg.«

»Jaja, Ole, det er sande Ord.« — Lisbeth snøfter og visker sig rørt om Næsen.

— Men der er jo stadig den Sygeplejerske, det er et vildfremmed Element her i Huset, og hende er Lisbeth ikke helt dristig ved.

For lidt siden var hun herude med Vandkanden, hun vilde have et Stænk varmt Vand i for at lune Kandens Indhold.

»Skal De til at pusle den Syge?« — spørger Lisbeth.

»Javel,« — svares der kort.

»Naa, ja,« saa forstaar Lisbeth Sagen og kommer straks frem med det varme Vand.

Men hvordan med de to Sovekamre, Kirstines og Sygeplejerskens, skal ikke Lisbeth eller Pigen komme ind og gøre i Orden?

»Nej, Tak!« — det skal Damen nok selv besørge.

Men da hun saa lidt efter kommer og forlanger Spand og Gulvklud undlader Lisbeth ikke at gøre opmærksom paa, at det var Lørdag igaar, og at hun selv har sæbevasket i begge Kamre, saa hun mener bestemt at vide, at der trænges ikke til Gulvvask i Dag.

»Gulvene skal vaskes *hver* Dag,« — siger den fremmede kort, — »for Støvet's Skyld.«

»Men hvad saa med Deres fine, hvide Dragt?« — spørger Lisbeth og ser skeptisk op og ned ad den kridhvide Dame.

»Ok! — Jeg har Masser af rene Kitler med,« — bliver der svaret.

»Naa, har De det. — Men hvide Kitler vasker vel ikke sig selv,« snærrer Lisbeth; — men først efter at Døren havde lukket sig.

Men det varer dog ikke længe, før den gamle Pige er kommet til Besindelse og hendes Tanker faldet tilbage i Dagens Leje: Bare vi maa faa Kirstine rask, saa blæse være med Resten. Lisbeth skal nok finde sig i selv det mest aparte, om hun blot maa faa det Ønske opfyldt.

— Klokken var blevet henad ti, da Sygeplejersken kom ud i Køkkenet og bad Lisbeth komme ind og hjælpe sig. Nu skulde Kirstine bæres ud paa Verandaen.

»Jamen — nej.« Lisbeth snurrede sig brat. — »Det skal Hauge gøre.«

»Aa, det kan De og jeg da nemt gøre.«

»Men — nej, nej.« — Lisbeth virrede afværgende med baade Hoved og Hænder og for afsted ad Holgers Gæstekammer til. Hun havde lovet at kalde paa Hauge, naar det skulde gøres, altsaa — —

Den hvidklædte kunde maabe og stirre, saa galt hun vilde, her fik hun ikke Lisbeth til at parere Ordre.

— Det tog ikke mange Minutter, saa stod Hauge inde i Sovekamret.

Han hilste Godmorgen og spurgte, hvordan Natten var gaaet, blev synlig glad for at høre, at Kirstine havde sovet, men fik ikke at vide, at et Sovepulver havde hjulpet til.

Der var en Ro og en Værdighed over Hauge denne Dag, som ikke var almindelig, men som klædte ham saa smukt. Det syntes at være for ham som for Lisbeth: De havde kun et egentligt Ønske, kunde de faa det opfyldt, var de beredte til at finde sig i hvad som helst.

»Kan du saa lægge dine Arme om min Nakke, lille Kirstine, saa skal jeg nok bære dig ud paa Verandaen.«

Sygeplejersken var ved Haanden, om ikke hun skulde hjælpe til?

»Nej tak! — Det behøves ikke.«

Hauge tog ind under den Syge med begge Arme og løftede hende varsomt op. Hun vejede nok ikke meget; man saa straks, at det kun var ringe Anstrengelse, det voldte ham at bære sin Hustru det lille Stykke Vej.

»Hviler du saa godt her?« — spurgte han, da Kirstine var blevet bragt tilrette derude i det frie.

»Jo—oh,« svarede hun uden at se op. Hendes Hoved sank tungt i Puderne, og Armene faldt trætte og slappe ned.

»Jaja, lille Kirstine; — — men nu faar du jo ligge stille og se dig om. Jeg ved jo godt, at du helst ikke skal tale ret meget, nu har vi ogsaa saa dejligt Tiden for os, ikke sandt?«

Hendes Haar var under Bæreturen kommet lidt i Ulave. Han glattede det ordnende ned fra Skilningen og klappede hendes Kind.

Han var godt nok ikke saa lidt bevæget, men alligevel indvendig saa rolig og veltilpas. Det var jo bare at væbne sig med lidt Taalmodighed, saa kom nu alting i Orden.

Han gik ud paa Grusgangen og slog et lille Slag omkring Rosenbedet.

Lisbeth kom med en stor Bakke med Kaffe og Morgenmad.

»Jeg tænkte, om Hauge maaske havde Lyst at drikke Kaffen her,« — sagde hun. — »I Dag, det er Søndag.«

Det var ikke fri, den sidste Bemærkning gav som et lille Stød i Hauge. Han kastede et stjaalent Blik hen til Kirstine. Hørte hun det? — Og mon hun huskede deres Morgentimer der i Havedøren, deres festlige Søndagsmorgener?

Men hun laa og saa op mod Himlen. Hendes Øjne var ligesom langt borte herfra.

»Ja, Tak! Lisbeth. Sæt du bare din Bakke.«

Der stod Havemøbler derude paa Grusgangen, et Par Stole op mod Verandaen, en Havebænk op mod Stuehuset, og der foran et Tremmebord, hvorpaa Lisbeth anbragte sin Opdækning.

Hauge satte sig til Bords. — Det var næsten sært, Kirstine ikke undredes over, at han først stod op paa denne Tid af Formiddagen. Det lignede ham dog ellers ikke saadan at snue Tiden væk. Men det syntes hun altsaa ikke at have ænset.

Med Tilfredshed dvælede Hauge i Tankerne ved det Arbejde, der havde holdt ham vaagen i Nat, — endskønt det jo paa en Maade kunde siges, det var et trist Resultat, han var kommet til.

Han havde siddet og gennemgaaet alle sine Regnskaber, — for Tørvefabriken, for Teglværket, for Indkomsterne af Søengene, for de to Butiker, han nu ejede dernede i Feldingbro, og da ogsaa hans Gaards, Harreborgs, Regnskab.

Hvordan den Idé i Aftes kom op i ham, at han for en Gangs Skyld vilde rigtig til Bunds i alle sine Regnskaber, kunde han knap nok gøre Rede for. Men det var vist, da den Sygevojn kom rullende ind i Gaarden, og han saa Kirstine ligge der saa hvid og stille i den lange, aparte Sygekurv, som de fremmede Mænd bar af med, at det kom over ham, han maatte se at finde noget af virkelig Vigtighed at tage sig for, — baade for ikke at fortabe sig i pinlige Grublerier og Nedslaaethed, men ogsaa, — ja, det dæmrede ogsaa for ham, at han vilde se at finde noget, hvormed han for Alvor kunde glæde Kirstine.

Mon ikke, hvis han nu gav sig til at gennemforske sine store Regnskabsprotokoller, at han kunde finde det der?

Det var dog ikke saadan, at det stod klart og præcist for

ham, da han begyndte sit Arbejde, hvad det egentlig var, han søgte og ventede at finde; men som Nattens Timer skred frem, og Bladene vendte sig i de store Bøger, saa syntes han, det klarede sig for ham: Han vilde konstatere, at han i Virkeligheden fremdeles kun var Ejer af meget lidt, under uheldige Forhold kanske ingen Ting? — Hvor mange Tusinder, ja, *Millioner*, han end havde frembragt, det var kun Værdier, der var gaaet gennem hans Hænder og derfra rullet befrugtende ud til alle Sider.

Saalænge han formaaede at holde sine Foretagender i Gang, kunde han jo sidde og have et pænt dagligt Udkomme til sig og sin Familie; men skulde Uheld træffe at hjemløse ham — det var jo dog sket adskillige Gange i Aarenes Løb — eller det traf, at han blev revet væk ved en brat Død, saa hans Ejendele skulde til hurtig Realisation, hvem kunde da vide, om ikke det gik saadan, at der intet Overskud var at finde? Ja, som Tiderne laa, var der endog *stor* Sandsynlighed for, at Resultatet blev uhyre ringe. — Nej, hvis det var hans Død, der kom til at volde det hastige og ufrivillige Opgør, saa vilde der dog være den Livsforsikring paa 10.000 Kr., han havde tegnet til Fordel for sine Efterladte.

Naar det var Resultat af et kvart Aarhundredes ivrige Foretagsomhed, kunde vist ingen med Rette sige, at det var Pengebegærlighed, der havde drevet ham?

Nej, et Redskab i Landbrugsudviklingens, ja, og vel ogsaa i *Samfundsudviklingens* Tjeneste havde han været, men ikke en gemen Pengepuger, der havde haft Drift til at sidde og skrabbe til sig og gemme paa Kistebunden.

Underligt nok, — en sær Følelse, men han havde virkelig i Nat følt det, som han havde været et Slags *skæbnebestemt* Væsen, der havde arbejdet i højere Magters Tjeneste.

Saadanne store Ord var det dog vel bedst at gemme stille hos sig selv, men hvordan hans Status stod, det kunde hans Hustru jo nok have Krav paa at vide Besked om. Og hos hende var det, han ventede, at den nøgne Sandhed vilde vække Glæde. — Jaja, han tog ikke fejl her, det Resultat, han var kommet til, vilde ikke forskrække hende; tværtimod. Nu forstod han hendes Tankegang.

Hvor han glædede sig til at fortælle for hende, — ja, og til at høre hendes Bifald.

Om det saa var rigtigst Tid efter anden at afvikle alle disse Udenoms-Geschäfte, saa han og Kirstine, eftersom de

ældedes, kunde samle Kræfterne udelukkende om deres Gaard, ja, det hørte jo ogsaa ind under, hvad de i Fortrolighed kunde drøfte sammen.

Men han maatte jo vente med at tale om det, det vidste han nok, og det kunde han ogsaa saa godt. Det var jo ikke noget, der tyngede hans Sind; tværtimod. Det gav ham netop saadan dejlig Følelse af Ro, af Taalsomhed, ja, mere end det: Andagt og Højtid var det, der fyldte hans Sind denne Dag.

Det stod for ham, som der inderst i ham altid havde brændt et Ønske om at tage sig smukt ud i Kirstines Øjne, ja, netop som just *det* havde været ham det vigtigste af alt; men der var jo ikke nær saa mange Søndage som Hverdage her i Tilværelsen.

— Da han havde spist, gik han atter lidt rundt i Haven. Han var jo ogsaa lidt spændt paa, om Kirstine havde lagt Mærke til de mange Forandringer her var foretaget, og hvad hun vilde synes om dem, om det store Rosenbed var hende til Glæde, og hvordan hun fandt, den udvidede Udsigt virkede? Men hun skulde hvile i Fred, — jaja, — ligge der og sole sig og plejes og passes godt, saa kom jo alt i sin rette Gænge igen, saadan Tid efter anden.

Da han atter kom forbi Verandaen, kiggede han ind og nikkede, skønt han ikke var vis paa, Kirstine fangede hans Blik. Hun laa saa fin derinde paa det bløde Leje, der var redt til hende. »Søster« havde syet saadan en lækker hvid Kasseking til hende, en Mellemting mellem en Frakke og en Slaabrok. Den var af noget blødt, uldent Stof, der saa ud, som det var strikket, men dog vistnok var en Slags Vævning. Hun havde ogsaa pyntet den for Haanden og i Halsen med brede Kastorgarnsrevers. Ogsaa det saa let og blødt og lækkert ud. Der var i Vintrens Løb kommet graa Striber i Kirstines Haar, især omkring Ørerne, men Fletningerne var da fremdeles fyldige og tunge. Sygeplejersken havde flettet store, lyseblaa Sløjfer i dem, og nu laa de to tunge Fletninger ned over hendes Bryst og hvilede sig i den bløde, hvide Slaabrok.

Han lagde ogsaa Mærke til, at hendes Haar krusede sig ved Tindingerne og omkring Ørerne, saadan som det altid havde haft Tilbøjelighed til, naar det var varmt i Vejret, — ja, eller naar Kirstine selv var særlig varm. Hmjah. — Han havde stor Lyst til at plukke en af de store, skønne Roser, kysse den og lægge den ind til hendes blege Kind. Men hun laa stadig og saa opad, stille, alvorlig og fjern. Noget sagde

ham, at han skulde helst lade det være. Han standsede heller ikke, men blev ved at gaa.

— Efter nogen Tids Forløb kom Lisbeth ud i Døren. — Der var to Mænd derinde, som gerne vilde tale med Hauge, sagde hun. Hun havde vist dem ind paa Kontoret.

»Tak, Lisbeth, jeg skal straks komme.«

Endskønt han godt vilde være blevet ved at gaa her i Haven og nydt Søndagsfreden og kigget ind paa Verandaen til den hvilende Patient, tog han dog ogsaa Afbrydelsen med Ro og gik ind for at snakke med de Fremmede.

Kort efter stod han atter i Havedøren.

»Det er Simon Godsk og Gudik, der er her. De vilde saa gerne have Lov at hilse paa dig, Kirstine; hvad siger du til det?«

»Joh,« — hun drejede langsomt paa Hovedet. — Hun vilde godt se de to gamle Venner og sige Goddag til dem.

»Ja, jeg har fortalt dem, at du helst ikke skal snakke ret meget,« men naar hun syntes det, saa kom han med dem, — altsaa saa de lige kunde hilse paa hende.

De to Fremmede holdt sig Hagues Anvisning efterrettelig, nøjedes med at trykke Kirstines magre Haand paa hjerteligste Vis og udtale deres Glæde over atter at se hende og vide hende i sit Hjem.

Hauge havde imens staaet og faaet den Idé, at de skulde blive herude i Haven med deres Forhandlinger.

»Der er dog ikke saa lidt rarere ude end inde i Dag, skal vi ikke slaa os ned her og snakke videre om Sagerne?«

Det kunde de to Gæster ikke indvende noget imod.

»Hvad mener du, Kirstine, gaar det an, at vi sætter os her paa Gangen. Vi skal nok passe paa, at vi ikke bliver for højroastede,« — smilte han til hende.

Jo, Kirstine syntes, de skulde sætte sig. Paa Sygehuset var der da saa ofte mange besøgende, saa hun var jo vant til baade at se og høre Mennesker om sig.

Holger trak Havemøblerne lidt bort fra Verandaen, og de tre Mænd satte sig om Bordet. Lisbeth havde faaet Ordre til at bringe en Forfriskning og kom med en Bakke med en sommerlig Læskedrik og en stor Skaal topfuld af rødgule Kirsebær.

Saa først fremførte Simon og Gudik deres egentlige Ærinde: Ønsket om, at Hauge vilde være Kredsens Repræsentant ved det projekterede Hyldest- og Takketog til Kongen. Ja, kunde det gaa ganske efter Simons og Gudiks Hoveder, saa de meget

gerne, at det just blev ham, der skulde frembære og oplæse Adressen.

Hauge spærrede Øjnene højt op og saa med største Forundring paa de to Gæster.

»Hvad er det, I snakker om? Jeg forstaar Jer slet ikke.«

De fremmede fik ikke svaret, før den store, sortkrøllede Rolf tog til at gå, og Havelaagen blev lukket op.

Der stod saa Dr. Rørdam og Pastor Bjerrum. De svingede hilsende med Straahattene og kom frem ad Gangen.

Mens ogsaa de hilste paa Kirstine og vekslede hjertelige Velkomstord med hende, hentede Holger endnu et Par Havestole. Saa kunde der blive Plads om Tremmebordet til de to nye Gæster med.

Og saa tog Simon og Gudik for Alvor fat, fulde af Iver for at naa det Resultat, de ønskede.

Det viste sig, at Gudik til Morgen havde været paa en Cykeltur til Købstaden for at konferere med »Folkebladet«s Redaktør om Sagen. Redaktøren var parat til af al Kraft at støtte Hauges Valg, saa til den Side var Vejen jævnet.

Det viste sig jo ogsaa, at Redaktøren pr. Telefon havde været i Forbindelse med det meste af Jylland og vidste, hvordan Stemningen var. At Sagen saa at sige allevegne vandt Tilslutning, var en Kendsgerning. I Vejle, i Horsens, i Aarhus saavel som i Byerne ovre paa Vestkysten, der var Stemning over det hele. Vilhelm Lassen i Aalborg havde til en Begyndelse mukket lidt, men nu syntes ogsaa han overvundet. Man havde nemlig været saa fornuftig at foreslaa ham som en af Repræsentanterne for Købstæderne, det havde nok ombestemt ham.

Parolen fra København, og det vilde jo sige fra »Politiken«, lød paa, at bare Adressen og Takketøget fik den rette Karakter, var Tanken udmærket, Modstand var »lidet klogt og lidet værdigt politisk set«. Der burde Fart paa, saa det kom til at »gaa rask med Valg af Delegerede«. — »Det var en stor Skam, hvis Træghed skulde forspilde en Del af den Højtidelighed, som Kongetøget burde besidde.«

Nede fra Skanderborg forlød det, at man ogsaa der havde en Mand, som man kunde ønske skulde være Frembærer af Adressen, en Gaardejer, der hed *Ole Jensen*. Folkeblads-Redaktøren havde aldrig hørt hans Navn før, Simon og Gudik heller ikke, men det var blevet sagt, at han var en jævn Bonde, »meget velagtet i sin Kreds«.

Det lød naturligvis meget pænt, men Simon og Gudik saa

nu alligevel helst, at det blev en, der ikke saa for ydmyg ud. En *Bonde* skulde det være, selvfølgelig, men *Bonde* og *Bonde*? — Der var jo dog stor Forskel paa *Bønder*, og *Simon* og *Gudik* vilde nu holde paa, at det først og fremmest skulde være en *Mand*, der kunde give *Majeståten* den rette Fornemelse af, hvad de en Gang saa foragtede »*Transtøvler*« havde udviklet sig til; — kort sagt, at *Bønderne* ikke mere var en *Stand*, man kunde løbe om *Hjørnerne* med.

Altsaa, det skulde være en *Mand* som *Holger Hauge*, rank i *Ryggen*, vant til at optræde i *Forsamlinger* og *velskaaren* for *Tungebaandet*.

»*Jamen* har De betænkt, at *Hauge* ikke siger *A?*« — henkastede *Rørdam* tørt. — »Bliver det alligevel ikke nødvendigt ogsaa at tage det i *Betragtning*, naar der skal vælges en *jysk Bonde* til et saa delikat *Hverv?*«

»Aa, pyt med det,« — svarede *Gudik* rask. — *Adressen* blev jo dog ikke skrevet paa *Jysk*, saa skulde den vel heller ikke læses paa *Jysk*. Han gik saa ivrigt op i *Emnet*, at det ikke et *Øjeblik* faldt ham ind, *Folketingsmandens Bemærkning* kunde være ironisk ment.

Simon var paa sin *Vis* lige saa ivrig for *Sagen* som *Gudik*, men nu kom den sidste jo lige fra *Morgenkonferencen* med *Redaktøren* og var saa fuldproppet med *Nyheder*; det gjorde ham særlig veltalende. Maaske var heller ikke deres inderste *Bevæggrunde* helt de samme. *Simon* brændte af gammelt trofast *Venskab* for *Holger* og hans *Hustru* og vilde have *Holger* restitueret i *Egnens Omdømme*. Der havde været saa megen *Snakkeras* i *Sommer*, og flere *Ting* var sket, som ikke tog sig godt ud, derfor vilde han gerne have, at *Hauge* paany paa en ærefuld *Vis* kom frem i *Forgrunden*. — Desuden havde han instinktivt sine *Tvivl* om, at *Rørdam* vilde billige dette *Hyldesttog* og denneher *Taksigelsesadresse*, men kunde man møde med hans *Svigerfar*, eller da hans *Svigmors Mand*, som *Repræsentant*, vilde han dog næppe gøre noget for at forpurre *Sagen*, *ræsonnerede Simon*.

Bjerrum forsøgte ind imellem at snakke om det politiske *Møde*, som han mente var af særlig *Vigtighed*, og hvis *Arrangement* jo ogsaa i *Dag* var hans egentlige *Ærinde* til *Thorsted*; men de to andre var saa ivrige for deres *Særsag*, saa det ikke syntes muligt at vække *Interesse* for andet.

Og det endskønt *Hauge* endnu ikke havde svaret noget, men bare siddet og hørt paa dem og set fra den ene til den

anden. Der gik mange Tanker gennem hans Hoved i denne Stund:

Rørdam nævnede før, at han ikke sagde *A*, — han kunde med det samme have mindet om, at han havde taget Præliminæreksamen, været Herregaardsforvalter og Løjtnant, thi det var altsammen Ting, der i sin Tid havde gjort ham saa umulig i Thorstedboernes Øjne, saa hadet og foragtet omtrent vel som et Menneske kunde blive, og anerkende ham som *Bondens Lige* var nok det sidste, man havde faaet dem til, — *den Gang* altsaa. Skulde det da nu vise sig, at han var den eneste rette til at frembære de danske Bønders Taksigelse til Kong Christian IX? — Det var s'gu dog en pudsigt Situation. — Bonden af i Dag var nu ikke helt den samme, han var for 25 Aar siden.

Men disse Tanker beholdt han for sig selv; højt sagde han: »Vi kan vel alle være enige om, at noget for det danske Folk mere betydningsfuldt end det, der skete iforgaars, har vi ikke oplevet i den sidste Menneskealder; at det er Bøndernes seje Kamp, Folket kan takke for Sejren, kan der vist heller ikke tvistes om; der er vel da heller intet mærkeligt i, at man ønsker at fejre Begivenheden, vel heller ikke i, at man laver en større Samlingsfest i Hovedstaden.« —

»Men De synes, at det er pjokket, at de vil løbe til Kongen,« — indskød Bjerrum.

»Naah. — Nej, — naar de alligevel skal til København, er det vist ogsaa klog Taktik, at de gør en Smule Afstikker ind og hilser paa den gamle Konge.«

»Javist, — naturligvis —« Gudik bruste straks op.

»Jo; men jeg tvivler om, at jeg er den rette Mand til det Hverv.« — Han kunde fornemme, at han havde ikke Spor af Lyst til at komme dem i Møde, men gjorde sig ikke klart hvorfor.

I det samme lød en ny, spæd Stemme ind over Mændenes Lag:

»Jeg tror heller ikke, Holger, at du skal sige Ja til det Forslag.«

Alle fem Mænd fik som et Stød for Panden og rettede sig op i Sædet. Hvad for noget, det var jo Kirstines Stemme, der lød, svag og fjern, men tydeligt nok til, at alle hørte hendes Ord.

»Naa, saadan siger du, Kirstine.«

Hauge havde straks rejst sig og løb op paa Verandaen, og de andre fulgte efter.

»Bønder er jo vist ikke de samme, de var forhen; jeg mener, saadan som Bønder har det nu, det ligner jo slet ikke, som de havde det i fordums Tid, — som f. Eks. den Gang »de Store« satte min gamle Bedstefar paa Træhesten.«

Kirstines Røst lød meget svag, ogsaa lidt stakaandet, og det var, som kom Ordene langt borte fra.

»Du mener, Svigermor, at Bønderne er blevet til nogen rigtige storsindede Hanser, der meget mere ligner de fordums Herremænd end de fordums Bønder,« — sagde Dr. Rørdam.

»Ja—ah. — Nej — jeg ved ikke, — det lyder vel lidt overdrevent, hvad du der siger?«

»Ja, rentud i Slotte er det jo ikke, Bønderne bor, men synes du ikke nok, at det er nogle svært fine Gaarde, de bygger sig, og at man godt kan regne dem lige med de gammel-dags, mindre Herregaarde?«

»Joh, — og vi har jo ogsaa faaet møbleret alle vore mange fine Stuer nu,« — sagde Kirstine.

»Og faaet fornemme Køretøjer, Svigermor. Ikke grevelige Firspand, nej, og ikke Kusk og Tjener paa Bukken, men alligevel meget fornemme Wienervogne og straalende Seletøjer o. s. v. Det ligner ogsaa rigtig godt efter Herremændenes, ikke sandt?«

»Jo—oh — men —«

»Da kan vi vist heller ikke klage over, at det mangler paa rigelig og flot Selskabelighed,« — faldt Holger ind.

»Jah, ogsaa det,« — svarede Kirstine. — »Men jeg tænker alligevel mere paa al den Masse af Tid, Bønderkoner og -piger nu om Stunder bruger til at lave Pynt og Stads. Ifjor var der en Kone, der viste mig fire lange Stykker kvarterbrede Blonder, hun havde hæklet til sine Sovekammergardiner. Det var hendes Vinterhaandgerning, sagde hun. — Det var jo ikke rigtigt, for hun havde naturligvis baade lappet og stoppet og den Slags, men alligevel — at en jævn Bondekone sætter sig hen og bruger sine Hverdage til den Slags, det ligner da ikke Fortiden. — En anden Kone viste mig et meget kunstfærdigt Slumretæppe, det skulde ikke være til at bruge, men til at ligge til Stads paa Fløjlsdivanen i deres fine Stue, fortalte hun, og jeg tænker saamænd ogsaa, at det havde taget det meste af Vintren at lave det. En tredje Kone husker jeg, der en Gang viste mig en Lysedug, hun havde kniplet af noget Garn næ-

sten saa fint som Spindelvæv. Hvor lang Tids Arbejde, det havde kostet hende, kan jeg slet ikke bedømme.»

»Du vilde, de skulde tage sig noget mere nyttigt for,« — sagde Simon.

»Det ved jeg saamænd ikke, Simon, om jeg vilde, men jeg ved da, at for bare femogtyve, tredive Aar siden, da var det jo ikke blot alle Bønderkoner, der sad og spandt og vævede og lavede Tøj til Kjoler og Mandfolkeklær, til Dækketøj og til Sengene o. s. v., men ogsaa mangen en fin og fornem Frue. Jeg kan huske, vor Præstefrue derhjemme spandt og lavede Tøj til Kjoler og Kørekavajer, ja, selv en saa fornem Dame som Kammerherreinde Castenskiold til Annaborg sad saamænd i sin Tid og spandt sammen med sine Piger og lavede Garn til baade det ene og det andet.«

Kirstines Stemme var efterhaanden sunket ned til næsten en Hvissen, og hun kom til at hoste lidt.

»Lille Kirstine, du maa ikke tale saa meget, du bliver jo helt overanstrengt.«

Holger strøg hende over Panden og tog om hendes Hænder.

»Aaja, — jeg vrøvler nok ogsaa, det er vist altfor smaa Ting, jeg faar nævnt, — endskønt — —. Men jeg har jo slet ikke faaet sagt det, jeg vilde sige.« — Hun flyttede Hænderne raadvildt.

»Du vilde sige, Svigermor, nu Bønderne ogsaa har sejret politisk og faaet deres Folk i Regeringen, nu bliver de nok for Alvor store paa det, egoistiske altsaa, og glemmer rent, at der er Smaakaarsfolk, som maa nøjes med en Stue eller to, i Stedet for Bøndernes seks, otte, ti, — hvormange nu det er, de har? — Og som heller ikke har de bugnende Sulekar at tage af, der er enhver Bondekones Stolthed og Trøst o. s. v. — Var det ikke saadan noget, du tænkte paa, Svigermor?«

»Jo—oh, noget lignende var det. — Se, her er jo blevet saadan farlig fin Udsigt her fra Harreborg nu, de store Popler er kommet væk, og engang i Formiddag saa kom jeg til at ligge og se paa, saa mange nye Huse der dog er blevet bygget her, i den Tid, Holger og jeg har boet her i Thorsted. Da vi kom hertil, da var der dobbelt saa mange Gaarde som Huse, nu siger Holger, at der er tre Gange saa mange Huse som Gaarde; — men alle de Husmænd, — jeg mener, at deres Kaar ligner da vist ikke meget de nuværende Gaardmænds?«

»Du mener, Husmændene har ikke blødt Skind i Hæn-

derne, saadan som Gaardmændene har det nu om Stunder; — hvad, Svigermor, var det saadan, du tænkte?»

Rørdam lo højt, og de andre lo med.

»Jamen det var netop saadan, jeg tænkte, da Simon og Gudik før sagde Godda' til mig.«

Mændene lo igen, og Gudik kom frem til Hovedgårdet.

»Men hvad er det, du siger, Kirstine, du vil da ikke beskylde Simon og mig for, at vi gaar og dovner Tiden væk?»

Han bøjede sig ned over hende og tog hende demonstrativt i Haanden, for at hun rigtig kunde konstatere, at han havde »Fløjlsvanter« paa, som han sagde.

Men hun havde nok slet ikke Lyst til Spøg; hun blev ved at tale, sagte, alvorligt og lidt anstrengt.

»Nej, nej, Gudik, det er ikke det, at I er dovne, men I har jo faaet saa meget at løbe om, saa jeg synes, det er, som Tilværelsen er blevet en helt anden for Jer. Det er jo, som det mere er med Hovedet end med Kroplid, I tjener Jeres Udkomme, og det er da en hel Forandring.«

Rørdam nikkede, og Hauge saa med et Smil til Gudik og Simon.

Kirstine havde den meste Tid, mens hun talte, ligget og set opad, og med det alvorsfulde Blik hæftet paa et Sted langt borte, ingen vidste hvor. Denne Fjærnhed virkede som en sær Kontrast til hendes Ord, der jo syntes særdeles nærværende.

»Jeg har jo endnu ikke faaet sagt det, jeg vilde sige,« — sagde hun sukkende, — »og jeg er næsten bange for, jeg er for træt til, at jeg kan faa det frem.«

Hun strøg sig over Panden og holdt sin Haand skyggende for Øjnene.

»Du *maa* heller ikke tale saa meget, Kirstine, det ved du jo godt,« — skændte hendes Mand.

»Nejmen. — Jamen — det var det, jeg mente, at nu staar den danske Bonde jo paa et — paa et — kan man ikke sige paa et Kulminationspunkt? — Og saa gaar det vel tit, som Rørdam før sagde, at de, der har kæmpet sig frem til at blive de herskende, de glemmer, der er andre og andet, der trænger til Støtte. — Men *nogen* maa der jo være til at se længere frem — —«

»F. Eks. din Mand og din Svigersøn, — ikke?» — sagde Rørdam.

»Du vil, vi skal rykke vore Teltpæle op og flytte Maalet, og saa synes du, at saadan noget som at drage paa Hyldest-

og Takketog til Kongen, det kan vi lade »de andre« om?» — Det var Hauges Ord.

»Ja, Holger, — saadan var det, jeg tænkte, — netop saadan.«

»Jeg tror nok, jeg forstaar dig, Kirstine, og jeg skal nok holde mig tilbage. — Er du saa tilfreds?«

Holger bøjede sig smilende frem imod hende, og hun gav et lille Nik til Svar.

»Der har I to ivrige Herrer saa Besked,« — vendte Rørdam sig imod Simon og Gudik. — »Lav I bare Jeres *Takketog*, saa langt og saa festligt, I vil og kan, Holger Hauge og jeg stiller os paa det Standpunkt, at vi anser det for noget, der er os ganske uvedkommende.«

Naah. — Jah —

Ja, hvad var der saa mere at snakke om? De saa lidt paa hverandre, de fem Mænd, der kendte hinanden saa udmærket, smilte ogsaa lidt, og derved blev det.

Nej, Bjerrum greb paany Lejligheden til at minde om det politiske Møde, som han var kommet hertil for at planlægge. Det fik han nok ordnet, mente han, og det følte han sig sikker paa, de *alle* kunde samles om.

Men han skulde ned og drøfte Sagen med Knud Thing, og Klokken var allerede mange; han maatte gaa.

Kort efter fulgte da alle Hauges fire Gæster ud ad Have-
laagen og nedad Byen til.

Om Hauge som Repræsentant til Kongetoget nyttede det saa ikke at tale mere, forstod man.

VIII.

LIVSOPGØR.

DA det var blevet henad Totiden, stod Lisbeth paany og kiggede ved Bryggersdøren.

Gaardspladsen var fuldstændig øde nu. Nedover den næsten 10.000 Kvadratalen store, græsgrønne Flade var der ikke hverken Mennesker eller Dyr at øjne.

Men nu var det Tiden, der skulde laves Eftermiddagskaffe,

og Lisbeth skulde jo dog gerne have vidst lidt om, hvormange der var hjemme at lave Kaffe til.

Hun saa ellers saa fornøjet og opmuntret ud, gamle Lisbeth, og var i stiv Søndagseftermiddagspuds: Nystrøget Bomuldsjole med hjemmehækket Pibestrimmel i Halsen, broderede Morgensko og struttende stift hvidt Forklæde med brede Blonder omkring. — Hun, den utilnærmelige »kridhvide« derinde i Sovekammeret, skulde dog se, at Lisbeth ogsaa kunde fikse sig op og tage *hvidt* paa.

»Rolf! — Rolf!« — kaldte hun ud i Gaarden. Og saa kom ogsaa den sorte Puddelhund luskende frem. Den havde ligget og sovet i Skyggen bag en Brændestabel nede ved Laden. — Søndagssolen straaled jo fremdeles, og varmt var det.

»Naa, kommer du saa luntende, dit tykke, dovne Asen,« — snakkede Lisbeth til Hunden, klappede den og ruskede den venskabeligt i dens lange, laadne Øren.

»Kom du saa bare herind til Lisbeth, saa skal du se Løjer, hvad her er til dig. Sandelig om ikke ogsaa du skal mærke, det er Søndag, og at Lisbeth er meget glad.«

Hun fik Rolf ind i Bryggerset, hvor den i sin sædvanlige Krog blev præsenteret for et stort Fad med mange herlige Lækkerier, Ben og Flæskesvær, Sauce og Kartofler og, hvad der var Rolfs Yndlingsdelikatesse, fire Æbleskiver.

»Æd saa, din dovne Luskepeter, saa skal du nok bagefter faa et Stykke Sukker.«

Som Lisbeth og Rolf stod der og snakkede fortroligt med hinanden, kom Ole Nybro til Døren.

»Aa, Ole, det var da storartet, at du kommer, for nu skal du bare høre: Kirstine har spurgt efter dig, hun længes efter at se dig og hilse paa dig.«

»Aa, Herregud!« — sagde Ole. — »Det var da rart at høre. — Hvordan har hun det?«

Og nu begyndte Lisbeth at øse ud af sit overfyldte Hjertes Glæde: — »Vil du tænke dig, Ole, vi fik hende til at spise Middagsmad. Hun spiste næsten en hel Tallerken af den Hønsekødsuppe, jeg havde lavet til hende, og hun sagde, at hun aldrig havde smagt saa dejlig en Suppe. Et lille Stykke Rødspætte fik jeg Lov at koge til hende, og det smagte hun ogsaa paa, og hun sagde, det var en fin, fast Rødspætte og passende kogt, — saa Lisbeth forstaaer godt, hvordan det skal være.«

»Naah. — Jah, — det er da godt, hun kan spise lidt.«

»Jamen, Ole, vil du tænke dig, — hun vil sandelig ogsaa smage paa Eftermiddagskaffen. — Hun den »kridhvide« derinde, hun saa nok lidt visnæset ud, da jeg spurgte Kirstine derom; men tror du, Kirstine brød sig om hendes Miner og Gebærder? — Ikke en Døjt. — »Du skal bare komme med en lille Taar af Kaffen, Lisbeth; jeg vil da smage, om du forstaar at lave god Kaffe,« — sagde hun.«

Og Lisbeths Ansigt straaledede som en Sol, der midt i Pibe-kraven.

Saa snakkede hun og Ole lidt nærmere om Forholdene, hvornaar Kirstine skulde have sin Kaffe, og hvornaar Lisbeth mente, det var mest passende Tid for Ole at melde sig.

Ja, se, ved Middagstid havde Sygeplejersken givet Ordre til, at Kirstine skulde flyttes ind i sin Seng. Saa skulde der være Ro og Stilhed rundt om et Par Timer, og Kirstine skulde prøve, om hun ikke nok kunde faa sig en lille Lur. — Hauge havde lagt sig nede paa Plænen med en Paraply over Hovedet. Det kendte Ole nok, at naar Vejret var varmt, saa kunde Husbond godt lide at tage sin Middagslur der. Sygeplejersken sad ude paa Verandaen med sit Hækletøj; der var hun, forstaar sig, nemt ved Haanden. Nu tænkte Lisbeth saa, at naar nu Kirstine havde sovet, saa blev hun nok baaret ud i Haven, — for vilde Ole bare tænke sig — hun havde bedt om, at de i Eftermiddag bar hende helt ned paa Græsplænen, for der var hun bedre i det Frie end paa Verandaen. — »Synes du ikke, det var skønt, Ole, at hun vilde rigtig ud i Haven?«

»Jo, saamænd, —«

»Saa tænker jeg mig, Ole, at naar hun nu er kommet derud, saa kommer der nok Bud, at nu vil hun have sin Kaffe, og saa skal jeg straks sige til hende, at du er kommet op af din Middagssovn og kan komme ud til hende, saasnart det passer hende.«

»Ja, det er godt, Lisbeth,« — nikkede Ole. »Saa sætter jeg mig ind i Stuen. Jeg vilde godt læse Prækenen, — for jeg syntes ikke, jeg havde Ro paa mig til at gaa i Kirke i Dag.«

Det forstod Lisbeth saa godt, — for der var jo ligesaa højtideligt herhjemme i Dag, — ikke sandt?

De to nikkede til hinanden, og Ole gik ind.

*

*

*

Kirstine havde virkelig faaet sig en lille Middagsøvn, — endda uden Pulver. — Holger blev glad, da han hørte det, og Lisbeth straaede, — selv den »kridhvide« syntes veltilfreds.

Det saa virkelig ogsaa ud, som det lille Blund havde styrket Patient; det var næsten, som der var kommet mere Farve i Kinderne, og hun syntes at se mindre træt ud end i Formiddags.

Sygeplejersken gav hende den fine, hvide Slaabrok paa og puslede om hende. Imens havde Hauge og Lisbeth baaret Divanen fra Verandaen og over paa den grønne, nyslaaede Græsplæne paa den anden Side af det store Rosenbed.

Lisbeth glemte jo ikke at fortælle, at Ole var derinde. Han blev kaldt ud, og mens han hilste paa Kirstine, lavede Lisbeth Kaffen, som hun lidt efter kom ned i Haven med. Der dækkede hun til Hauge og Sygeplejersken og Ole ved Havebordet; men det spændende for hende var jo, om hun fik Kirstine til at smage sin Kaffe, — ja, og hvad hun syntes om den?

Kirstine fik, trods Sygeplejerskens Protest, Kaffe, smagte da ogsaa paa den og roste den stærkt. Var det da noget Under, at gamle Lisbeth vendte sig og gik ind i Huset med en Mine som en Triumfator?

Da Kaffen var drukket, kom Ole paa sin Vej ind til Prækenbogen igennem Køkkenet.

»Naa, hvad siger du saa, Ole, det var vel nok stolt, at Kirstine smagte paa min Kaffe? Vil du tænke dig, det er over fem Maaneder siden, hun sidst smagte Kaffe, synes du ikke, det er mærkeligt, at hun lever endnu?« — Hun lo, den gamle Pige, af sin egen Overdrivelse.

»Ja — hvad,« — sagde Ole og trak lidt paa Skuldrene. — »Jeg er jo ikke saa kaffegal.«

»Jamen, hun har jo ogsaa spist af Middagsmaden, Ole, og hun har sovet, og i Formiddags har hun snakket med de fremmede Mænd, her var, og nu vilde hun ud i det Frie at ligge, det er da altsammen saa skønt og godt, hvad Ole? Du skal se, vi skal snart faa vores Madmor rask igen,« — jublede Lisbeth videre.

Ole vilde ikke forstyrre den gamle Piges Glæde. Han sagde bare Naah — og Jah, og saa satte han sig ind i Stuen igen. Men der var noget ved Kirstines Blik, der gjorde ham skeptisk: Det var saa underlig fjernt, syntes det ham. Just

saadan Fjernhed havde han ofte iagttaget hos Mennesker, for hvem det lakkede imod det sidste.

Men han var jo ikke lærd; det var ikke sagt, det havde noget at betyde — det hængte kanske sammen med det lange Sygeleje?

Saadan vilde da ogsaa han helst tro, og hvorfor saa ikke haabe sammen med Lisbeth og de andre?

— Hauge kom ud i Køkkenet til Lisbeth: Der var blevet ringet nede fra Dr. Rørdams, at man ikke skulde vente Familien før henefter Klokken fire. Knud Things Kone havde en Bror, der var Læge, og han og hans Familie var uventet kommet paa Besøg dernede paa Skolen, saa man var foreløbig optaget. Samtidig skulde han sige fra »Søster«, at Lisbeth ikke maatte gøre sig Ulejlighed med Aftensmad til Gæsterne. De kom kun paa et kort Besøg. Saadan ansaa »Søster« det for klogest af Hensyn til sin Mors Fred og Ro.

Naa. Jaja.

Det var ikke helt efter Lisbeths Kogebog, thi hun havde haabet at kunne brillere med et ekstra veldækket Aftensbord, ventet rigtigt at faa Lov til at vise Prøve paa sin Husholdningskunst. Men — paa den anden Side — de var jo ikke saa faa dernede, Børn og Børnebørn og Svigerbørn tilsammen, saa det var maaske rigtigt, at det vilde blive for megen Surl for Kirstine.

Hun takkede sin Husbond for Beskeden og skulde nok rette sig efter den.

*

*

*

Det var ikke ret længe efter Kaffetid, at et lille Pony-køretøj gjorde Holdt paa Vejen, lige udenfor Havelaagen.

»Det er saamænd Christian Mouritsen,« sagde Holger straks. — Han sad paa en Havestol i Kirstines Nærhed og læste Aviser, men sprang nu op og hilste vinkende ned mod Laagen.

»Aa, er det Christian.« — Kirstine gav straks tilkende, at ham vilde hun gerne hilse paa.

Saa lagde Holger Aviserne og gik ned til Havelaagen.

Efter at han og Gæsten havde talt lidt med hinanden, stod Christian ud af Vognen, fæstnede Tømmen og fulgte med Holger op paa Plænen.

Christian havde straks af Holger faaet at vide, at det

syntes, som Kirstine havde det godt — efter Omstændighederne forstaar sig; men han gjorde jo samtidig som sædvanlig opmærksom paa, at hun helst ikke maatte tale ret meget.

Og saa naaede de op til Kirstine, hvor Gensynet mellem hende og den gamle, trofaste Ven formede sig meget hjerteligt.

Holger havde hentet en Havestol, og Christian satte sig ved Kirstines Hovedgærde. Han snakkede jo med Patienten om de Opmuntringer, han havde hørt af Holger: at hun havde spist flink til Middag og været saa fornuftig bagefter at tage sig en Middagssovn. Sove, syntes Christian, var noget af det fornuftigste, Folk kunde tage sig for i denne Varme, og han kunde da ogsaa tydeligt se paa Kirstine, hævdede han, at hun havde haft godt af Sønnen, hun saa meget kvikkere ud end sidst, han besøgte hende paa Sygehuset.

Hun spurgte Christian, hvor han havde været henne, om han havde været langt af By?

Nej, slet ikke. Han havde netop ikke været uden for Sognet, men bare kørt rundt hos Folk for at høre, om der var slagtetjenlige Lam at faa til Købs.

»Hvordan staar saa Avlen i Sommer?«

»Den staar fin, Kirstine. Vorherre har haft et godt Øje paa Klem til os hernede i Thorsted, vi kan næsten sige, at vi har faaet Regn og Sol, akkurat som vi har ønsket det.«

Naa det havde man. Hun havde imellem tænkt, om ikke Somren havde været for tør, — saadan for de lettere Jorder, sagde hun.

»Aah, Kirstine, du skulde lige se saadan et Lag Rug, Holger har oppe paa Hedemarken. Det staar saa højt og saa tæt og saa rent, saa du har aldrig paa denne Egn set finere Kornfald.«

»Ja, det er sandt,« — nikkede Holger, — »det er en fin Rug.«

»Aa!« — udbrød Kirstine, og det var, som der pludselig kom Liv i hendes i tung Alvor stivnede Ansigtstræk.

»Jamen, Kirstine, Rugen er ikke det eneste fine. Jeg kom for lidt siden forbi *Holmeagrene*, som I kalder dem; der staar i Sommer en gul Havre, den tør jeg vædde, Holger kunde tage Præmie for. Den er saa svær og saa skøn at se paa og med en Top saa tung, saa du slet ikke kan forestille dig det.«

»Aa!« — sagde hun igen, længselsfuldt sukkende og slog

Hænderne sammen, som om hun fortvivlet vilde sige: Og her ligger jeg og har ingen Ting set.

Saa dan laa hun stille lidt, og Mændene tav ogsaa. To brune Sommerfugle i Leg kom og satte sig i hendes uldne Slaabrok. Sommerdag, Sommervej, Søndagsstilhed. — En dejlig Stund.

Pludselig vendte Kirstine Ansigtet om imod dem:

»Kan I ikke køre mig ud til Kornet?« — bad hun.

De saa forbløffede og benauede paa hinanden. Hvad var dog det for en Bøn? — Og saa hjertegribende den lød. — Men det var da vild Snak.

»Jamen. — Nej, — Kirstine, det kan da aldrig gaa an?« — sagde Holger.

»Nej, det gaar vel ikke an?« — sagde ogsaa Christian.

Holger kastede et Blik op til Sygeplejersken, der sad med sit Haandarbejde lidt borte.

»Christians lille Køretøj holder jo der ved Havelaagen, den brede, lave Ponyvogn er da let at komme op paa,« sagde Kirstine.

Nu kom Sygeplejersken frem.

»Nej, Fru Hauge, komme ud og køre kan der ikke være Tale om. Det har De ikke Kræfter til.«

»Hvis noget kan gøre mig rask, saa er det da at komme ud og se den fine Sæd, de taler om. — Hvad i Verden er skønnere at se end de modne, bølgende Kornfald, den ene Farve bag den anden!«

Mændene saa atter paa hinanden, saa til Kirstine, saa til den høje, myndige Sygeplejerske, — hvad var dog her at svare og gøre?

»Saa stille og varmt Vejret er, hvad Forskel skulde det vel gøre, om jeg til Forandring blev flyttet her fra Divanen og over i Christians Agestol? — I kan jo stoppe nogle Puder om mig og tage et Par Rejsetæpper frem. — Det kunde saamænd sagtens gaa an.«

»Det synes jeg ikke er til at høre paa, at du ligger her og længes saa haardt efter at se dit og Holgers Korn,« — sagde Christian.

»Det kan heller ikke jeg godt taale,« — sagde Holger. »Er det helt ugørligt at tage saadan en lille Tur, nu lige midt i Eftermiddagens skønneste Solskin?« — vendte han sig mod Sygeplejersken.

»Det tager jeg ihvertfald ikke Ansaret for,« — svarede hun.

»Saa lad mig selv gøre det,« — sagde Kirstine. Hun havde pludselig rejst sig paa Divanen og sad op.

»Saa maa jeg først tage Deres Temperatur.«

»Aa, pyt med det dumme Gradeglas! — Synes De ikke, jeg er blevet gradet tit nok i de forløbne Maaneder? — Det kan vel være tidsnok i Aften?«

Holger Hauge gjorde sig mange forskellige Tanker, som han stod der og saa paa sin syge Hustru: Naar hun nu ønskede saa heftigt at komme ud og se Kornet, var det dog saa ikke forkert at staa hendes Ønske imod? — Vilde det ikke gøre hende urolig og tage paa Nerverne? — Paa den anden Side var der noget fremmed og vel unaturligt i den Heftighed, hvormed hendes Ønske ytrede sig. Det lignede jo ikke Kirstine at tage saa stædigt paa en Sag og udtale sig saa kategorisk. Der var vel noget sygeligt med i denne Heftighed, men alligevel saa syntes han, hun kunde have Ret i, at saa smukt Vejret var, lød det da ikke utroligt, at man godt kunde lave Christians lille magelige Vogn saadan tilrette, saa hun kunde have det godt der. Der maatte vel nok kunne redes op med Puder og Tæpper, saa hun kunde halvt sidde og halvt ligge, og hvile godt saadan? Det var jo bare den Smule Tid, man kørte en Runde paa Gaardens egne Marker, der var Tale om.

»Hvad mener du, Christian?«

»Tjah, — hvad skal man sige? — Jeg synes jo, det var skönt, om Kirstine fik Kornet at se, især da, naar hun nu ønsker det saa stærkt,« — svarede Christian.

»Ja, ikke sandt, jeg synes ogsaa, I kunde gøre mig den Glæde.«

Saa brast deres Modstandsevne, og kort efter var baade Sygeplejersken og de to Mænd i travl Beskæftigelse med at ordne Vognen. Lisbeth var ogsaa blevet tilkaldt og kom frem med Favnen fuld af Puder og Pøller og Tæpper. Sygeplejersken fæstede Kirstines tunge Fletninger op om Hovedet i Rosenkransfrisure, og Lisbeth fandt en stor, lyserød Helgolænder, som man vilde give hende paa til Skygge for Solen. Hun kom ogsaa med et Sjal til at lægge om hendes Skuldre, men det hævdede Kirstine, der ikke var Brug for, Vejret var jo fuldkommen blikstille, og Solen *stepte* jo formelig.

Og saa løftede Hauge sin syge Hustru op fra hendes Leje, bar hende ned til Vognen og satte hende midt i alle Lisbeths bløde Puder.

Sad hun saa godt? — Var det blødt nok? — Troede hun

virkelig, hun kunde holde til Køreturen? — spurgte man fra alle Sider.

»Naar jeg igaar kunde holde til en Køretur helt fra Aalborg og til Harreborg, skulde jeg saa ikke kunne komme ud i vores egen Mark?« — svarede hun og lagde en virkelig bidsk Haan i den svage Stemme.

Ja, det var der jo noget om. Selv om Ordningen ikke var helt den samme, var Turen i Dag dog ikke noget at ligne med de mange Mil, hun blev kørt igaar; — og Christian satte den lille, trivelige Islænder i Gang.

Han og Holger gik hver paa sin Side af Vognen, og Sygeplejersken fulgte bagefter.

— De tog først Øst paa, op i Hedemarken. Den Vej vendte Hest og Vogn, saa Retningen faldt forsaavidt af sig selv. Lidt fremme stak en Markvej fra, op imellem Sædskifterne. Det var en fuldkommen privat Vej, saa her var de temmelig sikre paa ingen at møde.

Til Gengæld var Vejen ikke allerjævnest. Hist og her var der ret uvelkomne Slaghuller. Naar de nærmede sig et saadant, lod Christian Vognen holde, og han og Holger hjalp hinanden med at rykke op af de Skræpper, Bynke og Tidsler, der voksede i Vejkanten. Dem bødte de Vejens Skavanker med ved at lægge dem paatværs i Hullerne. Og saa luntede den islandske Lotte stille af igen.

Man spurgte jo jævnlig undervejs, hvordan Patienten befandt sig. Men der var forsaavidt ingen Ynk at skue. Kirstine sad og saa sig om, hun saa virkelig helt nysgerrig og interesseret ud, og, hvad nu Aarsagen var, Varmen eller Spændingen, eller kanske Febertemperatur, hun havde faaet et lille Farveskær over Kinderne, og saa ikke nær saa skrøbelig og afmægtig ud som i Formiddags.

Vejen gik op over en Bakke, en Slags Højderyg i Harreborgs Hedemark. Da de kom helt op paa Kammen, lod Christian Hesten gaa istaa. Herfra var der en vid og herlig Udsigt udover et stort Landskab, og herfra kunde ogsaa Harreborgs Kornfald rigtig overskues. Der var ikke blot Rug og Havre heroppe, men ogsaa store Skifter med Roer og Kartofler, Boghvede og Kløvermarker, og alt stod det frodigt og godt, og de forskellige Farver dannede et straalende, et mangefarvet Tæppe; men det var dog, som Christian havde sagt, især *Rugfaldet*, der var bemærkelsesværdigt. Der var over tyve Tønder Land i Skiftet, og som man nu holdt deroppe paa

Højderyggen og saa ned over dette mægtige, modne, bølgende Kornfald med dets Millioner af duvende og nikkende Aks, tog det sig kosteligt ud, ganske overdaadigt.

»Ja, brug saa dine Øjne, Kirstine,« — sagde Holger og nikkede smilende til hende.

Og hun, hun havde lagt sine Haandflader sammen og løftet Hænderne som i lovprisende Forundring. Hendes Ansigt spejlede en stærk indre Bevægelse, halvt Graad, halvt Smil.

»Aa, Herregud!« — sagde hun og bøjede Hagen ned i »Søster«s bløde Kastorgarnskrave. — »Hvor det var godt at se!«

De to Mænd havde jo gaaet hele Somren og kigget paa det Rugfald og nøje fulgt dets Vækst, saa de kunde jo tage dette Syn uden Overvældelse, men Synet af Kirstines Glæde og Bevægelse gjorde ogsaa dem myge og ømme om Hjertet.

Der var ingen af dem, der kunde sige noget. Holger tog blot i Stilhed om sin Hustrus Haand.

Saadan holdt de længe stille der paa Bakken, og den, der først brød Tavsheden, var Kirstine.

»Kan du huske, Holger, hvordan her saa ud, den Gang jeg første Gang kom til Thorsted og besøgte dig?«

»Ja, Kirstine. Da var alt det, vi her ser, sort Hede.«

»Kan du ogsaa huske, hvordan de Agre saa ud, som vi gik over fra det gamle Harreborg og herop til Heden?«

»De var sandede og forsømte, overgroet af Rødknæ og Stedmoderblomster, Skræppe og Skrupperas.«

»Ja, Holger,« — nikkede hun. — »Og det er kun 24 Aar siden. Hvor har du faaet udrettet meget i disse Aar! Synes du ikke selv, det er ubegribeligt alt, hvad du har kunnet overkomme?«

Ak, det var jo evige Tider siden, han havde hørt sin Hustrus Stemme, lyttet til hendes kærlige Ord og ømme Anerkendelse. — Hvem havde i al den Tid talt venligt til ham? Ingen. — Selv Christian og Simon, som han dog ansaa for virkelige Venner, havde altid krydret Venskabeligheden med Kritik og Skepsis. Hans Hænder kom til at ryste, saa bevæget blev han ved at høre Kirstines Ros.

Han vilde gerne have hørt flere Ord, men han kom til at huske paa, at Kirstine var Patient, og at Lægen havde sagt, hun ikke maatte tale.

»Kan du nu huske paa, Kirstine, at du ikke snakker for meget. Nu har vi føjet dig og taget dig med paa Køretur,

nu maa du jo ogsaa se at vise lidt Føjelighed mod os,« — smilte Holger til hende.

Hun svarede ikke noget, han kunde ikke en Gang se paa hende, om hun havde hørt, hvad han sagde, men han var alligevel saa rørt og lykkelig tilmode.

— Sygeplejersken havde valgt det fornuftige at gaa sin egen Kaas. Han saa hendes hvide Skikkelse staa et Stykke borte paa en af de store Kæmpehøje. Hun stod sagtens og nød den milevide Udsigt, der var, og han syntes, det var rart, de var fri for hende.

Et Stykke Nord for, hvor Vognen holdt, var Tørvefabriken. I Stedet for alle de Mosehuller, der for 24 Aar siden laa spredt rundt omkring i den daværende Lynghede, saa de nu en hel Hoben rødtagede Smaahuse. Det var Tørvefolkernes Boliger. Til nogle var der rigtige Husmandslodder paa en halv Snes Tønder Land, men til andre var der kun en Havelod og maaske et lille Stykke passende til lidt Kartoffelavl og en Ged eller to. Flere Steder saas ogsaa Gæs i Tøjr og i Folde. Tørvefolkene var jo en Slags Fabriksarbejdere, saa selvom Arbejdet faldt periodisk, var der Maade med, hvad de kunde paatage sig af Landbrug. En Del Haandværkerboliger var der efterhaanden dukket op i Ensemblet. Der boede baade Skræder og Skomager derovre og Murer og Maler o. s. v. Og saa naturligvis en »Brugs«. At se paa herfra tog Bebyggelsen sig ud som en lille Stationsby.

De fleste af disse Huse laa paa Jord, som Hauge Tid efter anden havde købt fra Gaardene nede i Thorsted, og var altsaa et Areal udenfor de 400 Td. Land, der hørte med til Harreborg, da han overtog Gaarden.

I Syd, ovre bag det mægtige Rugfald, laa en lang Række af rigtige Statshusmandshjem; men her var der ordentlig, landbomæssig Afstand mellem Husene, de laa ikke bymæssigt sammenklumpede som Husene omkring Tørvefabriken. Men da Harreborgs Hedejord faktisk var af god Kvalitet, havde Holger Hauge dog holdt sine Regler for Parcelleringen til 10 Tdr. Land til hvert Hjem. Det mente han var, hvad et Ægtepar ved egen Hjælp kunde holde i fin Dyrkning.

Til denne Side var det dog ikke alene Hauge, der havde udstykket Jord. Her var ogsaa flere af de andre Gaarde fulgt efter og havde solgt Hedeparceller. Men medens Hauge havde opdyrket *sin* Jord, før han udparcellerede den, — ja, i Reglen endda tillige havde bygget Huse paa Skifterne (han havde jo

disse velsignede mange Teglsten at skulle have anvendt) — havde de andre Gaardejere taget sig Tingene lettere: Det var som oftest den bare sorte Hede, de havde solgt ud af.

Man skulde da mene, at Hauge havde tjent store Summer paa sin Udstykning, — og det havde han vel ogsaa. — Han stod just selv og tænkte over det: Hvorfor var han ikke blevet en hovedrig Mand?

»Det er sært at tænke paa,« — siger saa Kirstine, — »men du kunde da vist have været en rig Mand, Holger, om du havde haft bare en lille Smule mere Kapital, da du overtog din Gaard, og saa ikke havde taget dig mere paa end at opdyrke de 400 Td. Land forsvarligt?«

Hør, der talte Kirstine igen, — og hun vidste godt, hvad hun sagde, det var klar Tale.

»Aaja, Kirstine, det er der nok noget om.«

»Nu havde du saa godt som ingen Ting, og derfor blev du nødt til at kæmpe dig frem, som du kunde bedst, prøve saa med et Bierhverv, saa med et andet!«

»Ja, det er rigtigt.«

»Og hvad kom der ikke ud af alt det, du tog dig for? — Hvor mange Snese Mennesker er det ikke, som du har skaffet Hjem og Brød og Klær til!«

Hun gjorde en favnende Bevægelse med Armen i en Halvcirkel Nord, Øst og Syd paa.

»Det er en stor Familie, Holger, du har haft at skulle sørge for.«

»Aa, Kirstine!«

»Mon dine Medmennesker rigtigt har forstaaet, hvad det vil sige at skulle være den, der tvinger Jorden til at lukke op for sine Næringskilder, den, der skaffer Livsbetingelserne?«

Aa, hvor dukkede der i denne Stund mange forglemte Minder op i Holger, Minder helt fra saa langt tilbage som hin Majsøndag i 77, da han for første Gang fulgte Kirstine herop for at vise hende den store Flænge Hede, der ogsaa hørte med til Gaarden, han havde købt. Han havde en temmelig sikker Fornemmelse af, at hans Opførsel den Dag havde været bebrejdeselsværdig, skønt det ikke stod ham helt klart, hvordan han bar sig ad. Derimod huskede han just nu med fuld Klarhed alle de værdifulde Raad, Kirstine den Dag gav ham. — Hvordan kunde det gaa til, at man kunde gaa et kvart Aarhundred sammen med et Menneske og ikke huske, ikke forstaa, hvad man skyldte dette Menneske Tak for. Og saa nu,

saa mange Aar efter, man tilfældigt stod paa det samme Sted, saa faldt pludselig Skællene fra Ens Øjne.

»Kirstine,« — han gik helt ind mod Vognen og bøjede sig lidt frem over hende. Han vilde saa gerne have skjult sit Ansigt ved hendes Bryst, men hun taalte vel ikke at bære hans Hoved? — Det havde heller aldrig været Skik imellem dem at lade andre se paa Intimiteter, og Christian stod jo der paa den anden Side af Vognen; hvor nær og kær en Ven, han end var, hans Nærvær var dog nok som Forhindring.

»Kirstine,« — sagde Hauge igen og vilde tale til hende, men han var tyk i Halsen af Bevægelse, og Tankerne strømmede saa vældende ind paa ham, saa han ikke kunde faa begyndt.

Det var jo Kirstine, der sagde ham, at der var »Guld under Gyvelroden«, — det var hende, der sagde, at han skulde prøve at lave nogle Tusind Tørv og se at redde sig en lille Indkomst ad den Vej, — og, joh, — det var ogsaa hende, der sagde ham, hvor hun mente, han kunde gaa hen for at faa det lille Laan, han den Gang trængte saa ubønhørligt haardt til, — og, ak! Ja, velsagtens ogsaa hende, der bevægede den gamle Onkel til at overlade ham Pengene. — I Dag huskede og forstod han det altsammen, — i Dag, ja!

Men han fik ikke sagt noget, han kunde det ikke.

Han maatte nøjes med at klappe hende paa hendes magre Haand, der laa saa træt og gennemsigtig der paa den bløde, hvide Frakke.

»— Og endda synes jeg, at det største af alle dine Foretagender, det var Søen, du fik udtørret. Tænk, at du turde give dig i Kast med en saadan Sag, du, som den Gang vel i Virkeligheden saa godt som ingenting var Ejer af! — At arbejde med den Jord, der er, opdyrke den, forbedre den, faa den i fin Kultur, — ja, det kan være stort nok ogsaa det; men at *finde Jord, Masser af Jord, fornem Jord*, der, hvor der forhen ingen Jord var, det er da næsten et Mirakel. — Ja, jeg synes, det er som at *skabe!*«

»Kirstine, — Kirstine!« — stammede han. Men hun blev uanfægtet ved:

»Og kan du huske alle de Mennesker, der kom og fik Arbejde hos dig den Gang? — I Hundredvis var det! — Og alt det Hø, du tryllede frem, har nogen set Magen? — Nu var det jo, som alle de Hedehusmænd fik en Englod til Hedemarken. — De skulde *leje* Høsletten, ja, jeg ved det nok; men det var

da ikke nogen uoverkommelig Sag. — Og det gav gode Renter, alt det dejlige, salte Søhø. Sikken Masse Mælk det gav i Spandene. Jeg har selv set, naar jeg gik paa Besøg deroppe i Hedemarken, at Køerne stod med Yverne saa struttende som Balloner, og at Mælken praasede i Spandene som Vandfald, naar Huskonerne satte sig til at malke. — Det var Søhøet, der gav Mælken, — Søhøet fra den Jord, som du havde fundet, — *skabt*, rentud!»

»Aa, Herregud, Kirstine! — Men ogsaa den Idé at udtørre Søen har du jo givet mig.«

»Jeg?« — udbrød hun. — »Har jeg? — Aa, sikke Snak!«

»Jo, jeg husker det ganske tydeligt. — I Dag kan jeg huske det.«

»Aa, hvad er det dog for Præk!« — Hun virrede irriteret med Hovedet. — »Jeg — jeg, — jeg har jo aldrig kunnet noget. Ingen Verdens Ting af det, der betød noget, har jeg kunnet. — Nej, du, Holger, du var Manden, der *kunde*. — Og aldrig var du bange af dig, aldrig! — Alting kunde du gennemføre, alt!«

Hun løsnede den lyserøde Helgolænder og skubbede den tilbage paa Hovedet. Hun fik det nok for varmt, saa det ud til.

Der var virkelig ogsaa kommet saadan en fin rødrende Tone over hendes Kinder; — som et Skær af Ungdom lyste over hendes Ansigt.

Og Holger Hauge, — ja, han stod henført og hørte og saa paa hende. — Hvor havde han tørstet efter Ære og Anseelse, efter Menneskenes Anerkendelse! — Nu drak han af det randfyldte Bæger, Kvinden her rakte mod ham, slukkede sin Tørst i dybe Drag.

Men langt inde i ham var det dog, som noget sad og dirrede saa underligt uroligt. — Han vidste ikke, hvad det var og ikke hvorfor. — Og Masser af Tanker myldrede op i ham: — Der dæmrede noget for ham om et Krav, Kirstine havde stillet, ikke just til ham, — men alligevel *ogsaa* til ham: — Hvordan mon der saa ud derinde, hvor ingen kunde se En, *det* var det, der var Hovedsagen. — Jamen, var han da ikke saadan, som Kirstine havde set ham? — Var det ikke rigtigt alt det, hun havde sagt om ham? — I denne Stund syntes han det var. — Men saa kom ogsaa alt det, han gik og funderede over igaar: — Hvordan havde han været mod Kirstine, — ja, ogsaa det, — *navnlig det*. — Kirstine syntes altsaa, han havde

været en foretagsom Mand, der havde udrettet noget, — *meget* altsaa. — Men var det nu noget, man blev varm i Hjertet af, — lykkelig, — ja, *lykkelig*? —

Havde hun været lykkelig, Kirstine? — Aa, gid hun havde.

Midt i dette Tankemylder strejfede det ham saa ogsaa, hvad han havde haft for i Nat, det Regnskabs-Resultat han kom til, det skulde han da ogsaa sige hende Besked om, og var det ikke just den belejlige Stund nu? — Det passede jo godt nok sammen med, hvad Kirstine før sagde.

Men saa fik han Øje paa, at Christian lavede hemmelighedsfulde Tegn til ham. Han lagde Fingeren paa Munden og gjorde Fagter i Retning af Kirstines Mund.

Javel, javel! — Holger forstod ham: Det var rent galt, saa meget som Kirstine snakkede. Det maatte hun jo ikke. Han havde helt glemt det; men var det ikke ogsaa mærkeligt, saa klar hendes Stemme syntes nu, trods Svagheden, saa ubesværet hun havde talt. I Formiddags da var hun saa stakaandet og blev forholdsvis hurtigt træt.

»Kirstine, Christian mener, at du taler alt for meget, og at det er rent galt, vi ikke passer bedre paa dig. — Vist har vi to saa mange, mange Ting, vi skal have fortalt hinanden, men det har jo ingen Hast. — Vi har jo Tiden, — Aarene, — for os. Ikke sandt?»

Det sagde hun ikke noget til, men det var at se, som hendes Hoved sank tungere og dybere ned i Puderne.

Christian bøjede sig ned og plukkede paa Vejkanten et Par smaa Lyngkviste, som allerede var kommet i Blomst. Dem stak han hende i Haanden.

»Sid nu stille og lugt til dem,« — sagde han, — »den Duft, tænker jeg, kan minde dig om, hvordan her saa ud heroppe i Heden, før Holger gav sig til at rumstere. Kan det ikke fornøje dig at sidde og huske paa det?»

»Jamen,« — hun lettede atter Hovedet, — »jamen, I maa ikke narre mig for at se den gule Havre, du før talte om. Et Fald fin, gul Havre, det har nu altid staaet for mig som det allerskønneste af alt det skønne, Somren kan frembringe.«

»Naa, det siger du. Men hvis da du har set dig mæt paa Rugen og det andet her, skal vi saa ikke hellere vende og køre ned til Havren?» — spurgte Christian.

Han kiggede over paa Holger, som fremdeles stod og saa' saa stærkt bevæget og henført ud. Man skulde næsten tro, at han godt kunde komme til at græde, — tænkte Christian —

endskønt man ikke let kunde forestille sig, at en Mand som Holger Hauge græd. — Det skulde da være af Arrigskab og Raseri, naar saadant tog ham, men den Slags var jo fjernt i Dag.

— Det blev nu, som Christian havde foreslaaet. Han tog den laadne Islænder ved Mulen og vendte Køretøjet. Det gik langsomt og med stor Forsigtighed, for Markvejen var jo smal, og de maatte køre ind i Kanten af Rugen for at faa Vognen drejet.

Han saa sig om for at se, hvor Sygeplejersken var blevet af.

Naa, nu var hun ved at bestige *Kongehøjen*. Den laa endnu længere væk end Højen, hun før var oppe paa.

Aa, pyt, tænkte han, lad hende bare passe sig selv. Han syntes som Holger før, at det var rarest at være fri for hende.

*

*

*

Det omtalte Havrefald var Vesten for Harreborg, saa for at komme til det maatte de nu køre ned forbi Gaarden.

Et lille Stykke af Turen maatte de køre ud paa Stationsvejen, men slap dog for at møde nogen, og lidt paa den anden Side af Harreborg var der atter en Markvej, de kunde dreje ind paa, og som de med temmelig Sikkerhed kunde have ganske for sig selv.

Det hele var kun en kort Køretur, først igennem en Kløvermark, saa en Drejning omkring en Bakkeskrænt og saa lige foran dem, med den straalende Eftermiddagssol ind over sig, hele det store, gyldne Havrefald i al sin festlige Glans.

»Aa, nej dog! — Hvor det var skønt!«

Kirstine foldede sine Hænder og saa op imod den blaa Himmel.

»Har jeg saa løjet?« — spurgte Christian.

»Nej, nej! — Du har talt sandt, og Tak skal du ha'.«

Pludselig fik Holger en Idé: Han vilde køre hende ind i selve Havren. Han løb om til Christian, tog fat med i Tømmen og drejede Vognen. Og saa holdt de midt inde i den svajende, rige Havre, der slog ind om det lille, lave Køretøj fra alle Sider og var saa høj og saa frodig, at de tunge, gyldent-ringlede Havreaks lagde sig til Hvile paa Kirstines fine, laadne Slaabrok.

Smilte hun, eller græd hun? — Vel begge Dele. Hun havde nu, paa madonnavis, lagt Hænderne fladt ind mod sit Bryst og laa stadig og saa op mod Himlen, og det varede længe, før nogen brød Stilheden.

Det var Kirstine, som igen begyndte at tale.

»Aa, Gud ja! — Det har været lykkelige Aar, jeg har levet her i denne By. Hele mit Liv her, hver Dag, hvert Døgn var fyldt af Lykke. — Naar jeg stod derhjemme i Haven og saa Holger jage rundt over Markerne fra det ene til det andet, — hvor var jeg glad, hvor var jeg stolt, for jeg syntes, der var ingen Mand som min, — ingen, nej; — heller ikke at se paa. — Hvor var alting let, — ingen Ting var for tungt, — alt kunde man overkomme, fordi — fordi mit Hjerte var fyldt, ja, *overfyldt* af Kærlighed.«

Hendes Hænder laa fremdeles over Kors paa hendes Bryst, hendes Øjne var i Himlen, hendes Kinder rødmede, hendes Haar krusede saa fint om Tindingerne, og den fine, bløde, hvide Dragt sluttede saa smukt omkring hendes magre Skikkelse. Saadan laa hun der i Puderne, — et Menneske, der talte om menneskelige Ting, og alligevel var der et Skær af Overjordiskhed udbredt over hende.

Ingen kunde røre hende.

Holger stod nu paa samme Side af hende som Christian. Han havde forlængst sluppet Tømmen, fordi hans Hænder skjalv saa altfor paafaldende.

Saa lød igen hendes Stemme, hendes paa en Gang svage og dog saa klare Stemme:

»Jeg tror, intet Menneske har været mere lykkeligt, end jeg har været det med Holger. Og det *vidste* jeg, — hver Dag, hver eneste Dag vidste jeg det. Det var kun, fordi jeg var saa syg, at jeg ligesom ikke kunde finde det, — ikke huske det. Men Gudskelov! Nu husker jeg det. Aa! Saa tydeligt husker jeg det, saa klart, saa klart: — Ingen har været saa lykkelig som jeg!«

Igen laa hun stille der i de mange Puder, — saa forunderlig at se, — saa højtidelig.

Nu græd virkelig Holger, Christian saa det, der randt klare Taarer nedover hans friske, solbrændte Kinder, og det skjalv om hans Mund. — Det maa være af Lykke og Højtidelighed, han græder, tænkte Christian. Og hvor kunde det være andet. Christian var selv saa grebet og højtidelig stemt, at han var helt beklemt af det. Og dog var Stunden saa herlig, saa skøn,

saa han slet ikke vidste Maal eller Navn for det; — joh, som en højhellig Stund, i en hvælvet Kirke. — Ja, saadan!

Saa saa' de, Kirstine lod sine Arme glide ned fra Brystet, hun drejede ogsaa Hovedet og drog et dybt Suk. Saa laa hun stille en Tid.

»Ja, Christian, kør mig saa ned til mine Børn,« — sagde hun omsider.

Nejse! — Det var jo igen en Overraskelse.

Planen var jo, at baade Børn og Børnebørn skulde komme til Harreborg i Eftermiddag. Men, ganske vist, paa det Punkt af Marken, hvor man nu holdt, var man nærmere Landbrugs-skolen og Rørdams Villa end Harreborg, saa for saa vidt var det jo ikke saa urimeligt, nu de var ude at køre, at de ogsaa lagde Vejen om ad hendes Børn.

At det var Christian og ikke Holger, der skulde køre for hende, var det mærkeligt? — Nej, naar det var Christians Befordring, saa var jo ogsaa det ligetil.

Lidt underligt var det jo, saa aabent hun havde talt om Ting, som ellers ikke var for Fremmede at høre paa, ja, vel knap noget man talte om ved højlys Dag. — Men hele Situationen var jo underlig, — højt løftet over alt hverdagsligt.

Mod hendes Ønske var ingen Modstand tænkelig.

»Ja, Christian, gør du, som Kirstine be'r dig, saa gaar jeg hjem og venter paa Jer.«

Og Christian lagde sin Haand paa Holgers Arm: »Jeg forstaar dig godt,« — sagde han blot.

Holger var i Øjeblikket alt for bevæget til at komme, hvor flere var samlet; det var det, Christian vilde give tilkende, at han forstod.

Saa kørte de ud af Havren. De tunge Havreaks trak sig bort fra Vognen og fra Kirstine. En stor Haandfuld havde Christian dog plukket og lagt op hos hende.

Holger blev stille staaende paa Markvejen, mens Vognen fjernede sig, og da den forsvandt ind bag Rørdams Have, vendte han sig og gik op til sin Gaard.

*

*

*

En Times Tid senere gik Holger og vankede frem og tilbage ude i Harreborgs Have.

Han ventede paa, at Christian og Kirstine skulde komme

tilbage. — Endskönt — i Grunden var han alt for opfyldt af Dagens Oplevelser og af egne fremstormende Tanker til, at han havde gjort sig nogen fast Forestilling om, hvad Tid de kunde komme igen.

Sygeplejersken var kommet tilbage fra Højene. Hun syntes at blive altereret over ikke at træffe Patienten her og besluttede sig til at gaa ned hos Dr. Rørdams.

Det passede ogsaa Hauge bedst at være alene. Og med sit Hoved bespændt af Forundring og sit Hjerte fyldt af baade Beklemmelse og Lyksalighed fortsatte han sin rastløse Vandring rundt i Havens Gange.

Imellem tænkte han vel nok: Hvad Tid mon de kommer?

Men Tiden faldt ham ikke lang, og urolig over deres Fravær var han heller ikke.

— Omsider hørte han Havelaagen smække. Han var da kommet helt over i Køkkenhaven, men kom nu frem for at se, hvem der kom.

Det var Knud Thing og Halvbroderen, Ole, der kom.

Hauge blev staaende oppe ved Stuehuset for at tage imod dem, og da de naaede op til ham, blev han forundret over at se, at Ole græd, og at Knud saa aparte alvorlig og højtidelig ud.

»Hvad er der i Vejen, Ole?« — spurgte Holger. Og han saa ogsaa spørgende paa Knud.

Oles Graad blev ved Faderens Spørgsmaal meget heftig, han kunde intet Svar give. Men Knud tog Holgers Haand og sagde:

»Vor Mor er død.«

»Hvad? — Hvad?« — Holger tumlede et Par Skridt tilbage og saa fra den ene til den anden, som var det ham ikke muligt at fatte deres Ord.

»Vor Mor er død!« — gentog Knud.

»Aah! — Var det hendes Livsopgør,« — sagde saa Holger omsider og greb efter Huvvæggen.

Det var Scenen i Havren, han tænkte paa.

Han stod lidt og lænede sig op mod Muren med dybtbøjet Hoved. Saa sank han ned paa en Havestol, der stod, og slog begge Hænder op for sit Ansigt:

»Saa tror jeg aldrig, jeg bliver Menneske mer,« — udbrød han og blev siddende med Ansigtet skjult.

— Da han ikke spurgte ud om, hvad der egentlig var sket, begyndte Knud stille at berette:

Da Christian var kommet kørende med Moderen, var »Søster« blevet meget overrasket og ogsaa forskrækket. Men Moderen havde talt helt kvikt til hende og fortalt om Kornet, som hun havde længtes saa voldsomt efter at se, og om det dejlige Havrefald, som I havde kørt hende midt ind i. Hun mindede ogsaa »Søster« om den lange Køretur, de to havde været ude paa igaar; imod den havde Turen i Dag jo bare været et lille Svip, mente hun. Hverken »Søster« eller Rørdam tænkte sig, at hun vilde af Vognen, og »Søster« kaldte saa paa Ole og Karen Margrethe, at de skulde komme frem og hilse paa deres Mor, og hun løftede ogsaa sine egne smaa Piger op i Agestolen til hende, for at hun kunde se, hvor meget de var vokset, mens hun havde været borte.

Moderen havde ogsaa taget dem alle i Haanden, men syntes dog som lidt overvældet, da der kom saa mange frem til hende. — Og saa, — ja, saa var det, at hun sank sammen i Puderne, som de stod der om Vognen og saa' paa hende.

Saa forstod de jo, at der var noget i Vejen, og de blev for Alvor forskrækket. De fik hende løftet ned af Vognen og baaret ind paa en Seng, og da Knuds Svoger, Lægen, var i Besøg paa Skolen, løb Rørdam straks ind og hentede ham. Men der var intet at gøre.

»Nej, Far,« — sagde Ole, — »Mor var helt væk, — død.«

Den store Dreng blev ved at græde, og Knud saa ogsaa meget beklemmt ud.

Da Holger stadig var tavs og blev ved at sidde der paa Stolen og se saa mærkelig knust ud, lagde Knud sin Haand paa hans Skulder og spurgte ham, om han ikke vilde med ned og se deres Mor?

»Se hende? Aa, Knud!« — Han trak Vejret med et fortvivlet og forpint Gisp — »Jeg faar hende jo aldrig mere at se!«

Men da han havde siddet lidt, var han dog blevet mere behersket. Han rejste sig op, klappede den hulkende Ole paa Kinden og strøg Knud over Skulderen.

»Lille Børn, I har jo mere end nok i Jeres egen Sorg,« — sagde han til dem, — »gaa I nu ned til de andre, at I kan være sammen og trøste hverandre. — Saa kommer jeg maaske siden. — Lige nu synes jeg ikke, jeg kan.«

Saa gik ogsaa Kirstines Sønner sammen, og Holger blev ene.

Ene med Dagens Oplevelser og med sit tomme Hjem.

EFTERSKRIFTEN.

MERE end et kvart Aarhundred er forløbet og vi er kommet langt ind i Tyverne.

Det er Vintertid, og med Slud og Søle og raa Kulde i Følge hujer Blæsten op over det danske Land.

Men værre endnu er den Blæst, der raser over det øvrige Europa, og med endnu raaere Slud og Søle og endnu mere bidende Kulde efter sig.

Det er Krigens, — den forfærdelige, den blodige, den for alle sunde Mennesker ufattelige Krig, — dens Følger er det, der raser over Landene, dens raa Pestaande er det, der ætser og forgifter alt og alle, alle Folkeslag, alle Samfundslag, alle menneskelige Forhold.

Det er Stanken af de mange ulykkelige, der halvtfortærede af Sult og Utøj og Uhumskheder kommanderedes ud af de sumpede, lusede, rottefyldte Jordskakter, til Føde for de graadige Kanoners Ildmunder og nu ligger og forraadner i Jorden, — det er den Stank, der ikke er til at fordrive, ja, som synes at blive værre, ondere, mere raa for hvert Aar, der gaar.

Det er, som Menneskene bogstaveligt har faaet »Blod paa Tanden« og ikke kan holde op med at myrde. At skyde hinanden ned er blevet som dagligdags Handling. — Det er, som Lov og Ret med en tyk, sort Streg er slettet ud, og raa Midaldertid slaar op om os.

Troner er væltede, Konger og Kejsere styrtede, sendt i Landflygtighed, myrdede. — De var maaske ikke altid bedre værd? — Men Revolutionerne har sat haardhændede Ledere i Stedet, og er det saa bedre?

— Vi er kommet langt ind i Tyverne, og det er Midvintertid. — En Dag gik en aldrende Herre og vankede om inde

paa Thorsted Kirkegaard; han tænkte paa alt dette og meget andet: Det var *Ove Rørdam*.

*

*

*

Dr. Ove Rørdam havde nu sagt Farvel til baade Lærervirksomhed og Rigsdagsgerning; men han var ogsaa en Mand midt i Halvfjerdserne, saa der var for saa vidt intet paafaldende deri.

For Resten saa han slet ikke affældig ud. Haaret var hvidt, men der var nok af det, Øjnene havde bevaret deres dybe og klare Glans, og Ansigtstrækkene var meget levende og udtryksfulde.

Det var heller ikke saadan, at han havde sluttet sin Arbejdsdag, tværtimod, kunde man næsten sige. Han havde i de senere Aar været en Del paa Rejse i Udlandet for paa nært Hold og med egne Øjne at se, hvordan de mange voldsomme Omvæltninger, Europa havde været ude for, virkede. Han havde af sine Rejseindtryk, blandet af ondt og godt, som de var, skrevet Afhandlinger og Kroniker til baade hjemlige og udenlandske Blade og Skrifter. Han var ogsaa stadig en søgt Taler og Foredragsholder, saa sit Tag i Aandslivet havde han ikke sluppet endnu.

Men i Dag var han altsaa at finde paa Thorsted Kirkegaard.

Det var ikke behageligt Vejr, langt fra. Raat og koldt var det, Snedriver, halvsmeltede og sortgrumsede, laa og sjaskede rundt om, Føret var sølet og sejt, og saa blæste det, en gram Østenblæst. Den rev og ruskede i de nøgne Træer, fo'r hylende rundt om den gamle, skrøbelige, kullede Kirke, imellem med Vindstød saa hvasse, at Kirkeklokken derhenne fra Klokkegalgen gav forholdsvis højrostede Bimlelyde fra sig. Nu og da kom der ogsaa ud af de forpiskede Skylag Byger strittende; var det Regn, var det Hagl, var det Sne, de gav fra sig? Det var ikke let at afgøre, men at de var kolde og raa, fik *de* at føle, der var ude i dem.

— Det var Rørdams og »Søster«s Bryllupsdag i Dag, derfor var han kommet til Thorsted, og kommet med Favnen fuld af Blomster til hendes Grav.

Hun var død, hans Hustru, det var allerede fire, fem Aar siden, men skønt de ved hendes Død i en længere Aarrække

havde haft deres faste Bolig i Villa »Bøgely« paa Frederiksberg, havde Rørdam dog begravet hende her i Thorsted. I Gravstedet, hvor hans Far og Mor i længst forsvunden Tid var stedt til Hvile, havde han ogsaa nedsænket sin Hustrus Kiste.

Men han ejede da ogsaa fremdeles Huset herovre ved Siden af Landbrugsskolen, Huset, han byggede til dem, da de for en Menneskealder siden holdt Bryllup. Det havde i alle Aarene efter deres Flytning til Hovedstaden været deres Sommerhjem, og ikke sjældent havde de ogsaa tyet hertil i Jule- og Paaskeferierne, saa Forbindelsen med Egnen her havde aldrig været afbrudt.

— Rørdam havde ordnet sine Blomster paa de tre Grave. En stor, tung Buket af Roser havde han til »Søster«s Grav. Saadan fik hun oftest paa deres Bryllupsdag, mens hun levede, og siden hun døde, havde hun hvert Aar faaet det.

Han havde i Dag fløjet Vejen fra København til Jylland. Det var sket ved et Tilfælde, at han kunde komme til Aarhus paa den Maade. Da hans Tid havde været for optaget til, at han kunde rejse i Gaar, tog han mod Flyvetilbudet. Derved blev han i Stand til at kunne besøge Kirkegaarden mens det var Dag, ogsaa til at kunne forsyne sig med Blomster i Aarhus. Det var, trods alle moderne Fremskridt, ellers ikke altid let her paa Egnen, saadan Midvinters, at skaffe virkelig smukke Blomster.

Ohja, hvad betød det vel, om det blev Roser eller Tidsler, han bragte, om det var røde Roser eller gule? Om han kom til Graven i Dag eller i Morgen, — eller helt blev borte?

Og dog var det ham en Tilfredsstillelse, da det viste sig, han kunde faa Rejsen ordnet, saa han kunde naa betids frem og fejre Mindet om Bryllupsdagen med et Besøg ved Graven.

Thi ak! Naar nu alting var som fuldstændig af Lave, — naar Tilværelsen, naar hele Verden var saa ganske og aldeles ude af Fugerne, — naar ens Blade hver Morgen var fulde af Beretninger om alle Slags menneskelig Elende, om Mord og Vold og taabelige Omvæltninger, om Rustningskapløb, Krigsforberedelser og alle Slags raa og grusomme Tilintetgørelses-Opfindelser, — var der da noget mærkeligt i, at man i Tankerne forsøgte at liste tilbage til, hvor der en Gang var Mildhed og Varme at finde, Medmenneskelighed og Samliv, ordnede Dage, ordnet Tilværelse, — *nu*, da ellers alt omkring En syntes vildeste Kaos?

Og saa skulde jo endda vi her i Landet være som lidt udenfor og paa Solsiden, vi, som ikke kom med i Krigen, vi, som ikke fik vore Sønner slagtede og lemlæstede — jo, jo, vore Brødre i Sønderjylland, lad os ikke glemme dem, — vi, som ingen Nød havde lidt, vi, som ogsaa — endnu da — levede under lovordnede retslige Forhold.

Og alligevel faar nok ogsaa vi et Pust af den gennemtrængende Luft, Krigens Pestaande sendte ud.

Se nu for Eksempel om ikke en ihærdig, veløvet Foredragsholder finder paa at berejse Landet med et Foredrag om, hvordan Mand og Kvinde kan søge Seng sammen uden generende Følger. — Fuldkommen *offentligt* raaber vedkommende sin Visdom ud, tilgængelig for enhver Knægt og Tøs i Landet. — Hvilken Ansvarsløshed! — hvilken Raahed — rentud! Thi at det blev gjort under en anden Devis, hvad Vægt ligger der herpaa? — Den Oplysning her muligt var tiltrængt, kunde nok have været givet i Stilhed og ikke under al den offentlige Staahej. — Og sikket Jammerhyl den Dag, det viser sig, den danske Befolkning stagnerer!

Men ikke nok med den Forestilling; det forudsattes jo offentlig — stadig *offentlig*, — at der var en ubændig Trang hos Ungdommen til at komme i intim Forbindelse med det andet Køn, og nu da Skolegangen ofte trækker længe ud, og Huslejen er dyr etc., kan den Trang ikke saa let ordnes ved Ægteskab. Men saa finder man paa at anbefale en lille, delikat Mellemmordning: *Kammeratægteskab*. — Det er højtansete, fuldvoksne, ja, midaldrende Mandfolk, som for hed Damp holder Møder og Diskussioner om dette Emne, ogsaa i Bladene gaar det løs for fuldt Orkester: Før Konfirmationen og Studentereksamen er det ikke saa let at stifte ordinært Ægteskab, det forstaar vi saa godt, men glæder Eder, vi har fundet den farbare Udvej: Kammeratægteskabet. Heureka!

Ak ja! Mennesker er af Kød og Blod, og Vanskeligheder har hedt Blod ofte beredt. Det er ikke just en Nyhed af i Dag. Lad os væbne os med Mildhed og Tilgivelse, om Naturen træffer at gaa over Optugtelsen — som man sagde i gamle Dage — især om det sker for de unge og erfaringsløse. Men de Graaskæg og Ungdomsledere, der for ramme Alvor sætter slige Emner under *offentlig* Debat, synes Rørdam maa have en Skrue løs.

Og endnu er det ikke nok. Nej, man maa ogsaa som en Knallert paa Kransekagen have *Fosterfordrivelsen* ind for den

hellige, offentlige Drøftelse. — Der kan, trods al offentlig Oplysning, træffe at ske et lille Uheld i de mer eller mindre kammeratlige Ægteskaber, hvad gør man saa?

Ja, hvad gør man i det højmoderne ledede og straalende lykkelige(!) Rusland? — Man løber et Smut ind paa en Klinik og faar et lille Snit, — gaar igen befriet og lettet. — Saa-dan maa vi ogsaa have det i Danmark. —

Vel, det var nok muligt, der ogsaa her kunde være et og andet at drøfte, visse egenartede Tilfælde, hvor Hjælp var paa sin Plads, nødvendig maaske. — Visse Forhold altsaa, som de, der kender dem og kommer ud for det, at skulle tage Stilling til dem, kunde synes trænger til en moderniseret Ordning. — Men mener man virkelig, at det er et Tema, der egner sig til Drøftelse for Avisernes hundred Tusinder af Læsere? — Var det dog ikke muligt, d'Herrer Læger, Professorer og Jurister kunde nøjes med at drøfte den Slags indenfor de faglige Sammenkomsters Vægge? — Man synes, — ja, man synes, at de maa være totalt blottet for Ansvarsfølelse overfor de ulykkelige unge, der ikke er i Stand til at kende Forskel paa ondt og godt, ret og vrangt, og faar Ørerne tudet fulde af slig Lære; men det er tillige svært at frigøre sig for en Følelse af, at det er nogle unaturlige Væsener, de, der har Trang til offentligt for alle Aldres og alle Udviklingsstadiers Mennesker at drøfte den Slags Intimiteter. — Det maa være Mennesker, der har faaet for meget af Krigspestens Uhumskheder i Næsen, Mennesker, der ikke mere kender Forskel paa Stank og sundhedsstyrkende, ren Luft.

— Rørdam var kommet i en hel ophidset Sindsstemning, det saas især paa hans Gang. Det var en vældig Fart, han skød ad de smalle Gange ud og ind imellem Gravene. Men nu kom der igen en af de raakolde Byger piskende, og saa gik han i Staa omme Vest for Kirken, hvor der var lidt Læ for Vind og Nedbør.

Han slog Pelskraven lidt til Side og skød Huen op i Panden. — Var det ikke for i Minderne at fejre en lykkelig Dag, han var kommet herud til Thorsted? — spurgte han smilende sig selv, og saa gik han her og blev helt galhovedet. Ja, saadan gik det, naar en gammel »Dydsdragon« kom i Affekt. Han mindedes med et lille Latterguf det gamle Øgenavn.

Men der var vel intet mærkeligt i, at det just var her ved »Søster«s Grav alt det, der fyldte ham med Afsky for Tidens Letfærdigheder, dukkede op. Det var jo Kontrasten til det

sunde, styrkende Samliv, han og hans Hustru havde levet. Gennem alle Livets Vanskeligheder havde det *centrale* altid været i Orden: Vi to holder fast ved hinanden og staar ubrødeligt sammen om Hjem og Børn.

Det var ham ogsaa altid en Trøst og Beroligelse midt i alle Forvrængninger og Tosserier at komme en Tur herud paa Landet og se paa den jævne, selvfølgelige Maade, hvorpaa Ægtefolk her tog Livet — eller skulde man være forsigtig og sige: *Hidtil* havde taget det? — Det gik jo ikke lige herligt allevegne, vist ikke, og Tragedier fandtes ogsaa her, men i det Store og Hele saa syntes han, det gik, som det skulde. Og det var jo heller ikke blot samfundsmæssigt set, men ogsaa *personligt*, at de landlige velordnede Ægteskabsforhold gav Ro og Styrke.

Han trak Vejret dybt et Par Gange. Det sad endnu i Rørdams Hjerter som et haardt Knug at tænke paa, at den friske, muntre og dygtige »Søster«, der var saa meget yngre end han, alligevel skulde gaa bort først, saa han, nu da Børnene havde forladt Hjemmet, var kommet til at sidde saa ensom tilbage.

Men de Slag, Skæbnen slog, kunde man jo ikke løbe fra, og dem havde han da ogsaa altid kunnet bære. For en Mand, der længe havde staaet i det offentlige Liv, var der Ting, det var sværere at holde Stand imod: — Menneskelig Ondskab og Taabelighed, — Lavhed og Lurvethed — Huf!

— Naa, nu var nok Bygen drevet over, og Rørdam var staaet og blevet kold om Fødderne; saa slog han atter et Slag omkring i Gangene og rundt om den gamle Kirke.

Da han kom om paa den anden Side af Kirken saa han en Mand staa og læne sig op mod et Gravsteds Rækværk.

Var det ikke Harreborgs Gravsted? Jo. Saa maatte det vel være Holger Hauge?

Han stod stille lidt, for ikke at forstyrre, men da Hauge vendte sig og saa op mod Kirken, gik de to Mænd hilsende hinanden i Møde.

De var jævnaldrende, Hauge og Rørdam, men skønt Rørdams Haar var helt hvidt og hans Skikkelse blevet noget duknakket, medens Hauge omtrent havde bevaret sin vante Holdning og kun var graasprængt, var det dog, som Alderen havde mærket den sidste stærkest: Han var blevet saa hulkindet, og hans høje, stærke Pande saa gennemplojet af Furer. Og saa var der tillige kommet et eget kummerfuldt og forgræmmet Drag

ned omkring Munden, et saadant som man ofte saa hos den gamle.

Hvad havde da Holger Hauge oplevet i det kvart Aarhundrede, der var forløbet siden Kirstines Død?

*

*

*

Det var et meget virksomt Liv, Holger Hauge havde bag sig, ogsaa et meget bevæget. Med det Sind og Temperament, *han* nu engang var i Besiddelse af, kunde det ikke være andet. Og det Stykke Liv, der laa *efter* Kirstines Død, var ikke det mindst virksomme, ikkeheller vel det mindst bevægede. Da den første haarde Sorg over Kirstines Død havde trukket sig lidt bort, kastede han sig kraftigt ud i nye Foretagender. — Eller — det var vel just for at overvinde det sviende Slag, at det skete?

Et Sted laa der, ind i det nye Aarhundrede, en lille jysk Købstad, der intet Gasværk havde. Byraadsmedlemmerne var gammeldags Folk, de kendte kun til at koge paa et Komfur og over Tørv, og havde man gjort saadan hidtil, kunde de nuværende Beboere vel det samme? — Hauge hørte om Sagen, kom og saa — og anlagde et Gasværk. Med det Resultat selvfølgelig, at snart kogte mindst de tre Fjerdedele af Byens Hjem deres Mad ved Gas.

I en anden lille Snolderød kunde de ikke enes om et Elektricitetsværk. — Det samme om igen.

Paa en ikke helt lille Ø sad de og jamrede over, at Telefonselskabet helt vilde forbigaa deres havomskyllede Fødeland. Det kunde ikke tænkes, at der kunde samles saa mange Abonnenter paa den Smule Ø, saa det kunde betale sig at stikke en Traad derover, hævdede Selskabet. — I Løbet af et Par Dage havde Hauge fuldt Rede paa hvor mange, der var, som længtes efter at faa Telefon, og saa, at det kunde blive en god Forretning at anlægge en Central i Øens Havneby.

Saa ordnede han det med.

Alle tre Dele gav ham store Indtægter, og da de respektive Overledere blev klar over, hvor indbringende Foretagender det var, fandt de det jo klogt at blive Selvejere — men maatte selvfølgelig betale godt for det.

Det var kun *en Del* af, hvad Hauge satte i Gang.

Desforuden var jo Bønderne med det nye Aarhundrede kommet ind i en rigtig Opgangstid, og Hauge var ogsaa Bønde. — Jorderne forbedredes Aar for Aar, Eksporten gik frem med Kæmpeskridt, og Priserne steg støt. England tog med

Kyshaand mod alt, hvad man kunde mase derover. Der var ingen Toldskranker, intet Krav om at gøre Gengæld, og Skytsaanden, den højtelskede, danskfødte Prinsesse, levede fredeles. En Herlighed og Fremskridt uden Ende, syntes det.

Hauge blev i de Aar en virkelig velhavende Mand, ja, efter Egnens Forhold en *rig* Mand.

Men blev han gladere af det?

— — —

Hauge var jo Enkemand, og at han havde Tanker om at gifte sig igen, hørte man ikke noget om. Men saa var der andet, »Folkesnakken« kunde have at beskæftige sig med.

Hauge aflagde lønlige Besøg paa Telefoncentralen nede i Feldingbro, sagde man, og gættede jo hurtigt, at det maatte være Telefondamen, hans Besøg gjaldt. Da det nu syntes at være ham meget magtpaaliggende at dølge denne Forbindelse, blev det noget af en Sport for Feldingbro's Ungdom at holde Øje med hans Besøg paa Telefoncentralen. De passede ham op, naar han sent paa Aftenen, eller ud paa Natten, vilde liste sig Bagvejen ud, for at kunne sende en Hilsen efter ham: — »Godmorgen, Hr. Hauge! — Allerede saa tidligt oppe!«
o. s. v.

At det ikke var en helt behagelig Spøg for en snart aldrende Mand at være Deltager i, var letforstaaeligt.

Hos Hauge voksede da ogsaa ved den Tid noget frem af den gamle pirrelige Heflighed, og som saa ofte i fordums Dage hændte det, at hans hastigt opbrusende Sind løb af med ham og rodede ham ind i Vanskeligheder af mange Slags.

— Blev han gladere efter det? Nej.

— — —

En halv Snes Aar efter Kirstines Død overdrog han Harreborg til Svigersønnen og Datteren, Karen Margrethe, og gjorde ved samme Lejlighed et Slags Skifte med sine Stedbørn — Knud og »Søster« fik hver, som Arv efter deres Mor, udbetalt 50,000 Kr.

Dengang var Hauge blevet forelsket i en nydelig, purung Pige, en Boghandlerdatter af anset Familie inde i Købstaden, og havde Planer om at gifte sig igen. Det var derfor han gjorde Skifte.

Forbindelsen med Telefondamen havde vist da i længere Tid været afbrudt, men da hun, der var en ret takkelig og ikke uanstændig, men ordinær og ubetydelig Kvinde, nu fik at høre om det optrækkende Giftermaal, vaagnede en heftig Skinsyge op i hende. Hendes Følelser for Hauge var vel paa sin Vis oprigtige nok, og bag ved hendes Imødekommenhed havde sagtens altid levet et stille Haab om, at han en skønne Dag skulde føre hende hjem paa Harreborg som Frue, — selv om hun sikkert aldrig havde faaet noget Løfte herom.

Men nu syntes jo alt Haab ude for hende, og hun blev nervøs og forpint, stakkels Kvinde, tabte Herredømmet over sine Handlinger og lavede et Par Gange ved Hauges Ankomst med Toget offentlig Skandale dernede paa Stationen.

Det bedre jo ingenlunde Forholdet for hende, og omsider indsaa hun nok ogsaa sin Stillings Haabløshed. Saa tog hun mod den Hjælp og Støtte Hauge bød hende, fik en Ansættelse andet Steds og forlod Egnen.

Saa var Hauge for saa vidt en helt fri Mand og kunde gifte sig igen.

— Den unge Pige, han havde kastet sine Øjne paa, var slet ikke nogen uindtagelig Fæstning, og Hauge var da ogsaa selv som tresaarig en smuk Mand. Damen sagdes, trods sine tyve Aar, at være stærkt interesseret, og Skandalerne, som Bruddet med den anden Kvinde havde fremkaldt, havde nok heller ikke kølnet hendes Interesse, snarere det modsatte.

Men saadan var det jo ikke med hendes Forældre. Trods det, at Hauge i en Aarrække havde været Familiens gode Bekendt og en skattet Kunde i Forretningen, og trods den Tiltrækning, hans store Velstand kunde øve, saa de dog med stor Skepsis paa en Forbindelse mellem den aldrende Mand og deres purunge Datter — og da navnlig efter at de havde hørt om det Forhold, han forud havde været indviklet i.

Men Hauge og den unge Pige var vist i det væsentlige enige om Sagen, og han købte en fornem Villa derude i Købstaden, med den Plan snarest muligt at holde Bryllup.

Alligevel trak det ud, den unge Piges Far og Mor tøvede med at give deres Velsignelse og blev ved at finde Paaskud til at »se Tiden an«.

— Det var Sommertid, og Hauge fandt paa at invitere sin Tilbedte og hendes Mor med paa en Københavnsrejse og et paafølgende Ophold ved et Kystbadested. Det var jo hans

Haab ved nærmere Bekendtskab at stemme Forældrene mildere og mere medgørlige. Men bagefter havde han en Anelse om, at Svigermoderens Haab gik i en helt anden Retning: At Hauge ved at se den unge Pige i en Kreds af jævnaldrende skulde faa Øjnene op for, hvor lidt hun passede for ham.

Han fik ogsaa Skrupler — af mere end een Art.

For det første gik det jo saadan, at allevegne, hvor Trekløveret havde vist sig, antog man Hauge og Moderen for Mand og Hustru og den unge Pige for deres Datter. Alene heraf var flydt et Utal af pinlige Situationer. De kunde være irriterende nok for ham, men de var det vel ikke mindre for den anden Part. — Beständig at faa sin Tilkommende antaget for sin *Far*, kunde jo ikke være den bare Fornøjelse for en ganske ung Pige.

Hauge havde betroet sig til »Søster« dengang og talt med hende om Sagen. Han havde draget visse Slutninger fra hendes Ægteskab med Rørdam. Naar dette Giftermaal, trods den store Aldersforskel, var faldet saa lykkeligt ud, hvorfor skulde saa ikke han kunne gifte sig med en tyveaarig? — havde han sagt. Men paa Rejsen var det jo gaaet op for ham, at det alligevel var en Forskel, om Afstanden var *tyve* eller *fyrre* Aar. — Og saa — og saa — han fandt ogsaa det allervigtigste: Hverken Rørdam eller »Søster« havde været gift før, — været lykkeligt gift.

Da Boghandlerfamilien nogen Tid efter Hjemkomsten havde foreslaaet, at deres Datter for et Par Sommermaaneder tog paa Besøg hos nogle Slægtninge oppe i Stavanger, havde Hauge ingen videre Modstand gjort.

Han lod hende rejse.

Bagefter savnede han vel nok den smukke unge Piges Selskab og sørgede over, at hun var væk; men da han af et Par Breve fra hende forstod, at hun havde det morsomt, hvor hun var, og der ikke stod noget om at hun længtes efter *ham*, indstillede han sig vist paa, at hun ikke kom igen.

Aa ja, det var jo dog ikke stort, hun og han havde haft sammen, og naar det kom til Stykket, hvad *betød* det saa for ham. — Nej, han havde engang oplevet noget af en ganske anden Betydning; tænkte han herpaa, kom det nye Giftermaal til at staa for ham som en Forvildelse, og at han kunde være tilfreds med, det ikke blev til Virkelighed.

Men der var den fine Villa, han havde købt, den var jo

dog tænkt som en Ramme om den unge Skønhed, og nu gik han muttersene i de høje, tomme Stuer.

Det varede meget længe, mange Maaneder, før Hauge fik rigtigt Indbo samlet og Huset gjort beboeligt. Gamle Lisbeth maatte ud og hjælpe ham med det.

Og »Folkesnakken« — Huhej! Det kan nok være, den fik travlt. — Det var rigtig godt til ham, den rige Mand, som sad der og skrabede saa mange Pengedynger sammen, og fo'r saa gellassen rundt i dette her moderne Køretøj uden Heste. Der købte han sig saadant et smældfint Slot i Købstaden, og troede han skulde have hjemført en ung og dejlig Prinsesse. Haa! Saadan en gammed Nar! Nu kunde han sidde der med sit tomme Slot, en Kurv og en lang Næse. — Hvor de undte ham det!

— — —

Gamle Lisbeth blev og styrede Huset for ham et Aars Tid, og hende vilde han gerne have beholdt; men hun kunde ikke finde sig i at bo i Købstaden, hun længtes hjem til Harreborg, til Karen Margrethe og de smaa Børn der.

Hvem kom efter hende? Og den næste, og den næstnæste? Hauge havde knap selv Rede derpaa, men han mindedes siden, at »Søster« og Karen Margrethe havde talt til ham om, at de syntes det var kedeligt, han skiftede Hushjælp saa ofte, halvt generligt ogsaa. Herregud, saadan Smule Husvæsen, kunde han ikke faa En, der kunde gøre ham det tilpas?

Saa vidste han, at det faktisk var en hel Strøm af Piger, der var vandret ind og ud hos ham. Han havde syntes, de var lige utaalelige allesammen, og jog dem væk efter en Maanedes Forløb eller saa.

Men hvad »Folk« nu end sagde og hans Familie kunde indvende, — og hvor urolig og utilpas end Hauge selv kunde være, Tiden skulde gaa — helst løbe, — og han brugte sit gamle Middel til at faa den sat i Snurr: Kastede sig ud i alle Slags Foretagender, hobede Masser af Arbejde op om sig. Han købte Bankaktier og kom ind i Bankledelsen, han satte Penge i en Brødfabrik og et Savværk; begge Dele trængte til at blive hjulpet paa Fode, — og blev det.

Og saadan fremdeles. —

Omkring den Tid hændte det, at Rørdam mødte ham paa en Station og kom til at rejse nogle Mil sammen med ham.

Rørdam talte da til ham om alt det Arbejde, han havde for, sagde vel ogsaa noget om, at det var sært, en saa velhavende Mand vilde have saa uforholdsmæssigt meget at tumle med?

Da svarede Hauge ham: — »Ja, imellem spørger jeg ogsaa mig selv: Hvad kommer alt det mig ved? — Og hvorfor skal just jeg slide saa haardt, jeg, som ingen Steder har at gaa hen og hvile mig?«

Rørdam, der siden i sit Hjem fortalte om dette Møde, havde tilføjet, at det var trist, saa forpint og forgræmmet Hauge var kommet til at se ud.

*

*

*

En Dag skete der saa noget, der ligesom fik Tiden og Tankerne til at staa stille: De begyndte at skyde med skarpt over Europas Landegrænser.

I Hauge, som i alle andre tænkende Mennesker, gav det et Chok, da Aviserne fyldtes med Beretninger om, hvordan de brændte Skovene af, skød Byerne i Grus og kulede Jorden op i Skyttegrave.

Jorden! — Men det vilde jo sige de Marker, som just nu stod med den bugnende nye Høst, Føden til Mennesker og Dyr. — Det vilde sige Agrene med den Afgrøde, der skulde være Lønnen for Landmændenes aarelange Sved og Slid, og Menneskenes Haab og Trøst til Vinteren, som forestod, — nu ødelagde man det hele, lod Hærene trampe det ned, mejede med Kanoner og rullende Træn, og alt syntes Undergang.

Og det var vore Nabolande, der krigedes, — Nationen lige op ad vore Grænsepæle.

Da fo'r Hauge feberspændt ud til sin gamle Gaard. Han maatte se med egne Øjne, at der ikke var timestes den Jord noget, som han engang havde opdyrket, kultiveret, — »skabt,« som Kirstine paa sin Dødsdag sagde. Han maatte se de store, bølgende Kornfald, de duftende Kløveragre og Roemarkernes grønne, groende, velordnede Rader. Saa vildt og taabeligt, man bar sig ad i andre Lande, var det jo knap til at fatte, at vi her skulde være helt udenfor.

— Men Markerne paa Harreborg var i den bedste Orden. De var baade velpløjede og velharvede, men ikke af Kugler og Granater; de var velgødede, men ikke med Blod og ikke med myrdede Menneskekroppe eller Dyreaadslær.

For saa vidt kunde Hauge altsaa vende beroliget tilbage.

— Ak! Beroliget! — Hvor var der Ro i de Tider?

Danmark var jo nok udenfor Krigen, men dog ikke anderledes, end alt prægedes af den. — Ikke mindst for en Mand som Holger Hauge, der stod med begge Hænder fulde af Handels- og Industriforetagender, blev der mere end nok at tage Vare paa. Nye Forhold saa at sige hver Dag at tage Stilling til, nye svindelagtige Konkurrenceforetagender at kæmpe med, en Spekuleren, en Arrangeren, en Hurlumhej uden Lige. — Og alle syntes at svimle og tabe Balancen.

For Hauge gik det modsat: Han blev mere og mere klarhovedet.

Det fornåm han ikke mindst, da i Efterkrigstiden Rygtet om, hvordan hans gamle Standsfæller, Bønderne, ogsaa tabte Fornuften, naaede ham.

En Dag hørte han, at en Thorstedbonde havde solgt fjorten unge Fedestude for den smukke Sum fjorten Tusind Kroner. Men hvad gjorde han med Pengene? Gik ud og købte sig en Bil og et Klaver, — ogsaa selvfølgelig til Krigspriser. — Haa, jovist, saa var den Sum formøblet.

En anden Dag hørte han, at paa Vihøj rev de deres gode, kønne Stuehus ned, — et Hus, der kunde have staaet 50 Aar til, — og byggede en Herlighed til 30—40,000 Kr., de skulde laane i Kreditforeningen. — Hvilken Galskab!

Om en jævn Mand i en mindre Bedrift forlød det, at han aabenlyst fortalte, han havde »kalkuleret 5000 Kr. til at holde Sølvbryllup for.« — Galskab! Galskab!

Og Klaverhandleren derude i Købstaden kunde prale af paa et Aar at have solgt 500 Klaverer til Oplandet til Priser, der laa tre, fire Gange over Priserne fra før Krigen. Jovist, saa var ogsaa den Million sat overstyr, — og til hvad? — For at Bøndernes unge Døtre med Møje kunde lære at sidde og klimpre en Revyvisse eller en Stump Dansemelodi! — Den rene Taabelighed!

— For en Mand som Holger Hauge, der engang havde maattet tage til Takke med 150—200 Kr. for en god Stud, — for en Mand, der i forrige Aarhundredes Slutning havde slidt sig gennem Krisetid paa Krisetid, — havde oplevet, hvordan Landbrugsvarernes Priser i Løbet af nogle Aar kunde fordobles for lige saa hurtig og uventet igen at dale ned til det halve, — for en Mand, der havde kendt Tider, hvor det trods den yderste Paapasselighed ikke var muligt at drive en Gaard

til at give, hvad man skulde ud med af Renter og Skatter, og hvor derfor ogsaa den ene Landmand efter den anden maatte melde sig konkurs, — for en saadan Mand maatte det uvægerligt blive til en fuldkommen Pine at høre og se paa alle Efterkrigstidens Letsindigheder.

Kunde da virkelig Bønderne være saa taabelige, at de mente, de nuværende Svimlepriser vilde være ved i al Evighed? Begreb de ikke, at der maatte holdes smukt Hus med de gode Indkomster, saa der kunde være noget at staa imod med, naar Nedgangstiden, som det var indlysende vilde følge efter, stod for Døren?

Var ikke han Manden, som skulde ud at ruske dem, de Fæpander, der nu, som de Snese af Gange før, bar sig taabeligt ad, ødelagde alting for sig selv, ikke var i Stand til at se udenfor deres egne dumme Næser? — bruste det op i ham.

Hans gamle Lyst og Trang til at raade og styre for dem allesammen blev atter vaagen. Han skulde træde op i deres Sorsamlinger og tale myndige og klare Ord til dem, tordne dem de tykke Hoveder saa fulde af Kendsgerninger, at de maatte indse, de ravede rundt som i Blinde. Nu gjaldt det, at de hørte efter, hvad deres gamle Landbrugsfører havde at sige dem, og lystrede.

— Hauge kunde tit nok sige til sig selv: Hvad kommer alt det mig ved? Jeg har jo mere end nok at tage Vare i mit eget. Det hjalp ikke. Hans Tanker var kommet ud til dem, der dyrkede Jorden, og der blev de ved med at kredse rundt og rundt, de var ikke til at vende.

— En Aften fandt Holger Hauge sig staaende ude ved Harreborgs Havelaage. Hans Bil stod hjemme i Garagen, han var gaaet paa sine Ben hele Vejen derud.

Hvad vilde han?

Han vidste det knapt selv.

Men da han var blevet træt af den lange Tur, gik han ind og satte sig paa Bænken under de gamle Elme. Der havde han saa mangen Aftenstund siddet og hvilet sig og snakket med Kirstine om Dagens Begivenheder.

Snakkede han ogsaa med hende den Aften?

Han tog ihvertfald den Beslutning, at nu vilde han sælge sine mange industrielle Foretagender, sine Aktier, sin fine Villa, det hele, og saa vilde han spørge Karen Margrethe og hendes Mand, om han kunde faa et Par Stuer hos dem, derude paa Harreborg.

Vilde han *hjem* igen?

Jah, — joh —

Men bagved laa andre Drømme, — Drømme om gammel Magt og Myndighed; men ejede han mere nogen »Magt og Myndighed«?

Det var saa længe siden, — meget længe siden, — han havde noget at sige sine gamle Fæller; var det vist, at der nu var nogen, der vilde høre ham?

Han syntes at føle sig saa urolig og ængstelig; følte det, som hans Knæ skjalv under ham; men han havde jo ogsaa gaaet en lang Vej, og var ikke mere ung. Kanske var det derfor?

— Lige saa stille han var kommen, listede han bort igen.

— — —

Hjem til sin Købstadbolig kom Hauge og tog ogsaa hurtigt fat paa Planens første Del: At realisere sine Ejendele. Som fremsynet Mand var han klar over, det var Tid at sælge. Priserne vilde snart rutsche nedad.

Det var mange og højst forskellige Ting, hans Penge var anbragt i.

Her en Halvpart af en Fabrik, hist en Fjerdepart i en Manufakturhandel, saa var han tredie Mand i et Konsortium for en Herregaardsudstykning og ejede Femteparten af samtlige Bankaktier, o. s. v.

— Af den gamle Tørvefabrik og af Teglværket dernede ved Feldingbro var han Eneejer, men ogsaa her var det Tid at sælge. Hans Foretagender var mange og spredte over adskillige af Omegnens Kvadratmil, intet Under derfor, at det tog Aar og Dag og krævede et stort Arbejde at faa alt afhændet og lavet i Penge.

Men ordnet blev det, og hjem til Harreborg kom Hauge ogsaa.

Der var Stuer nok, sagde Karen Margrethe, saa der kunde sagtens blive et Par til hendes Far at bo i.

— Ja, saa var han atter ude paa Bondelandet, der hvor man saaede og høstede og sankede sin Afgrøde i Lade. Nu boede han paa ny paa den Jord, han selv engang havde viet saa megen Omhu og saa mange Kræfter. — Var han saa glad?

Hauge var, som altid, urolig.

Nu var det saa, Planens anden Del skulde realiseres. Han

vilde jo være Talsmand for en mere økonomisk Anvendelse af de mange, store Penge, Bønderne just sad og tog hjem for deres Varer. Især fra England, hvor Møntfoden for Tiden var Danskerne overraskende gunstig, var det nogle ganske svimlende Priser, Bønderne tog ind.

Det varede længe, før Hauge tog Mod til sig og traadte frem med sine Irettesættelser.

Og hvad kom der ud deraf?

En Samling flirende Ansigter tog imod ham, og en Regn af Haansord: — Saadan en storkapitalistisk Industrimand, vilde han nu til at lære Bønderne, hvordan *de* skulde stile deres Sager? — Han, der selv indtil for nylig havde boet i en fornem, centralopvarmet Kødstadvilla, vilde han irettesætte dem, fordi de byggede lidt pænt eller pyntede en Smule op i deres Stuer med Klaverer og andet nyt?

Han, der nu i Aar og Dag havde snurret rundt i Selvejerbil, kunde han finde noget mærkeligt i, at ogsaa de kunde faa Lyst til at komme lidt rask ud ad Vejene.

Saadanne Svar fik han.

Nu kunde han jo godt have forklaret, at *han* havde haft Raad til sine Indkøb, men at de, i Stedet for, som de burde det i disse gode Tider, at lægge lidt Penge op, eller se at afdrage paa deres Prioriteter, sad Aar for Aar og forøgede deres Gæld.

Men han sagde det ikke, for saadan Snak kunde jo ikke stemme dem mildere.

Og de afvisende Svar var heller ikke de værste; men han kunde høre en Fnisen nede i Baggrunden: Var det ikke Dem, Hr. Hauge, vi havde Fornøjelsen at hilse Godmorgen dernede paa Telefoncentralen? — Og fra en anden Krog kom ogsaa en Hilsen: Sidder det endnu og gnaver i Dem, at den skønne Boghandlerfrøken gav Dem en Kurv og holdt Dem saa grimt for Nar?

Han kunde faktisk ikke høre, hvad det var, de fnisede ad, men han mente at læse Ordene ud af de haanligt grinende Ansigter.

Ja, selv en Historie om en intim Forbindelse, som et letfærdigt Fruentimmer havde rendt og pralet af at have haft med ham, og som var det pure Opspind, mente han at have hørt Hentydninger til, — endskønt han tvivlede stærkt om, at der virkelig var nogen, som for Alvor troede paa den Sladder.

Det var jo en kold Tak at faa, men det underlige var, at Hauge blev ikke som forhen hidsig over denne Modtagelse. — Han fornåm nok, at han blev trist, vel ogsaa noget bitter, og at en tung Modløshed sank ned over ham. Men det var jo noget andet.

Det dæmrede for ham, at det han fik, egentlig var, hvad han kunde vente sig, for han kunde ikke finde det rette Mæle, den rette Tone, at tale i. Det følte han selv. —

Og hvor skulde han finde den?

— Hauge var kommet ud paa Bondelandet igen, og det be-
fandt han sig godt nok ved. Han var veltilfreds med hver Dag at kunne færdes i Mark og Have, stampe rundt paa den gode Jord, kende den under sine Fodsaaler. Men han ejede ikke mere selv noget af Jorden. Alle de rige Gaver, der groede op af den, kom ikke frem i Kraft af hans Hænders Arbejde eller hans Aands Snilde.

Han var udenfor, følte han, og trak sig stille ind i sig selv.

— — —

Jorden — Jorden —

Den lille Kugle, der Dag efter Dag, Aar efter Aar, svinger rundt i sin afstukne Bane, — imellem Millioner af andre Kugler, der drejer rundt paa lige saa planmæssig Facon. Paa den lille Kugle gaar der saa nogle smaa Myrer og kravler om, de fleste atter indenfor en lille, afstukken Bane, ofte kun en lillebitte Cirkel. — Og det er ikke en Evighed, men bare en usselig kort Tid, de har at snurre rundt i.

Alligevel, — den Dag, et Menneske nærmer sig Afslutningen, maa han gribe sig i sin Barm og spørge: — Hvad fik saa du ud af din lille Snurretur? — Det er jo dog det eneste af Betydning, han ved om Jorden.

— Nu mødtes saa paa en sludfuld Vinterdag to gamle Mænd paa Thorsted Kirkegaard; — hvad havde da de at sige?

Hauge og Rørdam havde fulgtes rundt i Gangene en Tid, snakkende sammen om Vejr og Vind, og Dagbladernes begivenhedsrige Stof.

Rørdam havde været paa Rejse i Udlandet og fortalte om Indtryk herfra. Han havde blandt andet set et Glimt af, hvad de havde for derovre i Rusland. — Lave dette gamle Bonde-
land om til moderne Industriland, kunde det saadan en, to,

tre lade sig gøre? — Stryge Religionen ud af saadant et gammeldags Bondefolk, for hvem netop *den* var Hovedsagen, troede nogen, man kunde det? Den Slags var jo ikke *Udvikling*; det var Spring i Luften, eller ud i Hængedynd. Det var utænkeligt andet, mente Rørdam, end der maatte følge Reaktion efter den Slags »Fremskridt«.

Han fortalte ogsaa om det heftige Opsving Rustningsindustrien syntes at tage, om Frankrigs hidsige Fæstningsbyggeri og Tyskernes Militærøvelser. Det var saa trist og nedslaaende altsammen, fandt han, — og Folkeforbundets Afmagt, hvem havde Tiltro til den?

Nej, Hauge saa heller ikke lyst paa Forholdene.

Ogsaa han havde gjort en Udenlandsrejse; han havde for nogle Maaneder siden været en Tur i England; det var Landbrugsforholdene, der havde lokket ham ud, fortalte han. En Dag havde han hørt en kendt Fremskridtsbonde sige de bevingede Ord: »Vi Bønder, der duer noget, vi har i de sidste ti Aar fordoblet vor Afgrøde, og det kan vi saagu' gøre i de næste ti Aar igen.«

Tænkte vi nu paa de mange Arbejdsløse, saa kunde det jo være en dejlig Ting at vide, at der var Mad nok i Danmark, hvis det blev ordentlig fordelt, og Hauge troede ikke det var urigtigt, hvad Manden havde sagt; men for Bønderne selv var det ikke vist, Sagen laa helt lige ud ad Landevejen. Kunde de gode, selv sikre Bønder faa deres herlige Produkter afsatte? Var der nogen, der vilde købe dem? — Var der nogen, der havde noget at betale dem med? Saadan var det jo, de kommende Spørgsmaal vilde lyde.

Saa var det, Hauge havde faaet Lyst til at komme over at se, hvordan det tegnede for vore danske Landbrugsprodukter derovre i England, — han havde jo ogsaa i Begyndelsen af Halvfemserne gjort en Englandsrejse, men de Stemninger, hvormed han fra de to Rejser var vendt tilbage til Danmark, lignede absolut ikke hinanden. I Halvfemserne kunde han se, at England kunde tage alt det, vi vilde og kunde sende derover, — fordi Englænderne ikke selv gjorde noget ordentligt ved deres Landbrug, ikke forstod det, ikke behøvede det. Men nu, — nu, da Krigsmilliardudgifterne sugede Englands, ja, alle Landes Statskasser tomme, nu da Skatterne steg og steg og Landets Arbejdere millionvis drev om uden Arbejde, *nu* kom »Nøden, og drev den nøgne Kone til at spinde«, d. v. s. Nødvendigheden drev de engelske Landmænd til selv at tage fat,

og Danskerne vilde snart faa at føle, at det ikke vilde blive ved paa samme strygende Facon for deres Varers Afsætning, som hidtil.

Ja, Rørdam var jo ikke Landmand, men som forhenværende Rigsdagsmand og født herude paa Landet var han ikke helt ukendt med disse Forhold. Ogsaa han forudsaa, at de danske Landmænd gik en haard Krisetid i Møde.

»Hvis Bønderne ikke selv forstaar det, burde jo en forstandig Mand som du, Hauge, staa frem og advare dem.«

Hauge slog Øjnene ned og drejede Ansigtet bort. — »Jeg tror, Knud forstaar det bedre,« — svarede han stille. »Han kan se, der maa findes paa nye Eksportvarer og søges efter andre Markeder, ogsaa at man maa prøve delvis at overflødiggøre *Importen*. Endda tror jeg, hans Tanker om, hvordan de mange Arbejdsløse kan hjælpes, ogsaa gaar i rigtig Retning.«

At Hauge havde betænkt Knud, eller rettere hans Skole, med en net Sum til et Fond uden Navn, der just skulde anvendes til saadanne Forsøg, tav han om.

— De to Mænd havde hidtil vandret omkring i Gangene, var ogsaa nu og da standsede for at se paa Gravstenene, de kom forbi. Kirkegaarden var jo et Sted, hvor et Par aldrende Thorstedboere kunde faa Lejlighed til at hilse paa mangeln gammel Kendings Navn. Men da Blæsten stadig var ret bidsk, var de omsider gaaet i Læ oppe ved Kirken, og stod nu og snakkede her, med Ryggene lænet op mod Døren.

»Hvad har ført dig til Thorsted i Dag? Vejret kan da ikke have lokket dig,« sagde Hauge.

Rørdam svarede, hvad hans Ærinde var.

Aah, det var hans Bryllupsdag. — Ja, den Slags Familiedage havde Hauge desværre aldrig været dygtig til at huske.

»Ja, det betød vel heller ikke stort, — og da vistnok ikke for et Menneske som min Svigermor.«

»Ja, hvem kunde nu vide det? — Just saadan en stiltfærdig Kvindes Ønsker var jo ikke saa lette at gætte.«

»Nejh, saamænd —«

Hauges Stemme havde under hele Samværet lydt saa trist og sørgmodig. Kunde man dog ikke finde et opmuntrende Emne at tale om, tænkte Rørdam.

Saa snakkede han om, hvor godt det gik Hauges Børn, hvor lyst det saa ud for dem, og om, at Hauge selv var en velhavende Mand, paa hvis Tilværelse de kommende trange Tider ingen Indflydelse kunde have.

»Jeg er en velhavende Mand, siger du. — Ja, Penge har jeg da kunnet lave, ogsaa flere end jeg selv faar Brug for. — Lad mig for Resten med det samme sige dig, at der er saa mange, saa jeg tænker der kan blive endnu en Rate til dig og Knud,« — henkastede han.

»Ih, Hauge, vi har jo givet Afkald, og vi har da ogsaa faaet mere end nok. Jeg har aldrig tænkt mig, at »Søster« skulde bringe saadanne Grunker til Huse.«

»Nej, der kan du se, du er heller ikke pengebegærlig. — Penge er jo gode nok, især naar man staar og mangler dem; men du ved godt, det er begrænset, hvad man kan faa for Penge.«

Jah, det var det jo.

Det var ved at blive Aften nu, Mørkningstid; Blæsten var taget noget af, nu puslede den mere sindigt om i Kirkegaardens Hængepil og Hegnstræer. Et Par Flagermus, der endnu ikke var i Dvale, svittede forbi og forsvandt oppe under det fremspringende Tag.

De to Mænd havde staaet en Tid uden at sige noget, saa brast et Udbrud ud af Hauge:

»Jeg synes ikke der har været noget ved det Stykke Liv, jeg har levet, siden Kirstine døde.«

»Siger du det, Hauge?«

»Jeg har ikke været tilfreds med mig selv siden, ja, jeg synes slet ikke, jeg har kunnet finde mig selv, — ikke det af mig, som jeg brød mig om, ikke det, der duede noget.«

Rørdam tog i Tavshed hans Haand.

»Der kunde jo være mange Ting i Vejen ogsaa den Gang, mange Ting kunde drille og plage En, men naar jeg kom hjem og saa Kirstine pusle uanfægtet om, eller hun saa paa mig med sit rolige, venlige Blik, saa syntes jeg, det var forsvundet, eller at det alligevel ikke var noget, det var værd at tage sig saa nær.«

»Du følte, at Hovedsagen var i Orden.«

»Ja; det vil sige, det er jo desværre først bagefter, at jeg rigtigt har forstaaet, hvor meget hun betød for mig, min Hustru.«

»Nu er du vist for haard mod dig selv, Hauge?«

»— Vil du tro, det er sommetider jeg er gaaet ud for at lede efter hende, — forstaar sig ikke bogstaveligt, men jeg er gaaet ud i Haven for Eksempel eller ind i hendes Sovekammer eller herop paa Kirkegaarden, paa Steder, der rigtig

kunde minde mig om hende. Det er ogsaa hændet, at hun er blevet saa levende for mig, saa jeg har syntes: Saa, nu er det igen hende, der fylder mit Sind og bor i mine Tanker, nu ved jeg, hvad der er rigtigt. — Men hun er her jo alligevel ikke, og jeg, jeg maa vel være en svag Mand, for der kommer jo snart igen noget, der forstyrrer mig og river mig væk fra hende; og hvad er jeg saa? En, som hundrede andre, en dreven Forretningsmand, en Mand, der forstaar at lave Penge, — Penge, som jeg paa Bunden er ligeglad med.«

Rørdam var lidt forbavset over Hauges uvante Aabenhjertighed, men lyttede meget opmærksomt til hans Ord. Han tænkte: — Nej, det var vist rigtigt, at det ikke var Penge, Hauge havde sukket efter, snarere var det vel Anseelse og Anerkendelse, vel ogsaa til Dels Magt og Herredømme over sine Medmennesker, eller da iallefald sine Standsfæller. Her var det, det hjalp saa godt med den Glorie, det gav ham, at hans Forhold til den lille, tilsyneladende saa hverdagslige Kirstine faldt saa smukt og uangribeligt ud. Det var ikke det, »Folk« i dette Tilfælde havde ventet sig. Men Ære og Anseelse var ikke saa let at fange for den halvhundred- eller tressaarige, der ved Aftentide luskede sig Køkkenvejen ind hos en Kvinde, enhver kunde vide, han kun havde een Interesse for, — endmindre selvfølgelig om han maatte finde sig i, at en Flok Gadedrenge raabte Spøgefuldheder efter ham, naar han ved Nattetide skulde samme Vej ud igen. — Han mindedes den modsatte Situation: — Den Dag i Skolen, da Kræn havde besluttet at kvæle Hauge, og Kirstine bare behøvede at vise sig, for at Stemningen kunde vende sig fuldstændig om og Hauge staa med Hænderne fulde af Palmer.

Men Rørdam sagde ikke noget. Han stod bare og følte dyb Medlidenhed med den dygtige, ihærdige Mand, der havde mistet saa meget og havde maattet leve saa mange Aar med sin Længsel og sit urofyldte Savn.

»Jeg har ingen Kvinder mødt siden Kirstine døde, som jeg rigtig har kunnet bryde mig om. — Ja, du ved vel nok, at jeg engang var ved at skulle giftes, men hun betød saamænd heller ikke noget videre for mig, — ellers havde jeg vel ikke saa hurtigt glemt hende, eller saa sjældent tænkt paa hende?«

»Naah — næh —«

»Aa, du kender jo godt, Rørdam, alt det Pjankeri, jeg har været rodet ind i. Mit Liv og Levned har jo været til offentlig Drøftelse saa tit, at det ingen Hemmelighed kan være. Jeg syn-

tes længe, at det var alle andre, der var noget i Vejen med, men omsider begyndte det at gaa op for mig, at det maatte være mig selv. — Og alligevel synes jeg ikke, jeg har noget at bebrejde mig, — eller jeg ved ikke, hvordan jeg skulde have været anderledes end jeg *har* været?»

Hauge drog Vejret dybt.

»Sagen er vel, at jeg har savnet nogen at smykke mig for, — hende, for hvem det betød saa meget, hvordan jeg tog mig ud for de *andre*.«

»Ja, ja, Hauge, det er vist rigtigt, hvad du siger, — baade det ene og det andet.« — Det pinte næsten Rørdam at tænke paa den andens Oprigtighed.

En Vogn kørte forbi ude paa Landevejen, den var læsset med Staalstænger og Zinkplader og lavede en græsselig Alarm. De tav, til den kom godt væk.

»Naar man ved, hvad for en fundamental Betydning det har, hvordan det Menneske er, man knytter sit Liv til, saa synes jeg, man kan forfærdes over, hvor letfærdigt mange for Tiden tager paa Forbindelsen mellem Mand og Kvinde, og offentlig ligger og diskuterer alle Slags Pjank og Pjat.«

»Ja, det har saamænd ogsaa jeg gaaet og mediteret over herude paa Kirkegaarden i Dag, men saadan har vistnok altid de gamle syntes om de unges Leben. — Det er jo nu engang en underlig Hvirvelvind, vor Klode er kommet ind i. Imellem synes man knap, man ved, om det er Hovedet eller Benene man har ned, saa kaotisk kan Tilværelsen forekomme.«

»Aa — naah, — et Par Ting tror jeg dog der er, som de ikke kan rokke ved.«

»Et Par, Hauge; der er vel ogsaa flere?«

»Vi skal dyrke Jorden, for af den skal vi have vor Føde, og vi skal have et Menneske af det andet Køn at staa sammen med, for ellers er der ingen Ro eller Orden i Tilværelsen.«

»Jah — joh — det kan være rigtigt nok.«

Rørdam tænkte, det lyder vist meget gammeldags, men derfor behøver det jo ikke at være galt. Det var vel, som Hauge før sagde, noget af det *fundamentale*.

Det var saa mørkt nu, at de to Mænd ikke længere med Tydelighed kunde se hinandens Ansigter. Træer og Buske mistede Konturerne og flød sammen i Aftenen, kun de hvide Marmorplader kunde endnu skimtes gennem Dunkelheden.

Hauge havde taget sit Lommetørklæde frem og pudsede Næsen, han hostede ogsaa, en hul Gammelmandshoste, og var trang for Brystet, kunde man høre.

»Man har jo Grund til at være taknemlig for, at man dog har *et Stykke Liv* at se tilbage paa, som man kan mindes som et Stykke rigtigt *Menneskeliv*.«

»Ja, Hauge, saadan har jeg ogsaa imellem tænkt.«

Igen stod de uden at tale. Efterhaanden var der blevet ganske stille rundt i Landsbyen, og Lysene begyndte at blinke omkring i Ruderne; men Skyerne blev tættere og tungere, der var sikkert en ny Byge i Anmarch, og de burde gaa, før den kom, — og gik alligevel ikke.

Saa lød en Stemme ud i Mørket:

»En Mand er en Mand, en Kvinde en Kvinde, men et Menneske, — et *Menneske*, Rørdam, det er en Mand og en Kvinde.«

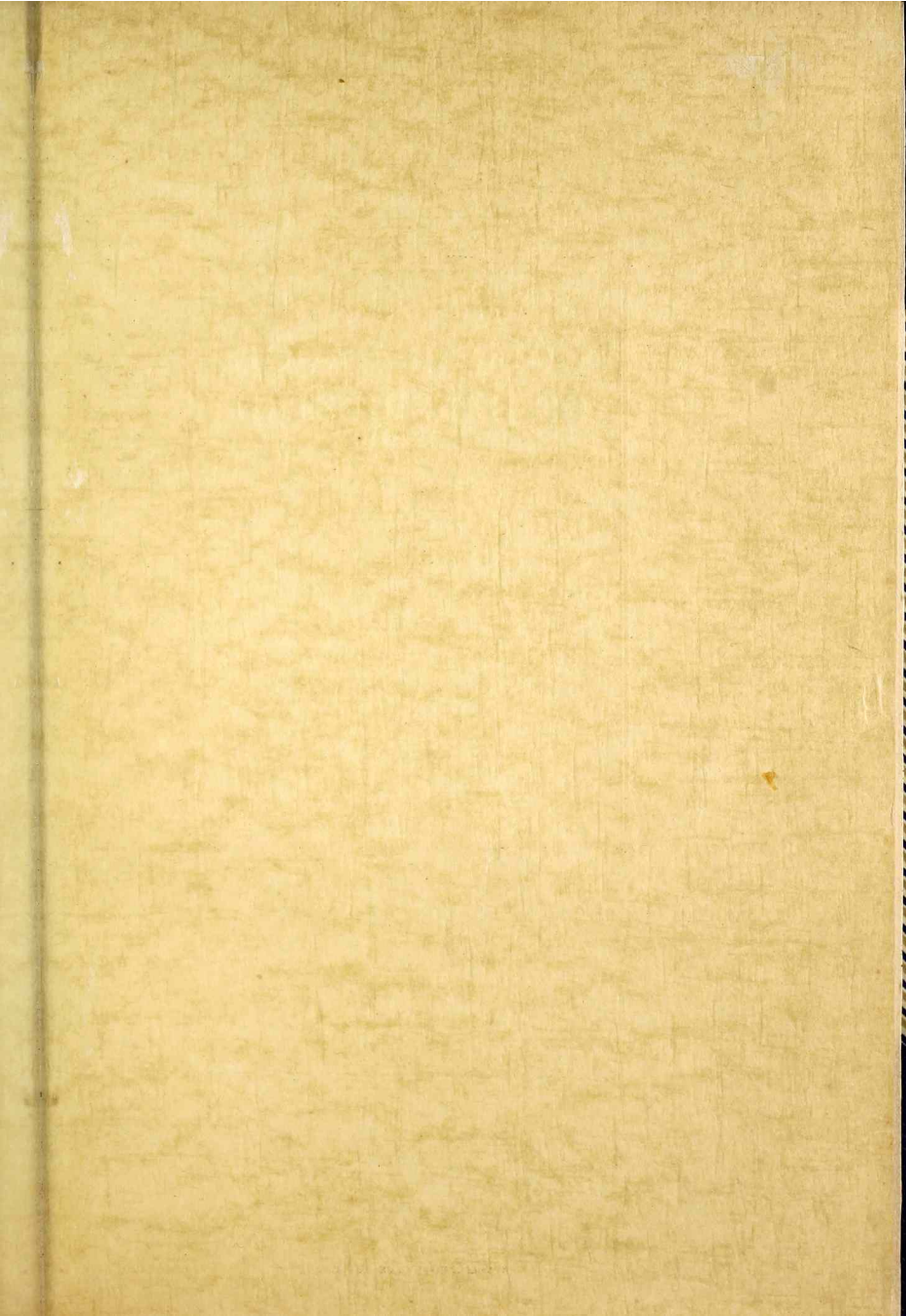
»Jah — joh —«

Rørdam syntes, der kunde vel være et og andet at sige her, men sagde alligevel ikke noget. Ordene stod saa faste og klare derude i Mørket, hvad var der at ændre?

Det er en gammel Bondes alvorlige Bekendelse, jeg har hørt, tænkte han, — og Efterskriften til Holger Hauges Roman.

— — —

Lidt efter fulgte de to Mænd ned ad Gangen og ud af Kirkegaarden, — ud af den gamle Have, hvorhen de vidste, de begge om kort Tid skulde føres.

Marie Bregendahl

HOLGER HAUGE OG HANS HUSTRU

„Et Værk, der vil komme til at fylde i vor Litteratur baade som Dokument og som Digting. Et stort Stykke dansk Historie set fra en jydsk Hedeby, Livets Kræfter og deres Kamp tydet i en Regndraabe. Bogen har den indre Sanddruhed, der ikke kan eftergøres. Fra første til sidste Side er den autentisk, har den Livets eget Mæle“.

Paul la Cour i „Tilskueren“.

